

แนวทางในการตรวจสอบของผู้ตรวจการแผ่นดินกรณีร้องเรียน
กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เสนอ
สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้จัดทำ
นางสาวรัชพร ตันมหาพราน
เจ้าหน้าที่สอบสวนชำนาญการ

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นเสนอเป็นผลงานทางวิชาการ
เพื่อขอกำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่สอบสวนชำนาญการพิเศษ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุอันเป็นที่มาของการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งในชั้นพิจารณาของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน และชั้นพิจารณาของสำนักสอบสวน ซึ่งมีทั้งการวินิจฉัยว่าเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว และการวินิจฉัยว่ากรณีตามคำร้องเรียนไม่ปรากฏว่ามีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบางครั้งมีการแสวงหาข้อเท็จจริงและเสนอแนะให้หน่วยงานดำเนินการแก้ไขปัญหา หรือบางกรณีมีการแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ร้องเรียนได้ตามความประสงค์ของผู้ร้องเรียน ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้มีการวินิจฉัยที่แตกต่างกัน และเสนอแนะแนวทางปฏิบัติเพื่อให้การวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

จากการศึกษารวบรวมคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ วิเคราะห์เปรียบเทียบกับคำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดแล้ว สามารถสรุปสาเหตุอันเป็นที่มาของปัญหาการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดิน กรณีร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ได้ 3 ประการ คือ การไม่กำหนดบทนิยามเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การที่ผู้ตรวจการแผ่นดินยึดถือหลักการแก้ไขปัญหาให้กับผู้ร้องเรียนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม และการไม่กำหนดแนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

จากปัญหาการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะมุ่งเน้นไปที่ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ โดยเห็นว่าควรจะมีการจัดทำคู่มือเจ้าหน้าที่สอบสวนในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพื่อให้ทราบถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานรวมถึงทำให้ทราบขั้นตอนการบังคับคดีแพ่งและการบังคับคดีล้มละลายเพื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้นอันจะทำให้การวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้น เมื่อมีการร้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว และควรที่จะแยกประเภทเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่าเป็นคำร้องเรียนที่มีคำขอกระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง หรือเป็นคำร้องเรียนที่มีคำขอที่ไม่กระทบต่อบังคับคดีโดยตรง เนื่องจาก

ผู้ศึกษาเห็นว่าคำร้องเรียนที่มีคำขอกระทบ ต่อการบังคับคดีโดยตรงเท่านั้นที่ถือว่าเป็นเรื่องที่ได้มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว เนื่องจากอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลยุติธรรม หากผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยก้าวล่วงเข้าไปในเรื่องดังกล่าว และต่อมาศาลมีคำพิพากษาแตกต่างไปจากคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน อาจก่อให้เกิดปัญหาได้ ส่วนคำร้องเรียนที่มีคำขอที่ไม่กระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง ไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ได้มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว แต่อาจถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรง กรณีที่ประเด็นตามคำร้องเรียนไม่สามารถจำแนกได้ตามที่กล่าวมาข้างต้น ให้พิจารณาว่า หากผู้ตรวจการแผ่นดินมีคำวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าวแล้วจะมีผลทำให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลต้องมีอันเปลี่ยนแปลงไปจากคำพิพากษาหรือหมายบังคับคดีของศาลหรือไม่ หากผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยแล้วจะมีผลทำให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลต้องมีอันเปลี่ยนแปลงไปจากคำพิพากษาหรือหมายบังคับคดีของศาล เรื่องดังกล่าวถือว่าเป็นเรื่องที่มีผลต่อการบังคับคดีโดยตรง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	
กิตติกรรมประกาศ	
สารบัญ	
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	4
1.3 ระเบียบวิธีวิจัย (วิธีดำเนินการ)	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ความทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดิน	7
2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดิน	7
2.1.1.1 หลักนิติรัฐและหลักความชอบด้วยกฎหมาย	8
2.1.1.2 หลักการแบ่งแยกอำนาจ	8
2.1.1.3 หลักการควบคุมตรวจสอบฝ่ายปกครอง	9
2.1.2 ผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	11
2.1.2.1 โครงสร้างของผู้ตรวจการแผ่นดิน	11
2.1.2.2 หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน	12
2.1.2.3 ข้อจำกัดอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน	13
2.2 ความทั่วไปเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	15
2.2.1 อำนาจหน้าที่ของกรมบังคับคดี	16
2.2.1.1 การบังคับคดีแพ่ง ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง	18
2.2.1.2 การบังคับคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช 2483	54

2.2.2	อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี	71
2.2.3	อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	83
2.3	แนวคิดของศาลปกครองเกี่ยวกับการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	93
2.3.1	คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง	94
2.3.2	คดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง	96
บทที่ 3	ระเบียบและวิธีวิจัย	100
บทที่ 4	การวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	102
4.1	การวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของผู้ตรวจการแผ่นดิน	103
4.1.1	ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา	103
4.1.1.1	ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา แตกต่างกันของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน	103
4.1.1.2	ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา แตกต่างกันของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนและสำนักสอบสวน	110
4.1.1.3	ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา แตกต่างกันของสำนักสอบสวน	114
4.1.2	ปัญหาการวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนหรือมีข้อเสนอแนะ	115
4.1.2.1	ปัญหาการวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียน แตกต่างกันของสำนักสอบสวน	115
4.1.2.2	ปัญหาการเสนอแนะก้าวล่วงเข้าไปในอำนาจดุลพินิจ เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล	131
4.2	คำสั่งและคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดในคดีที่กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นผู้ถูกฟ้องคดี	144
4.2.1	คดีเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สิน	144
4.2.2	คดีเกี่ยวกับการจำหน่ายทรัพย์สิน	146
4.2.3	คดีเกี่ยวกับการขับไล่ รื้อถอน ขนย้าย	158
4.2.4	การบังคับคดีล้มละลาย	164

4.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินกับคำสั่งหรือคำพิพากษา ของศาลปกครอง ในคดีที่กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นผู้ถูกร้องเรียนหรือผู้ถูกฟ้องคดี	168
บทที่ 5 วิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา	170
5.1 การไม่กำหนดบทนิยามของเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	171
5.2 การยึดถือหลักการแก้ไขปัญหให้กับผู้ร้องเรียนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม	190
5.3 การไม่กำหนดแนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์	194
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	203
6.1 บทสรุป	203
6.2 ข้อเสนอแนะ	208
บรรณานุกรม	211

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับจากประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงทำให้มีการจัดตั้งสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (Ombudsman) ขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยได้กำหนดให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาซึ่งเป็นกลไกหนึ่งของฝ่ายนิติบัญญัติในการตรวจสอบการใช้อำนาจบริหารราชการแผ่นดินของรัฐ โดยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองประชาชนจากการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ไว้ในลักษณะของการรับเรื่องร้องเรียน พิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผ่านทางฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหาร ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชน โดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยหน้าที่ก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประการที่สำคัญคือ ฝ่ายปกครองจะกระทำการใด ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพของเอกชนคนใดคนหนึ่งได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจ และจะต้องกระทำการดังกล่าวภายในกรอบที่กฎหมายกำหนด (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538, หน้า 25)

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 เมื่อปรากฏว่าบุคคลใดได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้เป็นหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะต้องแสวงหาข้อเท็จจริงหรือดำเนินการอื่นใด เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น โดยคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานอื่นที่ใช้อำนาจหรือได้รับมอบหมายให้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองด้วย ส่วนคำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างซึ่งปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐและเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และให้หมายความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินดังกล่าวจะต้องอยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด โดยข้อจำกัดอำนาจที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่อง

ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว

ในการปฏิบัติงานตำแหน่งเจ้าหน้าที่สอบสวนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของผู้ศึกษาพบว่า เรื่องร้องเรียนที่ประชาชนได้ร้องเรียนกรมบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัด เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในช่วงระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552 – 2563) พบว่าประเด็นในการร้องเรียนจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งหากพิจารณาตามนิยามของคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” และ “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” แล้ว กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ย่อมอยู่ในอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินที่ดำเนินการตรวจสอบ หากปรากฏว่าบุคคลใดได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย แต่หากพิจารณากฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2561 จะพบว่า ข้อ 2 กำหนดว่า “ให้กรมบังคับคดีมีภารกิจเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งคดีล้มละลาย และคดีฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การชำระบัญชีตามคำสั่งศาล การวางทรัพย์ การประเมินราคาทรัพย์สิน และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี ดำเนินการยึดอายัด และจำหน่ายทรัพย์สิน รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ตลอดจนกำกับกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้และผู้มีส่วนได้เสียได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้อย่างเป็นธรรม โดยให้มีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) ดำเนินการบังคับคดีแพ่งตามคำสั่งศาล
- (2) ดำเนินการบังคับคดีล้มละลายตามคำสั่งศาล
- (3) ดำเนินการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามคำสั่งศาล
- (4) ดำเนินการตรวจสอบสิทธิทางบัญชีของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อรับส่วนแบ่งจากคดีตรวจสอบค่าใช้จ่าย และเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการบังคับคดี
- (5) ชำระบัญชีห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือนิติบุคคลในฐานะผู้ชำระบัญชีตามคำสั่งศาล
- (6) รับวางทรัพย์จากลูกหนี้หรือผู้มีสิทธิวางทรัพย์
- (7) ดำเนินการประเมินราคาทรัพย์สิน
- (8) ดำเนินการเกี่ยวกับการตีความ คำคู่ความ หนังสือ หรือประกาศของศาล หรือหน่วยงานภายในกรม
- (9) พัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการ รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี
- (10) บริหารจัดการและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการบังคับคดี และด้านอื่น ๆ ในความรับผิดชอบของกรม

(11) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของกรม ตามที่ รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการมอบหมาย หรือตามคำสั่งศาล”

เมื่อพิจารณาถึงหน้าที่และอำนาจของกรมบังคับคดีแล้ว จะเห็นว่า หน้าที่และอำนาจ ในการบังคับคดีแพ่ง การบังคับคดีล้มละลาย และการดำเนินการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามคำสั่งศาล ของกรมบังคับคดีนั้น กฎกระทรวงกำหนดไว้ว่าเป็นการดำเนินการบังคับคดี “ตามคำสั่งศาล” ประกอบกับ การดำเนินการบังคับคดีเป็นการดำเนินการเพื่อให้มีการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล จึงถือได้ว่าการบังคับคดีเป็นกระบวนการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล ซึ่งแนวคำพิพากษา หรือคำสั่งศาลปกครองก็ได้มีการวางหลักไว้ว่า เมื่อศาลได้มีคำสั่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ตามขอแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงดำเนินการบังคับคดีตามคำสั่งศาล ซึ่งหากผู้ฟ้องคดีเห็นว่าเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมบังคับคดี ดำเนินการบังคับคดีโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ผู้ฟ้องคดีก็ชอบที่จะ ยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมตามมาตรา 296 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ปัจจุบันคือมาตรา 295) อันเป็นการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิใช่การใช้ อำนาจทางปกครองหรือดำเนินกิจการทางปกครอง ศาลจึงไม่อาจรับคำฟ้องไว้พิจารณาได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 745/2559) แม้ว่ากรมบังคับคดีผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 จะเป็นหน่วยงาน ทางปกครองและเจ้าพนักงานบังคับคดี ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 จะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ก็ตาม แต่โดยที่ ข้อพิพาทในคดีนี้เป็นการดำเนินการของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ในฐานะเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ ในสังกัดของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 อันเป็นการดำเนินการในขั้นตอนการบังคับคดีตามคำพิพากษาของ ศาลจังหวัด ดังนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ออกประกาศยึดทรัพย์จำเลยในคดีดังกล่าว จึงเป็นการใช้ อำนาจเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลแพ่ง ซึ่งหากผู้ฟ้องคดีเห็นว่า ทรัพย์สินที่ถูกยึด ตามประกาศดังกล่าวนั้นมิใช่เป็นของนาย น. ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีของศาลจังหวัด ดังกล่าว แต่เป็นของผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีย่อมมีสิทธิร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สิน นั้นได้ คดีนี้จึงมิใช่คดีปกครองที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตาม มาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 (คำสั่งศาล ปกครองสูงสุดที่ 495/2558)

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดินเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ พบว่า ยังไม่มีแนวทางหรือขั้นตอนในการพิจารณา เรื่องร้องเรียนที่ชัดเจนแน่นอน หรือเรื่องร้องเรียนที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกันคำวินิจฉัย ของผู้ตรวจการแผ่นดินยังไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ เรื่องร้องเรียนบางเรื่องร้องเรียนว่า การขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนในคดีแพ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าการบังคับคดีเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว จึงไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณา (เรื่องร้องเรียนเลขดำที่ 250/2561) แต่บางเรื่องร้องเรียนว่าการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยไม่เป็นธรรม (เรื่องร้องเรียนที่ 514/2559) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อายัดทรัพย์มรดกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (เรื่องร้องเรียนที่ 879/2559) การขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยไม่โปร่งใส (เรื่องร้องเรียนที่ 2520/2557) การอายัดเงินฝากโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (เรื่องร้องเรียนที่ 104/2557) ผู้ตรวจการแผ่นดินก็รับไว้พิจารณาตรวจสอบ โดยภายหลังจากการตรวจสอบแล้วบางเรื่องผู้ตรวจการแผ่นดินมีคำวินิจฉัยว่าไม่ปรากฏว่ามีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่หรือปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน (เรื่องร้องเรียนที่ 514/2559 และเรื่องร้องเรียนที่ 879/2559) แต่บางเรื่องก็วินิจฉัยว่าเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว (เรื่องร้องเรียนที่ 104/2557)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นควรศึกษาว่า การกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี ที่มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ การกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ในลักษณะใดบ้างที่ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจตรวจสอบได้ และในลักษณะใดบ้างที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ โดยศึกษาแนวคิดและบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามกฎหมายในการตรวจสอบอำนาจรัฐ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 แนวคำวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ของผู้ตรวจการแผ่นดิน รวมถึงแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครอง เพื่อเสนอแนะแนวทางในการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดีที่มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ และการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐของผู้ตรวจการแผ่นดิน ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่สอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่เสนอความเห็นหรือข้อพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามกฎหมายในการตรวจสอบอำนาจรัฐ แนวคำวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ของผู้ตรวจการแผ่นดิน

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 รวมถึงแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางในการตรวจสอบของผู้ตรวจการแผ่นดิน กรณีร้องเรียนกรมบังคับคดี ที่มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ และกรณีร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สอบสวนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินมีแนวปฏิบัติ ในการเสนอความเห็นหรือข้อพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน

1.3 ระเบียบวิธีวิจัย (วิธีดำเนินการ)

ศึกษาทางเอกสาร (Documentary Research) จากตำรา หนังสือ วารสาร กฎหมาย บทความ แนวคำวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ของผู้ตรวจการแผ่นดิน คำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครอง และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งค้นคว้าข้อมูลทางเว็บไซต์และอินเทอร์เน็ต

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางปกครองของฝ่ายปกครอง แนวคิด และบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินและข้อจำกัดอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินตามกฎหมาย ในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงแนวคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลปกครอง และวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว เพื่อเสนอแนวทางในการตรวจสอบเรื่องร้องเรียน กรมบังคับคดีในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ และการตรวจสอบเจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้สอดคล้องกับหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบแนวคิดและบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามกฎหมาย ในการตรวจสอบอำนาจรัฐ แนวคำวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดิน กรณีร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

1.5.2 ทำให้ทราบแนวคิดและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพระราชบัญญัติล้มละลาย

พ.ศ. 2483 รวมถึงแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองกรณีที่มีการฟ้องกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ต่อศาลปกครอง

1.5.3 ทำให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถนำผลการศึกษาเสนอเป็นแนวทางประกอบการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพื่อให้การพิจารณาเรื่องร้องเรียนเป็นไปด้วยความรวดเร็ว มีมาตรฐาน และลดระยะเวลาในการทำสำนวน และทำให้เจ้าหน้าที่สอบสวนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการเสนอความเห็นหรือข้อพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดิน

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดิน

องค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน (Ombudsman) เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่ประเทศสวีเดน โดยมีฐานะเป็นตัวแทนพระมหากษัตริย์ในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นระบบรัฐสภา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเปลี่ยนมาเป็นตัวแทนของรัฐสภาในการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560, หน้า 1) ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน และเป็นองค์กรที่ถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายรัฐสภาซึ่งได้ผลดีเป็นอย่างยิ่ง นอกเหนือจากการควบคุมโดยฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ โดยประยุกต์ให้เหมาะสมกับระบบการบริหารราชการและควบคุมฝ่ายปกครองในประเทศนั้น ๆ กันอย่างแพร่หลายรวมถึงประเทศไทยด้วย (พงศ์ศุข สุขสาคร, 2555, หน้า 9) สำหรับประเทศไทย มีการจัดตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ใช้ชื่อว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” โดยจะเป็นองค์กรที่สามารถเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560, หน้า 2)

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินในการตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรที่มีอำนาจการตรวจสอบควบคุมนอกเหนือจากองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ อันเป็นแนวคิดในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่เกิดขึ้นเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจโดยบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้อำนาจ ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่แห่งรัฐและองค์กรแห่งรัฐนั้น ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและตามที่กฎหมายได้วางกรอบการใช้อำนาจไว้ อีกทั้งเป็นการคุ้มครองต่อหลักสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกกระทบกระเทือนด้วย (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2550, หน้า 35-36) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานในการจัดตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน คือ หลักนิติรัฐ หลักความชอบด้วยกฎหมาย หลักการแบ่งแยกอำนาจ และการควบคุมตรวจสอบฝ่ายปกครอง

2.1.1.1 หลักนิติรัฐและหลักความชอบด้วยกฎหมาย

หลักนิติรัฐเป็นแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่สำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดของประชาชน ซึ่งประชาชนได้มอบอำนาจให้รัฐในการปกครองประเทศ ประชาชนจึงมีฐานะเป็นทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยมีหลักนิติรัฐเป็นหลักประกันไม่ให้รัฐใช้อำนาจเกินขอบเขตของกฎหมายจนไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยการกำหนดให้รัฐใช้อำนาจได้ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง โดยเฉพาะการกระทำของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจไว้ อันเป็นไปตามหลักที่ว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ” และรัฐที่มีการปกครองโดยยึดถือนิติรัฐเป็นสำคัญจะต้องให้สิทธิแก่ประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐสามารถร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชาของผู้กระทำละเมิด หรือฟ้องร้องต่อองค์กรตุลาการได้ เพื่อเป็นการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง (พงศ์ศุข สุขสาคร. 2555. หน้า 10-12)

2.1.1.2 หลักการแบ่งแยกอำนาจ

การใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐต้องมีขอบเขตจำกัดเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกล่วงละเมิด หลักหนึ่งที่เป็นขอบเขตในการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ หลักของการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of power) ของนักปราชญ์ชาวฝรั่งเศสคือ มองเตสกีเอร์ (Montesquieu ค.ศ. 1689-1755) ได้อธิบายว่าในรัฐทุกรัฐจะมีอำนาจสูงสุดที่ เรียกว่า อำนาจอธิปไตยอยู่ 3 ประการ (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. 2557. หน้า 268-269) คือ

1. อำนาจนิติบัญญัติ คืออำนาจที่เกี่ยวกับการออกกฎหมายการจัดวางระเบียบ การกำหนดข้อบังคับทั่วไปทั้งภายในและภายนอก รัฐมีอำนาจออกกฎหมายมาบังคับการดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วไป และยังมีอำนาจในการแก้ไขกฎหมาย และการยกเลิกกฎหมาย
2. อำนาจบริหาร เป็นการใช้อำนาจที่ขึ้นอยู่กับหลักกฎหมายมหาชน เป็นการบังคับใช้การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมาย รัฐมีอำนาจในการดูแลความปลอดภัยภายในและภายนอกประเทศ และใช้กำลังเพื่อให้ประชาชนเคารพกฎหมาย
3. อำนาจตุลาการ คือการวินิจฉัยบรรดคดีความต่าง ๆ รัฐจำเป็นต้องจัดให้มีการลงโทษบุคคลเมื่อมีการกระทำผิดกฎหมาย และจัดให้มีการพิพากษาวินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างเอกชนที่อยู่ภายใต้กฎหมาย

เมื่อพิจารณา จะเห็นว่า มองเตสกีเอร์ไม่ต้องการให้อำนาจอยู่ที่บุคคลใดเพียงคนเดียว เพราะตามธรรมชาติบุคคลใดก็ตามซึ่งมีอำนาจอยู่ในมือมักจะใช้อำนาจเกินเลยอยู่เสมอ ดังนั้น เพื่อจะมีให้มีการใช้อำนาจเกินขอบเขต จึงจำเป็นต้องให้อำนาจหนึ่งหยุดยั้งอีกอำนาจหนึ่งตามวิถี

แห่งกำลังหรือที่มักจะมีคำกล่าวที่ว่า อำนาจย่อมหยุดยั้งได้โดยอำนาจ (Power Stop Power) บุคคลจึงจะมีเสรีภาพได้ แต่ถ้าหากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารนั้นรวมอยู่ที่บุคคลเพียงคนเดียว บุคคลจะไม่มีเสรีภาพ เพราะเกรงว่าบุคคลคนเดียวก็นั้นจะออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายนั้น อย่างกดขี่และถ้าอำนาจตุลาการไม่แยกออกจากอำนาจนิติบัญญัติบุคคลจะไม่มีเสรีภาพ กล่าวคือ ถ้าอำนาจตุลาการมารวมกับอำนาจนิติบัญญัติเสรีภาพของบุคคลจะอยู่ในมือของผู้ใช้อำนาจดังกล่าว เพราะผู้พิพากษาเป็นผู้ออกกฎหมายด้วย และถ้าอำนาจตุลาการมารวมกับอำนาจบริหาร ผู้พิพากษา จะมีอำนาจบังคับราษฎรได้อย่างเต็มที่ดังนั้น มองเตสกีเอร์จึงกำหนดให้องค์กรผู้ใช้อำนาจต้องเป็นอิสระ จากกันเพื่อคุ้มครองและให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนนั่นเอง เจตนาแท้จริงของ มองเตสกีเอร์ไม่ใช่บอกว่าอำนาจอธิปไตยต้องแบ่งแยกออกเป็น 3 อำนาจ หากแต่เป็นการแบ่งแยกอำนาจ อธิปไตยให้องค์กรต่างๆใช้เพื่อจะไม่ให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งใช้อำนาจเพียงองค์กรเดียว แสดงให้เห็นว่า อำนาจนั้นเป็นสิ่งที่ยั่ววนใจ ผู้ใช้อำนาจที่ขาดคุณธรรมอาจใช้อำนาจโดยมิชอบฉะนั้น จึงอาจจะเรียก หลักการแบ่งแยกอำนาจเช่นนี้ได้ว่าทฤษฎีการแบ่งแยกองค์กรเพื่อใช้อำนาจอธิปไตย (วิชฌู เครือ งาม. 2530. หน้า 210-211)

เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบจึงจำเป็นต้องจัดระบบการปกครองในลักษณะที่ ให้ผู้ถืออำนาจคนหนึ่งถ่วงหรือยับยั้งการใช้อำนาจเกินขอบเขตของบุคคลอื่น ๆ ได้ จะต้องมีการที่ เป็นหลักประกันในการดำเนินการของแต่ละองค์กรเพื่อป้องกันการใช้อำนาจที่ไม่ชอบ โดยการให้ ผู้ถืออำนาจองค์กรหนึ่งถ่วงหรือยับยั้งการใช้อำนาจเกินขอบเขตขององค์กรหรือผู้ถืออำนาจองค์กร ต่าง ๆ ได้ การควบคุมการใช้อำนาจโดยมิชอบจึงต้องใช้วิธีการแบ่งแยกอำนาจและถ่วงดุลอำนาจ ระหว่างองค์กรด้วยกัน ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมเสมอ คือหลักการแบ่งแยกอำนาจคือ การดุลหรือ คานอำนาจ (Check and Balance) เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ เป็นการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพราะหากอำนาจรวมศูนย์อยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งหรือบุคคลหรือ กลุ่มคนเพียงคนเดียว ผู้ปกครองอาจใช้อำนาจตามอำเภอใจและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ การจัดระบบการปกครองในลักษณะที่ให้ผู้ถืออำนาจคนหนึ่ง ถ่วงหรือยับยั้งการใช้อำนาจเกินขอบเขตของผู้ถืออำนาจคนอื่น ๆ จึงทำให้เกิดการตรวจสอบและ ควบคุมการใช้อำนาจอย่างแท้จริง (พงศ์ศุข สุขสาคร. 2555. หน้า 22-26)

2.1.1.3 หลักการควบคุมตรวจสอบฝ่ายปกครอง

เมื่อพิจารณาการใช้อำนาจอธิปไตยขององค์กรของรัฐทั้งสามองค์กร องค์กรที่มี ผลกระทบต่อประชาชนมากที่สุดคือ ฝ่ายปกครอง การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองในการดำเนินกิจกรรม ทางปกครองเป็นการใช้กฎหมายมหาชนบังคับเอกชนให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง ได้เองฝ่ายเดียวโดยไม่ ต้องได้รับความยินยอมจากเอกชนผู้นั้น ฝ่ายปกครองจึงเป็นองค์กรของรัฐ

ที่ใช้อำนาจกระทบ สิทธิและเสรีภาพของเอกชนมากที่สุด ในรัฐที่ปกครองภายใต้หลักนิติรัฐ จึงจำเป็นต้องควบคุมฝ่ายปกครองมิให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจ การควบคุมฝ่ายปกครองอาจจำแนก ออกได้เป็น 2 ลักษณะตามองค์กรผู้ควบคุม ดังต่อไปนี้

1. การควบคุมโดยองค์กรภายในฝ่ายปกครอง การควบคุมโดยองค์กรภายในฝ่าย ปกครองเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรภายใน ปกครองได้ตรวจสอบการกระทำของฝ่ายปกครองอีกครั้ง หนึ่ง โดยอาจเป็นการควบคุมโดยแท้ อำนาจเหนือหรืออาจเป็นการควบคุมโดยการอุทธรณ์ภายในฝ่าย ปกครองก็ได้ โดยแบ่งได้เป็นดังนี้

(1) การควบคุมโดยผู้มีอำนาจเหนือ อาจเป็นการควบคุมโดยผู้บังคับบัญชา หรือผู้กำกับดูแลก็ได้ ในกรณีที่เป็นความสัมพันธ์ภายในองค์กรฝ่ายปกครองเดียวกันย่อมถูกควบคุม โดยผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บังคับบัญชามีอำนาจควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทุกเรื่อง โดยสามารถควบคุม ได้ทั้งความชอบด้วยกฎหมายและความเหมาะสมของการกระทำนั้น ซึ่งผู้กำกับดูแลมีอำนาจควบคุม ผู้ใต้กำกับดูแลได้เท่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้ โดยสามารถควบคุมได้เฉพาะความชอบด้วยกฎหมาย เท่านั้น

(2) การควบคุมโดยการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ระบบ คือ (1) แบบไม่บังคับ ซึ่งหมายถึง ระบบที่กฎหมายบัญญัติในลักษณะที่เป็นทางเลือกให้ คู่กรณีมีสิทธิที่จะเลือกใช้สิทธิในการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนฟ้องคดีหรือไม่ก็ได้ (2) ระบบอุทธรณ์แบบบังคับหมายถึง ระบบที่กฎหมายบังคับให้คู่กรณีต้องดำเนินการอุทธรณ์ภายใน ฝ่ายปกครองก่อนเสมอจึงจะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาล การอุทธรณ์ในระบบบังคับจึงกลายเป็นเงื่อนไขการ ฟ้องคดีที่หากคู่กรณีไม่ดำเนินการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนแล้ว ศาลไม่มีอำนาจรับคดีดังกล่าวไว้ พิจารณาได้ ซึ่งศาลปกครองใช้ระบบนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี ปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคสอง

2. ควบคุมโดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครองมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การควบคุมทางการเมือง การควบคุมโดยองค์กรอิสระ และการควบคุมโดยองค์กรตุลาการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โดยที่องค์กรตุลาการมีหลักประกันความเป็นอิสระ พิจารณาคดีโดยเปิดเผย เปิดโอกาสให้ คู่ความทั้งสองฝ่ายนำพยานหลักฐานต่าง ๆ มาสนับสนุนข้อต่อสู้ของตนและหักล้างข้อต่อสู้ของฝ่ายตรงข้าม ได้อย่างเต็มที่ และต้องให้เหตุผลประกอบคำพิพากษาของตนเสมอ การควบคุมโดยองค์กรตุลาการ (Judicial Control) จึงเป็นระบบการควบคุมที่ให้หลักประกันแก่ประชาชนได้ดีที่สุด แต่องค์กรตุลาการ ควบคุมได้เฉพาะความชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ทั้งนี้ ระบบการควบคุมฝ่าย ปกครองโดยองค์กร ตุลาการอาจจำแนกตามระบบศาลได้เป็น 2 ระบบ คือระบบศาลเดี่ยว ซึ่งเป็นระบบที่ศาลยุติธรรม พิจารณาคดีทุกประเภท ส่วนมากอยู่ประเทศที่ใช้ระบบ Common Law และระบบศาลคู่ที่มีการแยก

ศาลปกครองออกมาพิจารณาคดีปกครองเป็นเอกเทศจากศาลยุติธรรม ซึ่งส่วนมากอยู่ในประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law (สุริยา ปานแป้น อนุวัฒน์ บุญนันท์. 2562. หน้า 32-34)

การควบคุมโดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครองโดยองค์กรอิสระในการตรวจสอบเรื่องการใช้อำนาจต่าง ๆ ของฝ่ายปกครอง โดยองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบต้องมีความอิสระสูง ไม่มีใครสามารถแทรกแซงได้ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตรวจสอบการทุจริตต่อหน้าที่ การมีผลประโยชน์ขัดกันระหว่างประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ส่วนตัว รวมไปถึงการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีหน้าที่การตรวจสอบเงินคงคลัง และการใช้จ่ายเงินของรัฐ และผู้ตรวจการแผ่นดินที่ตรวจสอบความเหมาะสมเป็นธรรมของการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น (พงศ์สุข สุขสาคร. 2555. หน้า 34-36)

2.1.2 ผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2.1.2.1 โครงสร้างของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีการก่อตั้งครั้งแรกในประเทศแถบสแกนดิเนเวีย โดยประเทศแรกที่ทำให้กำเนิดระบบผู้ตรวจการแผ่นดิน คือ ราชอาณาจักรสวีเดน เมื่อปี ค.ศ. 1809 เรียกว่า “ออมบุดสแมน” (Ombudsman) เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลและปิดเป่าเรื่องทุกข์ร้อนของประชาชน แทนพระมหากษัตริย์ในสมัยนั้น ซึ่งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินนี้ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลบรรลุผลสำเร็จเป็นอย่างดีและมีวิวัฒนาการเรื่อยมา หลังจากนั้นระบบผู้ตรวจการแผ่นดินก็ได้แพร่หลายไปในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งยุโรป แอฟริกา เอเชีย เอเชีย-แปซิฟิก แคริบเบียน อเมริกาเหนือ โดยประเทศต่าง ๆ ได้นำระบบ “ผู้ตรวจการแผ่นดิน” ไปใช้ และมีการเพิ่มบทบาท หน้าที่ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเพิ่มมากขึ้นไปประยุกต์ใช้ในบริบทของตน

สำหรับประเทศไทยที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย เริ่มมีแนวความคิดเรื่องผู้ตรวจการแผ่นดินหลังสวีเดน ถึง 188 ปี โดยมีการจัดตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินขึ้นเป็นครั้งแรกอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ค.ศ. 1997) มีชื่อเรียกว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” และในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2543 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายพิเชต สุนทรพิพิธ เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาคนแรก ซึ่งถือเป็นการกำเนิดผู้ตรวจการแผ่นดิน (ของรัฐสภา) ขึ้น เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ต่อมา ได้มีการเปลี่ยนชื่อจาก “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” มาเป็น “ผู้ตรวจการแผ่นดิน” ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และมีการเพิ่มบทบาทหน้าที่ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเพิ่มมากขึ้น (วิทวัส รัชตะนันท์. 2562. หน้า 40-42)

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 ซึ่งบัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีจำนวนสามคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่าหรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่ากรมตามที่คณะกรรมการสรรหาประกาศกำหนด โดยต้องดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี จำนวนสองคน และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณะมาแล้วไม่น้อยกว่ายี่สิบปี จำนวนหนึ่งคน และกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

2.1.2.2 หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน

หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินในปัจจุบัน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ

(2) แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่าผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น

(3) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ

(4) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น

การดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจข้างต้น ต้องมุ่งหมายที่จะส่งเสริมสนับสนุน และให้คำแนะนำ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขจัดความเหลื่อมล้ำ อำนาจประโยชน์ให้แก่ประชาชนอย่างทัดเทียมกันและลดภาระที่เกิดขึ้นกับประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ รวมทั้งขจัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมที่หน่วยงานของรัฐปฏิบัติต่อประชาชนในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

ไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินตาม (1) หรือ (2) โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควรต่อไป อนึ่ง ในกรณีการดำเนินการตามหน้าที่ข้างต้น พบว่า เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการต่อไป

นอกจากนี้ในการปฏิบัติหน้าที่สามประการข้างต้น ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่า

(1) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้เสนอ เรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(2) กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อ ศาลปกครองและให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้ง ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

2.1.2.3 ข้อจำกัดอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน

แม้ผู้ตรวจการแผ่นดินจะมีอำนาจตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ตามกฎหมาย มีข้อจำกัดอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน ดังนี้

1. การดำเนินการกรณีเป็นเรื่องเฉพาะตัว หรือเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ หน่วยงานของรัฐ ในการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจถ้าผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า ความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมเรื่องใดเป็นเรื่องเฉพาะตัวเป็นรายกรณีหรือเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่ และอำนาจของหน่วยงานของรัฐที่จะขจัดความเดือดร้อนหรืออำนวยความสะดวกได้ตามหน้าที่และ อำนาจของหน่วยงานของรัฐนั้นอยู่แล้ว ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่การดำเนินการในเรื่องนั้นมีกฎหมายกำหนดให้มีการร้องทุกข์ หรืออุทธรณ์ไว้แล้ว ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องดังกล่าวให้หน่วยงานของรัฐนั้นพิจารณาดำเนินการ ตามหน้าที่และอำนาจต่อไป

(2) ในกรณีที่เป็นเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลหรือการดำเนินการ ทางวินัยของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับการ บริหารงานบุคคลหรือการดำเนินการทางวินัยในกรณีนั้นดำเนินการต่อไป แต่ทั้งนี้ผู้ตรวจการแผ่นดิน อาจแสวงหาข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น เพื่อประโยชน์ในการเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมาย กฎ หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบได้

(3) ในกรณีที่การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ หรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินพิจารณาดำเนินการต่อไปแล้วแต่กรณี

2. เรื่องที่กฎหมายห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา

(1) เรื่องที่เป็นนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนดไว้แต่ก่อนนโยบายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือมีผลให้มีการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ

(2) เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว เว้นแต่เป็นการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการเสนอแนะให้มีการปรับปรุงกฎหมายหรือกฎที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

(3) เรื่องที่ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน

(4) เรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระอื่น หรือที่องค์กรอิสระอื่นรับไว้ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระนั้นแล้วแต่ไม่ตัดอำนาจในการที่จะขอรับทราบผลการพิจารณาขององค์กรอิสระที่รับเรื่องไว้ดำเนินการ

(5) เป็นการร้องเรียนโดยใช้สิทธิไม่สุจริตและการพิจารณาจะไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม

(6) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอย่างเหมาะสมแล้ว

(7) เรื่องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเคยสรุปผลการพิจารณาแล้วเว้นแต่จะปรากฏพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงใหม่อันอาจทำให้ผลการพิจารณาเปลี่ยนแปลงไป

(8) เรื่องอื่นตามมติที่ผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด

ในกรณีที่ความปรากฏในภายหลังว่าเป็นเรื่องที่มีลักษณะตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินสั่งยุติเรื่อง

ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2562 ได้มีประกาศผู้ตรวจการแผ่นดิน เรื่อง กำหนดเรื่อง que ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่รับไว้พิจารณาตามมาตรา 37 (8) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 พ.ศ. 2562 ออกมาซึ่งกำหนดให้เรื่อง ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นเรื่อง que ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่รับไว้พิจารณาตามมาตรา 37 (8) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

(1) เรื่องที่มีข้อมูลไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะรับไว้พิจารณาได้

(2) เรื่องที่ผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียนไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่แสดงพยานหลักฐาน หรือไม่ให้ความร่วมมือในการชี้แจงข้อเท็จจริงต่อผู้ตรวจการแผ่นดินภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่มีเหตุอันสมควร

(3) เรื่องที่ผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียนขอลอนเรื่องหรือขอยุติเรื่อง

(4) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนตายโดยไม่มีทายาทเข้าแทนที่

(5) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนมิได้เป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมโดยตรง

(6) เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล

(7) เรื่องที่มีได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามกฎหมายอื่น

(8) เรื่องที่มีได้เป็นไปตามมาตรา 22 (1) (2) (3) หรือ (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 แล้วแต่กรณี

กรณีตามวรรคหนึ่ง (3) (4) และ (5) หากเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนส่วนรวม หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาต่อไปก็ได้

2.2 ความทั่วไปเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

คู่มือติดต่อราชการกรมบังคับคดี (2562, หน้า 3-5) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของกรมบังคับคดีว่า กรมบังคับคดีจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2517 พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2517 เดิมงานของกรมบังคับคดีมีที่มาจากหน่วยงานราชการระดับกอง ในสำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม 2 กอง คือ กองบังคับคดีแพ่ง และ กองบังคับคดีล้มละลาย จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2517 สมัยรัฐบาล ฯพณฯ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านกิตติ สีนนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้เห็นความสำคัญของทั้งสองกองดังกล่าว ประกอบกับงานบังคับคดีแพ่งและงานบังคับคดีล้มละลายเพิ่มขึ้นมาก หน่วยงานที่จัดไว้แต่เดิมไม่เหมาะสมกับงานที่นับวันแต่จะทวีปริมาณมากขึ้นทุก ๆ ปี ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งคดีล้มละลาย งานเกี่ยวกับการวางทรัพย์ ได้ขยายอำนาจหน้าที่ที่วราษอาณาจักร รวมทั้งงานชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนบริษัท หรือ นิติบุคคลตามคำสั่งศาล ได้ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถชำนาญงานในหน้าที่ได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2517 ให้ยกฐานะกองบังคับคดีแพ่งและกองบังคับคดีล้มละลาย รวมจัดตั้งขึ้นเป็นกรมบังคับคดีอยู่

ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม แล้วได้ตราพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารงานบางส่วนของสำนักงาน ปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2517 โดยให้โอนบรรดาอำนาจหน้าที่ในส่วนเกี่ยวกับกองบังคับคดีแพ่ง และกองบังคับคดีล้มละลาย รวมทั้งให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้ ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับกองบังคับคดีแพ่ง และกองบังคับคดีล้มละลายไปเป็นของกรมบังคับคดี และนอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งหน่วยงานใหม่ ได้แก่ สำนักงานวางทรัพย์สินกลางและงานอนุญาโตตุลาการ เพื่อชี้ขาดถึงข้อพิพาทเกี่ยวกับการวางทรัพย์สิน ภูมิภาคขึ้น รวม 9 ภาค กรมบังคับคดีจึงมีอำนาจหน้าที่บังคับคดีแพ่งและคดีล้มละลาย ตลอดจน วางทรัพย์สินทั่วประเทศ แล้วเริ่มดำเนินการในฐานะเป็นกรมบังคับคดีนับแต่นั้นเป็นต้นมา

2.2.1 อำนาจหน้าที่ของกรมบังคับคดี

ภารกิจของกรมบังคับคดีตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมบังคับคดี กระทรวง ยุติธรรม พ.ศ. 2561 ข้อ 2 กำหนดว่า ให้กรมบังคับคดี มีภารกิจเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง คดี ล้มละลายและคดีฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การชำระบัญชีตามคำสั่งศาล การ วางทรัพย์สิน การประเมินราคาทรัพย์สิน และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี ดำเนินการยึดอายัด และจำหน่ายทรัพย์สิน รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ตลอดจนกำกับกิจการฟื้นฟูกิจการของ ลูกหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้และผู้มีส่วนได้เสียได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้อย่างเป็นธรรม โดยให้มีหน้าที่ และอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (1) ดำเนินการบังคับคดีแพ่งตามคำสั่งศาล
- (2) ดำเนินการบังคับคดีล้มละลายตามคำสั่งศาล
- (3) ดำเนินการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามคำสั่งศาล
- (4) ดำเนินการตรวจสอบสิทธิทางบัญชีของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อรับส่วนแบ่งจากคดี ตรวจสอบค่าใช้จ่าย และเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการบังคับคดี
- (5) ชำระบัญชีห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือนิติบุคคลในฐานะผู้ชำระบัญชีตามคำสั่งศาล
- (6) รับวางทรัพย์สินจากลูกหนี้หรือผู้มีสิทธิวางทรัพย์สิน
- (7) ดำเนินการประเมินราคาทรัพย์สิน
- (8) ดำเนินการเกี่ยวกับการเดินหมาย คำคู่ความ หนังสือ หรือประกาศของศาลหรือ หน่วยงานภายในกรม
- (9) พัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการ รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ชั้น บังคับคดี
- (10) บริหารจัดการและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการบังคับคดี และด้านอื่น ๆ ในความรับผิดชอบของกรม

(11) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของกรม ตามที่ รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย หรือตามคำสั่งศาล

นอกจากนี้ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2561 ยังได้กำหนดหน้าที่และอำนาจของกองบังคับคดีล้มละลาย สำนักงานบังคับคดีแพ่ง และสำนักงานบังคับคดีจังหวัด ดังนี้

1. ข้อ 10 กำหนดว่า กองบังคับคดีล้มละลาย 1-6 มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลายตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

(2) ดำเนินการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือนิติบุคคลในฐานะผู้ชำระบัญชี

ตามคำสั่งศาล

(3) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

2. ข้อ 14 กำหนดว่า สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 1-6 มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งและการวางทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร

(2) ดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นบังคับคดี

(3) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

3. ข้อ 15 กำหนดว่า สำนักงานบังคับคดีจังหวัด มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งและการวางทรัพย์ในจังหวัด

(2) ดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นบังคับคดี

(3) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

จากการศึกษาเรื่องร้องเรียนที่ได้ยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับกรมบังคับคดี หากพิจารณาตัวผู้ถูกร้องเรียนจะพบว่าเป็นการร้องเรียนกรมบังคับคดี อธิบดีกรมบังคับคดี สำนักงาน บังคับคดีกรุงเทพมหานคร สำนักงานบังคับคดีจังหวัด หรืออาจจะร้องเรียนตัวเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยตรง แต่หากพิจารณาถึงเนื้อหาตามคำร้องเรียนแล้วจะพบว่าเป็นการ ร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งและการบังคับคดีล้มละลายเท่านั้น ดังนั้น ในการศึกษานี้จึงมุ่งศึกษา ภาระงานด้านการบังคับคดีแพ่งและคดีล้มละลายของกรมบังคับคดีเท่านั้น

2.2.1.1 การบังคับคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้มีการแก้ไขตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2560 ซึ่งมีการประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2560 โดยกำหนดให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 60 วันนับแต่วันประกาศราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับที่มีการแก้ไขใหม่นี้จึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 กันยายน 2560 เป็นต้นไป และตามมาตรา 21 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ไม่มีผลกระทบถึงกระบวนการพิจารณาของศาลและกระบวนการวิธีการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ได้กระทำไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ” จึงมีผลให้พระราชบัญญัติแก้ไขฉบับนี้ ย่อมใช้บังคับกับกระบวนการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีและกระบวนการพิจารณาของศาลในชั้นบังคับคดีทั้งหมดที่ได้ดำเนินการตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นต้นไป เว้นแต่การประกาศขายทอดตลาดที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ประกาศขายทอดตลาดไปก่อนแล้ว ให้ดำเนินการขายทอดตลาดต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้น (มาตรา 21 วรรคสอง) ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะศึกษาหลักเกณฑ์การบังคับคดีแพ่งโดยยึดถือตัวบทกฎหมายที่แก้ไขแล้วเป็นหลัก ตัวบทมาตราแห่งกฎหมายในบทนี้หากมิได้กล่าวเป็นอย่างอื่น จะหมายถึงตัวบทในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ในภาพรวมของการบังคับคดี ถ้าศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งจะต้องมีการบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ศาลจะออกคำบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องขอให้บังคับคดีเพื่อที่จะได้รับสิทธิตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษานั้น โดยในการบังคับคดีอาจจะต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือจะต้องดำเนินการทางศาล หรืออาจไม่มีเหตุจำเป็นจะต้องดำเนินการทั้งทางเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือทางศาลก็ได้

การบังคับคดีที่ต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดี ได้แก่ กรณีที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระเงิน ซึ่งจะต้องมีการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ กรณีที่ศาลพิพากษาให้ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ศาลพิพากษาให้ขับไล่ลูกหนี้ออกจากอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์สินที่ครอบครอง หรือศาลพิพากษาให้ลูกหนี้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง เมื่อครบกำหนดระยะเวลาในคำบังคับแล้ว หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี เมื่อคำขอของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีลักษณะครบถ้วน ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 275 และมาตรา 276 ศาลจะมีหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการต่อไปตามที่กำหนดไว้ในหมายนั้นและแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ ส่วนการบังคับคดีที่จะต้องดำเนินการทางศาล ได้แก่ กรณีที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง การบังคับคดีกรณีมีคำสั่งให้จับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ในบางกรณี

ไม่มีเหตุจำเป็นจะต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือทางศาล บุคคลที่ชนะคดีก็สามารถนำคำพิพากษานั้นไปยื่นต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามคำพิพากษาที่ศาลพิพากษาได้ เช่น ศาลพิพากษาให้โจทก์จำเลยหย่าขาดจากกัน แต่จำเลยไม่ยอมไปจดทะเบียนหย่า เช่นนี้โจทก์สามารถดำเนินการเองได้ โดยนำคำพิพากษานั้นอันถึงที่สุดที่รับรองว่าถูกต้องยื่นต่อนายทะเบียน (เอื้อน ชุนแก้ว, 2562, หน้า 1-2)

การศึกษาในครั้งนี้นุ่งศึกษาถึงเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดีและเจ้าพนักงานบังคับคดี ดังนั้น ในหัวข้อนี้จะศึกษาเฉพาะการบังคับคดีที่ต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดีเท่านั้น เนื่องจากเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะทำให้เกิดการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้

(1) บุคคลที่มีสิทธิบังคับคดี (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์, 2562, หน้า 129-139)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีหรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้ (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้มีการบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สิน อายัดสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นตามบทบัญญัติแห่งภาคนี้ภายในสิบปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องใดไว้หรือได้ดำเนินการบังคับคดีโดยวิธีอื่นไว้บางส่วนแล้วภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นนั้นต่อไปจนแล้วเสร็จได้

ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งกำหนดให้ชำระหนี้เป็นงวด เป็นรายเดือน หรือเป็นรายปี หรือกำหนดให้ชำระหนี้ในอนาคต ให้นับระยะเวลาสิบปีตามวรรคหนึ่ง ตั้งแต่วันที่หนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอาจบังคับชำระได้

ถ้าสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นการให้ชำระเงิน ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์เฉพาะสิ่ง บุคคลซึ่งได้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีอำนาจบังคับคดีตามความในหมวด 2 การบังคับคดีในกรณีที่เป็นหนี้เงิน หรือหมวด 3 การบังคับคดีในกรณีให้ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์เฉพาะสิ่งแล้วแต่กรณีโดยการร้องขอต่อศาลเพื่อเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาต่อไป”

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น บุคคลที่มีสิทธิในการบังคับคดี คือ คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหรือบุคคลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ได้แก่

1. คู่ความหรือบุคคลฝ่ายชนะคดี (มาตรา 274 วรรคหนึ่ง)

- มาตรา 274 ผู้ที่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ต้องเป็นคู่ความหรือบุคคลที่เป็นฝ่ายชนะคดี ได้แก่ กรณีศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์หรือศาลพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์ให้โจทก์รับผิดชอบค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแทนจำเลย ก็ถือว่าจำเลยเป็นคู่ความฝ่ายชนะคดีมีสิทธิบังคับคดีในค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายจากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ หรือกล่าวได้ว่าการบังคับคดีอาจเป็นการบังคับหนี้ตามฟ้องหรือค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีก็ได้

- กรณีศาลพิพากษาให้จำเลยแบ่งแยกที่ดินกรรมสิทธิ์รวมให้โจทก์ถือว่าโจทก์และจำเลยมีฐานะเป็นเจ้าของนี้และลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งกันและกัน จำเลยมีสิทธิร้องขอให้ออกคำสั่งบังคับโจทก์ปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ เท่ากับว่ากรณีเช่นนี้ทั้งโจทก์และจำเลยต่างเป็นฝ่ายชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับคดี

- กรณีผลของคำพิพากษาทำให้โจทก์และจำเลยต่างมีหนี้ต้องชำระหนี้ต่อกันทั้งโจทก์และจำเลยต่างมีสิทธิขอให้บังคับแก่อีกฝ่ายหนึ่งให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา ถือว่าต่างฝ่ายต่างเป็นฝ่ายชนะคดี จึงต่างเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในหนี้ที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องชำระแก่ตน

- สิทธิในการบังคับคดีที่เกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินไม่ใช่สิทธิเฉพาะตัวจึงตกทอดแก่ทายาทได้ ทายาทของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งถึงแก่ความตายย่อมมีสิทธิบังคับคดีแทนเจ้ามรดกซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้

- กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องในความผิดต่อพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ มีคำขอทางแพ่งให้จำเลยออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติเมื่อศาลพิพากษาให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะโจทก์ (พนักงานอัยการ) ย่อมมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ ขณะเดียวกันถือว่ากรมป่าไม้ซึ่งเป็นผู้เสียหายคดีนี้ก็มีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50 มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้เช่นกัน แสดงว่าคดีนี้โจทก์ (พนักงานอัยการ) และกรมป่าไม้เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้

2. บุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (มาตรา 274 วรรคหนึ่ง)

ตามบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ได้เพิ่มบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้เป็นผู้มีสิทธิบังคับคดีหรือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา โดยบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ ได้แก่

- กรณีคู่ความตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลตกลงชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอกและศาลมีคำพิพากษาตามยอม บุคคลภายนอกที่ได้รับประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความมีสิทธิบังคับคดีและถือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา มีสิทธิบังคับคดีได้ด้วย

สิทธิของตนเองไม่ต้องให้คู่ความเดิมบังคับให้ สำหรับคู่ความจะยังคงมีสิทธิร้องขอให้มีการบังคับคดีได้ต่อไปหรือไม่ต้องดูแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาต่อไป

- กรณีศาลสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่จำเลย เพราะเหตุศาลสั่งให้ใช้วิธีการชั่วคราวโดยความผิดหรือความเลินเล่อของโจทก์ตามมาตรา 263 ถือว่าจำเลยเป็นผู้ได้รับชำระหนี้ตามคำสั่งศาล จำเลยมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ส่วนโจทก์อยู่ในฐานะลูกหนี้ตามคำพิพากษา

- กรณีศาลสั่งให้ผู้ขอเพิกถอนหรือแก้ไขการบังคับคดีที่ผิดระเบียบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ได้รับความเสียหายเพราะคำร้องไม่มีมูลและยื่นเข้ามาประวิงให้ชักช้าตามมาตรา 295 วรรคหก ถือว่าผู้ได้รับความเสียหายเป็นผู้ได้รับชำระหนี้ตามคำสั่งศาลเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ส่วนผู้ขอเพิกถอนเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

- กรณีศาลมีคำสั่งให้ผู้ร้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ตาม มาตรา 323 วรรคท้าย ถือว่าโจทก์เป็นผู้ได้รับชำระหนี้ตามคำสั่งของศาลส่วนผู้ร้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

3. ผู้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในหนี้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งและผู้รับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาในหนี้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง (มาตรา 274 วรรคสาม) มีข้อสังเกตดังนี้

- มาตรา 274 วรรคสาม ให้อำนาจผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิเรียกร้อง ตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับคดีได้เฉพาะกรณีสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาเป็นการชำระเงิน ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเท่านั้น ดังนี้ สิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาเป็นหนี้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการหรือขับไล่ จะรับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษามาดำเนินการบังคับคดีแทนโดยเข้าสวมสิทธิแทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้

- ผู้มีสิทธิร้องขอเพื่อเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 274 วรรคสาม มี 2 กรณี คือ ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาและผู้รับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษา

- กรณีผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาในหนี้เงินหรือส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งย่อมกระทำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 303 และมาตรา 306 เดิมก่อนแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 274 ศาลฎีกาวางแนวไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วผู้รับโอนสิทธิและหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้ เว้นแต่ผู้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแทนคู่ความหรือบุคคลฝ่ายชนะคดีนั้น มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติให้เข้าสวมสิทธิได้เท่านั้น แต่หลังจากมีการแก้ไขมาตรา 274 วรรคสามแล้ว ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาในหนี้เงิน

หรือส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งมีอำนาจบังคับคดีได้โดยเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา และดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้

- ผู้รับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาในหนี้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง เช่น กรณีผู้เอาประกันภัยพ้องผู้ทำละเมิดและศาลพิพากษาให้ผู้ทำละเมิดชำระเงินแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยย่อมมีฐานะเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา ต่อมาผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยย่อมรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษา เป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษาได้ตามมาตรา 274 วรรคสาม

- กรณีสวมสิทธิเข้าเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษาอาจเกิดขึ้นจากบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่ให้เข้าสวมสิทธิแทนได้

- ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาและผู้รับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับคดีได้ เป็นหลักการที่บัญญัติขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2560 ก่อนหน้านี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยโดยเคร่งครัดว่าเจ้าของนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้นที่มีสิทธิบังคับคดี ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องและผู้รับช่วงสิทธิไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้ เว้นแต่ผู้เข้าสวมสิทธิที่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้เข้าสวมสิทธิได้เท่านั้น

นอกจากนี้บุคคลที่กฎหมายบัญญัติให้มีฐานะเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา เช่น

- เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ หากทรัพย์สินนั้นมีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารอาศัยอยู่ และลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออกจากอสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้ซื้อชอบที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลให้ออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารให้ออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ที่ซื้อมานั้น ทั้งนี้ให้ถือว่าผู้ซื้อเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา (มาตรา 334)

- กรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับตามสัญญาประกัน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 วรรคสาม)

- กรณีที่ศาลสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 มาตรา 44 และมาตรา 44/1 ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50)

(2) ผู้ที่ไม่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี (วิเชียร ติเรกอุดมศักดิ์, 2562, หน้า 140-141)

1. เจ้าของนี้ของผู้ชนะคดี (เจ้าของนี้ตามคำพิพากษา) จะอ้างการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 233 เพื่อสวมสิทธิบังคับคดีแทนผู้ชนะคดีไม่ได้

เพราะการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ หมายถึง การใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลโดยเจ้าหนี้เป็นโจทก์ฟ้องแทนลูกหนี้ มิใช่การเข้าสวมสิทธิในการบังคับคดีแทนลูกหนี้

2. เจ้าพนักงานบังคับคดีมิใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ไม่มีอำนาจร้องขอให้บังคับคดียกเว้นกรณีตามมาตรา 295 ที่บัญญัติให้ถือว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าฤชาธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีในการยึดหรืออายัดแล้วไม่มีการขายหรือจำหน่าย เนื่องจากมีการถอนหมายบังคับคดี

(3) กำหนดเวลาบังคับคดี (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์, 2562, หน้า 142-163)

เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอที่จะร้องขอให้บังคับคดีภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าพ้นระยะเวลาดังกล่าว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมหมดสิทธิที่จะบังคับคดีกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาอีกต่อไป ซึ่งการนับระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งนั้น หมายถึง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในชั้นที่สุด หากใช้นับแต่วันที่คดีถึงที่สุดแต่อย่างไร ซึ่งเป็นไปตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 10731/2558 (ประชุมใหญ่)

คำพิพากษาฎีกาที่ 10731/2558 (ประชุมใหญ่) เมื่อมีคำพิพากษาที่ก่อให้เกิดหนี้ศาลต้องออกคำบังคับตามมาตรา 272 (เดิม) และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการขอให้บังคับคดีให้แล้วเสร็จภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษานั้น ตามมาตรา 271 (เดิม) ซึ่งหาได้บัญญัติให้ต้องเริ่มนับแต่วันที่มีคำพิพากษา ถึงที่สุดไม่ ซึ่งสอดคล้องรองรับกับมาตรา 145 วรรคหนึ่ง และมาตรา 231 วรรคหนึ่ง ที่ระบุให้คำพิพากษาผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่พิพากษานั้นตั้งแต่วันที่คำพิพากษาจนถึงวันที่คำพิพากษาถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไข กลับ หรือดลเสีย ถ้าหากมี และแม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็มีสิทธิขอให้บังคับคดีเว้นแต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นคำขอให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี มีคำสั่งให้ทุเลาการบังคับและได้รับอนุญาตจากศาล ในกรณีนี้ระยะเวลาบังคับคดีภายใน 10 ปี ต้องเริ่มนับแต่วันที่คำพิพากษาของศาลชั้นต้นในคดีนั้น

คดีนี้ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาโดยให้จำเลยขาดนัดเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2543 ไม่มีคู่ความอุทธรณ์ วันสุดท้ายที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนในการขอให้บังคับคดีคือวันที่ 3 เมษายน 2553 เมื่อปรากฏว่าเพื่อยื่นคำแถลงขอให้ออกคำบังคับเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2555 รวมพลระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาศาลชั้นต้น ซึ่งไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้แล้ว จึงไม่มีเหตุให้ศาลชั้นต้นต้องออกคำบังคับ ส่วนที่อ้างว่าจำเลยไม่ได้ยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่และเพิกถอนขอออกคำบังคับ คดียังไม่ถึงที่สุดนั้น ไม่เป็นเหตุให้ระยะเวลาตามมาตรา 274 เปลี่ยนแปลงไป เพราะระยะเวลา 10 ปี มิใช่เริ่มนับแต่คดีถึงที่สุด

ต่อมาเมื่อคำพิพากษาฎีกาที่ 4613/2559 โดยมติที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยเป็นที่ยุติแล้วว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องร้องขอให้บังคับคดีภายในสิบปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หมายถึง วันที่มีคำพิพากษาของศาลชั้นที่สุดในคดีนั้น (ไม่ใช่คำพิพากษาถึงที่สุด)

คำพิพากษาฎีกาที่ 4613/2559 (ประชุมใหญ่) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง มาตรา 271 (ปัจจุบันคือ มาตรา 274) บัญญัติให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องร้องขอให้บังคับคดีภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งหมายถึงวันที่มีคำพิพากษาของศาลในชั้นที่สุดในคดีนั้น เมื่อศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2543 ไม่มีคู่ความฝ่ายใดอุทธรณ์ ดังนี้ การร้องขอให้บังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินจำนองจึงต้องกระทำภายในสิบปี แต่โจทก์เพิ่งยื่นคำขอลงวันที่ 23 มิถุนายน 2556 ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ดำเนินการบังคับคดียึดทรัพย์สินจำนองของจำเลยล่วงพ้นระยะเวลาสิบปี นับแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2543 แล้ว โจทก์จึงสิ้นสิทธิบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินจำนองของจำเลย อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินจำนองยังคงอยู่ และโจทก์สามารถไต่สวนต่อลูกหนี้จำนองหรือ บุคคลภายนอกที่รับโอนทรัพย์สินที่จำนองต่อไปได้

ตามมาตรา 274 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ระยะเวลาบังคับคดี 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ถ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงกำหนดชำระในอนาคต เช่น คำพิพากษาหรือคำสั่งกำหนดให้ชำระหนี้เป็นงวด รายเดือน หรือรายปี เหล่านี้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงยังไม่อาจร้องขอให้ดำเนินการบังคับคดีทันทีหลังจากศาลมีคำพิพากษาได้ ดังนี้ ระยะเวลาบังคับคดีจะเริ่มนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่งยังไม่ได้ ตามมาตรา 274 วรรคสอง ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่อาจบังคับให้ชำระหนี้ได้ คือวันที่หนี้หรือสิทธิเรียกร้องนั้นถึงกำหนดชำระและจำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4851/2558 โจทก์ได้ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินพิพาทของจำเลยเพิ่มเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552 กับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ จำเลยต้องผ่อนชำระหนี้แก่โจทก์งวดแรกภายในเดือนสิงหาคม 2542 แต่จำเลยผิดนัดตั้งแต่งวดแรก โจทก์จะขอบังคับคดีได้ต่อเมื่อหลังวันที่ 31 สิงหาคม 2542 ซึ่งจำเลยผิดนัดชำระหนี้ตั้งแต่งวดแรก กำหนดเวลาสิบปีตามมาตรา 271 (ปัจจุบันคือมาตรา 274) ย่อมเริ่มนับตั้งแต่วันที่โจทก์อาจขอดำเนินการบังคับคดีได้ คือ วันที่ 1 กันยายน 2542 เป็นต้นไป ซึ่งจะครบกำหนดวันที่ 1 กันยายน 2552 โจทก์ได้แถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดที่ดินพิพาทของจำเลยเพิ่มเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552 เป็นการดำเนินการตามขั้นตอนในการบังคับคดีครบถ้วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 275 และมาตรา 278 ภายในกำหนดสิบปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 แล้ว

กรณีฟ้องเรียกทรัพย์สินโดยใช้สิทธิติดตามเอาคืน แม้อุทธรณ์ตามฟ้องเดิมเป็นเรื่อง การใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินจากจำเลย ซึ่งไม่มีอายุความก็ตาม ก็ต้องมีการบังคับคดีตามคำพิพากษา ภายใน 10 ปี เช่นกัน ดังคำพิพากษาฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 482/2536 แม้อุทธรณ์ที่โจทก์ฟ้องเดิมจะมาจากการใช้สิทธิ เรียกร้องในการติดตามเอาทรัพย์สินจากจำเลยก็ตาม แต่เมื่อศาลอาญาพิพากษาให้จำเลยคืนหรือ ใช้ ราคาศรัพย์แล้ว การบังคับคดีก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วย การ บังคับคดี โจทก์จึงอ้างสิทธิเรียกร้องในการติดตามเอาทรัพย์สินซึ่งไม่มีอายุความมาใช้หาได้ไม่ แต่เป็นกรณีที่โจทก์ต้องดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนด 10 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 271

ตามมาตรา 274 วรรคแรกตอนท้าย บัญญัติว่า ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้ เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สิน หรืออายัดสิทธิเรียกร้องใดไว้ หรือได้ดำเนินการบังคับคดีโดยวิธีอื่น ไว้บางส่วนแล้วภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นนั้นต่อไปจนแล้วเสร็จได้ บทบัญญัติดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาฎีกา ก่อนแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งใหม่ วินิจฉัยตามบทบัญญัติเดิมว่า ถ้าเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาได้ร้องขอให้มีการบังคับคดีภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาแล้ว เจ้าพนักงาน บังคับคดีก็มีสิทธิดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้แม้จะเกิน 10 ปี แล้วก็ตาม ดังคำพิพากษาฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 6308/2558 โจทก์ที่ 5 ได้ร้องขอให้บังคับคดีและ เจ้า พนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์สินทั้งหมดตามบัญชีทรัพย์สินเอกสารท้ายคำฟ้องซึ่งโจทก์ที่ 5 มีสิทธิที่จะ ได้รับส่วนแบ่งตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นภายในกำหนดสิบปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 271 แล้ว แต่การบังคับคดียังไม่แล้วเสร็จ เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจ ดำเนินการบังคับคดีต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้นได้ แม้จะพ้นกำหนดเวลาการบังคับคดีแล้วก็ตาม ถ้อยไม่ได้ว่า มีพฤติการณ์พิเศษที่จะขยายระยะเวลาการบังคับคดีให้แก่โจทก์ที่ 5

กรณีที่จะถือว่ามีการร้องขอให้บังคับคดีภายใน 10 ปี แล้ว แยกพิจารณา ออกเป็น 2 กรณี (มาตรา 274 วรรคหนึ่ง) ดังนี้

1. กรณียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้อง (เป็นการบังคับคดีในหนี้เงินและ การบังคับคดีในกรณีให้ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องร้องขอให้มีการบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องไว้ (ตามมาตรา 274 วรรคหนึ่งใหม่ ซึ่งเป็นไป ตามคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยก่อนแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งใหม่) แสดงว่า เป็น กรณีผ่านขั้นตอนที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีและได้แจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดี ทราบว่าได้มีการออกหมายบังคับคดีแล้ว มาสู่ขั้นตอนที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแถลงต่อเจ้าพนักงาน

บังคับคดีให้ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องปฏิบัติภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา หลังจากนั้นเป็นขั้นตอนของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ต้องดำเนินการต่อไปตามอำนาจหน้าที่ซึ่งจะดำเนินการบังคับคดีเสร็จสิ้น ซึ่งจะเสร็จสิ้นภายในกำหนด 10 ปีหรือไม่ ไม่เป็นข้อสำคัญ แม้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีล่วงเลยกำหนดระยะเวลาดังกล่าวก็ไม่ทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหมดสิทธิในการบังคับคดี

สังเกตว่าตามกฎหมายใหม่นี้สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาฎีกาจำนวนมากก่อนแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อาทิเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 9360/2555 ศาลชั้นต้นพิพากษตามยอมวันที่ 17 กันยายน 2542 จำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา โจทก์ยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นให้ออกหมายบังคับคดีแก่จำเลย เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2545 และในวันที่ 11 สิงหาคม 2547 เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์จำนองของจำเลยเพื่อนำออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่โจทก์ตามคำพิพากษาถือได้ว่าโจทก์ได้ดำเนินการขอให้บังคับคดีแก่จำเลยภายในกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวแล้ว ส่วนการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะไปบังคับคดีและขายทอดตลาดเมื่อใดเป็นขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกิน 10 ปี ก็ถือได้ว่าโจทก์ได้ร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาแล้ว

กรณีอายัดสิทธิเรียกร้องเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินเดือนของลูกหนี้ตามคำพิพากษาภายใน 10 ปีแล้ว โดยบุคคลภายนอก (นายจ้างของลูกหนี้) ต้องส่งเงินตามหมายอายัดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นรายเดือน แต่เมื่อครบกำหนด 10 ปีแล้ว ยังชำระหนี้ไม่ครบถ้วนเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษายังมีสิทธิดำเนินการบังคับคดีต่อไปจนกว่าการบังคับคดีแล้วเสร็จ และโจทก์มีสิทธิขอให้เพิ่มจำนวนเงินค่าจ้างที่อายัดให้สูงขึ้นได้ แม้พ้นกำหนดเวลา 10 ปี ก็ตาม เพราะเป็นการใช้สิทธิเดิมที่มีอยู่มิใช่การอายัดทรัพย์สินเพิ่ม

คำพิพากษาฎีกาที่ 5227/2560 โจทก์ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินเพิ่มเติมที่จำเลยจะได้รับจากสหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานบริษัท ก ภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 (เดิม) แม้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งให้โจทก์ส่งพยานเอกสารประกอบการอายัดให้ครบก่อนจึงจะดำเนินการต่อไป ก็เป็นขั้นตอนในส่วนการพิจารณาและการดำเนินงานของเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งโจทก์ได้ส่งเอกสารตามคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว แม้วันที่โจทก์ส่งเอกสารต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีจะพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา ก็ถือได้ว่าโจทก์ร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 (เดิม) แล้ว

ดังนี้ ถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเพียงแต่ขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีไว้เฉย ๆ จนพ้นกำหนด 10 ปี โดยไม่ได้ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินของลูกหนี้ ถือว่าไม่ได้ร้องขอให้บังคับคดีภายใน 10 ปี จึงหมดสิทธิบังคับคดี

คำพิพากษาฎีกาที่ 5992/2556 การร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการบังคับคดีให้ครบถ้วนภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา โดยชั้นแรกเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีและขั้นตอนต่อไปต้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบศาลได้ออกหมายบังคับคดี ต่อจากนั้นเจ้าหน้าที่ต้องแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามคำพิพากษา ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 275 และมาตรา 278 ดังนั้นการที่ผู้ร้องเพียงแต่ขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีโดยมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปอีก จนพ้นกำหนดเวลา 10 ปี ย่อมสิ้นสิทธิที่จะบังคับคดีเอาแก่หนี้ตามคำพิพากษา แต่เมื่อไม่ปรากฏว่าการจำนองได้ระงับสิ้นไปการจำนองจึงยังคงมีอยู่ ดังนั้น ผู้ร้องจึงยังคงมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จำนองตามกฎหมายกับดอกเบี้ยที่ค้างชำระในการจำนองเป็นเวลา 5 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 75 เท่านั้น ผู้ร้องจะบังคับเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระในการจำนองเกินกว่า 5 ปีไม่ได้

กรณีที่มีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหลายคนการพิจารณาว่าได้มีการดำเนินการบังคับคดีครบถ้วนตามขั้นตอนแล้วหรือไม่ต้องพิจารณาเป็นรายคนไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 3607/2529 การร้องขอให้บังคับคดีต้องดำเนินการตามขั้นตอนให้ครบถ้วนภายในกำหนด 10 ปี คือ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีขั้นตอนต่อไปต้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบศาลได้ออกหมายบังคับคดีแล้ว จากนั้นเจ้าหน้าที่ต้องแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขอให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ การที่ผู้ร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีและเคยยึดทรัพย์สินของจำเลยที่ 1 แต่ไม่เคยบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของจำเลยที่ 2 จนพ้น 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา ผู้ร้องจึงหมดสิทธิที่จะบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของจำเลยที่ 2 เพราะขาดอายุความหรือหมดอายุความบังคับคดี ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิที่จะร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินจากทรัพย์สินของจำเลยที่ 2 เพราะการเฉลี่ยทรัพย์สินเป็นการบังคับคดีอย่างหนึ่งเพื่อเอาทรัพย์สินชำระหนี้ของผู้ร้องขอเฉลี่ย

กรณีเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหลายรายการจึงจะเพียงพอแก่จำนวนหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาทุกรายภายในกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาเช่นเดียวกัน ถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพียงบางรายการ เมื่อขายทอดตลาดแล้วได้เงินไม่เพียงพอชำระหนี้ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะขอให้ยึดทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเมื่อพ้นกำหนดเวลา 10 ปี ไม่ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องมีการดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ในแต่ละรายการ

ให้ครบถ้วนตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาด้วย ทรัพย์สิน
รายการใดที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดำเนินการบังคับคดีตามหน้าที่ของตนครบถ้วนภายในกำหนดเวลา
10 ปี แม้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์นั้นหลังจาก 10 ปี ก็ถือว่าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ร้องขอ
บังคับคดีแก่ทรัพย์สินรายการนั้นภายใน 10 ปีแล้ว ชอบด้วยมาตรา 274 ทรัพย์สินรายการใด
เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่ร้องขอให้บังคับคดีภายใน 10 ปี ก็หมดสิทธิบังคับคดีแก่ทรัพย์สินรายการนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 4986/2558 แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 271 จะบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล
ภายในกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ตาม แต่หาได้กำหนดให้บังคับคดีให้เสร็จสิ้น
ภายในกำหนด 10 ปีไม่ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าหลังจากที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้ว โจทก์
ได้ดำเนินการบังคับคดีโดยขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินโบนัสและเงินค่าตอบแทน กรณี
จำเลยที่ 2 ออกจากงาน ซึ่งบริษัทได้ส่งเงินตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีอนุญาตและจ่ายให้แก่โจทก์ ไปแล้ว
6 ครั้ง แต่โจทก์ได้รับชำระหนี้ยังไม่ครบตามหมายบังคับคดี เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า โจทก์
ดำเนินการบังคับคดีมาโดยตลอดตั้งนี้แม้อเกิน 10 ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาโจทก์ก็ยังสามารถ
ดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้จนกว่าการบังคับคดีจะแล้วเสร็จ

2. กรณีการบังคับคดีโดยวิธีอื่น

การร้องขอให้บังคับคดีโดยวิธีอื่นเป็นไปตามบทบัญญัติในภาคบังคับคดี
(มาตรา 274 วรรคหนึ่ง) การร้องขอให้บังคับคดี ได้แก่ การดำเนินการตามมาตรา 275 ซึ่งบัญญัติว่า
“ถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะขอให้มีการบังคับคดี ให้ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลให้บังคับคดีโดยระบุ
ให้ชัดเจนซึ่ง

- (1) หนี้ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษายังไม่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับ
- (2) วิธีการที่ขอให้ศาลบังคับคดีนั้น

ในระหว่างที่ศาลยังไม่ได้กำหนดวิธีการบังคับคดีตามที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา
มีคำขอตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีเหตุจำเป็น เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลให้มีคำสั่ง
กำหนดวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของตนไว้ก่อนก็ได้ และถ้าศาลเห็นสมควร
จะมีคำสั่งอนุญาตโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำขอโดยพลัน
ให้ศาลยกเลิกคำสั่งอนุญาตดังกล่าวได้คำขอเช่นนี้อาจทำเป็นคำขอฝ่ายเดียวโดยไม่ได้รับอนุญาต
จากศาล และถ้าศาลเห็นสมควรจะมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งอนุญาตนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ คำสั่งของศาล
ตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามาตราสองแล้ว
คำสั่งนั้นยังคงมีผลต่อไปเท่าที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล”

จากบทบัญญัติดังกล่าว การร้องขอให้บังคับคดี ได้แก่ การดำเนินการตามมาตรา 275 โดยเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษายื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาล ระบุถึงหนี้ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยังไม่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับและวิธีการที่ขอให้ศาลบังคับคดีนั้น

เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียวดังกล่าวต่อศาลภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาอย่างไรก็ตามศาลฎีกาเคยมีคำวินิจฉัยก่อนแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไว้หลายกรณีดังนี้

- กรณีบังคับให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างกรณีนี้ต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดี เช่นเดียวกับหนี้เงินและต้องดำเนินการตามมาตรา 355 เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีภายใน 10 ปีแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างได้แม้จะเกินกำหนดเวลา 10 ปี

- กรณีศาลพิพากษาตามยอมว่าจำเลยตกลงแบ่งขายที่ดินให้โจทก์ และเมื่อโจทก์ชำระเงินมัดจำและราคาที่ดินแล้วจำเลยจะโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้โจทก์ กรณีนี้ไม่ต้องมีการออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยออกขายทอดตลาด ดังนี้ การที่โจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลว่าประสงค์จะบังคับคดีและนำเงินมัดจำและราคาที่ดินมาวางศาลภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาเพื่อให้จำเลยโอนที่ดินให้ ก็ถือว่าโจทก์ได้ร้องขอให้บังคับคดีโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว แม้การบังคับคดียังไม่แล้วเสร็จภายใน 10 ปี ก็ดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้

- กรณีศาลพิพากษาตามยอมให้จำเลยจดทะเบียนโอนที่ดินให้โจทก์ หากจำเลยไม่ปฏิบัติตาม โจทก์นำคำพิพากษาไปแสดงต่อเจ้าพนักงานที่ดินให้ดำเนินการตามคำพิพากษาได้ การที่โจทก์ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา ถือว่าได้มีการร้องขอให้บังคับคดีภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 274 แล้ว การที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเพียงแต่ไปดำเนินการออกใบแทนโฉนดที่ดินต่อเจ้าพนักงานที่ดินเท่านั้น แต่ยังไม่ยอมชำระค่าธรรมเนียมในการโอนถือไม่ได้ว่ามีการร้องขอให้ดำเนินการบังคับคดีแล้ว

- กรณีการปล่อยชั่วคราวโดยผู้ประกันนำสมุดเงินฝากประจำธนาคารมาเป็นหลักประกัน เมื่อผู้ประกันผิดสัญญาประกัน เป็นกรณีที่ไม่ต้องดำเนินการบังคับคดีทางเจ้าพนักงานบังคับคดี เมื่อศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งให้มีหนังสือแจ้งธนาคารถอนเงินฝากมาชำระค่าปรับ ถือได้ว่าศาลชั้นต้นได้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแล้ว

- การขอเฉลี่ยทรัพย์สินตามมาตรา 326 ถือเป็นการบังคับคดีอย่างหนึ่ง เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจึงต้องร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาเช่นกัน เมื่อร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินภายใน 10 ปีแล้ว แม้การบังคับคดียังไม่เสร็จจนเลย 10 ปี คำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินก็ไม่สิ้นผล

- การร้องขอให้จับหรือกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 353 (1) ถือเป็น การบังคับคดีอย่างหนึ่ง จึงต้องร้องขอให้จับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษารวมทั้งบริวารภายใน กำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษามาตรา 274 เช่นกัน

(4) คำบังคับและหมายบังคับคดี

เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วหากว่าเป็นกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดี ไม่ว่าจะบังคับคดี ทางเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือโดยทางศาลศาลจะต้องออกคำบังคับกำหนดระยะเวลาให้ฝ่ายที่แพ้คดี ปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 272 ที่บัญญัติว่า “ถ้าศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ใดๆซึ่งต้องมีการบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก็ให้ศาลออกคำบังคับทันทีที่ได้อ่านหรือถือว่า ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นและให้ถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทราบคำบังคับแล้วในวันนั้น ” จากบทบัญญัติดังกล่าวถือว่าเป็นหน้าที่ของศาลในการที่จะออกคำบังคับทันที ที่อ่านคำพิพากษาหรือ คำสั่งนั้น และให้ถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทราบคำบังคับแล้วในวันนั้น เพื่อให้กระบวนการพิจารณา ชั้นบังคับคดีนั้นได้ดำเนินการไปโดยรวดเร็ว หากคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้วแต่ศาลยังไม่ได้ ออกคำบังคับ โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็อาจยื่นคำแถลงต่อศาลให้ศาลดำเนินการออกคำบังคับ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้ (เอื้อน ชุนแก้ว, 2562, หน้า 33-34)

หมายบังคับคดีนั้นคือคำสั่งของศาลที่ตั้งเจ้าพนักงานในสังกัดกรมบังคับคดีหรือ พนักงานอื่นเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หมายบังคับคดีแตกต่างจากคำบังคับ คำบังคับเป็นคำสั่งศาลถึงตัวลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ปฏิบัติตาม คำพิพากษาหรือคำสั่ง ส่วนหมายบังคับคดีเป็นคำสั่งของศาลที่มีไปถึงเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ดำเนินการบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา คำบังคับกับหมายบังคับคดีเป็นขั้นตอนการบังคับคดีที่ กฎหมายกำหนดไว้เป็นลำดับกล่าวคือ เมื่อศาลพิพากษาแล้วศาลก็ต้องออกคำบังคับกำหนดระยะเวลา ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษา และเมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ ศาลจึงจะออกหมายบังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดีต่อไป เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษา ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษามีผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญา ประนีประนอมยอมความแล้วเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถขอศาลออกหมายบังคับคดีได้ โดยไม่จำเป็นต้องขอออกคำบังคับก่อน

เหตุที่ต้องขอให้มีการบังคับคดี เนื่องจากเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ถ้าผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เช่น ชำระหนี้ตามคำพิพากษา ออกไปจากที่พิพาท กรณีมีการฟ้องขับไล่ งดเว้นการกระทำตามคำพิพากษาก็ไม่จำเป็นต้องมีการบังคับคดี แต่ถ้าผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน จึงต้องมีการบังคับคดี ดังนั้น การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งจึงเป็นวิธีการเพื่อให้มีการปฏิบัติ ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ในกรณีที่ผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตาม

คำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ เพื่อให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นผลให้ผู้ชนะคดีหรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้รับสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งการบังคับคดีจะกระทำนอกเหนือหรือผิดไปจากคำพิพากษาหรือคำสั่งไม่ได้ หากมีการบังคับนอกเหนือไปจากคำพิพากษาหรือคำสั่งอาจมีคำสั่งให้เพิกถอนการบังคับคดีที่ได้ดำเนินการไปแล้วได้

เนื่องจากนี้ตามคำพิพากษาเป็นหน้าที่ศาลรับรองและรับจะบังคับให้ แต่การดำเนินการบังคับคดีเป็นสิทธิของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 275 จึงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาที่ต้องขอออกหมายบังคับคดี ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่ขอศาลก็จะไม่ออกหมายบังคับคดีให้ ระหว่างที่ศาลยังไม่ได้กำหนดวิธีการบังคับคดี ถ้ามีเหตุจำเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะยื่นคำขอคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหน้าที่และลูกหนี้มายื่นคำขอต่อศาลให้ยกเลิกได้เช่นกัน

ในการบังคับคดีที่ต้องมีการดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ศาลซึ่งออกหมายบังคับคดีต้องตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขา แล้วแต่เขตอำนาจของศาลที่ออกหมายบังคับคดี เพื่อจัดการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือทำการอื่นใดโดยอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย (กรมบังคับคดี กระบวนยุดิธรรม. 2562. หน้า 27-29)

(5) วิธีการบังคับคดี (วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยยะ, 2561, หน้า 91)

มาตรา 276 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาขอให้บังคับคดี ถ้าศาลเห็นว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทราบหรือถือว่าได้ทราบคำบังคับแล้ว ทั้งระยะเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อให้ปฏิบัติตามคำบังคับนั้นได้ล่วงพ้นไปแล้ว และคำขอได้ระบุข้อความไว้ครบถ้วน ให้ศาลกำหนดวิธีการบังคับคดีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ และตามมาตรา 213 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังต่อไปนี้

(1) ถ้าการบังคับคดีต้องทำโดยทางเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีและแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบเพื่อดำเนินการต่อไปตามที่กำหนดไว้ในหมายนั้น

(2) ถ้าการบังคับคดีอาจทำได้โดยไม่ต้องตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการตามที่เห็นสมควรเท่าที่สภาพแห่งการบังคับคดีจะเปิดช่องให้กระทำได้

(3) ถ้าเป็นการขอให้ศาลสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปตามบทบัญญัติว่าด้วยการนั้น”

บทบัญญัติดังกล่าววางหลักกฎหมายถึงวิธีการบังคับคดีที่ทำได้โดยทางเจ้าพนักงานบังคับคดี และเท่าที่สภาพแห่งการบังคับคดีจะเปิดช่องให้กระทำได้โดยทางศาล ซึ่งตามบทบัญญัติในภาค 4 ลักษณะ 2 นี้ สามารถแบ่งเป็นวิธีการบังคับคดีที่ทำได้โดยทางเจ้าพนักงานบังคับคดี 3 กรณี

(ต้องขอมอบหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี) คือ กรณีหนี้เงินใช้วิธียึดและอายัดเพื่อขายหรือจำหน่าย กรณีหนี้ส่งทรัพย์เฉพาะสิ่งใช้วิธียึดเพื่อส่ง กรณีขับไล่รถยนต์หรือขนย้ายใช้วิธีขับไล่รถยนต์ ขนย้าย และวิธีการบังคับคดีเท่าที่สภาพแห่งการบังคับคดีที่เปิดช่องให้กระทำได้โดยทางศาล โดยไม่ต้องขอให้หมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ได้แก่ การถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาจับกุม กักขัง สั่งนายทะเบียน สั่งให้จ่ายเงิน และวิธีการอื่น ๆ

- การยึดทรัพย์สิน

การยึดทรัพย์สิน คือ การเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ในความดูแลของเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการตามกฎหมายให้บรรลุตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในการบังคับคดียึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องเป็นผู้นำยึดซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 298 บัญญัติว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดหรืออายัดหรือขายเฉพาะบรรดาทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การยึดทรัพย์สินเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องสืบให้ทราบว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินอะไรบ้าง อยู่ที่ไหน ผู้ใดครอบครองทรัพย์สินนั้น ซึ่งหากทรัพย์สินนั้นเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาย่อมนำยึดได้ (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 32-33)

1. ทรัพย์ที่ยึด (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 102-109)

ในการยึดทรัพย์ของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดทรัพย์ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามปกติในการยึดทรัพย์ โจทก์จะเป็นผู้นำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม หากเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการยึดทรัพย์เอง โดยโจทก์หรือผู้แทนโจทก์ไม่ได้นำยึด ก็ไม่ทำให้การยึดทรัพย์นั้นเสียไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 5493/2536 การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่มีบทบัญญัติแห่งลักษณะการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบทใดบังคับว่า หากโจทก์ไม่นำยึดหรือผู้ที่น่ายึดมิใช่ผู้แทนโจทก์แล้ว จะทำให้การยึดนั้นเป็นอันเสียไป

(ก) ทรัพย์ที่บังคับคดีได้

ในการบังคับคดีนั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจนำยึดต่อสังหาริมทรัพย์สังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา รวมตลอดทั้งสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิตามสัญญาเช่าซื้อ สิทธิการเช่าโทรศัพท์ สิทธิในเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ ก็สามารถนำยึดมาบังคับคดีได้ ยกเว้นแต่ทรัพย์ดังกล่าวกฎหมายจะบัญญัติว่าเป็นทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

นอกจากเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามคำพิพากษาแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดียังมีอำนาจยึดทรัพย์สินของคู่สมรส และทรัพย์สินของ บุคคลอื่น

เอาฉบับชำระหนี้ได้ด้วยตามมาตรา 297 ซึ่งบัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจบังคับคดี
เอากับทรัพย์สินดังต่อไปนี้ได้เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 296

(1) สินสมรสของคู่สมรสของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เฉพาะในกรณีที่ลูกหนี้
ตามคำพิพากษาและคู่สมรสเป็นลูกหนี้ร่วมกันตามมาตรา 1490 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
หรือทรัพย์สินของคู่สมรสของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งตามกฎหมายอาจบังคับเอาชำระหนี้
ตามคำพิพากษาได้

(2) ทรัพย์สินของบุคคลอื่นซึ่งตามกฎหมายอาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้
ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 แห่งภาคนี้ที่เกี่ยวกับการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของ
ลูกหนี้ตามคำพิพากษามาใช้บังคับในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของบุคคลตามมาตรา ๓๑๑ โดยอนุโลม”

(ข) ทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

กฎหมายได้กำหนดไว้ว่า ทรัพย์สินบางประเภทนั้นแม้ว่าจะเป็นของลูกหนี้
ตามคำพิพากษา แต่กำหนดให้ทรัพย์สินดังกล่าวนั้น ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตาม
มาตรา 301 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะนำยึดทรัพย์ดังกล่าวไม่ได้

มาตรา 301 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ย่อมไม่อยู่ใน
ความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(1) เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องใช้ในครัวเรือน หรือเครื่องใช้ส่วนตัว โดยประมาณ
รวมกันราคาไม่เกินประเภทละสองหมื่นบาท แต่ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร เจ้าพนักงาน
บังคับคดีจะกำหนดให้ทรัพย์สินแต่ละประเภทดังกล่าวที่มีราคารวมกันเกินสองหมื่นบาทเป็นทรัพย์สิน
ที่ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นตามฐานะของลูกหนี้
ตามคำพิพากษา

(2) สัตว์ สิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพหรือประกอบวิชาชีพ
เท่าที่จำเป็นในการเลี้ยงชีพของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ราคารวมกันโดยประมาณไม่เกินหนึ่งแสนบาท
แต่ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีความจำเป็นในการเลี้ยงชีพก็อาจร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี
ขออนุญาตใช้สัตว์ สิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้เท่าที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือประกอบวิชาชีพ
ในกิจการดังกล่าวของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอันมีราคารวมกันเกินกว่าจำนวนราคาที่กำหนดนั้น ในกรณี
เช่นนี้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตหรืออนุญาตได้เท่าที่จำเป็น

(3) สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้และอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ทำหน้าที่ช่วยหรือแทนอวัยวะ
ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(4) ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอันมีลักษณะเป็นของส่วนตัวโดยแท้
เช่น หนังสือสำหรับวงศ์ตระกูลโดยเฉพาะ จดหมาย หรือสมุดบัญชีต่าง ๆ

(5) ทรัพย์สินอย่างใดที่โอนกันไม่ได้ตามกฎหมายหรือตามกฎหมายย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

ทรัพย์สินหรือจำนวนราคาทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนดตามวรรคหนึ่ง ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งกำหนดใหม่ได้ คำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีดังกล่าวนั้นลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ร้องคัดค้านต่อศาลได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลมีคำสั่งตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่พฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ ตาม คำพิพากษาอาจยื่นคำร้องให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินหรือจำนวนราคาทรัพย์สิน ที่ศาล กำหนดไว้เดิมได้

ประโยชน์แห่งข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ให้ขยายไปถึงทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งอันเป็นของคู่สมรสของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือของบุคคลอื่น ซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านี้ ตามกฎหมายอาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้”

2. ห้ามมิให้ยึดหรืออายัดเกินกว่าที่จะพอชำระหนี้

ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อนำมาชำระหนี้ตามคำพิพากษานั้น มาตรา 300 ห้ามมิให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่จะพอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมในคดี และค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี

มาตรา 300 บัญญัติว่า “เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้หรือศาลมีคำสั่ง เป็น อย่างอื่น ห้ามมิให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ ตาม คำพิพากษา หรือขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องที่ได้ มา จากการยึดหรืออายัดหลายรายเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้ง ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องรายใดที่มีราคาสูงเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ถ้าทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องนั้นอยู่ในสภาพที่จะแบ่งยึดหรืออายัดได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจแบ่งยึดหรือแบ่งอายัดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องรายใดแต่เพียงบางส่วนหรือเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์เท่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีอาจคัดค้านคำสั่งหรือการดำเนินการตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองของเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยยื่นคำร้องต่อศาลก่อนวันขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น แต่ต้องไม่ช้ากว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่งหรือ การดำเนินการนั้น คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด”

3. วิธีการยึดทรัพย์สิน (วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยะ, 2561, หน้า 100-111)

(ก) วิธีการยึดสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิต่าง ๆ

มาตรา 303 บัญญัติว่า “การยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำได้

(1) นำทรัพย์สินนั้นมาเก็บรักษาไว้ หรือฝากทรัพย์สินนั้นไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใด ตามที่เห็นสมควรหรือมอบให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้รักษาทรัพย์สินนั้นโดยได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

(2) แจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลทรัพย์สินนั้นทราบ ถ้าไม่สามารถกระทำได้ ให้ปิดประกาศแจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดไว้ ณ สถานที่ที่กระทำการยึด หรือแจ้งโดยวิธีอื่นใดตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร

(3) แสดงให้เห็นประจักษ์แจ้งโดยการประทับตราหรือ โดยวิธีอื่นใดตามที่ เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรว่าได้มีการ ยึดทรัพย์สินนั้นแล้ว”

มาตรา 303 ใช้สำหรับยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างทั่วไป มาตรา 303 (1) นำมาเก็บรักษาหรือฝากไว้ ณ สถานที่ใด หรือแก่บุคคลใด ตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรเพื่อรอการจัดการ แต่บางครั้งทรัพย์สินมีจำนวนมากหรือใหญ่มาก เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีสถานที่ ก็ต้องมอบให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้รักษา โดยความยินยอมของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งตามมาตรา 303 (2) (3) มีขั้นตอนเพิ่มเติมคือ ต้องแจ้งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้ครอบครองหรือดูแลทราบ ถ้าทำไม่ได้ ให้ปิดประกาศ กับต้องแสดงให้เห็นประจักษ์แจ้งโดยการประทับตราหรือโดยวิธีอื่นใดว่าได้มีการยึดทรัพย์สินนั้นแล้ว เมื่อทราบแล้วยังเอาไปเสียซึ่งสังหาริมทรัพย์ที่ถูกยึด ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้ครอบครองหรือดูแลก็อาจต้องรับผิดชอบในทางอาญาเช่นนี้ก็จะไม่กล้าจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินเหล่านั้น

สำหรับสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างซึ่งจะต้องจดทะเบียนกรรมสิทธิ์หรือได้จดทะเบียนกรรมสิทธิ์ไว้แล้วตามกฎหมาย นอกจากดำเนินการตามวิธีการในมาตรา 303 แล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นทราบ ถ้าได้มีการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ไว้แล้ว ให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกการยึดไว้ในทะเบียน

สำหรับมาตรา 305 ถึงมาตรา 311 เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ถึงวิธีการที่ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติในการยึดหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ยึดตัวเงินหรือตราสารเปลี่ยนมือ ยึดหุ้น ยึดสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในสิทธิบัตร สิทธิการเช่า สิทธิตามประทานบัตร เป็นต้น

สำหรับการยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้มีผลเป็นการยึดครอบไปถึงดอกผลธรรมดาและดอกผลนิติินัยของทรัพย์สินนั้นด้วยตามมาตรา 314

(ข) วิธีการยึดอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์

มาตรา 312 บัญญัติว่า “การยึดอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำโดย

(1) นำหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้นมาเก็บรักษาไว้ หรือฝากไว้แก่บุคคลใด ตามที่เห็นสมควร เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นยังไม่มีหนังสือสำคัญหรือนำหนังสือสำคัญมาไม่ได้

(2) แสดงให้เห็นประจักษ์แจ้งด้วยการปิดประกาศไว้ที่ทรัพย์สินนั้นว่าได้มีการยึดทรัพย์สินนั้นแล้ว

(3) แจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดให้บุคคลดังต่อไปนี้ทราบ

(ก) ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(ข) บุคคลอื่นซึ่งมีชื่อในทะเบียนว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น

(ค) เจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนสิทธิ และนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น ถ้าทรัพย์สินนั้นมีทะเบียนให้เจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ บันทึกการยึดไว้ในทะเบียน

เมื่อได้แจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงาน เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้ถือว่าเป็นการยึดตามกฎหมาย

มาตรา 313 บัญญัติว่า “การยึดทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์นั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำโดยดำเนินการตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 312 โดยอนุโลม”

การยึดอสังหาริมทรัพย์สาระสำคัญไม่ใช่การพาทรัพย์สินนั้นมาเพราะไม่อาจพาที่ดิน หรืออาคารมาได้ ต่างจากการยึดอสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างทั่วไปที่สาระสำคัญอยู่ที่การนำมาหรือฝากไว้ ตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรเพื่อรอกการจัดการ แต่สาระสำคัญของการยึดอสังหาริมทรัพย์คือ การแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทางทะเบียนทราบ จะได้ไม่จดทะเบียนโอนทรัพย์สินนั้นไป ซึ่งมาตรา 32 วรรคท้าย เน้นการแจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ทราบเป็นสำคัญและถ้ามีหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้น เช่น โฉนดที่ดินหรือหนังสือ รับรองการทำประโยชน์ก็ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำมาเก็บหรือฝากไว้และแสดงให้เห็นประจักษ์แจ้ง โดยการปิดประกาศไว้ที่ทรัพย์สินนั้นว่าได้มีการยึดทรัพย์สินนั้นแล้วด้วย แต่เมื่อนำหนังสือสำคัญมาไม่ได้ หรือไม่ได้ปิดประกาศ ขอเพียงแจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินทราบเท่านั้น ก็ถือว่าเป็นการยึดตามกฎหมายแล้วตามมาตรา 32 วรรคท้าย

คำพิพากษาฎีกาที่ 14275/2557 ตามมาตรา 34 วรรคหนึ่ง (เดิม) การ ยึดที่ดินมีโฉนดพร้อมสิ่งปลูกสร้างซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพียงแต่นำเอาโฉนดที่ดินมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควรและแจ้งการยึดต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและ เจ้า พนักงานที่ดิน ถือว่าเป็นการยึดตามกฎหมายแล้ว การที่โจทก์หรือผู้แทนโจทก์ต้องนำส่งภาพถ่าย

สิ่งปลูกสร้างบนที่ดินและแผนที่ที่ตั้งทรัพย์สินประกอบการยึดก็เพื่อประโยชน์ในการปิดประกาศการยึด และทำแผนที่ในการประกาศขายทอดตลาด เพื่อให้ผู้ซื้อทรัพย์สินมีแนวทางในการตรวจสอบที่ตั้งทรัพย์สิน เท่านั้น หากภาพถ่ายหรือแผนที่ไม่ถูกต้องก็ไม่ผูกมัดเจ้าพนักงานบังคับคดี โจทก์ย่อมมีสิทธิแก้ไข ให้ถูกต้องได้ ดังนั้น การที่ผู้แทนโจทก์แถลงระบุเลขที่ทาว์นเฮาส์ที่ยึดผิดพลาดไปก็หาทำให้การยึดเสีย ไปไม่ เพราะขั้นตอนการยึดได้กระทำโดยครบถ้วนตามกฎหมายแล้ว

การยึดอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้มีผลเป็นการยึดครอบไปถึง เครื่องอุปกรณ์และดอกผลผลิตินัยของทรัพย์สิน สำหรับดอกผลธรรมดาจะครอบไปถึงดอกผลธรรมดา ของทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเก็บเกี่ยว เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้แจ้งหรือปิดประกาศ ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลทรัพย์สินนั้นทราบในขณะที่ทำการยึดว่าได้ยึดดอกผล ด้วยแล้วตามมาตรา 34 วรรคสอง

คำพิพากษาฎีกาที่ 2731/2559 ค่าเช่าห้องพักเป็นดอกผลผลิตินัยตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 148 วรรคสาม ในการยึดอสังหาริมทรัพย์นั้น ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 304 วรรคสอง (เดิม) บัญญัติให้ครอบไปถึงอุปกรณ์ และ ดอกผลผลิตินัยของอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย เว้นแต่จะได้มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อไม่มี กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว การที่โจทก์นำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ของจำเลยที่ 1 ย่อมครอบไปถึงค่าเช่าอันเป็นดอกผลผลิตินัยแห่งทรัพย์สินด้วย ทั้ง ตามบทมาตราดังกล่าวมิได้บัญญัติไว้ว่าดอกผลผลิตินัยนั้นจะต้องมีอยู่ก่อนหรือในขณะที่ยึดอสังหาริมทรัพย์ และผู้นำยึดจะต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบถึงความมีอยู่แห่งดอกผลผลิตินัย แต่อย่างไร

4. ผลของการยึดทรัพย์สิน

มาตรา 315 บัญญัติว่า “การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้มีผลดังนี้

(1) การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิดโอนหรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิ ใน ทรัพย์สินที่ถูกยึดภายหลังที่ได้ทำการยึดไว้แล้วนั้น หากอาจใช้ยื่นแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งทรัพย์สินนั้นจะเกินกว่าจำนวนหนี้ตามคำพิพากษา กับค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีและลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้กระทำการ ดังกล่าวแก่ทรัพย์สินที่ถูกยึดเพียงส่วนที่มีราคาเกินจำนวนนั้นก็ตาม

(2) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับมอบให้เป็นผู้รักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด ลูกหนี้ ตามคำพิพากษาขอที่จะใช้ทรัพย์สินเช่นนั้นได้ตามสมควร แต่ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าลูกหนี้ ตามคำพิพากษาจะทำให้ทรัพย์สินนั้นเสียหาย หรือเกรงว่าจะเสียหาย โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นเอง หรือเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินนั้นร้องขอ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะรักษาทรัพย์สินนั้นเสียเองหรือตั้งให้ผู้อื่นเป็นผู้รักษาทรัพย์สินนั้นก็ได้”

ถ้าการยึดทำโดยถูกวิธีตามมาตรา 303 ถึงมาตรา 313 ก็จะมีผลตามมาตรา 315 คือ มาตรา 315 (1) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาจำหน่ายโอนสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกยึดภายหลังที่ได้ทำการยึดไว้แล้ว ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้รับโอนจะใช้อายันเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้ แม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะจำหน่ายทรัพย์สินเพียงส่วนที่เกินหนี้ก็ใช้ยันไม่ได้เช่นกัน ส่วนมาตรา 315 (2) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับมอบให้เป็นผู้รักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะใช้ทรัพย์สินนั้นได้ตามสมควร

ส่วนใหญ่ปัญหามักเกิดขึ้นกับการยึดอสังหาริมทรัพย์เพราะตามมาตรา 312 สารสำคัญของกรยึดอสังหาริมทรัพย์อยู่ที่การแจ้งให้ทั้งลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินทราบ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็อาจต้องการโอนทรัพย์สินไปก่อนการยึดนั้นสมบูรณ์ ส่วนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็พยายามรีบเร่งแจ้งการยึดให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด บางครั้งระยะเวลาการแจ้งกับช่วงที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจดทะเบียนโอนทรัพย์สินนั้นไปใกล้กันมาก เช่น แจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบแล้ว แต่การแจ้งนั้นยังไม่ถึงเจ้าพนักงานที่ดิน ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแอบไปจดทะเบียนโอนขายทรัพย์สินนั้นให้บุคคลภายนอก เจ้าพนักงานที่ดินไม่ทราบถึงการยึด ก็จดทะเบียนโอนให้ไป เช่นนี้เมื่อการแจ้งการยึดยังไม่ไปถึงเจ้าพนักงานที่ดิน การยึดก็ไม่สมบูรณ์ ถ้าบุคคลที่รับโอนอสังหาริมทรัพย์นั้นสุจริตและเสียค่าตอบแทนก็จะได้ทรัพย์สินนั้นไป

- การอายัดทรัพย์สิน

การอายัดทรัพย์สินเป็นวิธีการบังคับคดีรูปแบบหนึ่ง ไม่ใช่การบังคับกับทรัพย์สินที่มีอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้โดยตรง แต่เป็นการบังคับกับสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยเป็นการสั่งบุคคลภายนอกมิให้ชำระหนี้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทน (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 42) ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานอกจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะมีสิทธินำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกขายทอดตลาดแล้วหากลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลภายนอกชำระหนี้ เช่น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้บุคคลภายนอกกู้ยืมเงิน เช่นนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ขอให้ศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดสิทธิเรียกร้องเหล่านั้นไปยังบุคคลภายนอกได้ โดยในการอายัดสิทธิเรียกร้องนั้นไม่จำเป็นต้องมีการยึดทรัพย์มาก่อนการบังคับคดี โดยการยึดและอายัดนั้นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะดำเนินไปพร้อมกันหรืออย่างใดอย่างหนึ่งก่อนก็ได้ (เอื้อน ขุนแก้ว. 2562. หน้า 120)

1. สิทธิเรียกร้องที่อายัด

สิทธิเรียกร้องที่อายัดนั้นจะต้องเป็นสิทธิเรียกร้องที่ลูกหนี้มีต่อบุคคลภายนอก (เอื้อน ขุนแก้ว. 2562. หน้า 121)

คำพิพากษาฎีกาที่ 3793/2535 การที่ ส. ทำหนังสือยินยอมให้กองคลัง สำนักพระราชวังหักเงินเดือนของตนส่งชดใช้หนี้ให้แก่จำเลยมีผลเท่ากับ ส. มอบอำนาจให้จำเลย รับเงินเดือนแทนตนเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่จำเลยเพราะสิทธิที่จะได้รับเงินเดือน ของข้าราชการนั้นโอนกันไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมจะขอให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินตามหนังสือดังกล่าวไม่ได้

ในกรณีที่ลูกหนี้ได้โอนสิทธิเรียกร้องไปก่อนแล้วก็ไม่อาจอายัดได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 446/2495 จำเลยวางเงินจำนวนหนึ่งเป็นประกันในการ รับเหมาทำการปลูกสร้างตึกแถวให้บุคคลหนึ่ง แล้วจำเลยได้โอนขายสิทธิเรียกร้องในการรับเงินรายนี้ ให้แก่ผู้ร้อง ผู้ร้องได้แจ้งการโอนสิทธิรายนี้แก่บุคคลนั้นก่อนมีการอายัดเงินที่วางประกันดังกล่าวแล้ว สิทธิที่จะได้รับเงินวางประกันคืนก็ตกมาเป็นของผู้ร้อง ขาดจากการเป็นสิทธิหรือทรัพย์สินของจำเลยแล้ว เจ้าหนี้ของจำเลยย่อมไม่มีสิทธิจะทำการยึดหรืออายัดได้

2. ห้ามมิให้ยึดหรืออายัดเกินกว่าที่จะพอชำระหนี้

ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อนำมาชำระหนี้ ตามคำพิพากษานั้น มาตรา 300 ห้ามมิให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่จะพอ ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมในคดี และค่าฤชาธรรมเนียมในการ บังคับคดี

3. วิธีการอายัด (วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยะ, 2561, หน้า 112-115)

มาตรา 316 บัญญัติว่า “การอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่จะ เรียกให้บุคคลภายนอกชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินก็ดี หรือที่จะเรียกให้บุคคลภายนอกชำระหนี้ อย่างอื่นนอกจากการชำระเงินหรือการส่งมอบหรือการโอนทรัพย์สินก็ดี ให้ศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดี กระทำโดยมีคำสั่งอายัดและแจ้งคำสั่งนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลภายนอกทราบ

คำสั่งอายัดตามวรรคหนึ่ง ต้องมีข้อห้ามลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ให้จำหน่าย สิทธิเรียกร้องและมีข้อห้ามบุคคลภายนอกไม่ให้ปฏิบัติการชำระหนี้นั้นแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินหรือชำระหนี้เป็นอย่างอื่นให้แก่ศาล เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือบุคคลอื่น หรือให้ดำเนินการโดยวิธีอื่นใดตามที่ศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร ณ เวลา หรือภายในเวลา หรือเงื่อนไขตามที่กำหนดให้แล้วแต่กรณี

คำสั่งอายัดนั้นให้บังคับได้ไม่ว่าที่ใด ๆ”

มาตรา 317 บัญญัติว่า “การอายัดตามมาตรา 316 อาจกระทำได้ไม่ว่าหนี้ที่ เรียกร้องนั้นจะมีข้อโต้แย้ง ข้อจำกัด เงื่อนไข หรือว่าได้กำหนดจำนวนไว้แน่นอนหรือไม่ก็ตาม”

มาตรา 321 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลภายนอกไม่ชำระหนี้ตามคำสั่งอายัดของศาลหรือ เจ้าพนักงานบังคับคดีตามมาตรา 316 ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทราบ

ในกรณีเช่นว่านี้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำร้องต่อศาลให้บังคับบุคคลภายนอกนั้นปฏิบัติตามชำระหนี้ตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งหรือชำระค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ได้ เมื่อศาลทำการไต่สวนแล้ว ถ้าเป็นที่พอใจว่าสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นมีอยู่จริงและอาจบังคับได้ จะมีคำสั่งให้บุคคลภายนอกปฏิบัติตามชำระหนี้ตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งหรือให้ชำระค่าสินไหมทดแทนตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ ถ้าบุคคลภายนอกนั้นมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจร้องขอให้ศาลบังคับคดีแก่บุคคลภายนอกนั้นเสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้”

การอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น สิทธิเรียกร้องนี้คือสิทธิที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะเรียกให้บุคคลภายนอกชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินหรือชำระหนี้ อย่างเป็นทางการอื่น ๆ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีสิทธิเรียกร้องที่จะเรียกให้บุคคลภายนอกชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สิน เช่น ลูกหนี้ตามคำพิพากษานำรถยนต์ของตนไปฝากบุคคลภายนอกไว้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็มีสิทธิเรียกให้บุคคลนั้นส่งมอบรถยนต์คืน หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาเอาเงินไปฝากธนาคารไว้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็มีสิทธิเรียกร้องให้ธนาคารชำระเงินให้ ในกรณีเงินฝากที่ธนาคาร เงินที่ฝากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารแล้วย่อมไม่อาจใช้วิธีพากันไปนำเงินออกมาจากธนาคาร โดยวิธีการยึดได้ การอายัดจึงไม่ใช่การนำทรัพย์สินนั้นมา แต่เป็นกรณีศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งห้ามลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ให้จำหน่ายสิทธิเรียกร้องและมีคำสั่งห้ามบุคคลภายนอกมิให้ปฏิบัติตามชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินหรือชำระหนี้ อย่างเป็นทางการอื่นให้แก่ศาล เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือบุคคลอื่น หรือให้ดำเนินการโดยวิธีอื่นใดตามที่เห็นสมควรและแจ้งคำสั่งอายัดนำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลภายนอกทราบ

กรณีตามมาตรา 317 การอายัดกระทำไม่ได้ไม่ว่าหนี้ที่เรียกร้องนั้นจะมีข้อโต้แย้งข้อจำกัด เงื่อนไข หรือว่าได้กำหนดจำนวนไว้แน่นอนหรือไม่ก็ตาม

คำพิพากษาฎีกาที่ 1879/2536 การอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกอาจจะทำให้มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลภายนอกได้ไม่ เมื่อหนี้ของผู้ร้องที่จะต้องคืนเป็นค่าหุ้นให้แก่จำเลยทั้งสองเป็นหนี้มีเงื่อนไขว่าผู้ร้องจะต้องคืนให้ต่อเมื่อจำเลยทั้งสองพ้นจากการเป็นสมาชิกของผู้ร้องแล้ว แม้ศาลจะออกคำสั่งอายัดให้ได้แต่คำสั่งศาลดังกล่าวจะเป็นการฝ่าฝืนเงื่อนไขแห่งหนี้นั้นหาได้ไม่

ถ้าบุคคลภายนอกไม่ชำระหนี้ตามคำสั่งอายัด เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำร้องต่อศาลให้บังคับบุคคลภายนอก ถ้าสิทธิเรียกร้องนั้นมีอยู่จริงและอาจบังคับได้ ศาลจะมีคำสั่งให้บุคคลภายนอกปฏิบัติตามชำระหนี้หรือให้ชำระค่าสินไหมทดแทนก็ได้ ถ้าบุคคลภายนอกมิได้ปฏิบัติตาม เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจร้องขอให้ศาลบังคับคดีแก่บุคคลภายนอกนั้นเสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ตามมาตรา 321 เช่น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาฝากเงินไว้กับธนาคาร เมื่อมีคำสั่ง

อายุตัวยังธนาคารแล้วธนาคารยังให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเบิกเงินฝากไป ธนาคารอาจเดือดร้อน เพราะอาจถูกบังคับคดีกับเงินฝากก่อนนั้นเสียเองเสมือนหนึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

4. ผลของการอายัด

มาตรา 320 บัญญัติว่า “การอายัดสิทธิเรียกร้องนั้นให้มีผลดังต่อไปนี้

(1) การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิดสิทธิแก่บุคคลภายนอกเหนือสิทธิเรียกร้องที่ได้ถูกอายัด โอน เปลี่ยนแปลง หรือระงับซึ่งสิทธิเรียกร้องดังกล่าวภายหลังที่ได้ทำการอายัดไว้แล้วนั้น หากอายุใช้ยันแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งสิทธิเรียกร้องนั้นจะเกินกว่าจำนวนหนี้ตามคำพิพากษากับค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีและลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้กระทำการดังกล่าวแก่สิทธิเรียกร้องที่ถูกอายัดเพียงส่วนหนึ่งที่มีราคาเกินจำนวนนั้นก็ตาม

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ผู้จำนองหรือผู้จำนำซึ่งมิใช่ลูกหนี้ตามสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 319 วรรคสอง หากผู้จำนองหรือผู้จำนำพิสูจน์ได้ว่าความระงับสิ้นไปแห่งการจำนองหรือการจำนำเกิดขึ้นโดยผู้จำนองหรือผู้จำนำกระทำการโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนก่อนมีการแจ้งการอายัดไปยังผู้จำนองหรือผู้จำนำเพื่อทราบ

(2) ถ้าค่าแห่งสิทธิเรียกร้องซึ่งอายัดไว้นั้นต้องเสื่อมเสียไปเพราะความผิดของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อความเสียหายใด ๆ ซึ่งเกิดขึ้นแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น

(3) การชำระหนี้โดยบุคคลภายนอกตามที่ระบุไว้ในคำสั่งอายัดนั้นให้ถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามกฎหมาย”

ผลของการอายัดมีลักษณะทำนองเดียวกับผลของการยึดทรัพย์คือ การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจำหน่ายจ่ายโอนสิทธิเรียกร้องที่ได้ถูกอายัดภายหลังที่ได้ทำการอายัดไว้แล้ว หากอายุใช้ยันแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ แม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะได้จำหน่ายสิทธิเรียกร้องเพียงส่วนเกินหนี้ตามคำพิพากษาก็ตาม ปัญหาที่มักเกิดขึ้นคล้ายกับการยึดอสังหาริมทรัพย์ เพราะคำสั่งอายัดอาจยังแจ้งไปไม่ถึงบุคคลภายนอกทำให้บุคคลภายนอกไม่ทราบว่ามีการอายัดสิทธิเรียกร้องนั้น เช่นนี้เมื่อคำสั่งอายัดยังไปไม่ถึงบุคคลภายนอก การอายัดก็ยังไม่สมบูรณ์ ถ้าบุคคลภายนอกชำระเงินหรือส่งมอบตัวทรัพย์สินให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจากลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก็จะไปบังคับคดีกับบุคคลภายนอกนั้นไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 9535/2558 กรณีตามคำร้อง เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งอายัดสิทธิเรียกร้องเงินค่าเช่าที่ดิน มิได้อายัดที่ดิน จึงไม่ต้องห้ามที่จำเลยที่ 2 จะโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินตามฟ้องให้แก่บุคคลภายนอก เมื่อจำเลยที่ 2 จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่บุคคลภายนอกแล้ว สิทธิในเงินค่าเช่าที่ดินยอมโอนไปยังบุคคลภายนอกนับแต่วันที่จดทะเบียนการโอนตามประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 569 วรรคสอง จำเลยที่ 2 ไม่มีสิทธิรับเงินค่าเช่าอีกต่อไป จึงมีเหตุที่จะต้องเพิกถอนการอายัดสิทธิเรียกร้องเงินค่าเช่าที่ดิน

การอายัดยังมีผลตามมาตรา 318 และมาตรา 319 ดังนี้

มาตรา 318 บัญญัติว่า “การอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้เป็นคราว ๆ ให้มีผลเป็นการอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ภายหลังการอายัดนั้นด้วย”

มาตรา 319 บัญญัติว่า “การอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีจำนวนหรือจำนวนเป็นประกัน ให้มีผลรวมตลอดถึงการจำนวนหรือการจำนวนด้วย ถ้าทรัพย์สินที่จำนองนั้นมีทะเบียนให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งคำสั่งอายัดไปยังผู้มีอำนาจหน้าที่เพื่อให้จดทะเบียนไว้ในทะเบียน

ในกรณีที่ผู้จำนองหรือผู้จำนำมิใช่ลูกหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง เมื่อได้ดำเนินการอายัดแล้ว ให้แจ้งผู้จำนองหรือผู้จำนำเพื่อทราบด้วย”

- การจำหน่ายทรัพย์สิน (เอื้อน ชุนแก้ว, 2562, หน้า 135-140)

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องทั้งหมดหรือบางส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือได้มีการส่งมอบทรัพย์สินตามสิทธิเรียกร้องที่ถูกอายัดแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี หากว่าไม่มีเหตุงดการบังคับคดีตามมาตรา 289 และมาตรา 290 แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการดำเนินการขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ซึ่งจะทำการขายทอดตลาดให้บรรดาผู้มีส่วนได้เสียทราบ เว้นแต่ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นของสดเสี้ง่าย เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถนำออกขายทอดตลาดได้ทันทีหรือการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่กระทำได้ยาก เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีการกำหนดให้จำหน่ายโดยวิธีอื่นตามมาตรา 332 หรือกรณีที่ศาลมีคำสั่งตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือผู้จัดการกิจการเพื่อส่งมอบรายได้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทนการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 336

มาตรา 331 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 332 และมาตรา 336 เมื่อได้ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องทั้งหมดหรือบางส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือได้มีการส่งมอบทรัพย์สินตามสิทธิเรียกร้องที่ถูกอายัดแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว ถ้าไม่มีเหตุสมควรงดการบังคับคดีไว้ก่อน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้นหรือตามที่ศาลมีคำสั่งกำหนดหรือขายโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ก่อนการขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ซึ่งจะทำการขายทอดตลาด ให้บรรดาผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่งปรากฏตามทะเบียนหรือประการอื่นได้ทราบด้วย โดยจะทำการขายทอดตลาดในวันหยุดงานหรือในเวลาใด ๆ นอกเวลาทำการปกติก็ได้ ทั้งนี้ กำหนดวันและเวลาขายดังกล่าวจะต้องไม่น้อยกว่าหกสิบวันนับแต่วันยึด อายัด หรือส่งมอบทรัพย์สินนั้น”

“ภายใต้บังคับมาตรา 332 และมาตรา 336...” หมายความว่า หากว่าเป็นกรณีที่บัญญัติไว้ใน 2 มาตราดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในมาตรานั้น ๆ

ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรา 332 กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดของเสียดังกล่าวหรือถ้าห่วงว่าจะเสี่ยงต่อการเกิดความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถที่จะขายหรือจำหน่ายทันที โดยวิธีการขายทอดตลาดหรือโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควร หรือกรณีที่เป็นกรณียกจำหน่ายทรัพย์สินที่กระทำไต่ถาม เนื่องจากจะต้องมีการชำระหนี้ตอบแทน และการบังคับคดีอาจล่าช้าเป็นการเสียหายแก่คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีคำสั่งกำหนดวิธีการขายโดยวิธีอื่นตามที่สมควรก็ได้

ส่วนกรณีตามมาตรา 336 นั้น เมื่อรายได้จากอสังหาริมทรัพย์หรือการประกอบกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจเพียงพอที่จะชำระหนี้ตามคำพิพากษาร่วมด้วยค่าฤชาธรรมเนียมและค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีภายในเวลาอันสมควร ศาลอาจจะมีคำสั่งตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือผู้จัดการกิจการเหล่านั้น โดยให้มอบเงินรายได้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทนการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ในการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์หรือกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น หากปรากฏว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือการประกอบกิจการและศาลพิจารณาคำร้องดังกล่าวอยู่ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องรอฟังก่อนว่าศาลจะส่งอนุญาตให้มีการตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือผู้จัดการกิจการแทนการส่งขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้หรือไม่

1. การประมูล (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 49-50)

กระทำโดยอาศัยอำนาจตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล คดีประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นคดีฟ้องแบ่งมรดกหรือการแบ่งกรรมสิทธิ์รวมของเจ้าของรวมหรือการแบ่งสินสมรสระหว่างสามีภรรยา เป็นต้น โดยให้ผู้มีสิทธิเข้าประมูลราคาตนเอง ศาลจะกำหนดบุคคลผู้มีสิทธิเข้าประมูลไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล และในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลจะกำหนดวิธีการบังคับไว้เป็น 2 นัย คือ ให้ประมูลราคาตนเองระหว่างคู่ความ หากไม่สามารถกระทำการได้หรือมีการคัดค้านก็ให้ดำเนินการขายทอดตลาด สำหรับวิธีการประมูลระหว่างคู่ความเจ้าพนักงานบังคับคดี

ต้องนัดผู้มีสิทธิประมูลตรวจสอบกำหนดทรัพย์สินและฟังวันนัดประมูล ผู้ใดประมูลให้ราคาสูงสุดผู้นั้นเป็นผู้ประมูลได้ ถ้าการประมูลไม่เป็นที่ตกลงกันเจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการขายทอดตลาด

2. การขายทอดตลาด (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 49-53)

ในการบังคับคดีเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งต่างกับการขายทรัพย์สินโดยทั่วไป เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องดำเนินการภายใต้บัญญัติของกฎหมายทางประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ระเบียบคำสั่งต่าง ๆ กล่าวคือ

(1) การขายทอดตลาดเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งการยึดทรัพย์สินให้ ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ลูกหนี้ผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น ผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกับลูกหนี้ผู้รับจำนอง รวมถึงนายทะเบียนกรณีทรัพย์สินนั้นมีทะเบียนแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะจัดทำประกาศขายทอดตลาดและแจ้งกำหนดวันสถานที่ขายทอดตลาดแก่บรรดาบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดให้ทราบ ตามมาตรา 331 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ก่อนการขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องตามวรรคหนึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งกำหนด วัน เวลา และสถานที่ซึ่งจะทำการขายทอดตลาดให้บรรดาผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่งปรากฏตามทะเบียนหรือประการอื่นได้ทราบด้วย โดยจะทำการขายทอดตลาดในวันหยุดงานหรือในเวลาใด ๆ นอกเวลาทำการปกติก็ได้ ทั้งนี้ กำหนดวันและเวลาขายดังกล่าวจะต้องไม่น้อยกว่า 60 วัน นับแต่วันยึดอายัดหรือส่งมอบทรัพย์สินนั้น” แต่ถ้าทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องที่จะขายหรือจำหน่ายมีสภาพเป็นของเสียได้ หรือถ้าห่วงงำเข้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายที่จะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจขายหรือจำหน่ายได้ทันทีโดยวิธีการขายทอดตลาดหรือวิธีอื่นที่สมควร ตามมาตรา 331 วรรคหนึ่ง

ประกาศขายทอดตลาดจะแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะขายจะต้องมีการปิดประกาศขายทอดตลาดไว้โดยเปิดเผย ณ สถานที่ขาย สถานที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ที่ชุมชนหรือสถานที่ราชการอันสมควรจะปิดได้

- กรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีหลายคน เฉพาะลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินเท่านั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ซึ่งจะทำการขายทอดตลาดให้ทราบ ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษาอื่น ไม่ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 137)

- เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งกำหนดขายทอดตลาดให้ผู้รับจำนองทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาดทราบด้วย เพราะถือว่าผู้รับจำนองเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งอาจทราบได้จากทางทะเบียน (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 139)

คำพิพากษาฎีกาที่ 5667/2560 กฎกระทรวงเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขายทอดตลาด พ.ศ. 2554 เป็นกฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ

ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 5 (2) เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ เจ้าพนักงานบังคับคดีนัดขายทอดตลาดนัดแรก โดยมีคำสั่งแจ้งวันที่ขายทอดตลาดให้แก่ผู้ร้องทราบ ในคำแถลงของผู้ร้องที่ขอส่งต้นฉบับเอกสารสิทธิและขอให้ขายทอดตลาดโดยปลอดจำนอง โดยมีได้มีการส่งประกาศขายทอดตลาดให้ทราบรายละเอียดข้อสัญญาและเงื่อนไขต่างๆตามรูปแบบที่กฎกระทรวงกำหนดไว้ในหมวดที่ 1 และ 2 ข้อ 6 ข้อ 9 และข้อ 10 แก่ผู้ร้อง เท่ากับยังไม่มีมีการแจ้งประกาศขายทอดตลาดให้ทราบโดยชอบก่อนการขายทอดตลาด การขายทอดตลาดจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลมีอำนาจที่จะเพิกถอนการขายทอดตลาดเสียได้

- ผู้รับโอนสินทรัพย์จากโจทก์ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อผู้รับโอนได้แจ้งเรื่องการโอนให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งกำหนดการขายทอดตลาดให้บุคคลดังกล่าวทราบด้วย (เอื้อน ขุนแก้ว. 2562. หน้า 140)

- ผู้ที่ร้องขอเข้าสวมสิทธิเป็นโจทก์เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามกฎหมายเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีโดยตรง เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งกำหนดวันขายทอดตลาดให้ทราบด้วย นอกจากนี้บุคคลที่ศาลยังไม่ได้มีคำสั่งอนุญาตให้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแต่อยู่ระหว่างดำเนินการขอเข้าสวมสิทธิก็ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีรู้ถึงสิทธิของบุคคลดังกล่าว แต่ไม่แจ้งวันเวลาและสถานที่ขายทอดตลาดให้ทราบ ถือว่าเป็นการไม่ชอบ (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. 2562. หน้า 400)

- เจ้าของรวมในทรัพย์ที่ขายทอดตลาดเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อเจ้าของรวมตายถือว่าทายาทเป็นผู้มีส่วนได้เสียเช่นเดียวกัน เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงต้องแจ้งวันเวลาและสถานที่ขายทอดตลาดให้แก่ทายาทของเจ้าของรวมทราบ มิฉะนั้นไม่ชอบ ทั้งนี้ ต้องแจ้งให้แก่ทายาทของเจ้าของรวมทุกคนทราบด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 10240/2556 จำเลยที่ 3 ถึงแก่ความตาย ทรัพย์พิพาทของจำเลยที่ 3 ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดยอมเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของจำเลยที่ 3 ซึ่งได้แก่บุตรทั้ง 14 คนของจำเลยที่ 3 ซึ่งมีผู้ร้องที่ 1 รวมอยู่ด้วยบุตรทั้ง 14 คน ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์พิพาทยอมเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาด เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงต้องแจ้งหรือส่งประกาศขายทอดตลาดให้ทายาททุกคนของจำเลยที่ 3 ทราบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 306 การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีส่งประกาศขายทอดตลาดให้ทายาทของจำเลยที่ 3 เพียง 12 คนไม่ส่งให้แก่ผู้ร้องที่ 1 และ จ. ย่อมถือได้ว่า เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีมีสิทธิในการเข้าสู่ราคาเองหรือหาบุคคลอื่น
เข้าสู่ราคา เพื่อให้ได้ราคาตามที่ตนต้องการ และเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ให้ราคาแก่ผู้ให้ราคา
สูงสุดแล้วห้ามมิให้มีการร้องเพิกถอนการขายด้วยเหตุราคาต่ำเกินสมควรอีก ตามมาตรา 331 วรรคสาม
ซึ่งบัญญัติว่า “เพื่อให้การขายทอดตลาดเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการ
บังคับคดีมีสิทธิเต็มที่ในการเข้าสู่ราคาเอง หรือหาบุคคลอื่นเข้าสู่ราคา เพื่อให้ได้ราคาตามที่ตนต้องการ
และเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงแล้ว ห้ามมิให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการ
บังคับคดีทั้งหลายหยิบยกเรื่องราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดมีจำนวนต่ำเกินสมควรมาเป็นเหตุขอให้
มีการเพิกถอนการขายทอดตลาดนั้นอีก” เมื่อเทียบกับบทบัญญัติเดิมให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา
ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือผู้มีส่วนได้เสีย มีสิทธิคัดค้านการขายทอดตลาด โดยอ้างราคา
ขายทอดตลาดมีจำนวนต่ำเกินสมควรได้ 2 ช่วงเวลา ช่วงแรก คือ ก่อนเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขาย
ให้ผู้เสนอราคาสูงสุด โดยอ้างเหตุราคาที่เสนอมีจำนวนต่ำเกินสมควรได้ โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีต้อง
เลื่อนการขายทอดตลาดออกไป (มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง เดิม) และช่วงที่สอง ภายหลังจาก
เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายทอดตลาดไปแล้ว บุคคลดังกล่าวสามารถคัดค้านการขายทอดตลาด
โดยอ้างว่าราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดนั้นต่ำเกินสมควร โดยเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่าง
ผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ราคา หรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของ
เจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ (มาตรา 309 ทวิ วรรคสอง เดิม) แต่ตามที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่
ไม่มีบทบัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิคัดค้านการขายทอดตลาดโดยอ้างเหตุว่าราคาขายทอดตลาดมี
จำนวนต่ำเกินสมควรทั้งในระหว่างการขายทอดตลาด (ก่อนเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้) และภายหลัง
เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายไปแล้ว ทั้งมีบทบัญญัติว่า เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่
ผู้เสนอราคาสูงสุดแล้ว ก็ห้ามมิให้ผู้มีส่วนได้เสียหยิบยกเรื่องราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดมีจำนวนต่ำ
เกินสมควรมาเป็นเหตุขอให้มีการเพิกถอนการขายทอดตลาดนั้นอีก อย่างไรก็ตาม การร้องขอเพิกถอน
การขายทอดตลาดโดยอ้างว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืน
กฎหมาย เป็นการร้องขอให้เพิกถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 วรรคสอง ศาลต้องรับไว้พิจารณา
เช่น อ้างว่าการขายทอดตลาดมีผู้เข้าสู่ราคาเพียงคนเดียว (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 3231/2550)
เจ้าพนักงานบังคับคดีมิได้แจ้งให้ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียทราบถึงประกาศขายทอดตลาด
(เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 8058/2553) หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาต่ำเกินไป
(เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 7574/2554) นอกจากนี้ถ้าคำร้องคัดค้านการขายทอดตลาดอ้างเหตุตาม
มาตรา 295 วรรคสอง และเหตุการณ์ขายทอดตลาดได้ราคาต่ำเกินสมควร ก็ถือเป็นคำร้องที่เข้าเหตุการณ์
เพิกถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 วรรคสอง ศาลต้องรับไว้พิจารณา (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่
284/2554 และ 10694/2551) แม้คำร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดอ้างว่าเป็นการร้องขอ
ตามมาตรา 295 วรรคสอง แต่เนื้อหาคำร้องเป็นกรณีหยิบยกเรื่องราคาที่ได้จากการขายทอดตลาด

มีจำนวนต่ำเกินสมควรมาเป็นเหตุขอให้มีการเพิกถอนการขายทอดตลาด ก็กระทำมิได้ตามมาตรา 331 วรรคสาม (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 6516/2558) ส่วนการคัดค้านการขายทอดตลาดโดยอ้างว่าราคา ที่ได้จากการขายทอดตลาดนั้นต่ำเกินสมควร โดยอ้างว่าเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่าง ผู้ ที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ราคา หรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของ เจ้า พนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งตามบทบัญญัติมาตรา 309 ทวิวรรคสองเดิม ให้อำนาจ เพิกถอนในเหตุดังกล่าวได้ แต่ตามกฎหมายใหม่ไม่มีบทบัญญัติและลักษณะดังกล่าวอีก เมื่อ กลับไปพิจารณาตามมาตรา 295 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 331 วรรคสาม...” ซึ่ง มาตรา 331 วรรคสาม บัญญัติว่า “...และเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุด แล้ว ห้ามมิให้ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทั้งหลายหยิบยกเรื่องราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดมี จำนวนต่ำเกินสมควรมาเป็นเหตุขอให้มีการเพิกถอนการขายทอดตลาดนั้นอีก” แสดงว่าผู้มีส่วนได้เสีย จะอ้างเหตุราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดมีจำนวนต่ำเกินสมควรมาเป็นเหตุให้เพิกถอนการบังคับคดี รวมทั้งการขายทอดตลาดไม่ได้ ทั้งนี้ไม่ว่าการบังคับคดีนั้นจะเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่าง ผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ราคาหรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของ เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นการบังคับคดีฝ่าฝืนกฎหมายตามมาตรา 295 วรรคสอง ก็ตาม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการขอให้เพิกถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 วรรคสอง จะต้องมิใช่ เรื่องอ้างเหตุราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดมีจำนวนต่ำเกินสมควรมาเป็นเหตุขอให้มีการเพิกถอน การขายทอดตลาด แต่อย่างไรก็ตามหาต้องรอแนวคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยปัญหานี้ให้ชัดเจนอีก (วิเชียร ตีระกุดมศักดิ์. 2562. หน้า 464-467)

เมื่อการขายทอดตลาดบริบูรณ์โดยเจ้าพนักงานผู้ขายได้เคาะไม้แล้วผู้ซื้อไม่ชำระเงิน หรือไม่วางเงินมัดจำตามข้อสัญญา ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีริบเงินมัดจำหากมีและเอาทรัพย์สินออกขาย ทอดตลาดซ้ำอีก และแจ้งให้ผู้ซื้อทราบกำหนดวันเวลาขายด้วยได้เงินเท่าใดเมื่อหักค่าใช้จ่ายและ ค่าธรรมเนียมแล้วยังไม่คุ้มราคาค่าขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน ผู้ซื้อเดิมต้องรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 14495/2556 จำเลยเป็นผู้สุ้ราคาสูงสุดในการขายทอดตลาด ชั้นเดิม แล้วละเลยไม่ใช้ราคาเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นผู้ขายทอดตลาดริบเงินมัดจำ และต้องนำทรัพย์สินทรัพย์สินออกขายทอดตลาดอีกครั้งหนึ่ง ไม่คุ้มราคาและค่าขายทอดตลาดชั้นเดิม จำเลยผู้สุ้ราคาเดิมจึงต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 56 การกระทำของจำเลยดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 55 แล้ว ไม่ใช่เป็นการโต้แย้งสิทธิหรืออำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดี โจทก์จึงมี อำนาจฟ้องจำเลยต้องรับผิดชอบชำระราคาในส่วนที่ขาดพร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีได้

(2) ข้อบังคับในการขายทอดตลาดเจ้าพนักงานบังคับคดีผู้ขายทอดตลาดทรัพย์สิน จะต้องดำเนินการภายใต้ข้อบังคับบทบัญญัติของกฎหมายกล่าวคือ

ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่มีหลายสิ่งด้วยกันให้แยกขายทีละสิ่งต่อเนื่องกันไป แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจจัดการทรัพย์สินที่มีราคาเล็กน้อยรวมขายเป็นกองกองและมีอำนาจจัดทรัพย์สินสองสิ่งหรือมากกว่านั้นขึ้นไป รวมขายไปด้วยกันได้เมื่อเป็นที่คาดหมายได้ว่าเงินที่ได้จากการขายได้เพิ่มขึ้นหรือเพียงพอต่อการชำระหนี้ได้ในการขายทรัพย์สินหลายสิ่งด้วยกัน เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจกำหนดลำดับที่จะขายทรัพย์สินนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 333

ในการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจกำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่ราคา โดยให้ผู้ที่ประสงค์จะเข้าสู่ราคาวางหลักประกันการเข้าสู่ราคาต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเงินสดหรือเช็คที่ธนาคารสั่งจ่ายตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรมาวางก่อนการเข้าสู่ราคาได้ เว้นแต่ผู้เข้าสู่ราคานั้นเป็นผู้มีสิทธิขอหักส่วนได้ใช้แทน เช่น

1. ผู้มีสิทธิของหักส่วนได้ใช้แทนราคาซื้อประเภทผู้มีชื่อในเอกสารสิทธิร่วมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือผู้มีส่วนได้จากกองมรดกตามคำพิพากษา
2. ผู้มีสิทธิขอหักส่วนได้ใช้แทนราคาซื้อ ประเภทเจ้าหนี้บุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ขายตามคำชี้ขาดของศาล
3. คู่สมรสที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้กันส่วนแล้ว

เนื่องจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นการขายตามบทบัญญัติของกฎหมาย หรือการบังคับขาย ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในการขายทอดตลาดไม่ว่าจะเป็นโจทก์จำเลยผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมผู้รับจำนอง ผู้ร้องขอเนรภัยทรัพย์ รวมถึงผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินต้องทราบและยอมเข้าผูกพันตน ในกรณีที่มีเหตุตามกฎหมาย เช่น การร้องขอตทรัพย์ การงดการบังคับคดี การร้องคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี การร้องคัดค้านการกระทำการอุทธรณ์ฎีกา ซึ่งเป็นเหตุให้การบังคับคดีต้องล่าช้า ซึ่งผู้เกี่ยวข้องไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้

(3) การจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงสิทธิและการส่งมอบทรัพย์สิน เมื่อการขายทอดตลาดทรัพย์สินบริบูรณ์ โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้แล้ว ผู้เสนอราคาสูงสุดต้องชำระเงินค่าซื้อทรัพย์สินกรณีถ้าทรัพย์สินนั้นเป็นสังหาริมทรัพย์ผู้ซื้อจะต้องชำระราคาให้ครบถ้วนและรับมอบทรัพย์สินนั้นไปกรณีทรัพย์สินนั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินที่ต้องมีการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงสิทธิ เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจผ่อนผันให้ผู้ซื้อวางเงินมัดจำบางส่วนตามที่กำหนดไว้ในประกาศขาย และทำสัญญาชำระเงินส่วนที่เหลือภายในสิบห้าวัน เว้นแต่กรณีที่เจ้าหนี้บุริมสิทธิ เช่น ผู้รับจำนองที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้บุริมสิทธิแล้ว ผู้มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ร่วมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือคู่สมรสของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้กันส่วนแล้ว เมื่อผู้ซื้อชำระราคาส่วนที่เหลือครบถ้วนแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีหนังสือถึงนายทะเบียนเพื่อทำการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงสิทธิให้แก่ผู้ซื้อ

ต่อไป สำหรับค่าธรรมเนียมค่าภาษีอากรค่าภาษีมูลค่าเพิ่มต่าง ๆ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะกำหนดหน้าที่ผู้ที่ต้องผูกพันรับผิดชอบไว้ในรายละเอียดในประกาศขายทอดตลาดซึ่งผู้ซื้อจะต้องผูกพันเงื่อนไขต่าง ๆ ในประกาศขายทอดตลาดทั้งหมด

(4) การเข้าครอบครองทรัพย์สินภายหลังการจดทะเบียนผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด เมื่อไปทำการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์แล้ว ไม่สามารถเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้เนื่องจากมีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารอยู่อาศัย หรือลูกหนี้หรือบริวารไม่ยอมออกจากทรัพย์สินนั้น ผู้ซื้อต้องยื่นคำขอต่อศาลที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ให้ออกหมายบังคับคดีเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีไปดำเนินการขับไล่ลูกหนี้หรือบริวารนั้นได้ โดยให้ถือว่าลูกหนี้หรือบริวารเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่จำเป็นต้องฟ้องลูกหนี้หรือบริวารเป็นคดีใหม่ ตามมาตรา 334 บัญญัติว่า “เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ หากทรัพย์สินที่โอนนั้นมีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารอยู่อาศัย และลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออกจากอสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้ซื้อขอที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลให้ออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้น โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา 271 มาตรา 278 วรรคหนึ่ง มาตรา 351 มาตรา 352 มาตรา 353 วรรคหนึ่ง (1) และวรรคสอง มาตรา 354 มาตรา 361 มาตรา 362 มาตรา 363 และมาตรา 364 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ให้ถือว่าผู้ซื้อเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารที่อยู่อาศัย ในอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษตามบทบัญญัติดังกล่าว”

มาตรา 334 มีเจตนารมณ์ที่จะให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีให้ได้รับสิทธิ และสามารถใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินโดยไม่ถูกลูกหนี้ตามคำพิพากษาขัดขวาง หรือโต้แย้งการใช้สิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินโดยมิชอบ (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 9858/2557) โดยบุคคล ที่มีสิทธิยื่นคำขอ ได้แก่ ผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์จากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีและ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้อโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อแล้ว หมายความว่า การที่ผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์จากการขายทอดตลาดที่จะยื่นคำขอต่อศาลตามมาตรา 334 ได้นั้น ต้องเป็นกรณี ที่มีการดำเนินการโอนอสังหาริมทรัพย์ให้แก่ผู้ซื้อแล้ว โดยให้สิทธิเฉพาะผู้ซื้อทรัพย์สินจากเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยตรง ส่วนผู้รับโอนในช่วงถัดไปไม่มีสิทธิยื่นคำขอตามมาตรา 334 นี้ และในการยื่นคำขอให้ออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารที่อยู่ในอสังหาริมทรัพย์นั้น ให้ยื่นต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขต ทั้งนี้ไม่ต้องพิจารณาว่าคดีเดิมนั้นเป็นของศาลใด และหากมีประเด็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการบังคับตามสิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินก็ต้องยื่นคำขอต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ในเขตเช่นกัน โดยมีขั้นตอน คือ ผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลให้ออกหมายบังคับคดี เพื่อบังคับลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารออกจากอสังหาริมทรัพย์

และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขับไล่ และดำเนินการเพื่อจับกุมลูกหนี้ ตามคำพิพากษา หรือบริวาร ส่วนกำหนดเวลาในการบังคับคดีนั้น (เอื้อน ขุนแก้ว. 2562. หน้า 148-151)

- การขับไล่ รื้อถอน ขนย้าย (วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยยะ. 2561. หน้า 120-124)

มาตรา 350 บัญญัติว่า “การบังคับคดีในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้ขับไล่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์ที่ครอบครอง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 351 มาตรา 352 มาตรา 353 และมาตรา 354

การบังคับคดีในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษารื้อถอน สิ่งปลูกสร้าง ไม้ยืนต้น ไม้ล้มลุกหรือธรรมชาติ หรือขนย้ายทรัพย์สินออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์ที่ครอบครอง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 355”

เมื่อศาลพิพากษาให้ขับไล่จำเลยพร้อมบริวารหรือให้จำเลยรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง หรือขนย้ายทรัพย์สินออกไปและจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำบังคับการบังคับคดีก็ต้องดำเนินการโดยผ่านทาง เจ้าพนักงานบังคับคดีตั้งนั้นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ต้องขอออกหมายบังคับคดีตามมาตรา 275 เพื่อตั้ง เจ้าพนักงานบังคับคดีมาดำเนินการให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะดำเนินการขับไล่รื้อถอนหรือขนย้ายเอง ไม่ได้โดยในกรณีขับไล่ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 351 มาตรา 352 มาตรา 353 และมาตรา 354 ส่วนกรณีรื้อถอนหรือขนย้ายให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 355

1. วิธีการขับไล่

มาตรา 351 บัญญัติว่า “ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ขับไล่ลูกหนี้ ตามคำพิพากษาออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์ที่ครอบครอง

(1) ถ้าทรัพย์นั้นไม่มีบุคคลใดอยู่แล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตาม มาตรา 352

(2) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ออกไปจากทรัพย์นั้น ให้เจ้าพนักงาน บังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 353

วิธีการขับไล่แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีไม่มีบุคคลใดอยู่แล้วให้ดำเนินการ ตามมาตรา 352 และกรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ออกไปจากทรัพย์ให้ดำเนินการ ตามมาตรา 353

1. กรณีไม่มีบุคคลใดอยู่แล้ว มาตรา 352 บัญญัติว่า “ในกรณีตามมาตรา 351 (1) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจส่งมอบทรัพย์นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เข้าครอบครองได้ทันที ถ้ามีสิ่งกีดขวางอันเป็นอุปสรรคต่อการส่งมอบให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจ ทำลายสิ่งกีดขวางดังกล่าวได้ตามความจำเป็น

ถ้ายังมีสิ่งของของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือของบุคคลใดอยู่ในทรัพย์นั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบัญชีสิ่งของนั้นไว้และมีอำนาจดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ถ้าสิ่งของนั้นมีสภาพเป็นของสดเสียได้ หรือมีสภาพอันจะก่อให้เกิดอันตรายได้ หรือถ้าห่วงง้าวเข้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของสิ่งของนั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจจำหน่ายสิ่งของนั้นได้ทันทีโดยวิธีขายทอดตลาดหรือวิธีอื่น ที่เห็นสมควร และเก็บรักษาเงินสุทธิตั้งหลังจากหักค่าใช้จ่ายไว้แทนสิ่งของนั้น หรือทำลายสิ่งของนั้น หรือดำเนินการอื่นใดตามที่เห็นสมควรก็ได้ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงสภาพแห่งสิ่งของ ประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย และประโยชน์สาธารณะ

(2) ถ้าสิ่งของนั้นมีใช้สิ่งของตามที่ระบุไว้ใน (1) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจนำสิ่งของนั้นมาเก็บรักษาไว้ หรือมอบให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเป็นผู้รักษา หรือฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร แล้วแจ้งหรือประกาศให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือเจ้าของสิ่งของมารับคืนไปภายในเวลาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนด ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าของสิ่งของไม่มารับหรือไม่ยอมรับสิ่งของนั้นคืนไปภายในเวลาที่กำหนด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตาม (1) โดยอนุโลม

เงินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้มาจากการจำหน่ายสิ่งของตามวรรคสอง (1) หรือ (2) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าของสิ่งของไม่มารับคืนภายในกำหนดห้าปีนับแต่ได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

ในกรณีที่สิ่งของตามวรรคสองถูกยึดอายัด หรือห้ามโอน ยักยัก หรือจำหน่าย ตามวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาหรือเพื่อการบังคับคดีในคดีอื่น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจย้ายสิ่งของดังกล่าวไปเก็บไว้ ณ สถานที่อื่นใดตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีอื่นทราบด้วย

ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการดำเนินการตามมาตรานี้ และให้ถือว่าเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่จะบังคับคดีกันต่อไป”

กรณีไม่มีบุคคลใดอยู่แล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจส่งมอบทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเข้าครอบครองได้ทันที ถ้ามีสิ่งกีดขวางเป็นอุปสรรคต่อการส่งมอบ ให้มีอำนาจทำลายสิ่งกีดขวางดังกล่าวได้ตามความจำเป็น และถ้ายังมีสิ่งของอยู่ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบัญชีสิ่งของไว้ และมีอำนาจดำเนินการตามมาตรา 352 วรรคสอง

ปัญหาว่า ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบริวารยังอยู่อาศัยหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาพฤติการณ์เป็นกรณี ๆ ไป (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 313)

คำพิพากษาฎีกาที่ 4432/2545 ที่ดินพิพาทมีสภาพเป็นที่ดินที่มีการปลูกต้นยูคาลิปตัสไว้เท่านั้น ไม่มีต้นไม้อื่นหรือสิ่งปลูกสร้างอยู่ที่ดินพิพาท ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นอันใดที่จำเลยและบริวารจะต้องอยู่ครอบครองตลอดเวลา เมื่อทำการปลูกต้นยูคาลิปตัสเสร็จแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องมาเฝ้าดูแล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่ผู้แทนโจทก์นำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปที่

ที่ดินพิพาทเพื่อบังคับคดีตามรายงานที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่พบจำเลยหรือบุคคลโดยอยู่ในที่ดินพิพาท เจ้าพนักงานบังคับคดีควรจะต้องสอบถามจำเลยหรือกระทำการอย่างใด ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ที่ถูกต้องแน่นอน การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีรับฟังคำแถลงของผู้แทนโจทก์ซึ่งแถลงตามข้อเท็จจริง ที่เกิดขึ้นชั่วคราวต่อหน้าแล้วส่วนชี้ขาดว่าทรัพย์สินที่ต้องจัดการตามคำพิพากษานั้นไม่มีผู้ใดอยู่อาศัย จึงมอบการครอบครองทรัพย์สินนั้นให้แก่โจทก์ในทันที ไม่ต้องด้วยเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งจะให้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีผลบังคับเด็ดขาดให้เสร็จสิ้นไป และตามรายงานเจ้าพนักงานบังคับคดี ที่ไปยึดทรัพย์สินจำเลยเพื่อบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้บันทึกว่า “จำเลยได้แถลงต่อเจ้าพนักงาน บังคับคดีด้วยว่าตนยังไม่ได้ออกไปจากที่ดินพิพาทโดยปลุกต้นยูคาลิปตัสในที่ดินพิพาท อันแสดงให้เห็น ได้อย่างชัดเจนว่าตลอดเวลาจำเลยและบริวารไม่ได้ย้ายออกไปจากที่ดินพิพาทนี้เลย การที่เจ้าพนักงาน บังคับคดีทำบันทึกมอบการครอบครองที่ดินพิพาทแก่โจทก์ จึงเป็นการมีคำสั่งโดยผิดพลาดในข้อเท็จจริง คดีจึงต้องฟ้องว่าจำเลยและบริวารยังไม่ได้ขนย้ายออกไปจากที่ดินพิพาทตามคำพิพากษา トラバใดที่ จำเลยและบริวารยังอยู่บนที่ดินของโจทก์ยังไม่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับ โจทก์ย่อมฟ้องบังคับคดีได้ภายใน เวลาที่กฎหมายกำหนด แม้โจทก์จะเคยร้องขอบังคับคดีมาแล้วไม่เป็นผล ก็ขอให้บังคับคดีใหม่ได้

2. กรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ออกไปจากทรัพย์สิน

มาตรา 353 บัญญัติว่า “กรณีตามมาตรา 351 (2) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(1) รายงานต่อศาลเพื่อมีคำสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวาร และให้ศาลมีอำนาจสั่งจับกุมและกักขังได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 363 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

(2) ปิดประกาศให้บุคคลที่อยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์สินนั้น ซึ่งอ้างว่ามีได้เป็น บริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันปิดประกาศ แสดงว่าตนมีอำนาจพิเศษในการอยู่อาศัยครอบครองทรัพย์สินนั้น

เมื่อมีการจับกุมลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารตาม (1) แล้ว หรือในกรณีที่บุคคล ดังกล่าวหลบหนีไปจากทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 352”

มาตรา 354 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดีตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 351 ให้ถือว่าบุคคลดังต่อไปนี้เป็นบริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(1) บุคคลที่อยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์สินนั้นและไม่ได้ยื่นคำร้องต่อศาลภายใน กำหนดเวลาตามมาตรา 353 (2) หรือยื่นคำร้องต่อศาลแล้ว แต่แสดงต่อศาลไม่ได้ว่าตนมีอำนาจพิเศษ ในการอยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์สินนั้น

(2) บุคคลที่เข้ามาอยู่ในทรัพย์สินนั้นในระหว่างเวลาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการ ให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้น”

กรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออก วิธีการขังไล่จึงไม่อาจที่จะเข้าครอบครองได้ทันที ต้องค่อย ๆ ดำเนินการตามขั้นตอน เริ่มจากขั้นตอนแรกตามมาตรา 353 (2) ก่อนคือ ปิดประกาศเพื่อให้โอกาสบุคคลที่อยู่อาศัยหรือครอบครองที่อ้างว่ามีได้เป็นบริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลา 15 วัน นับแต่วันปิดประกาศแสดงว่าตนมีอำนาจพิเศษในการอยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์สินนั้น หากไม่ได้ยื่นคำร้องดังกล่าวภายในกำหนดเวลาหรือแสดงต่อศาลไม่ได้ว่าตนมีอำนาจพิเศษและยังไม่ยอมออกจึงเริ่มขั้นตอนที่ 2 ตามมาตรา 353 (1) คือเจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำรายงานต่อศาลเพื่อมีคำสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวาร และให้ศาลมีอำนาจสั่งจับกุมและกักขังได้ทันที ซึ่งการขอให้ศาลมีคำสั่งจับกุม ต้องดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นคนละกรณีกับการขอให้ศาลมีคำสั่งจากกลุ่มตามมาตรา 361 ซึ่งไม่ได้กระทำโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจปฏิบัติกรตามหมายจับและจับตัวมาได้ก็นำตัวมาส่งต่อศาล ทางปฏิบัติศาลออกนั่งพิจารณาแล้วสอบถามว่าใช้บุคคลตามหมายจับหรือไม่ ถ้าใช้ศาลจะสอบถามว่าจะยอมออกหรือไม่ ส่วนใหญ่จะตอบว่ายอมออกแต่ขอเวลาอีกระยะหนึ่งเพื่อเก็บสิ่งของ ศาลมักจะให้ระยะเวลาหนึ่งสั้น ๆ และให้ประกันตัวออกไปเพื่อเก็บสิ่งของ ส่วนขั้นตอนสุดท้ายตามมาตรา 352 วรรคสอง เมื่อมีการจับกุมลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารตาม (1) แล้วหรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวหลบหนีไปจากทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 352 คือ จัดการให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้เข้าครอบครองทรัพย์สินนั้น ส่วนกรณีมาตรา 354 ระบุว่าเพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี ให้ถือว่าบุคคลตามบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเมื่อถือว่าเป็นบริวารแล้วก็จะทำให้ง่ายต่อการบังคับคดี

2. วิธีการรื้อถอนหรือขนย้าย

มาตรา 355 บัญญัติว่า “ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ไม้ยืนต้น ไม้ล้มลุกหรือธัญชาติ หรือขนย้ายทรัพย์สินออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์สินที่ครอบครอง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจดำเนินการรื้อถอนและขนย้ายทรัพย์สินออกจากทรัพย์สินนั้นได้ โดยให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนหรือขนย้ายทรัพย์สินนั้น และให้ถือว่าเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่จะบังคับคดีกันต่อไป

กรณีตามวรรคหนึ่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดประกาศกำหนดการรื้อถอนหรือขนย้ายทรัพย์สินไว้ ณ บริเวณนั้น ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้เจ้าพนักงานบังคับคดี ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่พฤติการณ์ในการรื้อถอนหรือขนย้ายทรัพย์สินนั้น

ในการจัดการกับวัสดุที่ถูกรื้อถอนและทรัพย์สินที่ถูกขนย้ายออกจากอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัยหรือทรัพย์สินที่ครอบครองนั้น ให้นำบทบัญญัติมาตรา 352 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

การรื้อถอนหรือขนย้ายเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีเท่านั้น จะให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้รื้อถอนหรือขนย้ายเองไม่ได้ โดยก่อนการรื้อถอนหรือขนย้ายเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องปิดประกาศกำหนดการรื้อถอนหรือขนย้ายทรัพย์สินไว้ ณ บริเวณนั้น ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่พฤติการณ์ในการรื้อถอนหรือขนย้ายทรัพย์สินนั้น โดยให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

คำพิพากษาฎีกาที่ 94/2555 ที่ศาลล่างทั้งสองพิพากษาให้จำเลยที่ 1 รื้อถอนเสาเหล็กออกจากทางพิพาท หากไม่รื้อถอนให้โจทก์ทั้งสองเป็นผู้รื้อถอนด้วยค่าใช้จ่ายของจำเลยที่ 1 เองนั้น เป็นการไม่ชอบด้วยวิธีการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 296 ทวิ (เดิม) เพราะเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะดำเนินการ

คำพิพากษาฎีกาที่ 8057/2557 เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรื้อถอนแผงเหล็กหรือสิ่งกีดขวางทางภาระจำยอมออก หากไม่รื้อถอนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอที่จะร้องขอให้บังคับคดีทางเจ้าพนักงานบังคับคดี ไม่จำเป็นต้องพิพากษาว่าหากไม่ปฏิบัติตามให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนา เพราะมิใช่คำพิพากษาให้แสดงเจตนาทำนิติกรรม

คำพิพากษาฎีกาที่ 2751/2558 คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 3 และศาลฎีกานอกจากจะบังคับให้จำเลยชำระค่าเสียหายเป็นรายเดือนแก่โจทก์ทั้งสองจนกว่าจะรื้อถอนตึกแถวส่วนที่รื้อแล้ว ยังมีหนี้ที่จำเลยต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่ให้จำเลยรื้อถอนตึกแถวส่วนที่รื้อแล้วที่ดินของโจทก์พร้อมทั้งขนย้ายทรัพย์สินและบริวารออกไปจากที่ดินของโจทก์ทั้งสองด้วย อันเป็นคำพิพากษาที่ให้จำเลยกระทำการแยกต่างหากจากหนี้ในส่วนหลังที่ให้จำเลยชำระค่าเสียหายรายเดือนแก่โจทก์ทั้งสอง มิใช่เป็นกรณีที่จำเลยมีสิทธิที่จะชำระค่าเสียหายรายเดือนให้แก่โจทก์ทั้งสองได้จนกว่าจำเลยจะรื้อถอนตึกแถวที่รื้อแล้วออกไปจากที่ดินของโจทก์ทั้งสองดังที่จำเลยอ้าง

อย่างไรก็ตามการเข้าบังคับคดีโดยการขับไล่รื้อถอนหรือขนย้ายอาจมีบุคคลเข้าขัดขวางเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจช่วยเหลือได้ตามมาตรา 284

2.2.1.2 การบังคับคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช

2483

การบังคับคดีล้มละลายเป็นภารกิจหลักประการหนึ่งของกรมบังคับคดี เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นกระบวนการที่จะดำเนินการรวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้แล้วนำมาจัดสรรแบ่งส่วนชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย

การบังคับคดีล้มละลายแตกต่างจากการบังคับคดีแพ่ง กล่าวคือ การบังคับคดีแพ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อบังคับคดีกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีนั้น แต่เพียงฝ่ายเดียว ส่วนการบังคับคดีล้มละลายมีวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์เพื่อให้เจ้าหนี้ทุกรายได้รับส่วนเฉลี่ยอย่างเท่าเทียมกันทั้งเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าหนี้ที่ยังไม่ได้ฟ้องคดี (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 61)

(1) การดำเนินคดีล้มละลาย

การฟ้องคดีล้มละลายมิใช่การฟ้องคดีเพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ดังเช่นคดีแพ่งทั่วไป หากแต่เป็นการฟ้องคดีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว นำมาแบ่งเฉลี่ยใช้แก่บรรดาเจ้าหนี้การที่เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ของตนให้ล้มละลายต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กำหนด ถึงกระนั้น แม้ศาลพิจารณาได้ความครบหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย ก็ยังไม่พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายทันที แต่จะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดก่อน เพื่อเปิดโอกาสครั้งสุดท้ายให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้หนึ่งครั้ง หากลูกหนี้ประนอมหนี้ก่อนล้มละลายสำเร็จ ก็ไม่ต้องถูกพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย แต่ถ้าลูกหนี้ไม่ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายหรือขอประนอมหนี้แต่ไม่สำเร็จ ศาลก็จะพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย หลังจากนั้นลูกหนี้มีสิทธิขอประนอมหนี้หลังล้มละลายได้อีก หาประนอมหนี้สำเร็จ ลูกหนี้ก็จะพ้นจากภาวะล้มละลาย นอกจากการประนอมหนี้แล้วลูกหนี้ยังสามารถพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายได้โดยการปลดจากล้มละลายหรือยกเลิกการล้มละลาย

การที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดนอกจากเป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ก่อนที่จะถูกพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ยังมีผลประการสำคัญคือ ทำให้ลูกหนี้หมดอำนาจจัดการทรัพย์สินของตนเองอีกต่อไป โดยอำนาจดังกล่าวตกไปอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการและรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ กระบวนพิจารณาคดีล้มละลายจึงมีทั้งกระบวนพิจารณาในชั้นศาลและชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดกระทบถึงการบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้โดยตรง เจ้าหนี้บางประเภทต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มิฉะนั้นหมดสิทธิได้รับชำระหนี้ บุคคลภายนอกก็อาจถูกศาลมีคำสั่งเพิกถอนนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ทำกับลูกหนี้หรือถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดทรัพย์ ทางนี้ตลอดจนฟ้องร้อง การล้มละลายของลูกหนี้จึงกระทบต่อบุคคลภายนอกเช่นกัน

การพิทักษ์ทรัพย์หรือการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มีผลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตลอดและเฉพาะในราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่สามารถเข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่นอกราชอาณาจักรในขณะเดียวกันการพิทักษ์ทรัพย์

หรือการล้มละลายตามกฎหมายของประเทศอื่นก็ไม่มีผลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ในราชอาณาจักร (เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 1-3)

คำพิพากษาฎีกาที่ 5189/2546 คดีล้มละลายเป็นคดีที่ฟ้องให้จัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้น การพิจารณาคดีล้มละลายไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อจะชี้ขาดหรือพิพากษาบังคับให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ โดยเฉพาะ จึงย่อมผิดแผกแตกต่างกับการพิจารณาคดีแพ่งสามัญ เพราะประเด็นสำคัญในคดีล้มละลายมีอยู่ว่าจำเลยซึ่งถูกฟ้องขอให้ล้มละลายเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวและเป็นหนี้โจทก์จำนวนแน่นอน ไม่น้อยกว่า 1,000,000 บาท สำหรับจำเลยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา หรือไม่น้อยกว่า 2,000,000 บาท สำหรับจำเลยซึ่งเป็นนิติบุคคลหรือไม่ หากศาลพิจารณาได้ความจริงเช่นนั้นก็ต้องมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินของจำเลยเด็ดขาด หากพิจารณาไม่ได้ความจริงหรือแม้ได้ความจริง แต่จำเลยนำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้จำเลยล้มละลาย ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้อง

(2) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีล้มละลาย

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย หมายถึง กระบวนการพิจารณาซึ่งได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะกระทำต่อศาลหรือต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตั้งแต่เริ่มคดีจนถึงคดีสิ้นสุด เดิมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 149 บัญญัติว่า “ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีพิพากษาคดีแพ่งตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เว้นแต่ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาคดีพิพากษาคดีล้มละลาย” ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งศาลล้มละลายขึ้น จึงได้มีการยกเลิกมาตรา 149 ดังกล่าว พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 7 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติว่า “ศาลล้มละลายมีอำนาจพิจารณาคดีพิพากษาคดีล้มละลาย” ซึ่งศาลล้มละลาย หมายถึง ศาลล้มละลายกลางหรือศาลล้มละลายภาค และมาตรา 8 บัญญัติว่า “เมื่อศาลล้มละลายกลางเปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลล้มละลายกลางไว้พิจารณาพิพากษา” ดังนั้น นับตั้งแต่ 18 มิถุนายน 2542 ซึ่งเปิดทำการศาลล้มละลายกลางเป็นต้นมา ศาลชั้นต้นอื่นไม่มีอำนาจรับพิจารณาคดีพิพากษาคดีล้มละลายอีกต่อไป อนึ่งมาตรา 3 ยังบัญญัตินิยามของคดีล้มละลายว่านอกจากเป็นคดีตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลายแล้ว ให้หมายรวมถึงคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีดังกล่าวด้วย เช่น การขอให้เพิกถอนการฉ้อฉล การเพิกถอนการโอนทรัพย์สิน หรือกระทำใด ๆ ตามมาตรา 113 -115 หรือการทวงหนี้ตามมาตรา 118-119 หรือการร้องขจัดทรัพย์ตามมาตรา 158 เป็นต้น (ชีพ จุลมนต์. 2561. หน้า 141-142)

สำหรับเขตอำนาจศาลนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 150 บัญญัติว่า “การยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอให้ล้มละลาย ให้ยื่นต่อศาลซึ่งลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตหรือประกอบธุรกิจอยู่ในเขตไม่ว่าโดยตนเองหรือตัวแทนในขณะที่ยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอหรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น” เนื้อหาของมาตรา 150 นี้ สอดคล้องกับตัวบทมาตรา 7 ซึ่งบัญญัติว่า

“ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวอาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ถ้าลูกหนี้นั้นมีภูมิลำเนา ใน
ราชอาณาจักรหรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่มีการ
ขอให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น” มาตรา 7 จึงเป็นเงื่อนไขของการขอให้
ลูกหนี้ล้มละลายตามกฎหมายไทย (เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์.
2555. หน้า 4) และแม้ว่าพระราชบัญญัติ ศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542
มาตรา 5 วรรคสอง จะบัญญัติให้จัดตั้งศาลล้มละลายกลางมีเขตตลอดกรุงเทพมหานครก็ตาม
แต่เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มี การตั้งศาลล้มละลายภาคโดยเฉพาะกาลในมาตรา 30 จึงถือว่าขณะนี้
ศาลล้มละลายกลางมีเขตอำนาจทั่วราชอาณาจักร ดังนั้น ไม่ว่าลูกหนี้จะมีภูมิลำเนาหรือประกอบธุรกิจ
อยู่ในจังหวัดใดของประเทศไทย เจ้าหนี้อาจฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายต่อศาลล้มละลายกลาง
หรือจะยื่นคำฟ้องหรือร้องขอต่อศาลจังหวัดที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือประกอบธุรกิจ
อยู่ในเขตก็ได้

(3) หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลาย

การฟ้องคดีล้มละลายแตกต่างจากการฟ้องคดีแพ่งสามัญ เพราะคดีแพ่งสามัญนั้น
ไม่ว่าจะมีหนี้เป็นจำนวนเท่าไรใด สภาพหรือสถานะของลูกหนี้จะเป็นอย่างไร หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้
เจ้าหนี้ก็มีอำนาจฟ้องร้อง แต่สำหรับคดีล้มละลายนั้นกฎหมายได้บัญญัติหลักเกณฑ์การฟ้องคดี
ไว้เป็นพิเศษ ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 มาตรา แยกหลักเกณฑ์การฟ้อง
คดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้ 2 ประเภท คือ เจ้าหนี้ทั่วไป และเจ้าหนี้มีประกัน (วิชา มหาคณ. 2557.
หน้า 43.)

(ก) เจ้าหนี้ทั่วไป

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้ทั่วไปเป็นไปตามพระราชบัญญัติ
ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 ซึ่งบัญญัติว่า “เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายต่อเมื่อ

(1) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(2) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคน
ไม่น้อยกว่า หนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคน
ไม่น้อยกว่าสองล้านบาท และ

(3) หนี้สินอาจกำหนดจำนวนได้แน่นอนไม่ว่าหนี้สินนั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลัน
หรือในอนาคตก็ตาม”

- ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว หมายความว่า ลูกหนี้มีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน
ในความเป็นจริงย่อมยากที่เจ้าหนี้จะรู้ว่าลูกหนี้ของตนมีหนี้สินทั้งหมดเป็นเงินเท่าใด และมีหนี้สินต่อ
เจ้าหนี้รายอื่นเท่าใด กฎหมายจึงบัญญัติเป็นข้อสันนิษฐานไว้เป็นคุณแก่เจ้าหนี้ ดังนี้

มาตรา 8 บัญญัติว่า “ถ้ามีเหตุอย่างใดดังต่อไปนี้เกิดขึ้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(1) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินหรือสิทธิจัดการทรัพย์สินให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ทั้งหลาย

(2) ลูกหนี้โอนหรือส่งมอบทรัพย์สินของตนไปโดยการแสดงเจตนาลวง หรือโดยการฉ้อฉล ไม่ว่าจะได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(3) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินของตนหรือก่อให้เกิดทรัพย์สินหรืออย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นเหนือทรัพย์สินนั้น ซึ่งถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะต้องถือว่าเป็นการให้เปรียบ ไม่ว่าจะได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(4) ถ้าลูกหนี้กระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เพื่อประวิงการชำระหนี้ หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้

ก. ออกไปเสียนอกราชอาณาจักร หรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกราชอาณาจักร

ข. ไปเสียดังเคหสถานที่เคยอยู่ หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน หรือหลบไปหรือวิธีอื่น หรือปิดสถานที่ประกอบธุรกิจ

ค. ยักย้ายทรัพย์สินไปให้พ้นอำนาจศาล

ง. ยอมตนให้ต้องคำพิพากษาซึ่งบังคับให้ชำระเงินซึ่งตนไม่ควรต้องชำระ

(5) ถ้าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์สินตามหมายบังคับคดี หรือไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้

(6) ถ้าลูกหนี้แถลงต่อศาลในคดีใด ๆ ว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(7) ถ้าลูกหนี้แจ้งให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดของตนทราบว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ได้

(8) ถ้าลูกหนี้เสนอคำขอประนอมหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

(9) ถ้าลูกหนี้ได้รับหนังสือทวงถามจากเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้ไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง ระยะห่างไม่น้อยกว่า 30 วัน และลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

โดยที่โจทก์จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายนั้น โจทก์มีหน้าที่ต้องนำสืบให้เข้า ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 8 หากโจทก์นำสืบไม่ได้ ถือไม่ได้ว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามมาตรา 9 (1)

- ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนไม่น้อยกว่า สองล้านบาท

หลักเกณฑ์ข้อนี้ได้แยกลูกหนี้ผู้ถูกฟ้องออกเป็นลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา กับ ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล โดยลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดานั้นต้องเป็นหนี้จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท ส่วนลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

คำว่า “ไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท” และ “ไม่น้อยกว่าสองล้านบาท” หมายความว่า ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้ตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไป และบุคคลที่เป็นนิติบุคคลเป็นหนี้กว่า สองล้านบาทขึ้นไป ซึ่งต่างจากคำว่าเกินหนึ่งล้านบาท และเกินกว่าสองล้านบาท เพราะคำว่าเกินกว่า แสดงว่าต้องเป็นหนี้ตั้งแต่หนึ่งล้านบาท และเกินสองล้านบาทขึ้นไปจึงจะฟ้องได้

นอกจากนี้กฎหมายล้มละลายยังเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้หลายคน ซึ่งมีหนี้เหนือลูกหนี้ ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาหนี้ไม่ถึงหนึ่งล้านบาท และลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลมีหนี้ไม่ถึงสองล้านบาท สามารถเข้าชื่อร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายได้

- หนี้้นอาจกำหนดจำนวนได้แน่นอนไม่ว่าหนี้้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลัน หรือในอนาคตก็ตาม

ในคดีแพ่งสามัญนั้น หนี้ที่เจ้าหนี้อาจฟ้องลูกหนี้เป็นคดีได้ จะต้องถึงกำหนดชำระ หากหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ก็ไม่มีอำนาจบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ แต่สำหรับคดีล้มละลายนั้น หนี้ไม่ต้องถึงกำหนดชำระหนี้ก็ฟ้องได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าหนี้้นต้องกำหนดจำนวนได้แน่นอน เหตุที่กฎหมายล้มละลายบัญญัติไว้เป็นพิเศษจากคดีแพ่งสามัญก็เพราะกฎหมายถือว่าลูกหนี้มี หนี้สิ้นล้นพันตัวแล้ว ไม่ควรให้เจ้าหนี้อาจฟ้องเมื่อถึงกำหนดชำระซึ่งกว่าจะถึงเวลานั้นเจ้าหนี้อาจได้รับความเสียหายก็เป็นได้

คำว่าหนี้ถึงกำหนดชำระโดยแน่นอน หมายความว่า เป็นหนี้ที่แน่นอนหรือชัดเจน หรืออาจจะคำนวณได้แน่นอน ทั้งนี้ดูตามสภาพแห่งหนี้ หรือคำนวณได้จากตัวทรัพย์สิน โดยศาล ไม่จำเป็นต้องมีคำพิพากษากำหนดจำนวนได้แน่นอนก่อน เช่น หนี้เงินกู้ยืม หนี้ค่าดอกเบี้ยที่ติดค้าง หนี้ค่าซื้อของสินเชื่อ หนี้ค่าเช่า เป็นต้น

ส่วนหนี้ค่าเสียหายเนื่องจากการละเมิดและผิดสัญญา หรือเบี้ยปรับ มักจะเป็น หนี้ที่ไม่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาให้ชำระหนี้แล้ว หรือมีการ ประนีประนอมโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือ ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีคำพิพากษายอมหรือไม่ก็ตาม ส่วนหนี้ ส่งมอบทรัพย์สินหรือถ้าส่งคืนไม่ได้ให้ใช้ราคาก็ไม่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน (วิชา มหาคณ. 2557. หน้า 47)

(ข) เจ้าหนี้มีประกัน

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้มีประกันบัญญัติไว้ในมาตรา 10 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 9 เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(1) มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่า
ตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

(2) กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์
แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาทรัพย์สินหลักประกันมาในฟ้อง ซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว
เงินยังขาดอยู่สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็น
นิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

คำนิยามของ “เจ้าหนี้มีประกัน” หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สิน
ของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีปริสิทธิที่บังคับได้ ทำนองเดียวกับ
ผู้รับจำนำรวมถึงเจ้าหนี้ที่กฎหมายอื่นให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกัน

สำหรับหลักเกณฑ์ตามมาตรา 10 (1) นั้น โดยทั่วไปแล้วเจ้าหนี้ทุกคนย่อมมีสิทธิ
ที่จะบังคับให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิงตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ มาตรา 214 เว้นแต่ผู้รับจำนอง ซึ่งตามมาตรา 733 นั้น หากมีการบังคับจำนองไม่ว่าจะ
ด้วยวิธีการเอาทรัพย์สินจำนองหลุด และราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ดี
หรือเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ได้จำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระอยู่นั้น
ก็ดี เงินยังขาดอยู่เท่าไร ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด ผู้รับจำนองไม่มีสิทธิบังคับให้ชำระหนี้ของตน
จากทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ อีก ดังนั้น ผู้รับจำนองซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีประกันจึงเป็นผู้ต้องห้ามมิให้
ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ อีก ดังนั้น ผู้รับจำนองซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีประกันจึงเป็น
ผู้ต้องห้ามมิให้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ไม่สามารถฟ้อง
ลูกหนี้ผู้จำนองให้ล้มละลายได้ตามมาตรา 10 (1) อย่างไรก็ตามฎีกาเคยวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 ไม่ใช่ข้อตกลงเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผู้รับจำนองกับ
ผู้จำนองสามารถตกลงยกเว้นเป็นอย่างอื่นได้ ข้อตกลงดังกล่าวไม่ตกเป็นโมฆะ

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 727/1 บัญญัติว่า
“ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ผู้จำนองซึ่งจำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้อันบุคคลอื่น
ต้องชำระ ไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้เกินราคาทรัพย์สินที่จำนองเวลาบังคับจำนองหรือเอาทรัพย์สินจำนองหลุด

ข้อตกลงอันมีผลให้ผู้จำนองรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง หรือให้ผู้จำนองรับผิดชอบ
อย่างผู้ค้ำประกัน ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อตกลงนั้นจะมีอยู่ในสัญญาจำนองหรือทำข้อตกลง
ต่างหาก” ดังนั้น ปัจจุบันข้อตกลงพิเศษที่กำหนดว่า ผู้จำนองยินยอมให้ผู้รับจำนองยึดทรัพย์สินอื่นของ
ผู้จำนองมาบังคับชำระหนี้ได้จนครบถ้วน อันเป็นการยกเว้นข้อจำกัดความรับผิดชอบของผู้จำนองตามมาตรา
733 ซึ่งศาลฎีกาเคยยอมรับบังคับให้ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1507/2538 และ 7391/2557 นั้น น่าจะ
ยังคงใช้เฉพาะกรณีผู้จำนองซึ่งจำนองทรัพย์สินเพื่อประกันหนี้ตนเองต้องชำระเท่านั้น และ

ผู้รับจ้างในฐานะเจ้าหนี้มีประกันยังมีสิทธิฟ้องผู้จ้างในกรณีนี้ให้ล้มละลายได้ ไม่ต้องห้ามตาม พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 10 (1)

ต่อมา ได้มีการยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา 727/1 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “ข้อตกลงใดอันมีผลให้ผู้รับจ้างรับผิดชอบเกินกว่าที่บัญญัติไว้ตามวรรคหนึ่ง หรือให้ผู้จ้างรับผิดชอบต่อผู้ค้าประกัน ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ ไม่ว่าข้อตกลงนั้นจะมีอยู่ในสัญญาจ้างหรือทำเป็นข้อตกลงแยกต่างหาก ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นกรณีที่นิติบุคคลเป็นลูกหนี้และบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการ ตามกฎหมายหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นผู้จ้างทรัพย์สินของตนไว้ เพื่อประกันหนี้ของนิติบุคคลและผู้จ้างได้ทำสัญญาค้ำประกันไว้เป็นสัญญาต่างหาก” อนึ่ง ผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองนั้น ผู้รับจ้างซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีประกันคงมีสิทธิบังคับชำระหนี้จำนองได้จากทรัพย์สินซึ่งจำนองเท่านั้น ผู้รับจ้างจึงต้องห้ามมิให้ฟ้องผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองให้ล้มละลาย ตาม มาตรา 10 (1)

สำหรับหลักเกณฑ์ตามมาตรา 10 (2) เป็นบทบัญญัติสำคัญที่เจ้าหนี้มีประกัน ผู้เป็นโจทก์จะยื่นฟ้องคดีล้มละลาย จะต้องกล่าวหรือบรรยายในคำฟ้องให้ปรากฏข้อความตาม มาตรา 10 (2) บัญญัติไว้ มิฉะนั้นจะทำให้เป็นคำฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาได้ ซึ่งมาตรา 10 (2) เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลยไม่ได้ให้การต่อสู้ไว้ศาลก็ยกขึ้นวินิจฉัยได้ หรือแม้จำเลยมิได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วในศาลชั้นต้นก็มีสิทธิที่จะยกขึ้นอ้างในชั้นอุทธรณ์ได้

(4) การพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 13 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งรับฟ้องคดีล้มละลายไว้แล้ว ให้กำหนดวันนั่งพิจารณาคดีเป็นการด่วน และให้ออกหมายเรียกและส่งสำเนาคำฟ้องไปยังลูกหนี้ให้ทราบก่อนวันนั่งพิจารณาไม่น้อยกว่า 7 วัน” กรณีที่โจทก์ยื่นคำฟ้องล้มละลายต่อศาล ตามมาตรา 150 นั้น ถ้าฟ้องนั้นถูกต้องศาลก็จะรับคำฟ้องไว้พิจารณา แต่ถ้าไม่ถูกต้องศาลก็จะสั่งไม่รับ หรือสั่งแก้ไข หรืออาจจะยกเสียก็ได้ หากศาลสั่งฟ้องในคดีล้มละลายไว้แล้ว ก็จะกำหนดวันนั่งพิจารณาคดีเป็นการด่วนและให้ออกหมายเรียก พร้อมทั้งส่งสำเนาคำฟ้องไปยังลูกหนี้ให้ทราบก่อนวันนั่งพิจารณาไม่น้อยกว่า 7 วัน ซึ่งต่างจากการฟ้องคดีแพ่งสามัญที่ศาลต้องรอให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้จำเลยพร้อมทั้งกำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การเสียก่อน เมื่อจำเลยยื่นคำให้การแล้วศาลจึงนัดขึ้นสองสถานแล้วจึงนัดพิจารณาต่อไป

สำหรับการพิจารณาคดีล้มละลายนั้น เป็นไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 14 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้มาตรา 9 หรือมาตรา 10 ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้

ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง” การพิจารณาคดีล้มละลาย ศาลถือเอา คำฟ้องโจทก์หรือพยานหลักฐานโจทก์เป็นหลัก แม้จำเลยไม่ยื่นคำให้การ หรือไม่มาในวันนัดพิจารณา ศาลก็จะทำการพิจารณาไปโดยทำการสืบพยานโจทก์ไปฝ่ายเดียว แต่ถ้าจำเลยยื่นคำให้การและมาศาล ในวันพิจารณาโดยอ้างพยานหลักฐานสนับสนุนคำให้การของตน ศาลก็จะทำการสืบพยานของจำเลยด้วย อย่างไรก็ตามในการพิจารณาคดีของศาล กฎหมายกำหนดว่าต้องพิจารณาความจริงว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้น พันตัว เป็นหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือเป็นเจ้าหนี้หลายคนซึ่งเข้าชื่อกัน เป็นจำนวนรวมไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท และเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน หรือกรณี เป็นเจ้าหนี้มีประกัน ก็นัดพิจารณาให้ได้ความจริงตามมาตรา 9 และมาตรา 10 (วิชา มหาคณ. 2557. หน้า 60-61)

(5) กระบวนการพิจารณาล้มละลายชั้นลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 28 บัญญัติว่า “เมื่อศาล มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำสั่งนั้นในราชกิจจานุเบกษา และหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ในคำโฆษณานั้นให้แสดงการขอให้ล้มละลาย วันที่ศาลมี คำสั่ง ชื่อ ตำบล ที่อยู่ และอาชีพของลูกหนี้

ในคำโฆษณาคำสั่งพิทักษ์เด็ตขาดนั้น ให้แจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลาย เสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ด้วย”

การโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์นับได้ว่าเป็นหน้าที่ประการแรกที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ ทรัพย์จะต้องดำเนินการในการที่ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ และศาลได้แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้เจ้าพิทักษ์ทรัพย์ ทราบ ทั้งนี้ไม่ว่าเป็นคำสั่งชั่วคราวหรือเด็ดขาดก็ตาม การโฆษณาคำสั่งที่ว่านี้ให้กระทำใน ราช กิจจานุเบกษาอย่างหนึ่ง และในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่า 1 ฉบับ อย่างหนึ่ง คำโฆษณานั้น เจ้า พนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแสดงถึงการฟ้องร้องหรือร้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตำบล ที่อยู่ และอาชีพของจำเลย วันที่ศาลมีคำสั่ง ถ้าเป็นกรณีที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว ในคำโฆษณานั้น ไม่ต้องแจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลายยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพราะในชั้น พิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวเจ้าหนี้ทั้งหลายยังไม่มีสิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ เด็ดขาดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องแจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้เสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อ เจ้าพนักงานพิทักษ์ด้วย โดยกำหนดเวลา 2 เดือน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 91 สำหรับเจ้าหนี้ ที่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร แต่ถ้าเจ้าหนี้มีภูมิลำเนาอยู่นอกราชอาณาจักรอาจขยายเวลาได้ แต่ขยายได้ไม่เกิน 2 เดือน และเมื่อแจ้งเวลาดังกล่าวให้เจ้าหนี้ทราบแล้วในคำโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เด็ดขาด ต้องถือว่าเจ้าหนี้ทุกคนได้ทราบ ไม่ใช่หน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ต้องแจ้งเรื่อง คำขอรับชำระหนี้ให้โจทก์ทราบอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากประกาศคำสั่งดังกล่าวแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องแจ้งคำสั่งไปยัง กระทรวงการคลัง กรมศุลกากร กรมสรรพากร กรุงเทพมหานคร นายทะเบียน หุ้นส่วนบริษัทกลาง (ในกรณีที่จำเป็น) เป็นหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล หรือบริษัทจำกัด) เป็นต้น

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้ได้ลงมติขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือไม่ลงมติประการใดหรือไม่มีเจ้าหนี้ไปประชุมหรือการประนอมหนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบ ให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตามมาตรา 61 และการล้มละลายของลูกหนี้เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

(6) กระบวนการพิจารณาล้มละลายชั้นเจ้าพนักงานบังคับคดี (เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 52-72)

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ส่วนใหญ่เป็นกระบวนการพิจารณาในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์คือเป็นกระบวนการพิจารณาที่กระทำต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดของกระบวนการสืบข้อเท็จจริงกว่ากระบวนการพิจารณาในชั้นศาลและถือว่าเป็นส่วนสำคัญของกฎหมายล้มละลาย

(ก) การประชุมเจ้าหนี้

การประชุมเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายมี 2 คือ

(1) การประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก จะต้องจัดให้มีขึ้นโดยเร็วที่สุดหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เพื่อปรึกษาว่าควรจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายและปรึกษาถึงวิธีที่จะจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป (มาตรา 31) ซึ่งทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเรียกประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกภายหลัง กำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้แล้ว

(2) การประชุมเจ้าหนี้ครั้งอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเรียกประชุมได้ เมื่อเห็นสมควร หรือตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือเรียกประชุมตามที่ศาลสั่ง หรือเจ้าหนี้ซึ่งมีจำนวนหนึ่งรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนหนี้ที่ได้มีการยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ได้ทำหนังสือขอให้เรียกประชุม (มาตรา 32) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเรียกตามเวลาที่เห็นสมควร ซึ่งอาจเรียกก่อน กำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้หรือเรียกตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น การประชุมเจ้าหนี้ เพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายของลูกหนี้ ศาลหรือเจ้าหนี้จะเรียกประชุมเจ้าหนี้เอง โดยตรงไม่ได้

(ข) การตรวจและสั่งชำระหนี้

มาตรา 104 บัญญัติว่า “เมื่อพ้นกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับนัดลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายมาพร้อมกัน เพื่อตรวจชำระหนี้ โดยแจ้งความให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน”

มาตรา 105 บัญญัติว่า “ในการตรวจคำขอรับชำระหนี้ไม่ว่าจะเป็นหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจออกหมายเรียกเจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือบุคคลใดมาสอบสวนในเรื่องหนี้สิน แล้วทำความเห็นส่งสำนวนเรื่องหนี้สินที่ขอรับชำระหนี้ต่อศาล พร้อมทั้งรายงานว่ามีผู้โต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ประการใดหรือไม่”

การตรวจคำขอรับชำระหนี้เป็นกระบวนการพิจารณาในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งจะมีขึ้นเมื่อกำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้สิ้นสุดลง คือพ้นสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรับนัดลูกหนี้และเจ้าหนี้ทุกคนมาตรวจคำขอรับชำระหนี้ ในการตรวจคำขอรับชำระหนี้ลูกหนี้และเจ้าหนี้สามารถโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้รายใดก็ได้ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจสอบสวนคำขอรับชำระหนี้ ลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ที่โต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ไว้มีสิทธิเสนอพยานหลักฐานต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อสอบสวนเสร็จ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องทำความเห็นส่งสำนวนเรื่องหนี้สินที่ขอรับชำระหนี้ต่อศาล พร้อมทั้งรายงานว่ามีผู้โต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ประการใดหรือลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ที่ต้องการโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้รายใดต้องโต้แย้งต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในชั้นตรวจคำขอรับชำระหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็โต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ได้ โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ว่าต้องทำเมื่อใดจึงสามารถทำได้ในชั้นที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เสนอความเห็นเกี่ยวกับคำขอรับชำระหนี้ต่อศาล

การกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในขั้นตอนการสอบสวนคำขอรับชำระหนี้ และทำความเห็นเสนอศาล ยังไม่มีผลกระทบต่อเจ้าหนี้หรือลูกหนี้จนกว่าศาลจะมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ดังกล่าว ดังนั้น เจ้าหนี้หรือลูกหนี้จะขอให้ศาลเพิกถอนหรือแก้ไขการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 146 ในชั้นตอนนี้ยังไม่ได้ ต้องรอให้ศาลมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ก่อนแล้วค่อยอุทธรณ์คำสั่งศาลโดยยกประเด็นเกี่ยวกับการสอบสวนเป็นข้ออุทธรณ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 985/2509 การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำความเห็นส่งสำนวนต่อศาลในกรณีที่มีผู้ขอรับชำระหนี้ แม้จะเห็นควรให้ยกคำขอนั้นเสีย ถ้าฟังความเห็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีผลบังคับอย่างใด ศาลอาจวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นก็ได้ ฉะนั้น จึงยังไม่มี การกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อย่างใดที่ทำให้ผู้ร้องได้รับความเสียหายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 ผู้ขอรับชำระหนี้จะมายื่นคำร้องต่อศาลให้สั่งกลับคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หาได้ไม่ แต่เมื่อศาลชั้นต้นสั่งไปอย่างไรแล้วผู้ขอรับชำระหนี้ก็มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นศาลอุทธรณ์ได้ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ผู้ร้องได้ทราบคำสั่งศาล (ปัจจุบันต้องอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา)

มาตรา 106 บัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้รายใดถ้าลูกหนี้เจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ได้แย้ง ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้รับชำระหนี้ได้ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรสั่งเป็นอย่างอื่น”

มาตรา 107 บัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้รายใดถ้ามีผู้โต้แย้งให้ศาลพิจารณาแล้ว มีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) ให้ยกคำขอรับชำระหนี้
- (2) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน
- (3) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้บางส่วน

ในการสั่งคำขอรับชำระหนี้ศาลจะพิจารณาจากพยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนไว้แล้วในชั้นตรวจคำขอรับชำระหนี้ มิได้มีการสืบพยานเพิ่มเติมในชั้นศาลแต่อย่างใด

คำพิพากษาฎีกาที่ 3456/2546 ในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ เมื่อเจ้าหนี้มีบัญชีแสดงรายละเอียดแห่งหนี้สินและข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหนี้ ก็ถือได้ว่าเป็นการยื่นคำขอรับชำระหนี้โดยชอบแล้ว ศาลย่อมมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยโดยรับฟังพยานหลักฐานทุกอย่าง ทั้งที่ยื่นในชั้นขอรับชำระหนี้และยื่นเพิ่มเติมในชั้นสอบสวนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ ไม่เป็นกรณีวินิจฉัยและรับฟังพยานหลักฐานเกินกว่าคำขอรับชำระหนี้

เมื่อศาลมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้แล้วไม่ว่าจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเจ้าหนี้ลูกหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถอุทธรณ์คำสั่งไปยังศาลฎีกาได้ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านคำสั่ง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (3)

การพิจารณาพิพากษาในชั้นอุทธรณ์นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการพิจารณาพิพากษาและการชี้ขาดตัดสินในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกามาใช้บังคับในศาลฎีกา โดยอนุโลมตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 28 และสามารถอุทธรณ์โต้แย้งไปถึงขั้นตอนการสอบสวนคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ ประเด็นที่อุทธรณ์ต้องเป็นข้อที่ยกขึ้นว่ากล่าวมาแล้วโดยชอบในชั้นสอบสวนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และศาลล้มละลาย โดยมีข้อห้ามอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามจำนวนทุนทรัพย์เช่นเดียวกับคดีแพ่งทั่วไป

มาตรา 108 บัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งศาลได้สั่งอนุญาตแล้วนั้น ถ้าต่อมาปรากฏว่าศาลได้สั่งไปโดยผิดพลาด เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้องศาลมีอำนาจยกคำขอรับชำระหนี้หรือลดจำนวนหนี้ที่ได้สั่งอนุญาตไปแล้วได้”

ปกติเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ศาลนั้นไม่อาจแก้ไขคำพิพากษาของตนได้ ต้องให้ศาลในลำดับที่สูงกว่าเป็นผู้ทบทวนแก้ไข สำหรับคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 108 อนุญาตให้ศาลแก้ไขคำสั่งเองได้แม้คำสั่งจะถึงที่สุดไปแล้วภายใต้เงื่อนไขดังนี้

1. เป็นกรณีที่ศาลสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ดังนั้น ถ้าเป็นกรณีที่ศาลยกคำขอรับชำระหนี้ย่อมไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะแก้ไขคำสั่ง
2. ภายหลังจากปรากฏว่าศาลได้สั่งไปโดยผิดหลงคือเข้าใจผิดว่าเจ้าหนี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ตามที่ได้มีคำสั่งไป
3. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องมีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง
4. ศาลมีอำนาจแก้ไขโดยให้ยกคำขอรับชำระหนี้หรือลดจำนวนหนี้ที่ได้สั่งอนุญาตไปแล้ว ศาลจะสั่งเป็นประการอื่นนอกเหนือจากนี้ไม่ได้

(7) ผลของคดีล้มละลาย

(ก) ผลต่อลูกหนี้ (เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 77-88)

คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดย่อมมีผลกระทบต่อลูกหนี้โดยตรง แม้ศาลจะยังไม่พิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย ลูกหนี้ก็หมดอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินและหมดอำนาจฟ้องร้องต่อสู้คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน โดยอำนาจดังกล่าวตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวตามมาตรา 22 แต่ทั้งนี้การพิทักษ์ทรัพย์หรือการล้มละลายมีผลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตลอดและเฉพาะในราชอาณาจักรเท่านั้น ตามมาตรา 177

นอกจากนี้ลูกหนี้ยังถูกควบคุมและจำกัดสิทธิบางประการ และมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยไม่อาจขอทุเลาการบังคับตามคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ส่วนสิทธิหน้าที่อื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติ ลูกหนี้ยังคงมีอยู่ตามปกติดังเช่นบุคคลทั่วไป

- ลูกหนี้หมดอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของตน

การที่ลูกหนี้ถูกฟ้องล้มละลาย หากศาลยังมีได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็คงไม่มีผลกระทบต่อสิทธิของลูกหนี้ トラบเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวในกิจการตามที่กฎหมายกำหนด ขณะเดียวกันมาตรา 24 ก็ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เท่ากับเป็นการยึดอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินจากลูกหนี้ ลูกหนี้จึงหมดอำนาจทั้งหลายบรรดาซึ่งกฎหมายให้ไปตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ส่วนสิทธิหรืออำนาจอื่นใดที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ตกแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ก็ยังคงมีสิทธิหรืออำนาจนั้นอย่างบริบูรณ์ เช่น การฟ้องคดีอาญา การฟ้องหย่า การขอจดทะเบียนรับรองบุตร นิติกรรมที่ลูกหนี้ทำโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 22 และ มาตรา 24 ตกเป็นโมฆะ

- ลูกหนี้หมดอำนาจฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน

ด้วยเหตุที่มาตรา 22 (3) ให้อำนาจประนีประนอมยอมความหรือฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์ตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

แต่ผู้เดียว เท่ากับหลังจากถูกพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้หมดอำนาจกระทำการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีใหม่ หรือดำเนินคดีที่ยังค้างอยู่ไม่ว่าในชั้นพิจารณาหรือชั้นบังคับคดีก็ทำไม่ได้ หากลูกหนี้ฝ่าฝืนดำเนินคดีไปก็เป็นกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบ หรือถ้าศาลปล่อยให้ลูกหนี้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปจนกระทั่งมีคำวินิจฉัยชี้ขาด คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลก็ไม่ชอบเช่นกัน แต่ถ้าไม่ใช่คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ลูกหนี้ก็มีอำนาจดำเนินคดีตามปกติ และยังมีสิทธิดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีล้มละลายที่ตนถูกพิทักษ์ทรัพย์อย่างเต็มที่ จึงสามารถโต้แย้งคัดค้านตลอดจนอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลายได้เอง

- ลูกหนี้ถูกจำกัดสิทธิบางประการ

ลูกหนี้ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือพิพากษาให้ล้มละลายต้องถูกจำกัดสิทธิบางประการตามกฎหมายล้มละลายและกฎหมายอื่น เช่น มาตรา 67 เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้หรือพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว และยังไม่ได้สั่งปลดจากล้มละลาย ลูกหนี้จะออกไปนอกราชอาณาจักรไม่ได้ เว้นแต่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะอนุญาตเป็นหนังสือ และถ้าจะย้ายที่อยู่ต้องแจ้งตำบลที่อยู่ใหม่เป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบภายในเวลาอันสมควร

- ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

ลูกหนี้ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายล้มละลายกำหนด หากฝ่าฝืนอาจได้รับโทษทางอาญา หน้าที่ดังกล่าวได้แก่

เมื่อลูกหนี้ได้รับทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้ต้องส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและกิจการของตนซึ่งอยู่ในความครอบครองให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้นตามมาตรา 23 ลูกหนี้ต้องปฏิบัติตามมาตรา 30 เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินและทรัพย์สิน ลูกหนี้ต้องไปในการประชุมเจ้าหนี้ทุกครั้งตามมาตรา 64 ลูกหนี้ต้องช่วยเหลือในการจำหน่ายทรัพย์สินตามมาตรา 65 และมีหน้าที่ต้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดจำนวนเงินเพื่อใช้จ่ายเลี้ยงชีพตามมาตรา 67

- ผลของคำพิพากษาล้มละลาย

การล้มละลายของลูกหนี้มีผลตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามมาตรา 62 การที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายในภายหลังมีผลต่อสถานะของลูกหนี้ทำให้กลายเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อลูกหนี้ในเรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ต้องขาดจากตำแหน่งกรรมการบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1154 เป็นต้น

(ข) ผลต่อเจ้าหนี้ (เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 89-98)

คดีล้มละลายนอกจากมีผลต่อลูกหนี้โดยตรงแล้ว ยังกระทบสิทธิในการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ด้วย เจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายล้มละลาย

- การฟ้องบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้หลังจากลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

มาตรา 26 บัญญัติว่า “ตราปิดที่ศาลยังไม่ได้สั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้ฟ้องคดีแพ่งอันเกี่ยวกับหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ในกรณีเช่นนี้ ให้ นำบทบัญญัติในมาตราก่อนมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้วแต่คดียังอยู่ระหว่างพิจารณาก็ตาม”

หลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้วเจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ เป็นคดีแพ่งได้หรือไม่สรุปได้ดังนี้

1. ถ้าคดีที่จะฟ้องเป็นการฟ้องให้ชำระหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เจ้าหนี้ไม่มีอำนาจฟ้อง แต่ต้องไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 91

2. ถ้าคดีที่จะฟ้องเป็นการฟ้องให้ชำระหนี้ที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เจ้าหนี้สามารถฟ้องลูกหนี้เป็นจำเลย แต่ถ้าเป็นหนี้เกี่ยวกับการจัดกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้เจ้าหนี้ มีอำนาจฟ้องเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

- การขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้วเจ้าหนี้ของลูกหนี้จะเป็นเจ้าหนี้ ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ถัดหนี้ของตนเป็นหนี้ที่อาจขอรับชำระได้ในคดีล้มละลาย ต้องนำมาขอรับ ชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายล้มละลายมีฉะนั้นหมดสิทธิได้รับ ชำระหนี้

1. หนี้ที่ขอรับชำระได้ในคดีล้มละลาย

ลักษณะของหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ตามมาตรา 94

(1) ต้องเป็นหนี้เงินเท่านั้น

(2) มูลแห่งหนี้ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าหนี้ยังไม่ถึงกำหนด

ชำระหรือมีเงื่อนไข

2. หนี้ที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

(1) หนี้ที่มูลแห่งหนี้ไม่ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ โดยอาจเกิด ในวันเดียวกับวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หรือหลังจากนั้น หากเป็นหนี้ที่เกิดจากนิติกรรมสัญญา เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ลูกหนี้เป็นผู้กระทำขึ้นหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หนี้นั้นเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 แต่ถ้าเป็นหนี้เกิดจากมูลหนี้

อื่นเช่นลูกหนี้ทำละเมิดบุคคลอื่นหลังจากถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้ว หนี้ไม่เป็นโมฆะแต่ก็นำมาขอรับชำระหนี้ ในคดีล้มละลายไม่ได้ เพราะมูลแห่งหนี้ไม่ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้จึงต้องฟ้องร้องบังคับชำระหนี้ตามปกติ ซึ่งเมื่อชนะคดีแล้วต้องรอให้ลูกหนี้พ้นจากภาวะล้มละลายก่อน จึงจะบังคับคดีได้ เพราะกฎหมายล้มละลายไม่เปิดช่องให้นำหนี้ที่มีลักษณะดังกล่าวมาขอรับชำระหนี้ ในคดีล้มละลาย

(2) หนี้ที่เจ้าหนี้อยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้นเมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สิน ล้นพ้นตัว แต่ไม่รวมถึงหนี้ที่เจ้าหนี้อยอมให้กระทำขึ้นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้ หนี้จำพวกนี้ถ้าเกิดขึ้นก่อนลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่เป็นโมฆะ เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิเรียกร้องในหนี้นั้นอยู่ เพียงแต่นำมาขอชำระในคดีล้มละลายไม่ได้เท่านั้น ต้องรอให้ลูกหนี้พ้นจากภาวะล้มละลายก่อน จึงจะบังคับชำระหนี้ได้

(3) หนี้ที่เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีหรือหนี้ที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้

2.2.2 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (14) บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานบังคับคดี หมายความว่า เจ้าพนักงานในสังกัดกรมบังคับคดีหรือพนักงานอื่นผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและให้หมายความรวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ปฏิบัติการแทน”

ในการบังคับคดีที่ต้องมีการดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ศาลซึ่งออกหมายบังคับคดีต้องตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขา แล้วแต่เขตอำนาจของศาลที่ออกหมายบังคับคดี เพื่อจัดการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือทำการอื่นใดโดยอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย

1. ส่วนกลาง กรมบังคับคดีได้มีการจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 1 ถึง 6 โดยมีการแบ่งเขตดำเนินการบังคับคดีตามเขตอำนาจของศาล ดังนี้

(1) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 1 ดำเนินการบังคับคดีในเขตอำนาจของศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลแขวงพระนครเหนือ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลภาษีอากรกลาง

(2) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 2 ดำเนินการบังคับคดี ในเขตอำนาจของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแขวงพระนครใต้ ศาลแขวงปทุมวัน ศาลแรงงานกลาง ศาลอาญากรุงเทพใต้

(3) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 3 ดำเนินการบังคับคดี ใน
เขตอำนาจของศาลจังหวัดมีนบุรี

(4) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 4 ดำเนินการบังคับคดี ใน
เขตอำนาจของศาลจังหวัดตลิ่งชัน ศาลแขวงดุสิต

(5) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 5 ดำเนินการในเขตอำนาจของ
ศาลจังหวัดพระโขนง ศาลแขวงพระโขนง

(6) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 6 ดำเนินการในเขตอำนาจของ
ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแขวงธนบุรี และศาลอาญาธนบุรี

2. ส่วนภูมิภาค มีการแบ่งเขตเป็นสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขา เจ้าพนักงาน
บังคับคดีมีอำนาจบังคับคดีตามเขตอำนาจของศาลที่สำนักงานบังคับคดีนั้นตั้งอยู่ (กรมบังคับคดี
กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 27-28)

จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.2.2.1 การเกิดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562.
หน้า 85-86)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า
“เมื่อศาลได้ออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะ
เป็นเจ้าพนักงานศาลในการดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี
และตามบทบัญญัติในลักษณะ 2 แห่งภาคนี้ ทั้งนี้ จะเรียกให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาช่วยเหลือก็ได้
คำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการดำเนินการบังคับคดีต้องกล่าวหรือแสดงเหตุผลไว้ด้วย”

อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ได้ออกหมายบังคับคดี
ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในฐานะเจ้าพนักงานของศาลมีอำนาจในการดำเนินการบังคับคดี การที่
เจ้าพนักงาน กรมบังคับคดี จะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามบทบัญญัติแห่งประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ ต้องปรากฏว่าศาลได้ออกหมายบังคับคดีในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สิน
ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ๆ แล้ว หากศาลยังไม่ได้ออกหมายบังคับคดี อำนาจหน้าที่ของ
เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมยังไม่เกิดขึ้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 3805/2550 ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ออกหมายบังคับคดี
แก่ทรัพย์สินของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 เท่านั้นส่วนจำเลยที่ 5 และที่ 6 ปรากฏว่ายังไม่ครบกำหนดที่จะต้อง
ปฏิบัติตามคำบังคับ ศาลชั้นต้นจึงไม่ออกหมายบังคับคดีให้ตามคำขอของโจทก์ ดังนั้น การที่
เจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 6 เพื่อขายทอดตลาด โดยที่ศาลชั้นต้นยังมิได้ออก
หมายบังคับคดีแก่ทรัพย์สินจำนองของจำเลยที่ 6 จึงเป็นการกระทำโดยปราศจากอำนาจ ไม่ชอบด้วย

มาตรา 278 ซึ่งเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นจะต้องดำเนินการเพิกถอนการยึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 6 ของเจ้าพนักงานบังคับคดีดังกล่าวเสีย

2.2.2 อำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดี (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 86-89)

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 ถึงมาตรา 284 ได้ระบุถึงอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่สำคัญ ดังนี้

(1) เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเจ้าพนักงานของศาล ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดผลคือเจ้าพนักงานบังคับคดีจะอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งศาลไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4522/2550 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 296 และมาตรา 302 ให้อำนาจเกี่ยวกับการบังคับคดีเป็นของศาล ส่วนเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น ตามมาตรา 1 (14) เป็นเจ้าพนักงานที่ต้องปฏิบัติในการที่จะบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลเท่านั้น ไม่มีอำนาจเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือเป็นคู่ความได้ เมื่อศาลอุทธรณ์ภาค 5 พิพากษาให้เพิกถอนการขายทอดตลาดและให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายใหม่ เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ต้องปฏิบัติตามนั้น ไม่มีสิทธิฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 5

คำพิพากษาฎีกาที่ 2690/2537 แม้ ส. ผู้สู้ราคาเดิมจะต้องรับผิดชอบในราคาส่วนที่ขาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 516 ซึ่งเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้แจ้งให้ ส. นำเงินจำนวนดังกล่าวไปชำระแล้ว แต่ ส. เพิกเฉยก็ถือว่าเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 หาใช่เป็นการโต้แย้งสิทธิหรืออำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ เพราะเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นแต่เพียงเจ้าพนักงานของศาลในการที่จะบังคับคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะเข้าเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือเป็นคู่ความ และจะร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ได้ก็ต่อเมื่อมีคำพิพากษาของศาลให้ ส. ตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของโจทก์เสียก่อน เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่มีอำนาจขอให้ออกหมายบังคับคดียึดอายัดทรัพย์สินของ ส. โดยไม่ต้องฟ้อง ส. เป็นคดีใหม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 4256/2560 การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีนำทรัพย์สินที่ยึดออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดนัดชำระหนี้ให้โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษา เป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี ซึ่งตามมาตรา 278 วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีเสมือนเป็นเจ้าพนักงานศาลในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล การปฏิบัติตามอำนาจของเจ้าหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี จึงไม่ใช่เรื่องที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเข้ามามีส่วนได้เสียในฐานะคู่ความในคดีโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่กับคู่ความในคดีได้เลย ทั้งรายงานข้อเท็จจริงที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเสนอต่อศาลนั้น เป็นรายงาน

เกี่ยวกับวิธีการบังคับคดีทั้งหลายที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้จัดทำไป ซึ่งเป็นกรปฏิบัติไปตามบทบัญญัติ มาตรา 278 วรรค 3 ไม่อาจเปรียบเสมือนคำให้การต่อผู้คดี

เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา คำพิพากษาฎีกาที่ 675/2526 เงินที่จำเลยนำมาวางต่อศาลแรงงานกลางเพื่อชำระหนี้แก่โจทก์ตามคำพิพากษาของศาลฎีกา ย่อมถือได้ว่าเป็นเงินของโจทก์ผู้เป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของบริษัทซึ่งได้ฟ้องโจทก์ที่ศาลแพ่ง ดังนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีของศาลแพ่งในฐานะเป็นเจ้าพนักงานของศาลแพ่งและผู้แทนของบริษัทดังกล่าวจึงมีสิทธิที่จะขออายัดเงินที่จำเลยนำมาวางต่อศาลแรงงานกลางได้

(2) เจ้าพนักงานบังคับคดีมีฐานะเป็นผู้แทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกนำมาวางและออกไปรับให้”

ผลจากการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทำให้การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดเป็นการรับไว้ในฐานะผู้แทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเจ้าหนี้จะคิดดอกเบี้ยจากเงินจำนวนดังกล่าวอีกไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1435/2510 การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งดำเนินการตามหมายบังคับคดี ได้ทำการยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองของจำเลยรวมทั้งรับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดไว้เพื่อชำระหนี้ให้โจทก์พร้อมด้วยดอกเบี้ย เจ้าพนักงานบังคับคดีได้กระทำไป ในฐานะเป็นผู้แทนโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 278 จึงต้องถือว่าเงินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองของจำเลยซึ่งครบจำนวนหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยทั้งหมดเป็นเงินที่โจทก์ได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของจำเลยเสร็จในวันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ขายทอดตลาดและรับเงินไว้แทนโจทก์แล้ว จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยให้โจทก์หลังจากวันนั้นอีกต่อไป ส่วนการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินให้โจทก์ในภายหลังเป็นเรื่องของเจ้าพนักงานบังคับคดีผู้แทนโจทก์เพียงส่งเงินที่รับไว้แทนโจทก์ให้แก่โจทก์ จึงถือเอาวันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินให้โจทก์เป็นวันที่จำเลยชำระหนี้เสร็จตามคำพิพากษาไม่ได้

กรณีที่จำเลยได้คัดค้านการขายทอดตลาด ทำให้โจทก์ไม่สามารถได้รับเงินจากการขายทอดตลาดได้ จำเลยต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยในช่วงเวลาดังกล่าวจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

คำพิพากษาฎีกาที่ 648 6/2531 เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดที่ดินของจำเลยและผู้ค้ำประกันจำเลยที่โจทก์นำยึดไว้ จำเลยและผู้ค้ำประกันยื่นคำร้องคัดค้านให้ยกเลิกการขายและขอให้ขายใหม่ เมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งแล้วจำเลยก็อุทธรณ์ฎีกาทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่อาจจ่ายเงินจากการขายทอดตลาดที่ดินดังกล่าวให้โจทก์ได้การที่โจทก์ยังไม่ได้รับชำระหนี้

ตามคำพิพากษาถือว่าการบังคับคดียังไม่เสร็จสมบูรณ์จนกว่าจะได้มีการอ่านคำพิพากษาฎีกา จำเลยจึงต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายจากเงินที่ขายทอดตลาดได้ซึ่งเป็นจำนวนน้อยกว่าเงินต้นที่จำเลย ค้างชำระแก่โจทก์จนถึงวันอ่านคำพิพากษาฎีกา

เงินมัดจำในการขายทอดตลาดที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับไว้เนื่องจากผู้ซื้อทรัพย์สิน ไม่วางเงินภายในกำหนดนั้นย่อมตกเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อที่จะนำไปชำระหนี้ให้แก่ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 691/2522 เงินที่ผู้ประมูลซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดได้นำมาวางศาลเป็นเงินมัดจำนั้น แม้ผู้ซื้อผิดสัญญาและศาลสั่งริบเงินมัดจำ ก็หาทำให้เงินที่ศาลสั่งริบ ตกเป็นรายได้ของแผ่นดินไม่ แต่ถือว่าเงินจำนวนดังกล่าวนี้เป็นเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ของลูกหนี้ในการบังคับคดี ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จะได้รวบรวมไว้เพื่อเอาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

(3) เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องดำเนินการบังคับคดีภายใต้เงื่อนไขในมาตรา 279 ถึงมาตรา 284 (วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยะ. 2561. หน้า 78-79)

1. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรักษาไว้โดยปลอดภัยซึ่งเงิน ทรัพย์สิน และเอกสาร ที่ได้มาตามอำนาจหน้าที่ของตน รวมทั้งให้มีอำนาจขัดขวางมิให้บุคคลใดสอดเข้าเกี่ยวข้องโดยมิชอบ และมีอำนาจติดตามและเอาคืนซึ่งเงินหรือทรัพย์สินหรือเอกสารดังกล่าวตามมาตรา 279

2. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจส่งเอกสารเกี่ยวกับการบังคับคดีในลักษณะ ทำนองเดียวกับการส่งคำคู่ความและเอกสารของศาล ตามมาตรา 280

3. ต้องดำเนินการบังคับคดีในวันทำการงานปกติในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้น และพระอาทิตย์ตก ถ้ายังไม่แล้วเสร็จประกอบกับมีความจำเป็นและสมควรจะกระทำต่อไปในเวลาหลัง พระอาทิตย์ตกก็ได้ และในกรณีที่มีความจำเป็นและสมควร ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินการบังคับคดี นอกวันทำการงานปกติหรือในเวลาหลังพระอาทิตย์ตกก็ได้ตามมาตรา 281

4. กรณีมีเหตุอันควรให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจค้นสถานที่ที่ลูกหนี้ ตามคำพิพากษาครอบครอง หรือครอบครองร่วมกับผู้อื่น ทั้งมีอำนาจตรวจสอบและยึดบัญชี เอกสาร จดหมาย หรือวัตถุอื่นใด เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาเพื่อตรวจสอบได้ และมีอำนาจกระทำการใด ๆ ตามที่จำเป็นเพื่อเปิดสถานที่ดังกล่าว รวมทั้งตู้निรภัยตู้ หรือที่เก็บของอื่น ๆ หรือขอให้ศาลออกหมายค้นสถานที่ที่บุคคลอื่นครอบครองอยู่ตามมาตรา 282 และ 283

5. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจดำเนินการไปตามความจำเป็นและสมควร แห่งพฤติการณ์เพื่อดำเนินการบังคับคดีจนได้ตามมาตรา 285

6. กรณีที่มีผู้ขัดขวางหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีผู้ขัดขวาง เจ้าพนักงานบังคับคดี มีอำนาจแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจช่วยเหลือได้ ในการนี้ให้พนักงานฝ่ายปกครอง

หรือตำรวจมีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวผู้ขัดขวางได้เท่าที่จำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน บังคับคดีตามมาตรา 284

(4) ความรับผิดของเจ้าพนักงานบังคับคดี (เอื้อน ขุนแก้ว. 2562. หน้า 92-95)

มาตรา 285 บัญญัติว่า “ความรับผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ ต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือต่อบุคคลภายนอก เพื่อความเสียหายที่เกิดจาก หรือ เกี่ยวเนื่องกับการยึดอายัด หรือขายทรัพย์สิน โดยไม่ชอบหรือเกินกว่าที่จำเป็นแก่การบังคับคดีหรือการ บังคับคดีโดยมิชอบในกรณีอื่น ย่อมไม่ตกแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ตกอยู่กับเจ้าหนี้ ตามคำ พิพากษา เว้นแต่ในกรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีได้กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

ในกรณีที่ความรับผิดตกแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง และเป็นเรื่อง ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ การใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลตามกฎหมายว่าด้วย ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่หรือตามกฎหมายอื่นไม่ว่าโดยบุคคลใดให้อยู่ในอำนาจของ ศาลยุติธรรม

ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีมายึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้อง จะต้องยึด หรืออายัด หรือไม่ขายทรัพย์สิน หรือไม่ดำเนินการบังคับคดีในกรณีอื่น หรือไม่กระทำการดังกล่าว ภายในเวลาอันควรโดยจงใจหรือปราศจากความระมัดระวังหรือโดยสมรู้เป็นไปกับลูกหนี้ ตามคำพิพากษา เป็นเหตุให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับความเสียหาย ให้นำความในวรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

คำพิพากษาฎีกาที่ 3050/2540 ตามคำพิพากษาของศาลที่พิพากษาให้โจทก์ ชำระหนี้ที่ต้องชำระด้วยเงินแก่จำเลยจนกว่าจะชำระเสร็จนั้น มิได้พิพากษาให้โจทก์ชำระหนี้แก่จำเลย โดยนำเงินจำนวนดังกล่าวมาวางศาล ทั้งตามคำบังคับของศาลออกให้ตามคำขอของจำเลยซึ่งเป็น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็มิได้ระบุสถานที่ใช้เงินไว้ด้วย กรณีจึงต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่ง และ พหุณยมาตรา 324 ที่บัญญัติให้ต้องชำระ ณ สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้ เมื่อ หนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวเป็นหนี้ที่ต้องชำระด้วยเงิน โจทก์ซึ่งเป็นลูกหนี้จึงต้องนำเงินไปชำระแก่ จำเลยซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ณ ภูมิลำเนาของจำเลย การที่โจทก์ชำระหนี้ตามคำพิพากษาแก่จำเลยโดยนำเงิน มาวางศาล จึงถือไม่ได้ว่าเป็นกรณีที่จำเลยได้รับชำระหนี้จากโจทก์โดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว และ โจทก์ก็ไม่ได้แจ้งการชำระหนี้โดยการนำเงินมาวางศาลให้จำเลยทราบ ทั้งไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ทราบถึง การที่โจทก์ได้นำเงินมาวางศาลเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาแก่จำเลย การที่จำเลยขอบังคับคดี โดยนำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดหุ้นของโจทก์ตามหมายบังคับคดีของศาลจึงเป็นการใช้สิทธิทางศาล ตามที่จำเลยมีอยู่เพื่อขอบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยกระทำโดยไม่สุจริต จงใจหรือประมาทเลินเล่อเพื่อให้โจทก์ได้รับความเสียหายแต่ประการใดแล้ว การกระทำของจำเลย จึงไม่เป็นการผิดกฎหมายและไม่เป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์

การที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอ้างว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำการในหน้าที่เป็นเหตุให้ตนได้รับความเสียหาย เจ้าหน้าที่จะต้องฟ้องกรมบังคับคดีเป็นจำเลย ตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า “หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้

ถ้าการละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดให้ถือว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่ง”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12335/2557 คำร้องของโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอ้างว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีผู้คัดค้านไม่ยึดทรัพย์ตามที่โจทก์นำชี้ และหลอกลวงให้คำแนะนำ ในการบังคับคดีจนหลงเชื่อทำคำร้องขอให้ศาลเพิ่มอำนาจให้แก่ผู้คัดค้าน และถูกศาลยกคำร้องทำให้โจทก์ต้องเสียหาย ขอให้ผู้คัดค้านชดเชยค่าเสียหายแก่โจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 283 วรรคสอง อันเป็นข้ออ้างให้ผู้คัดค้านในฐานะเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบังคับคดีตามอำนาจหน้าที่ของผู้คัดค้านตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 แต่เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง ของพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ เมื่อผู้คัดค้านซึ่งเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดี สังกัดกรมบังคับคดี เป็นหน่วยงานของรัฐ จึงถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ ดังนี้ หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นต้นสังกัดของผู้คัดค้านจึงต้อง รับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่ผู้คัดค้านซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการไปในการปฏิบัติหน้าที่ โจทก์จึงต้องห้ามมิให้เรียกร้อยเอาแก่ผู้คัดค้านซึ่งเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ต้องเรียกร้อยเอาแก่หน่วยงานของรัฐนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10432/2559 การที่โจทก์ร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีชดเชยค่าเสียหายจากการไม่อายัดเงินฝากในบัญชีที่พิพาทนั้น คำร้องของโจทก์เป็นคำร้องเพื่อให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีชดเชยค่าเสียหายแก่โจทก์ อันเป็นข้ออ้างว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบังคับคดีตามอำนาจหน้าที่ที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้โจทก์อาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ โจทก์จึงต้องห้ามมิให้เรียกร้อยเอาแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ต้องเรียกร้อยเอาแก่หน่วยงานของรัฐนั้น โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องเจ้าพนักงานบังคับคดี

(5) การเพิกถอนการบังคับคดี (เอื้อน ขุนแก้ว. 2562. หน้า 175-195)

ในการขอให้เพิกถอนการบังคับคดี มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 2 มาตรา คือ มาตรา 295 และมาตรา 331 วรรคสาม โดยในมาตรา 295 นั้น จะบัญญัติเกี่ยวกับการขอให้เพิกถอนการบังคับคดี ส่วนมาตรา 331 วรรคสาม ได้กำหนดมิให้ยกเหตุที่มีการขายทอดตลาดในราคาต่ำเกินสมควรมาร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด (ในส่วนของมาตรา 331 วรรคสาม ได้มีการกล่าวมาแล้วในข้อ 2.2.1.1 หัวข้อเรื่องการจำหน่ายทรัพย์สิน)

1. เหตุในการขอเพิกถอน

การขอเพิกถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 มีเหตุในการเพิกถอนอยู่ 2 กรณี คือ (ก) กรณีที่คำบังคับ หมายถึงบังคับคดี หรือคำสั่งศาลในชั้นบังคับคดีบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมาย

มาตรา 295 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่คำบังคับหมายบังคับคดี หรือ คำสั่งศาลในชั้นบังคับคดีบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมาย เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นจะต้องเพิกถอนหรือแก้ไขคำบังคับ หมายถึงบังคับคดี หรือคำสั่งดังกล่าวนั้น เมื่อศาลเห็นสมควร ไม่ว่าจะในเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง หรือเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานต่อศาล หรือ เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุดังกล่าว ยื่นคำร้องต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนหรือแก้ไข คำบังคับหมายบังคับคดี หรือคำสั่งดังกล่าว ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือมีคำสั่งอย่างไรตามที่ศาล เห็นสมควร”

การออกคำบังคับหรือหมายบังคับคดีที่ชอบด้วยกฎหมายตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 510/2533 ศาลชั้นต้นออกหมายบังคับคดีระบุจำนวนเงิน และอัตราดอกเบี้ยรวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความที่ให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ตรงตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นตามคำขอให้บังคับคดีของโจทก์ การออกหมายบังคับคดีจึงชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 276 และไม่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติตามมาตรา 295 การที่จำเลยอ้างว่าได้ชำระหนี้ให้โจทก์บางส่วนแล้ว โจทก์ก็มีได้รับรองว่าได้ชำระหนี้ไว้ และแม้เป็นความจริงก็ยังมีหนี้ที่จำเลยต้องชำระแก่โจทก์อยู่อีก จำเลยจึงต้องไปว่ากล่าวกับโจทก์เป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก จะยกเอามาเป็นเหตุให้ศาลยกเลิกหมายบังคับคดีหรืองดการบังคับคดีหาได้ไม่

กรณีที่ออกหมายบังคับคดีไม่ชอบ เช่น ศาลออกหมายบังคับคดีโดยที่ยังไม่ได้มีการออกคำบังคับกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามคำพิพากษา การออกหมายบังคับคดีของศาล จึงไม่ชอบ

การออกหมายบังคับคดีนั้น ศาลจะออกได้ต่อเมื่อครบกำหนดระยะเวลา ในคำบังคับแล้ว ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ หากศาลออกหมายบังคับคดีในขณะที่ยัง

ไม่สิ้นกำหนดระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำบังคับซึ่งเป็นการไม่ชอบ แต่เมื่อปรากฏว่ามีการดำเนินการ บังคับคดีภายหลังครบกำหนดแล้ว กรณีจึงไม่มีเหตุเพิกถอนหมายบังคับคดี

คำพิพากษาฎีกาที่ 5642/2540 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 276 วรรคหนึ่ง มีเจตนารมณ์เพื่อให้เวลาแก่ลูกหนี้ในอันที่จะปฏิบัติชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ หากยังอยู่ในระยะเวลาตามคำบังคับ ศาลก็จะยังไม่ออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ กรณีนี้แม้วันสุดท้ายแห่งระยะเวลาจะเป็นวันหยุดราชการ ซึ่งตามปกติธนาคารโจทก์จะหยุดทำการด้วย อันเป็นเหตุให้จำเลยไม่สามารถติดต่อกับโจทก์ได้ แต่วันเปิดทำการในวันจันทร์ และต่อ ๆ มา หลังจากนั้น ก็ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 2 ได้ชำระหนี้แก่โจทก์แต่อย่างใด การที่ศาลชั้นต้นออกหมายบังคับคดี ในวันเปิดทำการดังกล่าว แม้จะออกเร็วไป 1 วัน แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีก็เพิ่งไปดำเนินการบังคับคดี เมื่อกำหนดเวลาตามคำบังคับได้ล่วงพ้นไปแล้ว การที่จำเลยที่ 2 มิได้ชำระหนี้ กรณีก็ต้องมีการบังคับคดี ตามหมายบังคับคดีได้อยู่แน่นอน จึงไม่มีเหตุที่จะเพิกถอนหมายบังคับคดีและถอนการบังคับคดี

(ข) เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนบทบัญญัติประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

มาตรา 295 วรรคสอง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 331 วรรคสาม ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมาย เมื่อ ศาลเห็นสมควรไม่ว่าในเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง หรือเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุ ดังกล่าว ยื่นคำร้องต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอน หรือแก้ไขกระบวนการวิธีการบังคับคดีทั้งปวง หรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีตามที่ ศาล เห็นสมควร”

ที่ว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 331 วรรคสาม” นั้น หมายความว่า หากว่าจะมีการ ร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดโดยเหตุราคาต่ำเกินสมควรแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี จะ หยิบยกเรื่องดังกล่าวมาร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดไม่ได้

เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้ เสียในการบังคับคดีที่จะร้องขอให้เพิกถอนการบังคับคดี จะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการ บังคับคดีนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1585-1586/2558 ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ สำหรับจำเลยที่ 5 มิได้พิพากษาให้จำเลยที่ 5 แพ้คดี ทั้งตามคำบังคับและหมายบังคับคดีที่ศาลชั้นต้น ออกให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษาและตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีแก่จำเลย ก็เป็นการบังคับคดีเอาแก่จำเลยที่ 4 ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา มิได้บังคับแก่จำเลยที่ 5 จำเลยที่ 5 จึงไม่มีสิทธิขอให้เพิกถอนคำบังคับและหมายบังคับคดี

เหตุที่อ้างว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย อาจเกิดขึ้นได้ในขั้นตอนการยึดทรัพย์ การแจ้งการยึด การประกาศและดำเนินการขายทอดตลาด

การยึดทรัพย์

- เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์บังคับคดีโดยที่ศาลยังมิได้ออกหมายบังคับคดี

คำพิพากษาฎีกาที่ 3805/2550 ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ออกหมายบังคับคดีแก่ทรัพย์ของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 เท่านั้น ส่วนจำเลยที่ 5 และที่ 6 ปรากฏว่ายังไม่ครบกำหนดที่จะต้องปฏิบัติตามคำบังคับ ศาลชั้นต้นจึงไม่ออกหมายบังคับคดีให้ตามคำขอของโจทก์ ดังนั้น การที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 6 เพื่อขายทอดตลาด โดยที่ศาลชั้นต้นยังมิได้ออกหมายบังคับคดีแก่ทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 6 จึงเป็นการกระทำโดยปราศจากอำนาจไม่ชอบ เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นจะต้องดำเนินการเพิกถอนการยึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 6 ของเจ้าพนักงานบังคับคดีดังกล่าวเสีย

- เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซ้ำกับการยึดบังคับคดีในคดีอื่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 11523/2553 เจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินในคดีนี้ซ้ำกับที่ดินของจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 3915/2540 ของศาลชั้นต้น เป็นการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง มาตรา 326 คำร้องของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงอยู่ในบังคับของมาตรา 291 แห่งบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวที่บัญญัติไว้ชัดเจนแล้วจะนำมาตรา 27 มาบังคับใช้แก่กรณีนี้อีกไม่ได้

การขายทอดตลาด

- เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งกำหนดการขายทอดตลาดแก่จำเลยหรือผู้มีส่วนได้เสียไม่ชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 4297/2532 เจ้าหน้าที่ศาลนำประกาศขายทอดตลาดไปส่งให้จำเลยที่ 3 ปรากฏว่าไม่พบจำเลยที่ 3 จึงได้ติดประกาศที่ทรัพย์ตั้งอยู่ ที่ร้านค้าในหมู่บ้าน อันเป็นที่ชุมนุมชนใกล้เคียงที่ตั้งอยู่ และได้ปิดไว้ที่ป้ายประกาศศาล การติดประกาศดังกล่าวมิใช่เป็นการติด ณ ภูมิลำเนา หรือสำนักทำราชการของจำเลยที่ 3 ตามนัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 79 วรรคแรก การติดประกาศขายทอดตลาดจึงไม่ชอบ

- เจ้าพนักงานบังคับคดีมิได้เปิดโอกาสให้มีการสู้ราคากันโดยเปิดเผย

คำพิพากษาฎีกาที่ 3442/2558 เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดประกาศหน้าสำนักงานบังคับคดีและที่หน้าห้องขายทอดตลาดระบุรายการขายทอดตลาดทรัพย์พิพาทว่า

“งดขายนัดแรก” ในช่องหมายเหตุ ย่อมแสดงให้เห็นให้ผู้สนใจเข้าสู่ราคาทรัพย์สินพิพาทเข้าใจได้ว่าในวันดังกล่าว จะไม่มีการขายทอดตลาดทรัพย์สินพิพาท ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้เข้าสู่ราคาและจำนวน ผู้เข้าสู่ราคา ซึ่งอาจต้องถูกจำกัดให้น้อยลง ขัดต่อเจตนารมณ์ของการขายทอดตลาดที่ต้องเปิดโอกาส ให้มีการสู้ราคากันโดยเปิดเผยเพื่อให้ได้ราคาสูงสุด การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการ ขายทอดตลาดทรัพย์สินพิพาทตามนัดจึงเป็นการขายโดยผิดหลงไม่เป็นไปตามขั้นตอนของ การขายทอดตลาด ต้องเพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินพิพาท

- เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้แจ้งกำหนดขายทอดตลาดให้ผู้รับจ้างทรงทราบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2310/2525 ผู้ร้องเป็นผู้รับจ้างทรงทรัพย์สิน ที่ขายทอดตลาด โดยจดทะเบียนไว้ในลำดับที่ 2 ย่อมเป็นบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี แก่ทรัพย์สินนั้นซึ่งทราบได้ตามทะเบียน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 306 (ปัจจุบันคือมาตรา 331) บัญญัติให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้ผู้ร้องทราบถึงคำสั่งของศาลที่อนุญาต ให้ขายทอดตลาดและวันขายทอดตลาดด้วยเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการขายทอดตลาดทรัพย์สินไปโดยมิได้แจ้งให้ผู้ร้องทราบคำสั่งของศาลที่อนุญาตให้ขายทอดตลาดและวันขายทอดตลาด จึงเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง และถือได้ว่าผู้ร้อง เป็นบุคคลอื่นที่มิได้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่งต้องเสียหายโดยการฝ่าฝืนนั้น ผู้ร้องจึงอาจยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลขอให้มีการยกเลิกการขายทอดตลาดได้

- เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจงใจปกปิดข้อเท็จจริงและทำให้การประกาศขายทอดตลาดไม่ตรงกับความจริงในสาระสำคัญ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2579/2551 โจทก์จัดทำแผนที่ที่ตั้งของที่ดินและมอบรูปภาพทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีว่าที่ดินที่จะขายทอดตลาดทั้งสองแปลงเป็นที่ดินที่อยู่ติดทางสาธารณะ โดยไม่แจ้งแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีว่าที่ดินที่จะขายทอดตลาดมีที่ดินแปลงอื่นขวางกั้นอยู่ ทำให้รถยนต์และบุคคลไม่สามารถเข้าไปสู่ที่ดินได้ เป็นการจงใจปกปิดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินอันเป็นการฉ้อฉลผู้ซื้อทรัพย์สิน และการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ปรากฏอย่างชัดเจนในสำเนาโฉนดที่ดินทั้งสองแปลงที่จะขาย เป็นผลทำให้ประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สินระบุข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะขายไม่ตรงกับความเป็นจริง การกระทำของโจทก์และเจ้าพนักงานบังคับคดี ทำให้ผู้ซื้อทรัพย์สินสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สิน จากที่ดินไม่ได้อยู่ติดทางสาธารณะกลายเป็นที่ดินที่อยู่ติดทางสาธารณะ จึงฟังได้ว่าการขายทอดตลาดดังกล่าวเป็นไปโดยไม่ชอบ ผู้ซื้อทรัพย์สินซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีย่อมมีสิทธิที่จะร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดที่มีชอบเสียได้

- การขายทอดตลาดไม่ได้เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นได้เข้าสู่ราคา

คำพิพากษาฎีกาที่ 4194/2553 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 509 การขายทอดตลาดย่อมบริบูรณ์เมื่อผู้ขายทอดตลาดแสดงความตกลงด้วยการเคาะไม้ หรือด้วยกริยาอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งตามประเพณีในการขายทอดตลาด ดังนี้ เมื่อข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีได้เคาะไม้หรือแสดงว่าได้ตกลงขายทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้ราคาสูงสุด เพียงแต่ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้หยุดการขายทอดตลาดไว้ชั่วคราวเพื่อนำเสนอรองอธิบดีกรมบังคับคดี เพื่อพิจารณาว่าสมควรขายทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่ผู้ให้ราคาสูงสุดหรือไม่ การขายทอดตลาดจึงยังไม่บริบูรณ์ ฉะนั้น หากรองอธิบดีกรมบังคับคดีเห็นว่าผู้ให้ราคาสูงสุดเสนอราคาน้อยไปยังไม่สมควรขายก็ชอบที่จะสั่งให้ขายทอดตลาดใหม่เท่านั้น การที่ผู้ให้ราคาสูงสุดได้ขอเพิ่มราคาให้อีกในระหว่างที่รองอธิบดีกรมบังคับคดีจะมีคำสั่งอนุมัติให้ขายหรือไม่ แล้วรองอธิบดีกรมบังคับคดีได้อนุมัติขายให้ตามราคาที่ขอเพิ่มเข้ามานั้น ย่อมถือได้ว่ารองอธิบดีกรมบังคับคดีตกลงขายให้แก่ผู้ให้ราคาสูงสุดเอง โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้แทนโจทก์หรือผู้อื่นเข้าสู่ราคาโดยเปิดเผย ทั้งไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติให้รองอธิบดีกรมบังคับคดีกระทำเช่นนั้นได้ ถือไม่ได้ว่าเป็นการขายทอดตลาดโดยชอบด้วยกฎหมาย

- การบังคับคดีมิได้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา

คำพิพากษาฎีกาที่ 4311/2536 ศาลชั้นต้นพิพากษาถึงที่สุดให้โจทก์ และจำเลยแบ่งที่ดินพิพาทด้วยการประมูลราคาตัวเอง หากตกลงประมูลราคาตัวเองไม่ได้ ให้ขายทอดตลาดที่ดินดังกล่าวแล้วเอาเงินมาแบ่งกันตามส่วน การตกลงประมูลราคาตัวเองได้นั้น หมายความว่าโจทก์และจำเลยประมูลราคาที่ดินกันแล้ว ผู้ประมูลได้ได้ปฏิบัติตามที่ได้ประมูลได้นั้น จนเสร็จสิ้น หากผู้ประมูลได้ไม่ปฏิบัติตามที่ได้ประมูลได้นั้นจนเสร็จก็ต้องถือว่าเป็นกรณีที่โจทก์ และจำเลยตกลงประมูลราคาตัวเองไม่ได้ ดังนั้น เมื่อจำเลยซึ่งเป็นผู้ประมูลได้ไม่นำเงินมาชำระตามที่ประมูลได้ โจทก์จึงต้องบังคับคดีโดยการนำที่ดินพิพาทออกขายทอดตลาดแล้วเอาเงินมาแบ่งกันตามส่วนต่อไป โจทก์ไม่มีสิทธินำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดที่ดินอื่นของจำเลยเพื่อบังคับคดีแต่อย่างใด

กรณีที่ไม่ว่างการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

- ตามคำร้องของผู้ร้องไม่ปรากฏว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการฝ่าฝืนกฎหมายแต่อย่างใด

- การที่ศาลสูงมีคำพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นให้พิพากษายกฟ้องโจทก์ ไม่ทำให้การบังคับคดีที่ชอบนั้นเสียไป

- การประเมินราคาทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีผลผูกพันว่าจะต้องขายทอดตลาดในราคาดังกล่าว ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะอ้างว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาต่ำเป็นการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อกฎหมายไม่ได้

- การขายทอดตลาดมิได้มีกฎหมายบังคับว่าจะต้องมีผู้เข้าแข่งขันประมูลราคา
มากกว่า 1 ราย จึงจะขายทอดตลาดได้

- ในกรณีที่มิใช่การกระทำของเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่เป็นการกระทำ
ของโจทก์ซึ่งไปดำเนินการเองต่างหาก หรือการกระทำของบุคคลอื่น มิใช่เป็นวิธีการในการบังคับคดี
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ไม่ชอบ หากบุคคลภายนอกมีข้อโต้แย้งจะต้อง
ไปว่ากล่าวเป็นคดีต่างหาก

การขอให้เพิกถอน

ในการเพิกถอนกระบวนการบังคับคดีนั้น อาจเกิดจากศาลเห็นสมควร
หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา บุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีซึ่งต้อง
เสียหายเพราะเหตุดังกล่าวยื่นคำร้องต่อศาล

ในกรณีที่ปรากฏว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อกฎหมาย
นอกจากศาลจะมีคำสั่งให้เพิกถอนการบังคับคดีดังกล่าวแล้ว เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีพบเหตุดังกล่าว
เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจสั่งให้เพิกถอนการบังคับคดีของตนที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายนั้นได้

กำหนดเวลาในการยื่นคำร้อง

ในการเพิกถอนการบังคับคดีนั้น ศาลอาจจะสั่งเพิกถอนเอง หรือโดยคำร้องขอ
ของบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้ สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

(ก) ศาลสั่งให้เพิกถอนแก้ไขกระบวนการวิธีการบังคับคดีฝ่าฝืนกฎหมาย
ศาลย่อมมีคำสั่งได้ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนการบังคับคดีได้สิ้นสุดลง

(ข) เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอก
ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอน ซึ่งต้องร้องก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง
แต่ต้องไม่ช้ากว่า 15 วัน นับแต่วันที่ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น แต่ทั้งนี้
ผู้ยื่นคำร้องต้องไม่ได้ดำเนินการอันใดขึ้นใหม่หลังจากได้ทราบเรื่องการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้แล้ว
หรือต้องมีได้ให้สัตยาบันแก่การกระทำนั้น

การบังคับคดีเสร็จลง

ในการที่ศาลจะสั่งให้เพิกถอนการบังคับคดีตามที่เห็นสมควร หรือเจ้าหน้าที่
ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีจะร้องขอให้
เพิกถอนการบังคับคดี จะต้องมีการยื่นคำร้องหรือยื่นคำขอก่อนการบังคับคดีเสร็จสิ้นลง ซึ่งมาตรา 285 วรรคสี่
ได้บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ให้ถือว่าการบังคับคดีได้เสร็จลงเมื่อได้มีการดำเนินการ
ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่คำบังคับกำหนดให้ส่งทรัพย์สิน กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการ
อย่างไร เมื่อได้มีการปฏิบัติตามคำบังคับที่ให้ส่งทรัพย์สิน กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการ

อย่างนั้นแล้ว แต่ถ้าการปฏิบัติตามคำบังคับดังกล่าวอาจแยกเป็นส่วน ๆ ได้ เมื่อได้มีการปฏิบัติตามคำบังคับในส่วนใดแล้ว ให้ถือว่าการบังคับคดีได้เสร็จลงเฉพาะในส่วนนั้น

(2) ในกรณีที่คำบังคับกำหนดให้ใช้เงิน เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้จ่ายเงินตามมาตรา 339 มาตรา 340 มาตรา 342 มาตรา 343 หรือมาตรา 344 แล้วแต่กรณี แล้ว ถ้าทรัพย์สินที่ถูกบังคับคดีมีหลายรายการ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้จ่ายเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินรายการใดแล้ว ให้ถือว่าการบังคับคดีได้เสร็จลงเฉพาะทรัพย์สินรายการนั้น”

ขั้นตอนการขอเพิกถอน

ในการขอให้เพิกถอนการบังคับคดีนั้น ผู้ขอจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นเพื่อมีคำสั่งก่อน เมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งแล้ว ผู้ขอจึงยื่นอุทธรณ์ได้ ผู้ขอจะยื่นอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลอุทธรณ์ในทันทีหาได้ไม่ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องแล้ว คำร้องดังกล่าวมีอาจทำได้แต่ฝ่ายเดียว ศาลจะต้องส่งสำเนาให้ผู้มีส่วนได้เสียในวิธีการบังคับคดีนั้น เพื่อคัดค้านก่อน

ศาลที่มีอำนาจพิพากษา

ในการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการบังคับคดีนั้น จะต้องมีการร้องเข้าไปในคดีเดิม เพื่อศาลในคดีดังกล่าวได้พิจารณาและมีคำสั่งเพิกถอน ผู้มีส่วนได้เสียจะไปฟ้องเป็นคดีใหม่หาได้ไม่

การบังคับคดีแทน

กรณีที่มีการขอให้ศาลอื่นดำเนินการบังคับคดีแทน กล่าวคือ กรณีที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น หากว่ามีการร้องขอให้เพิกถอนการบังคับคดี ซึ่งเกิดขึ้นในศาลที่ทำการบังคับคดีแทน คู่ความจะยื่นคำร้องต่อศาลใดให้พิจารณาว่าการดำเนินการบังคับคดีที่ศาลซึ่งดำเนินการบังคับคดีแทนนั้นเสร็จสิ้นแล้วหรือไม่ ซึ่งแยกพิจารณา ดังนี้

(ก) ยื่นต่อศาลที่ดำเนินการบังคับคดีแทนในขณะที่การบังคับคดีแทนนั้นยังไม่เสร็จสิ้น ตามมาตรา 271 วรรคห้า ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการบังคับคดีนอกเขตศาลโดยบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมาย ให้ศาลที่บังคับคดีแทนมีอำนาจสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขกระบวนการบังคับคดีทั้งปวงหรือวิธีการบังคับคดีใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมายนั้น รวมถึงดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่นใดที่เกี่ยวข้องได้ เว้นแต่เมื่อการบังคับคดีได้เสร็จสิ้นและแจ้งผลการบังคับคดีไปยังศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดีแล้ว ให้เป็นอำนาจของศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดีเท่านั้น”

(ข) ยื่นต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดี อำนาจของศาลที่บังคับคดีแทนนั้นย่อมมีอยู่จนกว่าจะดำเนินการบังคับคดีแล้วเสร็จ และมีการแจ้งผลการบังคับคดีให้ศาลที่ดำเนินการออกหมายบังคับคดีแล้ว

ผลของการเพิกถอนการขายทอดตลาด

เมื่อศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนการขายทอดตลาดแล้ว เท่ากับว่าไม่มีการขายทอดตลาด ผู้ซื้อทรัพย์สินย่อมไม่มีสิทธิได้รับทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 5746/2544 คำพิพากษาของศาลที่ให้เพิกถอนการขายทอดตลาดที่ดิน น.ส.3 ก. ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขายให้แก่ ว. ต้องถือเสมือนว่าไม่มีการขายทอดตลาด และไม่มีการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมโอนสิทธิครอบครองให้แก่ ว. ทั้ง ว. ไม่ได้รับความคุ้มครองเพราะมิใช่กรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้รับจำนองที่ดินดังกล่าวในระหว่างการพิจารณาคำร้องขอเพิกถอนการขายทอดตลาด จึงไม่อาจอ้างว่าผู้ร้องเป็นบุคคลภายนอกซึ่งรับจำนองและจดทะเบียนโดยสุจริต และไม่อาจอ้างว่าคำพิพากษาที่ให้เพิกถอนการขายทอดตลาดไม่ผูกพันผู้ร้องได้ เมื่อ ว. ไม่มีสิทธิครอบครองที่ดิน จึงไม่ใช่เจ้าของที่ดินและไม่อาจนำมาจดทะเบียนจำนองแก่ผู้ร้องได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 705 ทั้งการจดทะเบียนจำนองเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 702 แต่การเพิกถอนการขายทอดตลาดเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 296 วรรคสอง (เดิม) เป็นคนละกรณีไม่เกี่ยวข้องกัน ผู้ร้องจึงไม่ได้รับความคุ้มครอง จึงไม่มีเหตุที่ผู้ร้องจะปฏิเสธไม่ส่งมอบต้นฉบับ น.ส.3 ก ตามคำสั่งศาลชั้นต้น

2.2.3 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายล้มละลายที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการและรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายและดำเนินการแบ่งทรัพย์สินที่รวบรวมได้กับบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายหรือบุคคลล้มละลาย (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2560. หน้า 3) และหมายความตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน (มาตรา 6) โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว ไม่ว่าจะเป็คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เสมือนเป็นหมายของศาลให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดทรัพย์สินที่อาจแบ่งได้ในคดีล้มละลายตามมาตรา 19 และมีอำนาจตามมาตรา 22 (เผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 141)

มาตรา 22 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(2) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกให้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(3) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้

โดยการจัดการทรัพย์สินและกิจการแทนลูกหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น เป็นการกระทำเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไปเท่านั้น เพราะเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะนำทรัพย์สินที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด ออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาแบ่งแก่บรรดาเจ้าหนี้ ซึ่งการจัดการทรัพย์สินตามมาตรา 22 (1) รวมถึงการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของลูกหนี้จากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ด้วย (ซีพี จุลมนต์. 2561. หน้า 151)

(2) อำนาจในการดำเนินคดีแทนลูกหนี้

มาตรา 25 บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจงดการพิจารณาคดีแพ่งนั้นไว้ หรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้”

เมื่อลูกหนี้คนใดถูกศาลพิทักษ์ทรัพย์แล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 (3) และมาตรา 25 บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ตลอดทั้งอำนาจในการที่จะเข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลขณะสั่งพิทักษ์ด้วย (ซีพี จุลมนต์. 2561. หน้า 154) โดยเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยแท้ ดังนั้นแม้เจ้าพนักงานพิทักษ์จะไม่ขอเข้าดำเนินคดีแทน ลูกหนี้หรือจำเลยก็จะดำเนินคดีต่อไม่ได้

(3) อำนาจในการออกหมายเรียกลูกหนี้มาสอบสวนเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สิน

มาตรา 117 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจออกหมายเรียกลูกหนี้ คู่สมรสของลูกหนี้ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งได้ความหรือสงสัยว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครอง หรือเชื่อว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ หรือเห็นว่าสามารถแจ้งข้อความเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้มาไต่สวน หรือสอบสวน และมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้น ๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุพยานซึ่งอยู่ในความยึดถือ หรืออำนาจของผู้นั้นอันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้

ถ้าบุคคลนั้นตั้งใจขัดขืนหมายเรียกหรือคำสั่ง ศาลมีอำนาจออกหมายจับบุคคลนั้น มาซึ่งไว้จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์”

นอกจากตัวลูกหนี้เองแล้ว กฎหมายมาตรา 117 ยังให้อำนาจศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะเรียกคู่สมรสของลูกหนี้ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งสงสัยว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้ อยู่ในความครอบครอง หรือเชื่อว่าเป็นลูกหนี้มาใต้อาณหรือแอบซ่อนได้ การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ ได้ออกหมายเรียกลูกหนี้เพื่อมาสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา 117 โดยได้แจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของศาลให้ลูกหนีทราบด้วย กรณีถือได้ว่าเป็นการส่งคำสั่งบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่จำเลยโดยชอบแล้ว หากจำเลยซึ่งไม่ยื่นคำให้การขาดนัดพิจารณา จะยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ต้องยื่นภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ส่งหมายเรียกดังกล่าว (ชีพ จุลมนต์. 2561. หน้า 146)

(4) อำนาจในการยึดดวงตรา สมุดบัญชี เอกสาร ทรัพย์สิน

มาตรา 19 บัญญัติว่า “คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่า เป็นหมายของศาล ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สิน ซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย

ในการยึดทรัพย์นั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้ หรือที่ลูกหนี้ได้ครอบครองอยู่ และมีอำนาจหักพังเพื่อเข้าไปในสถานที่นั้น ๆ รวมทั้งเปิดตู้นิรภัย ตู้หรือที่เก็บของอื่น ๆ ตามที่จำเป็น

ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ยึดไว้ตามมาตรานี้ ห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสียง่าย หรือถ้าหวังช้าไว้จะเป็นการเสียความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น”

มาตรา 20 บัญญัติว่า “เมื่อศาลเห็นเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีทรัพย์สินของลูกหนี้ ซุกซ่อนอยู่ในเรือนโรง เคหะสถาน หรือสถานที่อื่นอันมิใช่เป็นของลูกหนี้ศาลมีอำนาจออกหมายค้น ให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานอื่นของศาล ให้มีอำนาจดำเนินการตามข้อความ ในหมายนั้น”

เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบว่าลูกหนี้มีบัญชีทรัพย์สินใดบ้างและแจ้งเจ้าหน้าที่เป็นโจทก์มาทำการนำยึดบรรดาทรัพย์สิน ดังที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 19 และมาตรา 20 ในการยึดนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้ หรือที่ลูกหนี้ครอบครองอยู่ และมีอำนาจหักพังเพื่อเข้าไปในสถานที่ใด ๆ นั้น ๆ รวมทั้งตู้นิรภัย ตู้ที่เก็บของอื่น ๆ อันจำเป็นทรัพย์สินต่าง ๆ ตามมาตรานี้ ห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสียง่าย หรือถ้าหวังช้าไปจะเป็นการเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น

โดยในคดีล้มละลาย ศาลไม่ต้องออกหมายบังคับคดี เพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไปยึดทรัพย์ของลูกหนี้ เพราะโดยบทบัญญัติมาตรา 19 วรรคหนึ่ง คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายศาล ซึ่งทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจยึดทรัพย์ของผู้อื่น แต่อยู่ในความครอบครองหรืออำนาจสั่งการหรือสั่งจำหน่ายของลูกหนี้ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินในคดีล้มละลาย อันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ได้ตามมาตรา 109 (3) นั้นเอง

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินซึ่งเคยเป็นของลูกหนี้ แต่ลูกหนี้ได้โอนให้แก่บุคคลอื่นไปก่อนแล้ว เว้นแต่จะได้มีการเพิกถอนการโอนเสียก่อน อย่างไรก็ตาม ถ้าทรัพย์สินเป็นของลูกหนี้ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ แต่ใส่ชื่อบุคคลอื่นถือสิทธิในทรัพย์สินนั้นแทน ดังนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขออายัดทรัพย์สินไว้ได้ โดยถือว่าเป็นวิธีรวบรวมทรัพย์สิน

(5) อำนาจในการทวงหนี้

มาตรา 119 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินแก่ลูกหนี้ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งความเป็นหนังสือไปยังบุคคลนั้นให้ชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินตามจำนวนที่ได้แจ้งไป และให้แจ้งไปด้วยว่าถ้าจะปฏิเสธให้แสดงเหตุผลประกอบข้อปฏิเสธเป็นหนังสือมายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งความ มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นหนี้กองทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ตามจำนวนที่แจ้งไป เป็นการเด็ดขาด

ถ้าบุคคลที่ได้รับแจ้งความนั้นปฏิเสธหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาตามวรรคก่อน ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวน เมื่อเห็นว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นหนี้ให้จำหน่ายชื่อจากบัญชีลูกหนี้ และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบ ถ้าเห็นว่าบุคคลนั้นเป็นหนี้เท่าใดให้แจ้งจำนวนเป็นหนังสือยืนยันไปยังบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบนั้น และให้แจ้งไปด้วยว่าถ้าจะคัดค้านประการใดให้ร้องคัดค้านต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งความยืนยัน

ถ้าบุคคลที่ได้รับแจ้งความยืนยันคัดค้านต่อศาลโดยทำเป็นคำร้องภายในกำหนดเวลาตามวรรคก่อน ให้ศาลพิจารณาถ้าพอใจว่าเป็นหนี้ ให้มีคำบังคับให้บุคคลนั้นชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ถ้าเห็นว่าไม่ได้เป็นหนี้ ให้มีคำสั่งให้จำหน่ายจากบัญชีลูกหนี้

ถ้าบุคคลที่ได้รับแจ้งความจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มิได้ปฏิเสธต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือมิได้ร้องคัดค้านต่อศาลตามกำหนดเวลาที่กล่าวข้างต้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอต่อศาลให้บังคับให้บุคคลนั้นชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าบุคคลนั้นไม่ปฏิบัติตามคำบังคับของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ในกรณีที่ผู้ถูกทวงหนี้ร้องคัดค้านต่อศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้สั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินของผู้ร้องคัดค้านไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งในเรื่องนั้น นั้นได้”

จากมาตรา 119 วรรคหนึ่ง กฎหมายบัญญัติว่า ในหนังสือทวงหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องแจ้งไปด้วยว่า ถ้าจะปฏิเสธให้แสดงเหตุผลประกอบการปฏิเสธมายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน 14 วัน นับแต่ได้รับแจ้งความ ถ้อยคำตรงนี้ เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ออกหนังสือทวงหนี้จะมีแบบพิมพ์และจะมีข้อความไว้ตรงท้ายหนังสือด้วยว่า ถ้าจะปฏิเสธให้ปฏิเสธมาเป็นหนังสือยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน 14 วัน นับแต่ได้รับแจ้งความ โดยศาลฎีกาได้วางหลักว่า ในกรณีที่ผู้ถูกทวงหนี้มีหนังสือปฏิเสธไปที่ศาล แทนที่จะมีหนังสือปฏิเสธไปยังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ศาลฎีกาแปลความว่าเท่ากับไม่มีการการปฏิเสธ ถ้าไม่ปฏิเสธผลเป็นไปตามตอนท้ายของมาตรา 119 กฎหมายบัญญัติว่า ถือว่าเป็นหนี้กองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่ตามจำนวนที่แจ้งไปเป็นการเด็ดขาดหรือถือเสมือนเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว (ซีพ จุลมนต์. 2561. หน้า 295)

มาตรา 119 วรรคสอง ในกรณีที่ผู้ที่ถูกทวงหนี้มีหนังสือปฏิเสธนี้มา กฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์สอบสวน โดยออกหมายนัดให้ผู้ปฏิเสธนี้มาพยานบุคคล พยานเอกสาร มาให้การสอบสวนแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องออกคำสั่ง ทางแรกเมื่อเห็นว่าไม่ได้เป็นหนี้ หรือหนี้ขาดอายุความ เจ้าพนักงานพิทักษ์ต้องจำหน่ายชื่อบุคคลดังกล่าวออกจากบัญชีของลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์ ทางที่สอง ออกหนังสือยืนยันหนี้ ซึ่งอาจยืนยันหนี้ว่ายังเป็นหนี้เต็มจำนวนตามที่เคยทวงหนี้ไป หรือว่าถ้าฝ่ายที่ถูกทวงหนี้แสดงพยานหลักฐานมาให้เห็นว่าได้มีการชำระหนี้บางส่วนแล้ว ก็อาจยืนยันหนี้ตามความจริง (ซีพ จุลมนต์. 2561. หน้า 301)

มาตรา 119 วรรคสาม การกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องมีคำสั่งยืนยันหนี้ หรือจำหน่ายหนี้ ส่วนศาลก็มีสองทาง ถ้าศาลไต่สวนคำร้องแล้วฟังไม่ได้ คือศาลเชื่อว่าเป็นหนี้จริงศาลก็ต้องออกคำสั่งบังคับให้บุคคลนั้นชำระหนี้ แต่ศาลเห็นว่าไม่ได้เป็นหนี้จริงศาลก็จะจำหน่ายชื่อ ออกจากบัญชีลูกหนี้

มาตรา 119 วรรคสี่ และวรรคห้า เป็นกระบวนการที่ศาลจะออกคำสั่งบังคับและหมายบังคับคดีตามลำดับเหมือนมาตรา 118

มาตรา 119 วรรคหก เหมือนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 (1) กฎหมายบัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้ทวงหนี้ร้องคัดค้านต่อศาลเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ อาจมีคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้คัดค้านไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่ง ในเรื่องนั้น ดังนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถขอให้ศาลออกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวได้

(6) อำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญา

มาตรา 122 บัญญัติว่า “ภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ ว่า ทรัพย์สินของลูกหนี้หรือสิทธิตามสัญญา มีภาระเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญานั้นได้

บุคคลใดได้รับความเสียหายโดยเหตุที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับดังกล่าว มีสิทธิขอรับชำระหนี้สำหรับค่าเสียหายได้”

เนื่องจากพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้โดยเด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้แต่ก็โดยวิธีการที่ได้กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีไว้แล้ว แต่คดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาก็ตาม”

1. ถ้าเป็นหนี้เงิน เจ้าหนี้ทุกคนต้องไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 91

2. ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องที่ไม่ใช่ตัวเงิน เจ้าหนี้ต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติตามสัญญานั้นแทนลูกหนี้ ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์มีอำนาจตามมาตรา 22 (1) ในการจัดการทรัพย์สินแทนลูกหนี้

เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์พิจารณาแล้วเห็นว่าทรัพย์สินของลูกหนี้หรือสิทธิตามสัญญา มีภาระเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญานั้นได้ แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องปฏิเสธเสียภายในกำหนดเวลา 3 เดือน นับตั้งแต่วันที่ทราบเรื่อง ถ้าพ้นกำหนด 3 เดือน แล้วก็ไม่มีสิทธิปฏิเสธ

(7) อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ในการปิดคดี

มาตรา 133 บัญญัติว่า “เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แบ่งทรัพย์สินของลูกหนี้หรือได้หยุดกระทำการตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ หรือเมื่อลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินจะให้แบ่ง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจทำรายงานแสดงกิจการและบัญชีรับจ่ายในคดีล้มละลายยื่นต่อศาล และขอให้ศาลสั่งปิดคดีได้

เมื่อศาลได้พิจารณารายงานและบัญชีของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประกอบด้วย คำคัดค้านของเจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสียแล้ว ศาลจะสั่งให้ปิดคดีหรือไม่ก็ได้

ถ้าศาลสั่งไม่ให้ปิดคดี เมื่อเจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสียมีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลอาจสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับผิดชอบในการที่ได้กระทำหรือละเว้นกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ก็ได้

คำสั่งปิดคดีทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์พ้นจากความรับผิดชอบในหน้าที่จนถึงวันที่ศาลสั่งนั้น

ถ้าปรากฏว่าศาลได้สั่งไปโดยผิดพลาด ศาลอาจเพิกถอนคำสั่งปิดคดีนั้นได้”

โดยเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ปรากฏว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ไม่อาจรวบรวมทรัพย์สินได้ของลูกหนี้ได้ และไม่มีกิจการหรือทรัพย์สินหรืองานค้างปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ก็จะดำเนินการขอศาลปิดคดี

(8) อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในเรื่องอื่น ๆ

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหมายนัดเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางเงินประกันค่าใช้จ่าย และแถลงเกี่ยวกับลูกหนี้

- มีหมายเรียกและหมายแจ้งลูกหนี้ให้มาให้การสอบสวน หากลูกหนี้ไม่มาให้การสอบสวนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจรายงานศาลออกหมายจับลูกหนี้ หรือหุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการบริษัท เป็นต้น

- นัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ หลังจากครบกำหนด 2 เดือนนับแต่ประกาศโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

- ถ้าลูกหนี้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย โดยประสงค์ทำความตกลงเรื่องหนี้สินโดยขอรับชำระหนี้บางส่วน หรือโดยวิธีอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จะกำหนดเวลาให้ลูกหนี้อื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย เพื่อนำมาเสนอที่ประชุมเจ้าหนี้

- การประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประกาศนัดบรรดาเจ้าหนี้มาประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกเพื่อจะพิจารณาว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายหรือไม่ และจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ ถ้ามี

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานศาลเพื่อศาลจะได้กำหนดวันนั่งพิจารณาคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ในกรณีที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ และขอให้ศาลนัดไต่สวนอย่างเปิดเผย

- การยกเลิกการประนอมหนี้ และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลให้มีคำสั่งยกเลิก การประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

2.2.3.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดี

นอกจากหน้าที่ตามกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว มาตรา 142 ยังให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่รายงานข้อความเกี่ยวกับกิจการ ทรัพย์สิน หรือความประพฤติของลูกหนี้ตามที่ศาลต้องการ และช่วยซักถามลูกหนี้หรือบุคคลอื่นในการที่ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย และมาตรา 160 ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับความผิดอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายด้วย

ในการปฏิบัติกรตามหน้าที่ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว เว้นแต่จะได้กระทำโดยเจตนาร้ายหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามมาตรา 147 และถ้า

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่กองทรัพย์สินในคดีล้มละลายโดยเจตนาร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ชดใช้ค่าเสียหายเป็นส่วนตัวตามที่เห็นสมควรได้ตามมาตรา 152 ทั้งนี้ การฟ้องเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการที่ได้กระทำหรือละเว้นกระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติมีอายุความ 6 เดือนนับแต่วันที่เกิดอำนาจฟ้องตามมาตรา 148 (เผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 208)

2.2.3.3 การคัดค้านการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

(เผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 201-208)

มาตรา 146 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลล้มละลาย เจ้าหนี้ หรือบุคคลใดได้รับความเสียหายโดยการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ บุคคลนั้นอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้ทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยนั้น ศาลมีอำนาจสั่งยืนตาม กลับหรือแก้ไข หรือสั่งประการใดตามที่เห็นสมควร”

การปฏิบัติหน้าที่อาจมีกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องกระทำการบางอย่างหรือต้องมีคำวินิจฉัยในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หากการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำให้บุคคลล้มละลาย หรือเจ้าหนี้ หรือบุคคลใดได้รับความเสียหาย บุคคลนั้นอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้แก้ไขการกระทำหรือคำวินิจฉัยดังกล่าวได้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 อันเป็นมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งมีหลักการและขั้นตอนดังนี้

(1) การกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นต้องมีผลบังคับตามกฎหมายมิใช่เป็นเพียงความเห็นหรือการกระทำที่ยังไม่มีผลบังคับ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1671/2542 หนังสือของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้คัดค้านเป็นเพียงหนังสือแจ้งเตือนให้ผู้ร้องรับรู้ว่าการรับโอนที่ดินระหว่างลูกหนี้ที่ 1 กับ อ. และระหว่าง อ. กับ ผู้ร้อง เป็นการโอนขายที่ดินภายหลังที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ที่ 1 เด็ดขาด แม้จะมีถ้อยคำขอให้โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินค้ำกองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ 1 ภายใน 30 วันอยู่ด้วยก็ตาม แต่เมื่อผลถึงที่สุดแล้วหากผู้ร้องไม่ปฏิบัติตาม ผู้คัดค้านหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ที่ 1 ก็ห้ามอำนาจที่จะถือว่าผู้ร้องเป็นหนี้กองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ 1 เป็นเด็ดขาดไม่ เพราะไม่ถือว่าการที่จะต้อง โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าวค้ำเป็นสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ที่ 1 ที่มีมาก่อนการขอให้ลูกหนี้ที่ 1 เป็นบุคคลล้มละลายผู้ร้องจึงยังไม่ได้ได้รับความเสียหายตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 146

คำพิพากษาฎีกาที่ 379/2550 กระบวนการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายนั้น ลำพังความเห็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้คัดค้านที่ทำเสนอต่อศาลเกี่ยวกับการสอบสวนคำขอรับ

ชำระหนี้ย่อมไม่มีผลบังคับได้โดยทันที จึงไม่อาจก่อให้เกิดผลเสียหายแก่เจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ ดังนั้น การที่ผู้คัดค้านทำความเห็นเสนอต่อศาลเกี่ยวกับคำขอรับชำระหนี้ของผู้ร้อง โดยเห็นควรให้ผู้ร้องได้รับชำระหนี้เป็นเงิน 3,013,498.94 บาท จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ จึงยังมีได้ทำให้ผู้ร้องได้รับความเสียหาย กรณีไม่ต้องด้วยพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 ที่ผู้ร้องจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแก้ไขความเห็นของผู้คัดค้านดังกล่าวได้

(2) ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแก้ไข คือ บุคคลล้มละลาย เจ้าหนี้ หรือบุคคลใดที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำหรือคำวินิจฉัยนั้น

(3) ต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยนั้น

(4) เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว มีอำนาจสั่งยื่นตาม กลับหรือแก้ไขคำวินิจฉัยหรือการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือส่งประการใดตามที่เห็นสมควร

กฎหมายล้มละลายให้อำนาจศาลควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ชอบด้วยกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันก็ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติการตามหน้าที่ได้ตามมาตรา 143 หากการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กระทบสิทธิทำให้บุคคลใดเสียหาย ถ้าเป็นเรื่องที่กฎหมายได้บัญญัติทางแก้ไขให้สามารถยื่นคำร้องต่อศาลไว้เป็นการเฉพาะแล้ว บุคคลที่เกี่ยวข้องก็ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าว เช่น การร้องคัดค้านการยื่นยันหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในสำนวนทวงหนี้ตามมาตรา 119 หรือเมื่อมีการร้องขจัดทรัพย์แล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งไม่ให้ถอนการยึดตามมาตรา 158 เป็นต้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่มีการบัญญัติทางแก้ไข ผู้ที่เสียหายสามารถร้องต่อศาลให้เพิกถอนหรือแก้ไขคำสั่งหรือการกระทำได้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 146

การกระทำและคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่สามารถร้องคัดค้านได้โดยอาศัยมาตรา 146 เช่น

- การขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดไว้ในคดีล้มละลายซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้ขายเองหรือมอบหมายให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายแทน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5544/2550 คดีนี้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 1 ต่อมาในคดีล้มละลาย ศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ 1 เด็ดขาดและพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ล้มละลาย ในการขายทอดตลาดทรัพย์ของจำเลยที่ 1 เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ดำเนินการขายทอดตลาดต่อไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6 “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายความว่าตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน ดังนั้น การขายทอดตลาดทรัพย์ของจำเลยที่ 1 จึงเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการแทนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย

ถือได้ว่าเป็นการกระทำอย่างหนึ่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หากจำเลยที่ 1 ได้รับความเสียหาย โดยการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วยเหตุใด ๆ ก็ชอบที่จะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ในคดีล้มละลายดังกล่าวไม่ใช่มายื่นคำร้องในคดีนี้

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งไม่รับคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ไว้ดำเนินการ ตามมาตรา 91

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 286/2549 เมื่อเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งไม่รับคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ไว้พิจารณา เนื่องจาก เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้เกินกำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้ เจ้าหนี้ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อ ศาล ล้มละลายกลางขอให้กลับหรือแก้ไขคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อน ตามพระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 เสียก่อน เมื่อศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งประการใด ซึ่งหาก เจ้าหนี้ไม่เห็นพ้องด้วยเจ้าหนี้จึงมีสิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลาย และ วิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 24 วรรคหนึ่ง การที่เจ้าหนี้ยังไม่ได้ปฏิบัติตาม มาตรา 146 แต่ได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลฎีกาโดยไม่มีบทกฎหมายใดให้ อำนาจ แก่เจ้าหนี้ที่จะอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไปยังศาลฎีกาได้ อุทธรณ์ของ เจ้าหนี้จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีความเห็นไม่เพิกถอนการโอนหรือการชำระหนี้ ตามมาตรา 113 หรือมาตรา 115

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4155/2536 การยื่นคำร้องต่อศาลขอให้เพิกถอนการโอน ทรัพย์สินหรือการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 114, 115 นั้น เป็นอำนาจโดยเฉพาะของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อโจทก์หรือเจ้าหนี้ ยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอให้ดำเนินการเพิกถอนการโอนทรัพย์สินของลูกหนี้ตาม มาตรา 114, 115 แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่งยกคำร้อง โจทก์หรือเจ้าหนี้ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้เพิกถอนคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 ได้ แต่ไม่มีอำนาจที่จะยื่นคำร้องต่อศาลโดยตรงเพื่อขอให้ศาลเพิกถอนการโอนทรัพย์สิน รายนี้

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จำหน่ายชื่อผู้ถูกทวงหนี้จากบัญชีลูกหนี้ตามมาตรา 119

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1233/2543 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้คัดค้านแจ้งให้ผู้ร้อง ทราบว่าผู้ร้องเป็นหนี้ลูกหนี้ แต่ผู้ร้องปฏิเสธหนี้ผู้คัดค้านสอบสวนแล้วมีคำสั่งให้จำหน่ายชื่อผู้ร้อง จากบัญชีลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 119 วรรคสอง การที่เจ้าหนี้ และลูกหนี้ยื่นคำร้องว่าตนได้รับความเสียหายจากคำสั่งของผู้คัดค้านดังกล่าว ขอให้ศาลมีคำสั่งกลับ ความเห็นของผู้คัดค้านตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 ผู้คัดค้านยื่นคำ

คัดค้านศาลชั้นต้นเห็นว่า ผู้ร้องยังคงเป็นหนี้ลูกหนี้อยู่ คำสั่งนี้เป็นคำสั่งที่วินิจฉัยว่าคำสั่งของผู้คัดค้านไม่ถูกต้องมีผลเท่ากับผู้คัดค้านมีความเห็นว่าผู้ร้องเป็นหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 119 วรรคสอง ผู้คัดค้านจึงต้องปฏิบัติตามโดยต้องแจ้งจำนวนหนี้ยืนยันให้ผู้ร้องทราบ

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาตามมาตรา 122
- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งให้ถอนการยึดในกรณีที่มีผู้คัดค้านการยึดทรัพย์

ตามมาตรา 158

คำพิพากษาฎีกาที่ 714/2493 การที่มีผู้คัดค้านให้ถอนการยึดทรัพย์ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดไว้ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่งให้ถอนการยึด ดังนี้ โจทก์ย่อมร้องต่อศาลได้ตามมาตรา 146

- การปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ

คำพิพากษาฎีกาที่ 593/2509 การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อายัดทรัพย์ของลูกหนี้ผู้ล้มละลายแล้วต่อมาผู้คัดค้าน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้สอบสวนพยานของผู้คัดค้านแล้วสั่งถอนการอายัดนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมมีอำนาจทำได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 19 และเมื่อผู้ร้องร้องต่อศาลขอให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาและมีคำสั่งกลับคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ศาลก็มีอำนาจที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างไร่อมแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรเป็นรายๆ ไป ตามมาตรา 146 กรณีไม่เข้ามาตรา 158 ซึ่งเป็นเรื่องที่มีผู้คัดค้านว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจยึดทรัพย์

2.3 แนวคิดของศาลปกครองเกี่ยวกับการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ศาลปกครองเป็นองค์กรตุลาการที่จัดตั้งขึ้นแยกออกมาเป็นเอกเทศจากศาลยุติธรรมภายใต้ “ระบบศาลคู่” เพื่อให้ศาลปกครองทำหน้าที่เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการในกระบวนการยุติธรรมทางปกครองแยกต่างหากจากศาลยุติธรรมที่ใช้อำนาจตุลาการในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและอาญา ด้วยเหตุนี้ศาลปกครองจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองโดยเฉพาะ อันหมายถึงคดีพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน และคดีพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเอง อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายหรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง เช่น คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎคำสั่งหรือการกระทำอื่นใด คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงาน

ทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดทางปกครองหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง เป็นต้น (สุรียา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท, 2562, หน้า 220)

2.3.1 คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติเขตอำนาจของศาลปกครองไว้ในมาตรา 9 วรรคหนึ่ง ความว่า “ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษา หรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็น หรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการใดอย่างหนึ่ง

(6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง”

จะเห็นได้ว่าคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ (สุรียา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท, 2562, หน้า 242-243) ได้แก่

1. ลักษณะของคู่กรณี

ลักษณะของคู่กรณีเป็นหลักเกณฑ์ประการแรกที่ใช้ในการพิจารณาว่าคดีพิพาทดังกล่าวเป็นคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองหรือไม่ ซึ่งคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองจะต้องเป็นคดีพิพาทระหว่างคู่กรณีอย่างใดอย่างหนึ่งในสองลักษณะดังต่อไปนี้

(1) คดีที่มีคู่กรณีฝ่ายแรกเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเป็นเอกชน

(2) คดีที่มีคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน

หากคดีดังกล่าวเป็นคดีพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกันเองโดยไม่มีคู่ความฝ่ายใดเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเลย คดีนั้นย่อมไม่ใช่คดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง และเป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม เช่น โจทก์ซึ่งเป็นเอกชนยื่นฟ้องจำเลยซึ่งเป็นเอกชนด้วยกันว่าจำเลยยื่นคำขอออกโฉนดที่ดินโดยใช้หลักฐาน น.ส. 3 ก. เลขที่ 218 ซึ่งออกทับซ้อนที่ดิน น.ส. 3 ก. เลขที่ 249 ของโจทก์ โจทก์ยื่นคำคัดค้านแล้ว แต่เจ้าพนักงานที่ดินมีคำสั่งเปรียบเทียบแล้วให้ออกโฉนดที่ดินแก่จำเลย ขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งเปรียบเทียบและให้ยกเลิกการออกโฉนดที่ดินตามคำสั่งดังกล่าว (คำวินิจฉัยชี้ขาดที่ 22/2553)

2. ลักษณะของข้อพิพาท

ลักษณะของข้อพิพาทเป็นหลักเกณฑ์ประการที่สองที่ใช้ในการพิจารณาว่าคดีพิพาทดังกล่าวเป็นคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองหรือไม่ ซึ่งคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองจะต้องเป็นคดีที่มีข้อพิพาทอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

(1) คดีที่มีข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งหมายถึงคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการกระทำฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

(2) คดีที่มีข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมทางปกครองของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งหมายถึงคดีพิพาทเกี่ยวกับการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดทางปกครอง หรือความรับผิดอย่างอื่น และคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) (3) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2539

(3) คดีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ซึ่งหมายถึงคดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (5) และ (6) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เช่น คดีพิพาทเกี่ยวกับการฟ้องเพิกถอนคำสั่ง ของ

คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ผู้ใดคนหนึ่งหรือกรรมการดำเนินการจะเป็นผลให้การเลือกตั้งไม่ได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้เป็นการชั่วคราวต่อศาลปกครองสูงสุดตามมาตรา 32 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560

2.3.2 คดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง (สุรียา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, 2562, หน้า 304-336)

แม้ว่าระบบกฎหมายไทยจะมีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นเพื่อเป็นองค์กรหลักที่มีเขตอำนาจทั่วไปในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง ซึ่งหมายความว่าศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำทางปกครองที่กฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในระยะเวลาที่ผ่านมายังมีผู้นำคดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองมายื่นฟ้องต่อศาลปกครองเป็นจำนวนมาก ศาลปกครองจึงไม่อาจรับคดีดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษาได้ โดยคดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองดังกล่าว อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. คดีพิพาทที่ไม่ได้เกิดจากการใช้อำนาจปกครอง

คดีพิพาทที่ไม่ได้เกิดจากการใช้อำนาจปกครองย่อมไม่ใช่คดีปกครองนั้น แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้โดยชัดแจ้ง ฝ่ายปกครองก็ไม่อาจรับคดีดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษาได้โดยสภาพ ซึ่งได้แก่ คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำดังต่อไปนี้

(1) การกระทำทางนิติบัญญัติ

การกระทำทางนิติบัญญัติไม่ใช่การกระทำทางปกครองดังนั้นคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำนิติบัญญัติจึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง เช่น การฟ้องขอให้เพิกถอนพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีสถานะเทียบเท่าพระราชบัญญัติไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง แต่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (คำสั่งที่ ฟ. 51/2551)

(2) การกระทำทางตุลาการ

การกระทำทางตุลาการเป็นการใช้อำนาจตุลาการซึ่งอาจถูกตรวจสอบโดยศาลที่มีลำดับชั้นสูงกว่าในระบบศาลเดียวกันเท่านั้น ดังนั้น คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำทางตุลาการจึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง เช่น การฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการที่ผู้พิพากษาไม่รับฟ้องคดีทุกคดีที่ผู้ฟ้องคดีเป็นโจทก์ (คำสั่งที่ 242/2545) การฟ้องขอให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (คำสั่งที่ 808/2550) การฟ้องขอให้ศาลปกครองมีคำสั่งให้ศาลมณฑลทหารบก

ที่ 21 และศาลทหารกลางอนุญาตให้รื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ฟ้องคดีชั้นพิจารณาใหม่ (คำสั่งที่ 226/2551) เป็นต้น

(3) การกระทำทางรัฐบาล

การกระทำทางรัฐบาลเป็นการกระทำทางบริหารอย่างหนึ่งที่เป็นการใช้อำนาจทางการเมืองตามกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญ โดยมีลักษณะเป็นการกระทำในความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วไม่อยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบขององค์กรตุลาการ แต่หากระบบกฎหมายใดต้องการให้มีการควบคุมตรวจสอบการกระทำดังกล่าวในทางกฎหมาย ก็จะมีบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเป็นเรื่อง ๆ ในรัฐธรรมนูญ และมอบหมายให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด กรณีใดที่ไม่ได้บัญญัติไว้การตรวจสอบการกระทำทางรัฐบาลย่อมไม่อาจกระทำได้ในทางกฎหมาย กล่าวคือไม่สามารถฟ้องการกระทำทางรัฐบาลต่อศาลได้แต่ต้องควบคุมตรวจสอบกันทางการเมืองเท่านั้น คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำทางรัฐบาลจึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง เพราะการกระทำทางรัฐบาลไม่ได้เป็นการใช้อำนาจทางปกครองดังเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 197 วรรคสาม ที่บัญญัติว่าอำนาจของศาลปกครองไม่รวมถึงการวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรอิสระ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญขององค์กรอิสระนั้น

(4) คดีพิพาททางแพ่ง

คดีพิพาทอันเกิดจากนิติสัมพันธ์ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ย่อมเป็นคดีพิพาททางแพ่งซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม เช่น คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางแพ่ง คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลในทางแพ่ง

(5) คดีอาญา

คดีที่ฟ้องขอให้ลงโทษทางอาญาแก่บุคคลย่อมเป็นคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม ดังนั้น การฟ้องคดีเพื่อขอให้ลงโทษทางอาญาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 โดยมิได้มุ่งหมายให้ฝ่ายตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองของเจ้าหน้าที่ของรัฐและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในทางปกครอง จึงเป็นคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม

2. คดีพิพาทที่เกิดจากการใช้อำนาจปกครองแต่มีลักษณะพิเศษ

แม้ว่าศาลปกครองจะเป็นศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไปในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง แต่ด้วยลักษณะพิเศษและเหตุผลหลาย ๆ ประการ จึงได้มีการยกเว้นไม่ให้คดีปกครองบางประเภทอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ทั้งนี้ การยกเว้นดังกล่าวอาจกระทำโดยชัดแจ้งด้วยการ

บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และกฎหมายเฉพาะต่าง ๆ หรือเป็นการยกเว้นโดยปริยายตามหลักกฎหมายทั่วไปดังต่อไปนี้

(1) ข้อยกเว้นตามมาตรา 9 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้คดีปกครองบางประเภทไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ซึ่งได้แก่

- การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร
- การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

- คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชำนาญพิเศษ ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลล้มละลาย อันเป็นศาลชั้นต้นในระบบศาลยุติธรรมที่มีเขตอำนาจเหนือคดีชำนาญพิเศษ ทั้งนี้ คดีพิพาทในศาลชำนาญพิเศษที่ไม่เกี่ยวข้องกับกรกระทำทางปกครอง อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรมตามหลักทั่วไป ซึ่งศาลปกครองย่อมไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับคดีพิพาทที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชำนาญพิเศษในหลายกรณีมีการกระทำทางปกครองปะปนอยู่ด้วย ดังนั้น เพื่อความเป็นเอกภาพในการพิจารณาพิพากษาคดี มาตรา 9 วรรคสอง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 จึงกำหนดให้คดีพิพาทที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชำนาญพิเศษทั้งหมดไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง

ในส่วน of ศาลล้มละลายนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 7 กำหนดให้ศาลล้มละลายมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายและคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบทและบทใดบทหนึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย ซึ่งคดีล้มละลาย หมายถึง คดีตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีดังกล่าว เช่น คดีที่เจ้าหนี้ฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลาย คดีที่เจ้าหนี้ฟ้องขอให้จัดการมรดกของลูกหนี้ในกรณีที่เจ้าหนี้อาจฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้หากลูกหนี้อยู่ยังมีชีวิตอยู่ คดีที่ผู้ชำระบัญชียื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้นิติบุคคลล้มละลาย คดีที่เจ้าหนี้หรือลูกหนี้หรือหน่วยงานของรัฐยื่นคำขอให้ฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ เป็นต้น ส่วนคดีอาญาตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย หมายถึง คดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/80 ถึงมาตรา 90/89 และมาตรา 161 ถึงมาตรา 174 เช่น การยื่น คำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการอันเป็นเหตุในสาระสำคัญซึ่งอาจทำให้ลูกหนี้ เจ้าหนี้ ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย หรือการที่เจ้าหนี้ขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายโดยไม่เป็นความจริงในส่วนสาระสำคัญ เป็นต้น

(2) ข้อยกเว้นตามกฎหมายเฉพาะ

- รัฐธรรมนูญ
- พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544
- พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548
- พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

(3) ข้อยกเว้นตามหลักกฎหมายทั่วไป

หลักกฎหมายทั่วไปเป็นหลักการที่เป็นรากฐานของระบบกฎหมายทั้งระบบ เป็นสิ่งที่อยู่เหนือบรรดาถ้อยคำของกฎหมายที่บัญญัติขึ้นที่เรียกว่าเจตนารมณ์ของกฎหมาย หลักกฎหมายทั่วไปจึงสามารถใช้บังคับได้แม้ว่าจะมิได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งข้อ 5 วรรคสอง แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ได้บัญญัติให้นำหลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครองมาใช้ได้ หากกฎหมายหรือระเบียบดังกล่าวมิได้กำหนดเรื่องนั้นไว้โดยเฉพาะ หลักกฎหมายทั่วไปที่ศาลปกครองนำมาวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ได้แก่ คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินกิจการขององค์กรทางศาสนา คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน

- คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

การดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งเป็นขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตามคำสั่งของศาลยุติธรรมและการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิของบุคคลในทางแพ่ง ดังนั้น หากมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียขอที่จะโต้แย้งคัดค้านต่อศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีหลักอันเป็นที่มาของข้อโต้แย้งดังกล่าว (คำวินิจฉัยชี้ขาดที่ 56/2557 ที่ 18/2558 และที่ 89/2559) เช่น การขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยอ้างว่ากระบวนการขายทอดตลาดมิชอบด้วยกฎหมายนั้น ต้องร้องคัดค้านต่อศาลยุติธรรมซึ่งออกหมายบังคับคดี (คำวินิจฉัยชี้ขาดที่ 11/2550 ที่ 19/2550 และที่ 36/2550) ผู้ฟ้องคดีฟ้องขอให้เพิกถอนสัญญาซื้อขายทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดที่ผู้ฟ้องคดีทำกับสำนักงานบังคับคดีและขอรับเงินมัดจำคืนอันเป็นส่วนหนึ่งของการบังคับคดี ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรม (คำสั่งที่ 225/2559) เป็นต้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดิน

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดิน

องค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน (Ombudsman) เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่ประเทศสวีเดน โดยมีฐานะเป็นตัวแทนพระมหากษัตริย์ในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นระบบรัฐสภา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเปลี่ยนมาเป็นตัวแทนของรัฐสภาในการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560, หน้า 1) ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน และเป็นองค์กรที่ถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายรัฐสภาซึ่งได้ผลดีเป็นอย่างยิ่ง นอกเหนือจากการควบคุมโดยฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ โดยประยุกต์ให้เหมาะสมกับระบบการบริหารราชการและควบคุมฝ่ายปกครองในประเทศนั้น ๆ กันอย่างแพร่หลายรวมถึงประเทศไทยด้วย (พงศ์ศุข สุขสาคร, 2555, หน้า 9) สำหรับประเทศไทย มีการจัดตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ใช้ชื่อว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” โดยจะเป็นองค์กรที่สามารถเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560, หน้า 2)

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินในการตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรที่มีอำนาจการตรวจสอบควบคุมนอกเหนือจากองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ อันเป็นแนวคิดในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่เกิดขึ้นเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจโดยบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้อำนาจ ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่แห่งรัฐและองค์กรแห่งรัฐนั้น ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและตามที่กฎหมายได้วางกรอบการใช้อำนาจไว้ อีกทั้งเป็นการคุ้มครองต่อหลักสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกกระทบกระเทือนด้วย (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2550, หน้า 35-36) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานในการจัดตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน คือ หลักนิติรัฐ หลักความชอบด้วยกฎหมาย หลักการแบ่งแยกอำนาจ และการควบคุมตรวจสอบฝ่ายปกครอง

2.1.1.1 หลักนิติรัฐและหลักความชอบด้วยกฎหมาย

หลักนิติรัฐเป็นแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่สำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดของประชาชน ซึ่งประชาชนได้มอบอำนาจให้รัฐในการปกครองประเทศ ประชาชนจึงมีฐานะเป็นทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยมีหลักนิติรัฐเป็นหลักประกันไม่ให้รัฐใช้อำนาจเกินขอบเขตของกฎหมายจนไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยการกำหนดให้รัฐใช้อำนาจได้ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง โดยเฉพาะการกระทำของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจไว้ อันเป็นไปตามหลักที่ว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ” และรัฐที่มีการปกครองโดยยึดถือนิติรัฐเป็นสำคัญจะต้องให้สิทธิแก่ประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐสามารถร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชาของผู้กระทำละเมิด หรือฟ้องร้องต่อองค์กรตุลาการได้ เพื่อเป็นการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง (พงศ์ศุข สุขสาคร. 2555. หน้า 10-12)

2.1.1.2 หลักการแบ่งแยกอำนาจ

การใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐต้องมีขอบเขตจำกัดเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกล่วงละเมิด หลักหนึ่งที่เป็นขอบเขตในการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ หลักของการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of power) ของนักปราชญ์ชาวฝรั่งเศสคือ มองเตสกีเอร์ (Montesquieu ค.ศ. 1689-1755) ได้อธิบายว่าในรัฐทุกรัฐจะมีอำนาจสูงสุดที่ เรียกว่า อำนาจอธิปไตยอยู่ 3 ประการ (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. 2557. หน้า 268-269) คือ

1. อำนาจนิติบัญญัติ คืออำนาจที่เกี่ยวกับการออกกฎหมายการจัดวางระเบียบ การกำหนดข้อบังคับทั่วไปทั้งภายในและภายนอก รัฐมีอำนาจออกกฎหมายมาบังคับการดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วไป และยังมีอำนาจในการแก้ไขกฎหมาย และการยกเลิกกฎหมาย
2. อำนาจบริหาร เป็นการใช้อำนาจที่ขึ้นอยู่กับหลักกฎหมายมหาชน เป็นการบังคับใช้การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมาย รัฐมีอำนาจในการดูแลความปลอดภัยภายในและภายนอกประเทศ และใช้กำลังเพื่อให้ประชาชนเคารพกฎหมาย
3. อำนาจตุลาการ คือการวินิจฉัยอรรถคดีความต่าง ๆ รัฐจำเป็นต้องจัดให้มีการลงโทษบุคคลเมื่อมีการกระทำผิดกฎหมาย และจัดให้มีการพิพากษาวินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างเอกชนที่อยู่ภายใต้กฎหมาย

เมื่อพิจารณา จะเห็นว่า มองเตสกีเอร์ไม่ต้องการให้อำนาจอยู่ที่บุคคลใดเพียงคนเดียว เพราะตามธรรมชาติบุคคลใดก็ตามซึ่งมีอำนาจอยู่ในมือมักจะใช้อำนาจเกินเลยอยู่เสมอ ดังนั้น เพื่อจะมีให้มีการใช้อำนาจเกินขอบเขต จึงจำเป็นต้องให้อำนาจหนึ่งหยุดยั้งอีกอำนาจหนึ่งตามวิถี

แห่งกำลังหรือที่มักจะมีคำกล่าวที่ว่า อำนาจย่อมหยุดยั้งได้โดยอำนาจ (Power Stop Power) บุคคลจึงจะมีเสรีภาพได้ แต่ถ้าหากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารนั้นรวมอยู่ที่บุคคลเพียงคนเดียว บุคคลจะไม่มีเสรีภาพ เพราะเกรงว่าบุคคลคนเดียวก็นั้นจะออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายนั้น อย่างกดขี่และถ้าอำนาจตุลาการไม่แยกออกจากอำนาจนิติบัญญัติบุคคลจะไม่มีเสรีภาพ กล่าวคือ ถ้าอำนาจตุลาการมารวมกับอำนาจนิติบัญญัติเสรีภาพของบุคคลจะอยู่ในมือของผู้ใช้อำนาจดังกล่าว เพราะผู้พิพากษาเป็นผู้ออกกฎหมายด้วย และถ้าอำนาจตุลาการมารวมกับอำนาจบริหาร ผู้พิพากษา จะมีอำนาจบังคับราษฎรได้อย่างเต็มที่ดังนั้น มองเตสกีเอร์จึงกำหนดให้องค์กรผู้ใช้อำนาจต้องเป็นอิสระ จากกันเพื่อคุ้มครองและให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนนั่นเอง เจตนาแท้จริงของ มองเตสกีเอร์ไม่ใช่บอกว่าอำนาจอธิปไตยต้องแบ่งแยกออกเป็น 3 อำนาจ หากแต่เป็นการแบ่งแยกอำนาจ อธิปไตยให้องค์กรต่างๆ ใช้เพื่อจะไม่ให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งใช้อำนาจเพียงองค์กรเดียว แสดงให้เห็นว่า อำนาจนั้นเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายใจ ผู้ใช้อำนาจที่ขาดคุณธรรมอาจใช้อำนาจโดยมิชอบฉะนั้น จึงอาจจะเรียก หลักการแบ่งแยกอำนาจเช่นนี้ได้ว่าทฤษฎีการแบ่งแยกองค์กรเพื่อใช้อำนาจอธิปไตย (วิชฌู เครือ งาม. 2530. หน้า 210-211)

เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบจึงจำเป็นต้องจัดระบบการปกครองในลักษณะที่ ให้ผู้ถืออำนาจคนหนึ่งถ่วงหรือยับยั้งการใช้อำนาจเกินขอบเขตของบุคคลอื่น ๆ ได้ จะต้องมีการที่ เป็นหลักประกันในการดำเนินการของแต่ละองค์กรเพื่อป้องกันการใช้อำนาจที่ไม่ชอบ โดยการให้ ผู้ถืออำนาจองค์กรหนึ่งถ่วงหรือยับยั้งการใช้อำนาจเกินขอบเขตขององค์กรหรือผู้ถืออำนาจองค์กร ต่าง ๆ ได้ การควบคุมการใช้อำนาจโดยมิชอบจึงต้องใช้วิธีการแบ่งแยกอำนาจและถ่วงดุลอำนาจ ระหว่างองค์กรด้วยกัน ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมเสมอ คือหลักการแบ่งแยกอำนาจคือ การดุลหรือ คานอำนาจ (Check and Balance) เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ เป็นการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพราะหากอำนาจรวมศูนย์อยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งหรือบุคคลหรือ กลุ่มคนเพียงคนเดียว ผู้ปกครองอาจใช้อำนาจตามอำเภอใจและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ การจัดระบบการปกครองในลักษณะที่ให้ผู้ถืออำนาจคนหนึ่ง ถ่วงหรือยับยั้งการใช้อำนาจเกินขอบเขตของผู้ถืออำนาจคนอื่น ๆ จึงทำให้เกิดการตรวจสอบและ ควบคุมการใช้อำนาจอย่างแท้จริง (พงศ์ศุข สุขสาคร. 2555. หน้า 22-26)

2.1.1.3 หลักการควบคุมตรวจสอบฝ่ายปกครอง

เมื่อพิจารณาการใช้อำนาจอธิปไตยขององค์กรของรัฐทั้งสามองค์กร องค์กรที่มี ผลกระทบต่อประชาชนมากที่สุดคือ ฝ่ายปกครอง การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองในการดำเนินกิจกรรม ทางปกครองเป็นการใช้กฎหมายมหาชนบังคับเอกชนให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง ได้เองฝ่ายเดียวโดยไม่ ต้องได้รับความยินยอมจากเอกชนผู้นั้น ฝ่ายปกครองจึงเป็นองค์กรของรัฐ

ที่ใช้อำนาจกระทบ สิทธิและเสรีภาพของเอกชนมากที่สุด ในรัฐที่ปกครองภายใต้หลักนิติรัฐ จึงจำเป็นต้องควบคุมฝ่ายปกครองมิให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจ การควบคุมฝ่ายปกครองอาจจำแนก ออกได้เป็น 2 ลักษณะตามองค์กรผู้ควบคุม ดังต่อไปนี้

1. การควบคุมโดยองค์กรภายในฝ่ายปกครอง การควบคุมโดยองค์กรภายในฝ่าย ปกครองเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรภายใน ปกครองได้ตรวจสอบการกระทำของฝ่ายปกครองอีกครั้ง หนึ่ง โดยอาจเป็นการควบคุมโดยแท้ อำนาจเหนือหรืออาจเป็นการควบคุมโดยการอุทธรณ์ภายในฝ่าย ปกครองก็ได้ โดยแบ่งได้เป็นดังนี้

(1) การควบคุมโดยผู้มีอำนาจเหนือ อาจเป็นการควบคุมโดยผู้บังคับบัญชา หรือผู้กำกับดูแลก็ได้ ในกรณีที่เป็นความสัมพันธ์ภายในองค์กรฝ่ายปกครองเดียวกันย่อมถูกควบคุม โดยผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บังคับบัญชามีอำนาจควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทุกเรื่อง โดยสามารถควบคุม ได้ทั้งความชอบด้วยกฎหมายและความเหมาะสมของการกระทำนั้น ซึ่งผู้กำกับดูแลมีอำนาจควบคุม ผู้ใต้กำกับดูแลได้เท่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้ โดยสามารถควบคุมได้เฉพาะความชอบด้วยกฎหมาย เท่านั้น

(2) การควบคุมโดยการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ระบบ คือ (1) แบบไม่บังคับ ซึ่งหมายถึง ระบบที่กฎหมายบัญญัติในลักษณะที่เป็นทางเลือกให้ คู่กรณีมีสิทธิที่จะเลือกใช้สิทธิในการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนฟ้องคดีหรือไม่ก็ได้ (2) ระบบอุทธรณ์แบบบังคับหมายถึง ระบบที่กฎหมายบังคับให้คู่กรณีต้องดำเนินการอุทธรณ์ภายใน ฝ่ายปกครองก่อนเสมอจึงจะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาล การอุทธรณ์ในระบบบังคับจึงกลายเป็นเงื่อนไขการ ฟ้องคดีที่หากคู่กรณีไม่ดำเนินการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนแล้ว ศาลไม่มีอำนาจรับคดีดังกล่าวไว้ พิจารณาได้ ซึ่งศาลปกครองใช้ระบบนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี ปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคสอง

2. ควบคุมโดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครองมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การควบคุมทางการเมือง การควบคุมโดยองค์กรอิสระ และการควบคุมโดยองค์กรตุลาการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โดยที่องค์กรตุลาการมีหลักประกันความเป็นอิสระ พิจารณาคดีโดยเปิดเผย เปิดโอกาสให้ คู่ความทั้งสองฝ่ายนำพยานหลักฐานต่าง ๆ มาสนับสนุนข้อต่อสู้ของตนและหักล้างข้อต่อสู้ของฝ่ายตรงข้าม ได้อย่างเต็มที่ และต้องให้เหตุผลประกอบคำพิพากษาของตนเสมอ การควบคุมโดยองค์กรตุลาการ (Judicial Control) จึงเป็นระบบการควบคุมที่ให้หลักประกันแก่ประชาชนได้ดีที่สุด แต่องค์กรตุลาการ ควบคุมได้เฉพาะความชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ทั้งนี้ ระบบการควบคุมฝ่าย ปกครองโดยองค์กร ตุลาการอาจจำแนกตามระบบศาลได้เป็น 2 ระบบ คือระบบศาลเดี่ยว ซึ่งเป็นระบบที่ศาลยุติธรรม พิจารณาคดีทุกประเภท ส่วนมากอยู่ประเทศที่ใช้ระบบ Common Law และระบบศาลคู่ที่มีการแยก

ศาลปกครองออกมาพิจารณาคดีปกครองเป็นเอกเทศจากศาลยุติธรรม ซึ่งส่วนมากอยู่ในประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law (สุริยา ปานแป้น อนุวัฒน์ บุญนันท์. 2562. หน้า 32-34)

การควบคุมโดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครองโดยองค์กรอิสระในการตรวจสอบเรื่องการใช้อำนาจต่าง ๆ ของฝ่ายปกครอง โดยองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบต้องมีความอิสระสูง ไม่มีใครสามารถแทรกแซงได้ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตรวจสอบการทุจริตต่อหน้าที่ การมีผลประโยชน์ขัดกันระหว่างประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ส่วนตัว รวมไปถึงการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีหน้าที่การตรวจสอบเงินคงคลัง และการใช้จ่ายเงินของรัฐ และผู้ตรวจการแผ่นดินที่ตรวจสอบความเหมาะสมเป็นธรรมของการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น (พงศ์สุข สุขสาคร. 2555. หน้า 34-36)

2.1.2 ผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2.1.2.1 โครงสร้างของผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีการก่อตั้งครั้งแรกในประเทศแถบสแกนดิเนเวีย โดยประเทศแรกที่ทำให้กำเนิดระบบผู้ตรวจการแผ่นดิน คือ ราชอาณาจักรสวีเดน เมื่อปี ค.ศ. 1809 เรียกว่า “ออมบุดสแมน” (Ombudsman) เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลและปิดเป่าเรื่องทุกข์ร้อนของประชาชน แทนพระมหากษัตริย์ในสมัยนั้น ซึ่งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินนี้ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลบรรลุผลสำเร็จเป็นอย่างดีและมีวิวัฒนาการเรื่อยมา หลังจากนั้นระบบผู้ตรวจการแผ่นดินก็ได้แพร่หลายไปในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งยุโรป แอฟริกา เอเชีย เอเชีย-แปซิฟิก แคริบเบียน อเมริกาเหนือ โดยประเทศต่าง ๆ ได้นำระบบ “ผู้ตรวจการแผ่นดิน” ไปใช้ และมีการเพิ่มบทบาท หน้าที่ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเพิ่มมากขึ้นไปประยุกต์ใช้ในบริบทของตน

สำหรับประเทศไทยที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย เริ่มมีแนวความคิดเรื่องผู้ตรวจการแผ่นดินหลังสวีเดน ถึง 188 ปี โดยมีการจัดตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินขึ้นเป็นครั้งแรกอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (ค.ศ. 1997) มีชื่อเรียกว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” และในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2543 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายพิเชต สุนทรพิพิธ เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาคนแรก ซึ่งถือเป็นการกำเนิดผู้ตรวจการแผ่นดิน (ของรัฐสภา) ขึ้น เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ต่อมา ได้มีการเปลี่ยนชื่อจาก “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” มาเป็น “ผู้ตรวจการแผ่นดิน” ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และมีการเพิ่มบทบาทหน้าที่ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินเพิ่มมากขึ้น (วิทวัส รชตะนันท์. 2562. หน้า 40-42)

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 ซึ่งบัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีจำนวนสามคนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งได้รับการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่าหรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่ากรมตามที่คณะกรรมการสรรหาประกาศกำหนด โดยต้องดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี จำนวนสองคน และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณะมาแล้วไม่น้อยกว่ายี่สิบปี จำนวนหนึ่งคน และกำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

2.1.2.2 หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน

หน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินในปัจจุบัน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใด ๆ บรรดาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน หรือเป็นภาระแก่ประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ

(2) แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่าผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น

(3) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ทราบถึงการที่หน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ

(4) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น

การดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจข้างต้น ต้องมุ่งหมายที่จะส่งเสริมสนับสนุน และให้คำแนะนำ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขจัดความเหลื่อมล้ำ อำนาจประโยชน์ให้แก่ประชาชนอย่างทัดเทียมกันและลดภาระที่เกิดขึ้นกับประชาชนโดยไม่จำเป็นหรือเกินสมควรแก่เหตุ รวมทั้งขจัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมที่หน่วยงานของรัฐปฏิบัติต่อประชาชนในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

ไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินตาม (1) หรือ (2) โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบเพื่อพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควรต่อไป อนึ่ง ในกรณีการดำเนินการตามหน้าที่ข้างต้น พบว่า เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการต่อไป

นอกจากนี้ในการปฏิบัติหน้าที่สามประการข้างต้น ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่า

(1) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้เสนอ เรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(2) กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อ ศาลปกครองและให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้ง ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

2.1.2.3 ข้อจำกัดอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน

แม้ผู้ตรวจการแผ่นดินจะมีอำนาจตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ตามกฎหมาย มีข้อจำกัดอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน ดังนี้

1. การดำเนินการกรณีเป็นเรื่องเฉพาะตัว หรือเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ หน่วยงานของรัฐ ในการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจถ้าผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า ความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมเรื่องใดเป็นเรื่องเฉพาะตัวเป็นรายกรณีหรือเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่ และอำนาจของหน่วยงานของรัฐที่จะขจัดความเดือดร้อนหรืออำนวยความสะดวกได้ตามหน้าที่และ อำนาจของหน่วยงานของรัฐนั้นอยู่แล้ว ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่การดำเนินการในเรื่องนั้นมีกฎหมายกำหนดให้มีการร้องทุกข์ หรืออุทธรณ์ไว้แล้ว ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องดังกล่าวให้หน่วยงานของรัฐนั้นพิจารณาดำเนินการ ตามหน้าที่และอำนาจต่อไป

(2) ในกรณีที่เป็นเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลหรือการดำเนินการ ทางวินัยของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับการ บริหารงานบุคคลหรือการดำเนินการทางวินัยในกรณีนั้นดำเนินการต่อไป แต่ทั้งนี้ผู้ตรวจการแผ่นดิน อาจแสวงหาข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น เพื่อประโยชน์ในการเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมาย กฎ หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบได้

(3) ในกรณีที่การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ หรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินพิจารณาดำเนินการต่อไปแล้วแต่กรณี

2. เรื่องที่กฎหมายห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา

(1) เรื่องที่เป็นนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนดไว้แต่ก่อนหน้านั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือมีผลให้มีการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ

(2) เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว เว้นแต่เป็นการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการเสนอแนะให้มีการปรับปรุงกฎหมายหรือกฎที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

(3) เรื่องที่ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน

(4) เรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระอื่น หรือที่องค์กรอิสระอื่นรับไว้ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระนั้นแล้วแต่ไม่ตัดอำนาจในการที่จะขอรับทราบผลการพิจารณาขององค์กรอิสระที่รับเรื่องไว้ดำเนินการ

(5) เป็นการร้องเรียนโดยใช้สิทธิไม่สุจริตและการพิจารณาจะไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม

(6) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอย่างเหมาะสมแล้ว

(7) เรื่องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเคยสรุปผลการพิจารณาแล้วเว้นแต่จะปรากฏพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงใหม่อันอาจทำให้ผลการพิจารณาเปลี่ยนแปลงไป

(8) เรื่องอื่นตามมติที่ผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด

ในกรณีที่ความปรากฏในภายหลังว่าเป็นเรื่องที่มีลักษณะตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินสั่งยุติเรื่อง

ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2562 ได้มีประกาศผู้ตรวจการแผ่นดิน เรื่อง กำหนดเรื่อง que ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่รับไว้พิจารณาตามมาตรา 37 (8) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 พ.ศ. 2562 ออกมาซึ่งกำหนดให้เรื่อง ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นเรื่อง que ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่รับไว้พิจารณาตามมาตรา 37 (8) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

(1) เรื่องที่มีข้อมูลไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะรับไว้พิจารณาได้

(2) เรื่องที่ผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียนไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่แสดงพยานหลักฐาน หรือไม่ให้ความร่วมมือในการชี้แจงข้อเท็จจริงต่อผู้ตรวจการแผ่นดินภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยไม่มีเหตุอันสมควร

(3) เรื่องที่ผู้แจ้งหรือผู้ร้องเรียนขอลถอนเรื่องหรือขอยุติเรื่อง

(4) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนตายโดยไม่มีทายาทเข้าแทนที่

(5) เรื่องที่ผู้ร้องเรียนมิได้เป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมโดยตรง

(6) เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล

(7) เรื่องที่มีได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามกฎหมายอื่น

(8) เรื่องที่มีได้เป็นไปตามมาตรา 22 (1) (2) (3) หรือ (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 แล้วแต่กรณี

กรณีตามวรรคหนึ่ง (3) (4) และ (5) หากเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนส่วนรวม หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาต่อไปก็ได้

2.2 ความทั่วไปเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

คู่มือติดต่อราชการกรมบังคับคดี (2562, หน้า 3-5) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของกรมบังคับคดีว่า กรมบังคับคดีจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2517 พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2517 เดิมงานของกรมบังคับคดีมีที่มาจากหน่วยงานราชการระดับกอง ในสำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม 2 กอง คือ กองบังคับคดีแพ่ง และ กองบังคับคดีล้มละลาย จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2517 สมัยรัฐบาล ฯพณฯ ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านกิตติ สีนนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้เห็นความสำคัญของทั้งสองกองดังกล่าว ประกอบกับงานบังคับคดีแพ่งและงานบังคับคดีล้มละลายเพิ่มขึ้นมาก หน่วยงานที่จัดไว้แต่เดิมไม่เหมาะสมกับงานที่นับวันแต่จะทวีปริมาณมากขึ้นทุก ๆ ปี ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งคดีล้มละลาย งานเกี่ยวกับการวางทรัพย์ ได้ขยายอำนาจหน้าที่ที่วราชอาณาจักร รวมทั้งงานชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนบริษัท หรือ นิติบุคคลตามคำสั่งศาล ได้ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถชำนาญงานในหน้าที่ได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2517 ให้ยกฐานะกองบังคับคดีแพ่งและกองบังคับคดีล้มละลาย รวมจัดตั้งขึ้นเป็นกรมบังคับคดีอยู่

ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม แล้วได้ตราพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารงานบางส่วนของสำนักงาน ปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2517 โดยให้โอนบรรดาอำนาจหน้าที่ในส่วนเกี่ยวกับกองบังคับคดีแพ่ง และกองบังคับคดีล้มละลาย รวมทั้งให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้ ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับกองบังคับคดีแพ่ง และกองบังคับคดีล้มละลายไปเป็นของกรมบังคับคดี และนอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งหน่วยงานใหม่ ได้แก่ สำนักงานวางทรัพย์สินกลางและงานอนุญาโตตุลาการ เพื่อชี้ขาดถึงข้อพิพาทเกี่ยวกับการวางทรัพย์สิน ภูมิภาคขึ้น รวม 9 ภาค กรมบังคับคดีจึงมีอำนาจหน้าที่ที่บังคับคดีแพ่งและคดีล้มละลาย ตลอดจน วางทรัพย์สินทั่วประเทศ แล้วเริ่มดำเนินการในฐานะเป็นกรมบังคับคดีนับแต่นั้นเป็นต้นมา

2.2.1 อำนาจหน้าที่ของกรมบังคับคดี

ภารกิจของกรมบังคับคดีตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมบังคับคดี กระทรวง ยุติธรรม พ.ศ. 2561 ข้อ 2 กำหนดว่า ให้กรมบังคับคดี มีภารกิจเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง คดี ล้มละลายและคดีฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การชำระบัญชีตามคำสั่งศาล การ วางทรัพย์สิน การประเมินราคาทรัพย์สิน และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี ดำเนินการยึดอายัด และจำหน่ายทรัพย์สิน รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ตลอดจนกำกับกำกับการฟื้นฟูกิจการของ ลูกหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้และผู้มีส่วนได้เสียได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้อย่างเป็นธรรม โดยให้มีหน้าที่ และอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (1) ดำเนินการบังคับคดีแพ่งตามคำสั่งศาล
- (2) ดำเนินการบังคับคดีล้มละลายตามคำสั่งศาล
- (3) ดำเนินการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามคำสั่งศาล
- (4) ดำเนินการตรวจสอบสิทธิทางบัญชีของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อรับส่วนแบ่งจากคดี ตรวจสอบค่าใช้จ่าย และเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการบังคับคดี
- (5) ชำระบัญชีห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือนิติบุคคลในฐานะผู้ชำระบัญชีตามคำสั่งศาล
- (6) รับวางทรัพย์สินจากลูกหนี้หรือผู้มีสิทธิวางทรัพย์สิน
- (7) ดำเนินการประเมินราคาทรัพย์สิน
- (8) ดำเนินการเกี่ยวกับการเดินหมาย คำคู่ความ หนังสือ หรือประกาศของศาลหรือ หน่วยงานภายในกรม
- (9) พัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการ รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ชั้น บังคับคดี
- (10) บริหารจัดการและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการบังคับคดี และด้านอื่น ๆ ในความรับผิดชอบของกรม

(11) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของกรม ตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย หรือตามคำสั่งศาล

นอกจากนี้ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2561 ยังได้กำหนดหน้าที่และอำนาจของกองบังคับคดีล้มละลาย สำนักงานบังคับคดีแพ่ง และสำนักงานบังคับคดีจังหวัด ดังนี้

1. ข้อ 10 กำหนดว่า กองบังคับคดีล้มละลาย 1-6 มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลายตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

(2) ดำเนินการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือนิติบุคคลในฐานะผู้ชำระบัญชี

ตามคำสั่งศาล

(3) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. ข้อ 14 กำหนดว่า สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 1-6 มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งและการวางทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร

(2) ดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นบังคับคดี

(3) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3. ข้อ 15 กำหนดว่า สำนักงานบังคับคดีจังหวัด มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งและการวางทรัพย์ในจังหวัด

(2) ดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นบังคับคดี

(3) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

จากการศึกษาเรื่องร้องเรียนที่ได้ยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับกรมบังคับคดี หากพิจารณาตัวผู้ถูกร้องเรียนจะพบว่าเป็นการร้องเรียนกรมบังคับคดี อธิบดีกรมบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีกรุงเทพมหานคร สำนักงานบังคับคดีจังหวัด หรืออาจจะร้องเรียนตัวเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยตรง แต่หากพิจารณาถึงเนื้อหาตามคำร้องเรียนแล้วจะพบว่าเป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งและการบังคับคดีล้มละลายเท่านั้น ดังนั้น ในการศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาภาระงานด้านการบังคับคดีแพ่งและคดีล้มละลายของกรมบังคับคดีเท่านั้น

2.2.1.1 การบังคับคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้มีการแก้ไขตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2560 ซึ่งมีการประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2560 โดยกำหนดให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 60 วันนับแต่วันประกาศราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับที่มีการแก้ไขใหม่นี้จึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 กันยายน 2560 เป็นต้นไป และตามมาตรา 21 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ไม่มีผลกระทบถึงกระบวนการพิจารณาของศาลและกระบวนการวิธีการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ได้กระทำไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ” จึงมีผลให้พระราชบัญญัติแก้ไขฉบับนี้ ย่อมใช้บังคับกับกระบวนการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีและกระบวนการพิจารณาของศาลในชั้นบังคับคดีทั้งหมดที่ได้ดำเนินการตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นต้นไป เว้นแต่การประกาศขายทอดตลาดที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ประกาศขายทอดตลาดไปก่อนแล้ว ให้ดำเนินการขายทอดตลาดต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้น (มาตรา 21 วรรคสอง) ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะศึกษาหลักเกณฑ์การบังคับคดีแพ่งโดยยึดถือตัวบทกฎหมายที่แก้ไขแล้วเป็นหลัก ตัวบทมาตราแห่งกฎหมายในบทนี้หากมิได้กล่าวเป็นอย่างอื่น จะหมายถึงตัวบทในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ในภาพรวมของการบังคับคดี ถ้าศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งจะต้องมีการบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ศาลจะออกคำบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องขอให้บังคับคดีเพื่อที่จะได้รับสิทธิตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษานั้น โดยในการบังคับคดีอาจจะต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือจะต้องดำเนินการทางศาล หรืออาจไม่มีเหตุจำเป็นจะต้องดำเนินการทั้งทางเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือทางศาลก็ได้

การบังคับคดีที่ต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดี ได้แก่ กรณีที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระเงิน ซึ่งจะต้องมีการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ กรณีที่ศาลพิพากษาให้ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ศาลพิพากษาให้ขับไล่ลูกหนี้ออกจากอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์สินที่ครอบครอง หรือศาลพิพากษาให้ลูกหนี้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง เมื่อครบกำหนดระยะเวลาในคำบังคับแล้ว หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี เมื่อคำขอของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีลักษณะครบถ้วน ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 275 และมาตรา 276 ศาลจะมีหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการต่อไปตามที่กำหนดไว้ในหมายนั้นและแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ ส่วนการบังคับคดีที่จะต้องดำเนินการทางศาล ได้แก่ กรณีที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง การบังคับคดีกรณีมีคำสั่งให้จับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ในบางกรณี

ไม่มีเหตุจำเป็นจะต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือทางศาล บุคคลที่ชนะคดีก็สามารถนำคำพิพากษานั้นไปยื่นต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามคำพิพากษาที่ศาลพิพากษาได้ เช่น ศาลพิพากษาให้โจทก์จำเลยหย่าขาดจากกัน แต่จำเลยไม่ยอมไปจดทะเบียนหย่า เช่นนี้โจทก์สามารถดำเนินการเองได้ โดยนำคำพิพากษาอันถึงที่สุดที่รับรองว่าถูกต้องยื่นต่อนายทะเบียน (เอื้อน ชุนแก้ว, 2562, หน้า 1-2)

การศึกษาในครั้งนี้นุ่งศึกษาถึงเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดีและเจ้าพนักงานบังคับคดี ดังนั้น ในหัวข้อนี้จะศึกษาเฉพาะการบังคับคดีที่ต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดีเท่านั้น เนื่องจากเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะทำให้เกิดการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้

(1) บุคคลที่มีสิทธิบังคับคดี (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์, 2562, หน้า 129-139)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดีหรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชำระหนี้ (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหรือบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้มีการบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สิน อายัดสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นตามบทบัญญัติแห่งภาคนี้ภายในสิบปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องใดไว้หรือได้ดำเนินการบังคับคดีโดยวิธีอื่นไว้บางส่วนแล้วภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นนั้นต่อไปจนแล้วเสร็จได้

ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งกำหนดให้ชำระหนี้เป็นงวด เป็นรายเดือน หรือเป็นรายปี หรือกำหนดให้ชำระหนี้ในอนาคต ให้นับระยะเวลาสิบปีตามวรรคหนึ่ง ตั้งแต่วันที่หนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอาจบังคับชำระได้

ถ้าสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นการให้ชำระเงิน ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์เฉพาะสิ่ง บุคคลซึ่งได้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีอำนาจบังคับคดีตามความในหมวด 2 การบังคับคดีในกรณีที่เป็นหนี้เงิน หรือหมวด 3 การบังคับคดีในกรณีที่ให้ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์เฉพาะสิ่งแล้วแต่กรณีโดยการร้องขอต่อศาลเพื่อเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาต่อไป”

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น บุคคลที่มีสิทธิในการบังคับคดี คือ คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีหรือบุคคลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ได้แก่

1. คู่ความหรือบุคคลฝ่ายชนะคดี (มาตรา 274 วรรคหนึ่ง)

- มาตรา 274 ผู้ที่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ต้องเป็นคู่ความหรือบุคคลที่เป็นฝ่ายชนะคดี ได้แก่ กรณีศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์หรือศาลพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์ให้โจทก์รับผิดชอบค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแทนจำเลย ก็ถือว่าจำเลยเป็นคู่ความฝ่ายชนะคดีมีสิทธิบังคับคดีในค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายจากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ หรือกล่าวได้ว่าการบังคับคดีอาจเป็นการบังคับหนี้ตามฟ้องหรือค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีก็ได้

- กรณีศาลพิพากษาให้จำเลยแบ่งแยกที่ดินกรรมสิทธิ์รวมให้โจทก์ถือว่าโจทก์และจำเลยมีฐานะเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งกันและกัน จำเลยมีสิทธิร้องขอให้ออกคำสั่งบังคับโจทก์ปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ เท่ากับว่ากรณีเช่นนี้ทั้งโจทก์และจำเลยต่างเป็นฝ่ายชนะคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับคดี

- กรณีผลของคำพิพากษาทำให้โจทก์และจำเลยต่างมีหนี้ต้องชำระหนี้ต่อกันทั้งโจทก์และจำเลยต่างมีสิทธิขอให้บังคับแก่อีกฝ่ายหนึ่งให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา ถือว่าต่างฝ่ายต่างเป็นฝ่ายชนะคดี จึงต่างเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในหนี้ที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องชำระแก่ตน

- สิทธิในการบังคับคดีที่เกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินไม่ใช่สิทธิเฉพาะตัวจึงตกทอดแก่ทายาทได้ ทายาทของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งถึงแก่ความตายย่อมมีสิทธิบังคับคดีแทนเจ้ามรดกซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้

- กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องในความผิดต่อพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ มีคำขอทางแพ่งให้จำเลยออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติเมื่อศาลพิพากษาให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะโจทก์ (พนักงานอัยการ) ย่อมมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ ขณะเดียวกันถือว่ากรมป่าไม้ซึ่งเป็นผู้เสียหายคดีนี้ก็มีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50 มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้เช่นกัน แสดงว่าคดีนี้โจทก์ (พนักงานอัยการ) และกรมป่าไม้เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้

2. บุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ (มาตรา 274 วรรคหนึ่ง)

ตามบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ได้เพิ่มบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้เป็นผู้มีสิทธิบังคับคดีหรือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา โดยบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ได้รับชำระหนี้ ได้แก่

- กรณีคู่ความตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลตกลงชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอกและศาลมีคำพิพากษาตามยอม บุคคลภายนอกที่ได้รับประโยชน์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความมีสิทธิบังคับคดีและถือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา มีสิทธิบังคับคดีได้ด้วย

สิทธิของตนเองไม่ต้องให้คู่ความเดิมบังคับให้ สำหรับคู่ความจะยังคงมีสิทธิร้องขอให้มีการบังคับคดีได้ต่อไปหรือไม่ต้องดูแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาต่อไป

- กรณีศาลสั่งให้โจทก์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่จำเลย เพราะเหตุศาลสั่งให้ใช้วิธีการชั่วคราวโดยความผิดหรือความเลินเล่อของโจทก์ตามมาตรา 263 ถือว่าจำเลยเป็นผู้ได้รับชำระหนี้ตามคำสั่งศาล จำเลยมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ส่วนโจทก์อยู่ในฐานะลูกหนี้ตามคำพิพากษา

- กรณีศาลสั่งให้ผู้ขอเพิกถอนหรือแก้ไขการบังคับคดีที่ผิดระเบียบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ได้รับความเสียหายเพราะคำร้องไม่มีมูลและยื่นเข้ามาประวิงให้ชักช้าตามมาตรา 295 วรรคหก ถือว่าผู้ได้รับความเสียหายเป็นผู้ได้รับชำระหนี้ตามคำสั่งศาลเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ส่วนผู้ขอเพิกถอนเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

- กรณีศาลมีคำสั่งให้ผู้ร้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ตาม มาตรา 323 วรรคท้าย ถือว่าโจทก์เป็นผู้ได้รับชำระหนี้ตามคำสั่งของศาลส่วนผู้ร้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

3. ผู้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในหนี้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งและผู้รับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาในหนี้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง (มาตรา 274 วรรคสาม) มีข้อสังเกตดังนี้

- มาตรา 274 วรรคสาม ให้อำนาจผู้รับโอนหรือรับช่วงสิทธิเรียกร้อง ตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับคดีได้เฉพาะกรณีสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาเป็นการชำระเงิน ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเท่านั้น ดังนี้ สิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาเป็นหนี้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการหรือขับไล่ จะรับโอนหรือรับช่วงสิทธิตามคำพิพากษามาดำเนินการบังคับคดีแทนโดยเข้าสวมสิทธิแทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้

- ผู้มีสิทธิร้องขอเพื่อเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 274 วรรคสาม มี 2 กรณี คือ ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาและผู้รับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษา

- กรณีผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาในหนี้เงินหรือส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งย่อมกระทำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 303 และมาตรา 306 เดิมก่อนแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 274 ศาลฎีกาวางแนวไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วผู้รับโอนสิทธิและหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้ เว้นแต่ผู้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแทนคู่ความหรือบุคคลฝ่ายชนะคดีนั้น มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติให้เข้าสวมสิทธิได้เท่านั้น แต่หลังจากมีการแก้ไขมาตรา 274 วรรคสามแล้ว ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาในหนี้เงิน

หรือส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งมีอำนาจบังคับคดีได้โดยเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา และดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้

- ผู้รับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาในหนี้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง เช่น กรณีผู้เอาประกันภัยพ้องผู้ทำละเมิดและศาลพิพากษาให้ผู้ทำละเมิดชำระเงินแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยย่อมมีฐานะเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา ต่อมาผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยย่อมรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษา เป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษาได้ตามมาตรา 274 วรรคสาม

- กรณีสวมสิทธิเข้าเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษาอาจเกิดขึ้นจากบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่ให้เข้าสวมสิทธิแทนได้

- ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาและผู้รับช่วงสิทธิในสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับคดีได้ เป็นหลักการที่บัญญัติขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2560 ก่อนหน้านี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยโดยเคร่งครัดว่าเจ้าของนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้นที่มีสิทธิบังคับคดี ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องและผู้รับช่วงสิทธิไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้ เว้นแต่ผู้เข้าสวมสิทธิที่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้เข้าสวมสิทธิได้เท่านั้น

นอกจากนี้บุคคลที่กฎหมายบัญญัติให้มีฐานะเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา เช่น

- เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ หากทรัพย์สินนั้นมีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารอาศัยอยู่ และลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออกจากอสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้ซื้อชอบที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลให้ออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารให้ออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ที่ซื้อมานั้น ทั้งนี้ให้ถือว่าผู้ซื้อเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา (มาตรา 334)

- กรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับตามสัญญาประกัน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 วรรคสาม)

- กรณีที่ศาลสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 มาตรา 44 และมาตรา 44/1 ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50)

(2) ผู้ที่ไม่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี (วิเชียร ติเรกอุดมศักดิ์, 2562, หน้า 140-141)

1. เจ้าของนี้ของผู้ชนะคดี (เจ้าของนี้ตามคำพิพากษา) จะอ้างการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 233 เพื่อสวมสิทธิบังคับคดีแทนผู้ชนะคดีไม่ได้

เพราะการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ หมายถึง การใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลโดยเจ้าหนี้เป็นโจทก์ฟ้องแทนลูกหนี้ มิใช่การเข้าสวมสิทธิในการบังคับคดีแทนลูกหนี้

2. เจ้าพนักงานบังคับคดีมิใช่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ไม่มีอำนาจร้องขอให้บังคับคดียกเว้นกรณีตามมาตรา 295 ที่บัญญัติให้ถือว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าฤชาธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีในการยึดหรืออายัดแล้วไม่มีการขายหรือจำหน่าย เนื่องจากมีการถอนหมายบังคับคดี

(3) กำหนดเวลาบังคับคดี (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์, 2562, หน้า 142-163)

เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าพ้นระยะเวลาดังกล่าว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมหมดสิทธิที่จะบังคับคดีกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาอีกต่อไป ซึ่งการนับระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งนั้น หมายถึง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในชั้นที่สุด หากใช้นับแต่วันที่คดีถึงที่สุดแต่อย่างใด ซึ่งเป็นไปตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 10731/2558 (ประชุมใหญ่)

คำพิพากษาฎีกาที่ 10731/2558 (ประชุมใหญ่) เมื่อมีคำพิพากษาที่ก่อให้เกิดหนี้ศาลต้องออกคำบังคับตามมาตรา 272 (เดิม) และเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการขอให้บังคับคดีให้แล้วเสร็จภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษานั้น ตามมาตรา 271 (เดิม) ซึ่งหาได้บัญญัติให้ต้องเริ่มนับแต่วันที่มีคำพิพากษา ถึงที่สุดไม่ ซึ่งสอดคล้องรองรับกับมาตรา 145 วรรคหนึ่ง และมาตรา 231 วรรคหนึ่ง ที่ระบุให้คำพิพากษาผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่พิพากษานั้นตั้งแต่วันที่คำพิพากษาจนถึงวันที่คำพิพากษาถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไข กลับ หรือดลเสีย ถ้าหากมี และแม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็มีสิทธิขอให้บังคับคดีเว้นแต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นคำขอให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี มีคำสั่งให้ทุเลาการบังคับและได้รับอนุญาตจากศาล ในกรณีนี้ระยะเวลาบังคับคดีภายใน 10 ปี ต้องเริ่มตั้งแต่วันที่คำพิพากษาของศาลชั้นที่สุดในคดีนั้น

คดีนี้ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาโดยให้จำเลยขาดนัดเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2543 ไม่มีคู่ความอุทธรณ์ วันสุดท้ายที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนในการขอให้บังคับคดีคือวันที่ 3 เมษายน 2553 เมื่อปรากฏว่าเพื่อยื่นคำแถลงขอให้ออกคำบังคับเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2555 รวมพลระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาศาลชั้นต้น ซึ่งไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้แล้ว จึงไม่มีเหตุให้ศาลชั้นต้นต้องออกคำบังคับ ส่วนที่อ้างว่าจำเลยไม่ได้ยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่และเพิกถอนขอออกคำบังคับ คดียังไม่ถึงที่สุดนั้น ไม่เป็นเหตุให้ระยะเวลาตามมาตรา 274 เปลี่ยนแปลงไป เพราะระยะเวลา 10 ปี มิใช่เริ่มนับแต่คดีถึงที่สุด

ต่อมาเมื่อคำพิพากษาฎีกาที่ 4613/2559 โดยมติที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยเป็นที่ยุติแล้วว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องร้องขอให้บังคับคดีภายในสิบปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หมายถึง วันที่มีคำพิพากษาของศาลชั้นที่สุดในคดีนั้น (ไม่ใช่คำพิพากษาถึงที่สุด)

คำพิพากษาฎีกาที่ 4613/2559 (ประชุมใหญ่) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง มาตรา 271 (ปัจจุบันคือ มาตรา 274) บัญญัติให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องร้องขอให้บังคับคดีภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งหมายถึงวันที่มีคำพิพากษาของศาลในชั้นที่สุดในคดีนั้น เมื่อศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2543 ไม่มีคู่ความฝ่ายใดอุทธรณ์ ดังนี้ การร้องขอให้บังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินจำนองจึงต้องกระทำภายในสิบปี แต่โจทก์เพิ่งยื่นคำขอลงวันที่ 23 มิถุนายน 2556 ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ดำเนินการบังคับคดียึดทรัพย์สินจำนองของจำเลยล่วงพ้นระยะเวลาสิบปี นับแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2543 แล้ว โจทก์จึงสิ้นสิทธิบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินจำนองของจำเลย อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินจำนองยังคงอยู่ และโจทก์สามารถไต่สวนต่อลูกหนี้จำนองหรือ บุคคลภายนอกที่รับโอนทรัพย์สินที่จำนองต่อไปได้

ตามมาตรา 274 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ระยะเวลาบังคับคดี 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ถ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงกำหนดชำระในอนาคต เช่น คำพิพากษาหรือคำสั่งกำหนดให้ชำระหนี้เป็นงวด รายเดือน หรือรายปี เหล่านี้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงยังไม่อาจร้องขอให้ดำเนินการบังคับคดีทันทีหลังจากศาลมีคำพิพากษาได้ ดังนี้ ระยะเวลาบังคับคดีจะเริ่มนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่งยังไม่ได้ ตามมาตรา 274 วรรคสอง ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่อาจบังคับให้ชำระหนี้ได้ คือวันที่หนี้หรือสิทธิเรียกร้องนั้นถึงกำหนดชำระและจำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4851/2558 โจทก์ได้ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินพิพาทของจำเลยเพิ่มเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552 กับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ จำเลยต้องผ่อนชำระหนี้แก่โจทก์งวดแรกภายในเดือนสิงหาคม 2542 แต่จำเลยผิดนัดตั้งแต่งวดแรก โจทก์จะขอบังคับคดีได้ต่อเมื่อหลังวันที่ 31 สิงหาคม 2542 ซึ่งจำเลยผิดนัดชำระหนี้ตั้งแต่งวดแรก กำหนดเวลาสิบปีตามมาตรา 271 (ปัจจุบันคือมาตรา 274) ย่อมเริ่มนับตั้งแต่วันที่โจทก์อาจขอดำเนินการบังคับคดีได้ คือ วันที่ 1 กันยายน 2542 เป็นต้นไป ซึ่งจะครบกำหนดวันที่ 1 กันยายน 2552 โจทก์ได้แถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดที่ดินพิพาทของจำเลยเพิ่มเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2552 เป็นการดำเนินการตามขั้นตอนในการบังคับคดีครบถ้วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 275 และมาตรา 278 ภายในกำหนดสิบปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 แล้ว

กรณีฟ้องเรียกทรัพย์สินโดยใช้สิทธิติดตามเอาคืน แม้อุทธรณ์ตามฟ้องเดิมเป็นเรื่อง การใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินจากจำเลย ซึ่งไม่มีอายุความก็ตาม ก็ต้องมีการบังคับคดีตามคำพิพากษา ภายใน 10 ปี เช่นกัน ดังคำพิพากษาฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 482/2536 แม้อุทธรณ์ที่โจทก์ฟ้องเดิมจะมาจากการใช้สิทธิ เรียกร้องในการติดตามเอาทรัพย์สินจากจำเลยก็ตาม แต่เมื่อศาลอาญาพิพากษาให้จำเลยคืนหรือ ใช้ ราคาศรัพย์แล้ว การบังคับคดีก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วย การ บังคับคดี โจทก์จึงอ้างสิทธิเรียกร้องในการติดตามเอาทรัพย์สินซึ่งไม่มีอายุความมาใช้หาได้ไม่ แต่เป็นกรณีที่โจทก์ต้องดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนด 10 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 271

ตามมาตรา 274 วรรคแรกตอนท้าย บัญญัติว่า ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้ เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สิน หรืออายัดสิทธิเรียกร้องใดไว้ หรือได้ดำเนินการบังคับคดีโดยวิธีอื่น ไว้บางส่วนแล้วภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้อง หรือบังคับคดีโดยวิธีอื่นนั้นต่อไปจนแล้วเสร็จได้ บทบัญญัติดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาฎีกา ก่อนแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งใหม่ วินิจฉัยตามบทบัญญัติเดิมว่า ถ้าเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาได้ร้องขอให้มีการบังคับคดีภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาแล้ว เจ้าพนักงาน บังคับคดีก็มีสิทธิดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้แม้จะเกิน 10 ปี แล้วก็ตาม ดังคำพิพากษาฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 6308/2558 โจทก์ที่ 5 ได้ร้องขอให้บังคับคดีและ เจ้า พนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์สินทั้งหมดตามบัญชีทรัพย์สินเอกสารท้ายคำฟ้องซึ่งโจทก์ที่ 5 มีสิทธิที่จะ ได้รับส่วนแบ่งตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นภายในกำหนดสิบปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 271 แล้ว แต่การบังคับคดียังไม่แล้วเสร็จ เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจ ดำเนินการบังคับคดีต่อไปจนกว่าจะเสร็จสิ้นได้ แม้จะพ้นกำหนดเวลาการบังคับคดีแล้วก็ตาม ถ้อยคำได้ว่า มีพฤติการณ์พิเศษที่จะขยายระยะเวลาการบังคับคดีให้แก่โจทก์ที่ 5

กรณีที่จะถือว่ามีการร้องขอให้บังคับคดีภายใน 10 ปี แล้ว แยกพิจารณา ออกเป็น 2 กรณี (มาตรา 274 วรรคหนึ่ง) ดังนี้

1. กรณียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้อง (เป็นการบังคับคดีในหนี้เงินและ การบังคับคดีในกรณีให้ส่งคืนหรือส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องร้องขอให้มีการบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องไว้ (ตามมาตรา 274 วรรคหนึ่งใหม่ ซึ่งเป็นไป ตามคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยก่อนแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งใหม่) แสดงว่า เป็น กรณีผ่านขั้นตอนที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีและได้แจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดี ทราบว่าได้มีการออกหมายบังคับคดีแล้ว มาสู่ขั้นตอนที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแถลงต่อเจ้าพนักงาน

บังคับคดีให้ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องปฏิบัติภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา หลังจากนั้นเป็นขั้นตอนของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ต้องดำเนินการต่อไปตามอำนาจหน้าที่ซึ่งจะดำเนินการบังคับคดีเสร็จสิ้น ซึ่งจะเสร็จสิ้นภายในกำหนด 10 ปีหรือไม่ ไม่เป็นข้อสำคัญ แม้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีล่วงเลยกำหนดระยะเวลาดังกล่าวก็ไม่ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหมดสิทธิในการบังคับคดี

สังเกตว่าตามกฎหมายใหม่นี้สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาฎีกาจำนวนมากก่อนแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อาทิเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 9360/2555 ศาลชั้นต้นพิพากษตามยอมวันที่ 17 กันยายน 2542 จำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา โจทก์ยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นให้ออกหมายบังคับคดีแก่จำเลย เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2545 และในวันที่ 11 สิงหาคม 2547 เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์จำนองของจำเลยเพื่อนำออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่โจทก์ตามคำพิพากษาถือได้ว่าโจทก์ได้ดำเนินการขอให้บังคับคดีแก่จำเลยภายในกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวแล้ว ส่วนการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะไปบังคับคดีและขายทอดตลาดเมื่อใดเป็นขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกิน 10 ปี ก็ถือได้ว่าโจทก์ได้ร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาแล้ว

กรณีอายัดสิทธิเรียกร้องเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินเดือนของลูกหนี้ตามคำพิพากษาภายใน 10 ปีแล้ว โดยบุคคลภายนอก (นายจ้างของลูกหนี้) ต้องส่งเงินตามหมายอายัดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นรายเดือน แต่เมื่อครบกำหนด 10 ปีแล้ว ยังชำระหนี้ไม่ครบถ้วนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษายังมีสิทธิดำเนินการบังคับคดีต่อไปจนกว่าการบังคับคดีแล้วเสร็จ และโจทก์มีสิทธิขอให้เพิ่มจำนวนเงินค่าจ้างที่อายัดให้สูงขึ้นได้ แม้พ้นกำหนดเวลา 10 ปี ก็ตาม เพราะเป็นการใช้สิทธิเดิมที่มีอยู่มิใช่การอายัดทรัพย์สินเพิ่ม

คำพิพากษาฎีกาที่ 5227/2560 โจทก์ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินเพิ่มเติมที่จำเลยจะได้รับจากสหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานบริษัท ก ภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 (เดิม) แม้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งให้โจทก์ส่งพยานเอกสารประกอบการอายัดให้ครบก่อนจึงจะดำเนินการต่อไป ก็เป็นขั้นตอนในส่วนการพิจารณาและการดำเนินงานของเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งโจทก์ได้ส่งเอกสารตามคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว แม้วันที่โจทก์ส่งเอกสารต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีจะพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา ก็ถือได้ว่าโจทก์ร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 (เดิม) แล้ว

ดังนี้ ถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเพียงแต่ขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีไว้เฉย ๆ จนพ้นกำหนด 10 ปี โดยไม่ได้ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินของลูกหนี้ ถือว่าไม่ได้ร้องขอให้บังคับคดีภายใน 10 ปี จึงหมดสิทธิบังคับคดี

คำพิพากษาฎีกาที่ 5992/2556 การร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการบังคับคดีให้ครบถ้วนภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา โดยชั้นแรกเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีและขั้นตอนต่อไปต้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบศาลได้ออกหมายบังคับคดี ต่อจากนั้นเจ้าหน้าที่ต้องแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามคำพิพากษา ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 275 และมาตรา 278 ดังนั้นการที่ผู้ร้องเพียงแต่ขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีโดยมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปอีก จนพ้นกำหนดเวลา 10 ปี ย่อมสิ้นสิทธิที่จะบังคับคดีเอาแก่หนี้ตามคำพิพากษา แต่เมื่อไม่ปรากฏว่าการจำนองได้ระงับสิ้นไปการจำนองจึงยังคงมีอยู่ ดังนั้น ผู้ร้องจึงยังคงมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จำนองตามกฎหมายกับดอกเบี้ยที่ค้างชำระในการจำนองเป็นเวลา 5 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 75 เท่านั้น ผู้ร้องจะบังคับเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระในการจำนองเกินกว่า 5 ปีไม่ได้

กรณีที่มีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหลายคนการพิจารณาว่าได้มีการดำเนินการบังคับคดีครบถ้วนตามขั้นตอนแล้วหรือไม่ต้องพิจารณาเป็นรายคนไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 3607/2529 การร้องขอให้บังคับคดีต้องดำเนินการตามขั้นตอนให้ครบถ้วนภายในกำหนด 10 ปี คือ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีขั้นตอนต่อไปต้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบว่าศาลได้ออกหมายบังคับคดีแล้ว จากนั้นเจ้าหน้าที่ต้องแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขอให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ การที่ผู้ร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีและเคยยึดทรัพย์สินของจำเลยที่ 1 แต่ไม่เคยบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของจำเลยที่ 2 จนพ้น 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา ผู้ร้องจึงหมดสิทธิที่จะบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของจำเลยที่ 2 เพราะขาดอายุความหรือหมดอายุความบังคับคดี ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิที่จะร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินจากทรัพย์สินของจำเลยที่ 2 เพราะการเฉลี่ยทรัพย์สินเป็นการบังคับคดีอย่างหนึ่งเพื่อเอาทรัพย์สินชำระหนี้ของผู้ร้องขอเฉลี่ย

กรณีเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหลายรายการจึงจะเพียงพอแก่จำนวนหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาทุกรายภายในกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาเช่นเดียวกัน ถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพียงบางรายการ เมื่อขายทอดตลาดแล้วได้เงินไม่เพียงพอชำระหนี้ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะขอให้ยึดทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเมื่อพ้นกำหนดเวลา 10 ปี ไม่ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องมีการดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ในแต่ละรายการ

ให้ครบถ้วนตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาด้วย ทรัพย์สิน รายการใดที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดำเนินการบังคับคดีตามหน้าที่ของตนครบถ้วนภายในกำหนดเวลา 10 ปี แม้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์นั้นหลังจาก 10 ปี ก็ถือว่าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ร้องขอ บังคับคดีแก่ทรัพย์สินรายการนั้นภายใน 10 ปีแล้ว ชอบด้วยมาตรา 274 ทรัพย์สินรายการใด เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่ร้องขอให้บังคับคดีภายใน 10 ปี ก็หมดสิทธิบังคับคดีแก่ทรัพย์สินรายการนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 4986/2558 แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 จะบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ภายในกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ตาม แต่หาได้กำหนดให้บังคับคดีให้เสร็จสิ้น ภายในกำหนด 10 ปีไม่ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าหลังจากที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้ว โจทก์ ได้ดำเนินการบังคับคดีโดยขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินโบนัสและเงินค่าตอบแทน กรณี จำเลยที่ 2 ออกจากงาน ซึ่งบริษัทได้ส่งเงินตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีอนุญาตและจ่ายให้แก่โจทก์ ไปแล้ว 6 ครั้ง แต่โจทก์ได้รับชำระหนี้ยังไม่ครบตามหมายบังคับคดี เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า โจทก์ ดำเนินการบังคับคดีมาโดยตลอดตั้งนี้แมเกิน 10 ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาโจทก์ก็ยังสามารถ ดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้จนกว่าการบังคับคดีจะแล้วเสร็จ

2. กรณีการบังคับคดีโดยวิธีอื่น

การร้องขอให้บังคับคดีโดยวิธีอื่นเป็นไปตามบทบัญญัติในภาคบังคับคดี (มาตรา 274 วรรคหนึ่ง) การร้องขอให้บังคับคดี ได้แก่ การดำเนินการตามมาตรา 275 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะขอให้มีการบังคับคดี ให้ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลให้บังคับคดีโดยระบุ ให้ชัดเจนซึ่ง

- (1) หนี้ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษายังไม่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับ
- (2) วิธีการที่ขอให้ศาลบังคับคดีนั้น

ในระหว่างที่ศาลยังไม่ได้กำหนดวิธีการบังคับคดีตามที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา มีคำขอตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีเหตุจำเป็น เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลให้มีคำสั่ง กำหนดวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของตนไว้ก่อนก็ได้ และถ้าศาลเห็นสมควร จะมีคำสั่งอนุญาตโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำขอโดยพลัน ให้ศาลยกเลิกคำสั่งอนุญาตดังกล่าวได้คำขอเช่นนี้อาจทำเป็นคำขอฝ่ายเดียวโดยไม่ได้รับอนุญาต จากศาล และถ้าศาลเห็นสมควรจะมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งอนุญาตนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ คำสั่งของศาล ตามมาตรานี้ให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามาตราสองแล้ว คำสั่งนั้นยังคงมีผลต่อไปเท่าที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล”

จากบทบัญญัติดังกล่าว การร้องขอให้บังคับคดี ได้แก่ การดำเนินการตาม มาตรา 275 โดยเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษายื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาล ระบุถึงหน้าที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยังไม่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับและวิธีการที่ขอให้ศาลบังคับคดีนั้น

เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียวดังกล่าวต่อศาลภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาอย่างไรก็ตามศาลฎีกาเคยมีคำวินิจฉัยก่อนแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ไว้หลายกรณีดังนี้

- กรณีบังคับให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างกรณีนี้ต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดี เช่นเดียวกับหนี้เงินและต้องดำเนินการตามมาตรา 355 เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาร้องขอต่อ เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีภายใน 10 ปีแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงรื้อถอน สิ่งปลูกสร้างได้แม้จะเกินกำหนดเวลา 10 ปี

- กรณีศาลพิพากษาตามยอมว่าจำเลยตกลงแบ่งขายที่ดินให้โจทก์ และเมื่อโจทก์ ชำระเงินมัดจำและราคาที่ดินแล้วจำเลยจะโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้โจทก์ กรณีนี้ไม่ต้องมีการออก หมายบังคับคดีเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยออกขายทอดตลาด ดังนี้ การที่โจทก์ยื่นคำร้อง ต่อศาลว่าประสงค์จะบังคับคดีและนำเงินมัดจำและราคาที่ดินมาวางศาลภายใน 10 ปี นับแต่ วันมีคำพิพากษาเพื่อให้จำเลยโอนที่ดินให้ ก็ถือว่าโจทก์ได้ร้องขอให้บังคับคดีโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว แม้การบังคับคดียังไม่แล้วเสร็จภายใน 10 ปี ก็ดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้

- กรณีศาลพิพากษาตามยอมให้จำเลยจดทะเบียนโอนที่ดินให้โจทก์ หากจำเลย ไม่ปฏิบัติตาม โจทก์นำคำพิพากษาไปแสดงต่อเจ้าพนักงานที่ดินให้ดำเนินการตามคำพิพากษาได้ การที่โจทก์ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินภายใน 10 ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา ถือว่าได้มีการร้องขอ ให้บังคับคดีภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 274 แล้ว การที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเพียงแต่ไป ดำเนินการออกใบแทนโฉนดที่ดินต่อเจ้าพนักงานที่ดินเท่านั้น แต่ยังไม่ยอมชำระค่าธรรมเนียม ในการโอนถือไม่ได้ว่ามีคำร้องขอให้ดำเนินการบังคับคดีแล้ว

- กรณีการปล่อยชั่วคราวโดยผู้ประกันนำสมุดเงินฝากประจำธนาคารมาเป็น หลักประกัน เมื่อผู้ประกันผิดสัญญาประกัน เป็นกรณีที่ไม่ต้องดำเนินการบังคับคดีทางเจ้าพนักงาน บังคับคดี เมื่อศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งให้มีหนังสือแจ้งธนาคารถอนเงินฝากมาชำระค่าปรับ ถือได้ว่า ศาลชั้นต้นได้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแล้ว

- การขอเฉลี่ยทรัพย์สินตามมาตรา 326 ถือเป็นการบังคับคดีอย่างหนึ่ง เจ้าหน้าที่ ตามคำพิพากษาจึงต้องร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาเช่นกัน เมื่อร้องขอ เฉลี่ยทรัพย์สินภายใน 10 ปีแล้ว แม้การบังคับคดียังไม่เสร็จจนเลย 10 ปี คำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สินก็ไม่สิ้นผล

- การร้องขอให้จับหรือกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 353 (1) ถือเป็น การบังคับคดีอย่างหนึ่ง จึงต้องร้องขอให้จับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษารวมทั้งบริวารภายใน กำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษามาตรา 274 เช่นกัน

(4) คำบังคับและหมายบังคับคดี

เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วหากว่าเป็นกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดี ไม่ว่าจะบังคับคดี ทางเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือโดยทางศาลศาลจะต้องออกคำบังคับกำหนดระยะเวลาให้ฝ่ายที่แพ้คดี ปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 272 ที่บัญญัติว่า “ถ้าศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ใดๆซึ่งต้องมีการบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก็ให้ศาลออกคำบังคับทันทีที่ได้อ่านหรือถือว่า ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นและให้ถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทราบคำบังคับแล้วในวันนั้น ” จากบทบัญญัติดังกล่าวถือว่าเป็นหน้าที่ของศาลในการที่จะออกคำบังคับทันที ที่อ่านคำพิพากษาหรือ คำสั่งนั้น และให้ถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทราบคำบังคับแล้วในวันนั้น เพื่อให้กระบวนการพิจารณา ชั้นบังคับคดีนั้นได้ดำเนินการไปโดยรวดเร็ว หากคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้วแต่ศาลยังไม่ได้ ออกคำบังคับ โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็อาจยื่นคำแถลงต่อศาลให้ศาลดำเนินการออกคำบังคับ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้ (เอื้อน ชุนแก้ว, 2562, หน้า 33-34)

หมายบังคับคดีนั้นคือคำสั่งของศาลที่ตั้งเจ้าพนักงานในสังกัดกรมบังคับคดีหรือ พนักงานอื่นเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หมายบังคับคดีแตกต่างจากคำบังคับ คำบังคับเป็นคำสั่งศาลถึงตัวลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ปฏิบัติตาม คำพิพากษาหรือคำสั่ง ส่วนหมายบังคับคดีเป็นคำสั่งของศาลที่มีไปถึงเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ดำเนินการบังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา คำบังคับกับหมายบังคับคดีเป็นขั้นตอนการบังคับคดีที่ กฎหมายกำหนดไว้เป็นลำดับกล่าวคือ เมื่อศาลพิพากษาแล้วศาลก็ต้องออกคำบังคับกำหนดระยะเวลา ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษา และเมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ ศาลจึงจะออกหมายบังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดีต่อไป เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษา ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษามีผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญา ประนีประนอมยอมความแล้วเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถขอศาลออกหมายบังคับคดีได้ โดยไม่จำเป็นต้องขอออกคำบังคับก่อน

เหตุที่ต้องขอให้มีการบังคับคดี เนื่องจากเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ถ้าผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เช่น ชำระหนี้ตามคำพิพากษา ออกไปจากที่พิพาท กรณีมีการฟ้องขับไล่ งดเว้นการกระทำตามคำพิพากษาก็ไม่จำเป็นต้องมีการบังคับคดี แต่ถ้าผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน จึงต้องมีการบังคับคดี ดังนั้น การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งจึงเป็นวิธีการเพื่อให้มีการปฏิบัติ ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ในกรณีที่ผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตาม

คำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ เพื่อให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นผลให้ผู้ชนะคดีหรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้รับสิทธิตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งการบังคับคดีจะกระทำนอกเหนือหรือผิดไปจากคำพิพากษาหรือคำสั่งไม่ได้ หากมีการบังคับนอกเหนือไปจากคำพิพากษาหรือคำสั่งอาจมีคำสั่งให้เพิกถอนการบังคับคดีที่ได้ดำเนินการไปแล้วได้

เนื่องจากนี้ตามคำพิพากษาเป็นหน้าที่ศาลรับรองและรับจะบังคับให้ แต่การดำเนินการบังคับคดีเป็นสิทธิของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 275 จึงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาที่ต้องขอออกหมายบังคับคดี ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่ขอศาลก็จะไม่ออกหมายบังคับคดีให้ ระหว่างที่ศาลยังไม่ได้กำหนดวิธีการบังคับคดี ถ้ามีเหตุจำเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะยื่นคำขอคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหน้าที่และลูกหนี้มายื่นคำขอต่อศาลให้ยกเลิกได้เช่นกัน

ในการบังคับคดีที่ต้องมีการดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ศาลซึ่งออกหมายบังคับคดีต้องตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขา แล้วแต่เขตอำนาจของศาลที่ออกหมายบังคับคดี เพื่อจัดการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือทำการอื่นใดโดยอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 27-29)

(5) วิธีการบังคับคดี (วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยยะ, 2561, หน้า 91)

มาตรา 276 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาขอให้บังคับคดี ถ้าศาลเห็นว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทราบหรือถือว่าได้ทราบคำบังคับแล้ว ทั้งระยะเวลาที่กำหนดไว้เพื่อให้ปฏิบัติตามคำบังคับนั้นได้ล่วงพ้นไปแล้ว และคำขอได้ระบุข้อความไว้ครบถ้วน ให้ศาลกำหนดวิธีการบังคับคดีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ และตามมาตรา 213 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังต่อไปนี้

(1) ถ้าการบังคับคดีต้องทำโดยทางเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีและแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบเพื่อดำเนินการต่อไปตามที่กำหนดไว้ในหมายนั้น

(2) ถ้าการบังคับคดีอาจทำได้โดยไม่ต้องตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการตามที่เห็นสมควรเท่าที่สภาพแห่งการบังคับคดีจะเปิดช่องให้กระทำได้

(3) ถ้าเป็นการขอให้ศาลสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปตามบทบัญญัติว่าด้วยการนั้น”

บทบัญญัติดังกล่าววางหลักกฎหมายถึงวิธีการบังคับคดีที่ทำได้โดยทางเจ้าพนักงานบังคับคดี และเท่าที่สภาพแห่งการบังคับคดีจะเปิดช่องให้กระทำได้โดยทางศาล ซึ่งตามบทบัญญัติในภาค 4 ลักษณะ 2 นี้ สามารถแบ่งเป็นวิธีการบังคับคดีที่ทำได้โดยทางเจ้าพนักงานบังคับคดี 3 กรณี

(ต้องขอยกข้อยกเว้นบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี) คือ กรณีหนี้เงินใช้วิธียึดและอายัดเพื่อขายหรือจำหน่าย กรณีหนี้ส่งทรัพย์เฉพาะสิ่งใช้วิธียึดเพื่อส่ง กรณีขับไล่รถยนต์หรือขนย้ายใช้วิธีขับไล่รถยนต์ ขนย้าย และวิธีการบังคับคดีเท่าที่สภาพแห่งการบังคับคดีที่เปิดช่องให้กระทำได้โดยทางศาล โดยไม่ต้องขอให้หมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ได้แก่ การถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาจับกุม กักขัง สั่งนายทะเบียน สั่งให้จ่ายเงิน และวิธีการอื่น ๆ

- การยึดทรัพย์สิน

การยึดทรัพย์สิน คือ การเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ในความดูแลของเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการตามกฎหมายให้บรรลุตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในการบังคับคดียึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องเป็นผู้นำยึดซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 298 บัญญัติว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดหรืออายัดหรือขายเฉพาะบรรดาทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การยึดทรัพย์สินเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องสืบให้ทราบว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินอะไรบ้าง อยู่ที่ไหน ผู้ใดครอบครองทรัพย์สินนั้น ซึ่งหากทรัพย์สินนั้นเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาย่อมนำยึดได้ (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 32-33)

1. ทรัพย์ที่ยึด (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 102-109)

ในการยึดทรัพย์ของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดทรัพย์ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามปกติในการยึดทรัพย์ โจทก์จะเป็นผู้นำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม หากเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการยึดทรัพย์เอง โดยโจทก์หรือผู้แทนโจทก์ไม่ได้นำยึด ก็ไม่ทำให้การยึดทรัพย์นั้นเสียไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 5493/2536 การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่มีบทบัญญัติแห่งลักษณะการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบทใดบังคับว่า หากโจทก์ไม่นำยึดหรือผู้ที่น่ายึดมิใช่ผู้แทนโจทก์แล้ว จะทำให้การยึดนั้นเป็นอันเสียไป

(ก) ทรัพย์ที่บังคับคดีได้

ในการบังคับคดีนั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจนำยึดอสังหาริมทรัพย์สังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา รวมตลอดทั้งสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิตามสัญญาเช่าซื้อ สิทธิการเช่าโทรศัพท์ สิทธิในเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ ก็สามารถนำยึดมาบังคับคดีได้ ยกเว้นแต่ทรัพย์ดังกล่าวกฎหมายจะบัญญัติว่าเป็นทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

นอกจากเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามคำพิพากษาแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดียังมีอำนาจยึดทรัพย์สินของคู่สมรส และทรัพย์สินของ บุคคลอื่น

เอาฉบับชำระหนี้ได้ด้วยตามมาตรา 297 ซึ่งบัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจบังคับคดี
เอากับทรัพย์สินดังต่อไปนี้ได้เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 296

(1) สินสมรสของคู่สมรสของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เฉพาะในกรณีที่ลูกหนี้
ตามคำพิพากษาและคู่สมรสเป็นลูกหนี้ร่วมกันตามมาตรา 1490 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
หรือทรัพย์สินของคู่สมรสของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งตามกฎหมายอาจบังคับเอาชำระหนี้
ตามคำพิพากษาได้

(2) ทรัพย์สินของบุคคลอื่นซึ่งตามกฎหมายอาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้
ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 แห่งภาคนี้ที่เกี่ยวกับการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของ
ลูกหนี้ตามคำพิพากษามาใช้บังคับในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของบุคคลตามมาตรา ๓๑๑ โดยอนุโลม”

(ข) ทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

กฎหมายได้กำหนดไว้ว่า ทรัพย์สินบางประเภทนั้นแม้ว่าจะเป็นของลูกหนี้
ตามคำพิพากษา แต่กำหนดให้ทรัพย์สินดังกล่าวนั้น ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตาม
มาตรา 301 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะนำยึดทรัพย์ดังกล่าวไม่ได้

มาตรา 301 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ย่อมไม่อยู่ใน
ความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(1) เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องใช้ในครัวเรือน หรือเครื่องใช้ส่วนตัว โดยประมาณ
รวมกันราคาไม่เกินประเภทละสองหมื่นบาท แต่ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร เจ้าพนักงาน
บังคับคดีจะกำหนดให้ทรัพย์สินแต่ละประเภทดังกล่าวที่มีราคารวมกันเกินสองหมื่นบาทเป็นทรัพย์สิน
ที่ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นตามฐานะของลูกหนี้
ตามคำพิพากษา

(2) สัตว์ สิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพหรือประกอบวิชาชีพ
เท่าที่จำเป็นในการเลี้ยงชีพของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ราคารวมกันโดยประมาณไม่เกินหนึ่งแสนบาท
แต่ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีความจำเป็นในการเลี้ยงชีพก็อาจร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี
ขออนุญาตใช้สัตว์ สิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้เท่าที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือประกอบวิชาชีพ
ในกิจการดังกล่าวของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอันมีราคารวมกันเกินกว่าจำนวนราคาที่กำหนดนั้น ในกรณี
เช่นนี้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตหรืออนุญาตได้เท่าที่จำเป็น

(3) สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้และอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ทำหน้าที่ช่วยหรือแทนอวัยวะ
ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(4) ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอันมีลักษณะเป็นของส่วนตัวโดยแท้
เช่น หนังสือสำหรับวงศ์ตระกูลโดยเฉพาะ จดหมาย หรือสมุดบัญชีต่าง ๆ

(5) ทรัพย์สินอย่างใดที่โอนกันไม่ได้ตามกฎหมายหรือตามกฎหมายย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

ทรัพย์สินหรือจำนวนราคาทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนดตามวรรคหนึ่ง ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งกำหนดใหม่ได้ คำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีดังกล่าวนั้นลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ร้องคัดค้านต่อศาลได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลมีคำสั่งตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่พฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ ตาม คำพิพากษาอาจยื่นคำร้องให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินหรือจำนวนราคาทรัพย์สิน ที่ศาล กำหนดไว้เดิมได้

ประโยชน์แห่งข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ให้ขยายไปถึงทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งอันเป็นของคู่สมรสของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือของบุคคลอื่น ซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านี้ ตามกฎหมายอาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้”

2. ห้ามมิให้ยึดหรืออายัดเกินกว่าที่จะพอชำระหนี้

ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อนำมาชำระหนี้ตามคำพิพากษานั้น มาตรา 300 ห้ามมิให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่จะพอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมในคดี และค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี

มาตรา 300 บัญญัติว่า “เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้หรือศาลมีคำสั่ง เป็น อย่างอื่น ห้ามมิให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ ตาม คำพิพากษา หรือขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องที่ได้ มา จากการยึดหรืออายัดหลายรายเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้ง ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องรายใดที่มีราคาสูงเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ถ้าทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องนั้นอยู่ในสภาพที่จะแบ่งยึดหรืออายัดได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจแบ่งยึดหรือแบ่งอายัดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องรายใดแต่เพียงบางส่วนหรือเฉพาะส่วนแห่งกรรมสิทธิ์เท่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีอาจคัดค้านคำสั่งหรือการดำเนินการตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองของเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยยื่นคำร้องต่อศาลก่อนวันขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น แต่ต้องไม่ช้ากว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่งหรือ การดำเนินการนั้น คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด”

3. วิธีการยึดทรัพย์สิน (วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยะ, 2561, หน้า 100-111)

(ก) วิธีการยึดสังหาริมทรัพย์หรือสิทธิต่าง ๆ

มาตรา 303 บัญญัติว่า “การยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำได้

(1) นำทรัพย์สินนั้นมาเก็บรักษาไว้ หรือฝากทรัพย์สินนั้นไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใด ตามที่เห็นสมควรหรือมอบให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้รักษาทรัพย์สินนั้นโดยได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

(2) แจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้ครอบครองหรือดูแลทรัพย์สินนั้นทราบ ถ้าไม่สามารถกระทำได้ ให้ปิดประกาศแจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดไว้ ณ สถานที่ที่กระทำการยึด หรือแจ้งโดยวิธีอื่นใดตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร

(3) แสดงให้เห็นประจักษ์แจ้งโดยการประทับตราหรือ โดยวิธีอื่นใดตามที่ เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรว่าได้มีการ ยึดทรัพย์สินนั้นแล้ว”

มาตรา 303 ใช้สำหรับยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างทั่วไป มาตรา 303 (1) นำมาเก็บรักษาหรือฝากไว้ ณ สถานที่ใด หรือแก่บุคคลใด ตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรเพื่อรอการจัดการ แต่บางครั้งทรัพย์สินมีจำนวนมากหรือใหญ่มาก เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีสถานที่ ก็ต้องมอบให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้รักษา โดยความยินยอมของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งตามมาตรา 303 (2) (3) มีขั้นตอนเพิ่มเติมคือ ต้องแจ้งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้ครอบครองหรือดูแลทราบ ถ้าทำไม่ได้ ให้ปิดประกาศ กับต้องแสดงให้เห็นประจักษ์แจ้งโดยการประทับตราหรือโดยวิธีอื่นใดว่าได้มีการยึดทรัพย์สินนั้นแล้ว เมื่อทราบแล้วยังเอาไปเสียซึ่งสังหาริมทรัพย์ที่ถูกยึด ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้ครอบครองหรือดูแลก็อาจต้องรับผิดชอบในทางอาญาเช่นนี้ก็จะไม่กล้าจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินเหล่านั้น

สำหรับสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างซึ่งจะต้องจดทะเบียนกรรมสิทธิ์หรือได้จดทะเบียนกรรมสิทธิ์ไว้แล้วตามกฎหมาย นอกจากดำเนินการตามวิธีการในมาตรา 303 แล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นทราบ ถ้าได้มีการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ไว้แล้ว ให้นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกการยึดไว้ในทะเบียน

สำหรับมาตรา 305 ถึงมาตรา 311 เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ถึงวิธีการที่ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติในการยึดหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ยึดตัวเงินหรือตราสารเปลี่ยนมือ ยึดหุ้น ยึดสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในสิทธิบัตร สิทธิการเช่า สิทธิตามประทานบัตร เป็นต้น

สำหรับการยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้มีผลเป็นการยึดครอบไปถึงดอกผลธรรมดาและดอกผลนิติบัญญัติของทรัพย์สินนั้นด้วยตามมาตรา 314

(ข) วิธีการยึดอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์

มาตรา 312 บัญญัติว่า “การยึดอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำโดย

(1) นำหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้นมาเก็บรักษาไว้ หรือฝากไว้แก่บุคคลใด ตามที่เห็นสมควร เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นยังไม่มีหนังสือสำคัญหรือนำหนังสือสำคัญมาไม่ได้

(2) แสดงให้เห็นประจักษ์แจ้งด้วยการปิดประกาศไว้ที่ทรัพย์สินนั้นว่าได้มีการยึดทรัพย์สินนั้นแล้ว

(3) แจ้งรายการทรัพย์สินที่ยึดให้บุคคลดังต่อไปนี้ทราบ

(ก) ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(ข) บุคคลอื่นซึ่งมีชื่อในทะเบียนว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น

(ค) เจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนสิทธิ และนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น ถ้าทรัพย์สินนั้นมีทะเบียนให้เจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ บันทึกการยึดไว้ในทะเบียน

เมื่อได้แจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงาน เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้ถือว่าเป็นการยึดตามกฎหมาย

มาตรา 313 บัญญัติว่า “การยึดทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์นั้น ให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำโดยดำเนินการตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 312 โดยอนุโลม”

การยึดอสังหาริมทรัพย์สาระสำคัญไม่ใช่การพาทรัพย์สินนั้นมาเพราะไม่อาจพาที่ดิน หรืออาคารมาได้ ต่างจากการยึดอสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างทั่วไปที่สาระสำคัญอยู่ที่การนำมาหรือฝากไว้ ตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรเพื่อรอกการจัดการ แต่สาระสำคัญของการยึดอสังหาริมทรัพย์คือ การแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทางทะเบียนทราบ จะได้ไม่จดทะเบียนโอนทรัพย์สินนั้นไป ซึ่งมาตรา 32 วรรคท้าย เน้นการแจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ทราบเป็นสำคัญและถ้ามีหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้น เช่น โฉนดที่ดินหรือหนังสือ รับรองการทำประโยชน์ก็ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำมาเก็บหรือฝากไว้และแสดงให้เห็นประจักษ์แจ้ง โดยการปิดประกาศไว้ที่ทรัพย์สินนั้นว่าได้มีการยึดทรัพย์สินนั้นแล้วด้วย แต่เมื่อนำหนังสือสำคัญมาไม่ได้ หรือไม่ได้ปิดประกาศ ขอเพียงแจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินทราบเท่านั้น ก็ถือว่าเป็นการยึดตามกฎหมายแล้วตามมาตรา 32 วรรคท้าย

คำพิพากษาฎีกาที่ 14275/2557 ตามมาตรา 34 วรรคหนึ่ง (เดิม) การ ยึดที่ดินมีโฉนดพร้อมสิ่งปลูกสร้างซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพียงแต่นำเอาโฉนดที่ดินมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควรและแจ้งการยึดต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและ เจ้า พนักงานที่ดิน ถือว่าเป็นการยึดตามกฎหมายแล้ว การที่โจทก์หรือผู้แทนโจทก์ต้องนำส่งภาพถ่าย

สิ่งปลูกสร้างบนที่ดินและแผนที่ที่ตั้งทรัพย์สินประกอบการยึดก็เพื่อประโยชน์ในการปิดประกาศการยึด และทำแผนที่ในการประกาศขายทอดตลาด เพื่อให้ผู้ซื้อทรัพย์สินมีแนวทางในการตรวจสอบที่ตั้งทรัพย์สิน เท่านั้น หากภาพถ่ายหรือแผนที่ไม่ถูกต้องก็ไม่ผูกมัดเจ้าพนักงานบังคับคดี โจทก์ย่อมมีสิทธิแก้ไข ให้ถูกต้องได้ ดังนั้น การที่ผู้แทนโจทก์แถลงระบุเลขที่ทาว์นเฮาส์ที่ยึดผิดพลาดไปก็หาทำให้การยึดเสีย ไปไม่ เพราะขั้นตอนการยึดได้กระทำโดยครบถ้วนตามกฎหมายแล้ว

การยึดอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้มีผลเป็นการยึดครอบไปถึง เครื่องอุปกรณ์และดอกผลผลิตินัยของทรัพย์สิน สำหรับดอกผลธรรมดาจะครอบไปถึงดอกผลธรรมดา ของทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเก็บเกี่ยว เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้แจ้งหรือปิดประกาศ ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลทรัพย์สินนั้นทราบในขณะที่ทำการยึดว่าได้ยึดดอกผล ด้วยแล้วตามมาตรา 34 วรรคสอง

คำพิพากษาฎีกาที่ 2731/2559 ค่าเช่าห้องพักเป็นดอกผลผลิตินัยตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 148 วรรคสาม ในการยึดอสังหาริมทรัพย์นั้น ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 304 วรรคสอง (เดิม) บัญญัติให้ครอบไปถึงอุปกรณ์ และ ดอกผลผลิตินัยของอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย เว้นแต่จะได้มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อไม่มี กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว การที่โจทก์นำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ของจำเลยที่ 1 ย่อมครอบไปถึงค่าเช่าอันเป็นดอกผลผลิตินัยแห่งทรัพย์สินด้วย ทั้ง ตามบทมาตราดังกล่าวมิได้บัญญัติไว้ว่าดอกผลผลิตินัยนั้นจะต้องมีอยู่ก่อนหรือในขณะที่ยึดอสังหาริมทรัพย์ และผู้นำยึดจะต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบถึงความมีอยู่แห่งดอกผลผลิตินัย แต่อย่างไร

4. ผลของการยึดทรัพย์สิน

มาตรา 315 บัญญัติว่า “การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้มีผลดังนี้

(1) การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิดโอนหรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิ ใน ทรัพย์สินที่ถูกยึดภายหลังที่ได้ทำการยึดไว้แล้วนั้น หากอาจใช้ยื่นแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งทรัพย์สินนั้นจะเกินกว่าจำนวนหนี้ตามคำพิพากษา กับค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีและลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้กระทำการ ดังกล่าวแก่ทรัพย์สินที่ถูกยึดเพียงส่วนที่มีราคาเกินจำนวนนั้นก็ตาม

(2) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับมอบให้เป็นผู้รักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด ลูกหนี้ ตามคำพิพากษาขอที่จะใช้ทรัพย์สินเช่นนั้นได้ตามสมควร แต่ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าลูกหนี้ ตามคำพิพากษาจะทำให้ทรัพย์สินนั้นเสียหาย หรือเกรงว่าจะเสียหาย โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นเอง หรือเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินนั้นร้องขอ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะรักษาทรัพย์สินนั้นเสียเองหรือตั้งให้ผู้อื่นเป็นผู้รักษาทรัพย์สินนั้นก็”

ถ้าการยึดทำโดยถูกวิธีตามมาตรา 303 ถึงมาตรา 313 ก็จะมีผลตามมาตรา 315 คือ มาตรา 315 (1) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาจำหน่ายโอนสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกยึดภายหลังที่ได้ทำการยึดไว้แล้ว ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและผู้รับโอนจะใช้อายัดเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้ แม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะจำหน่ายทรัพย์สินเพียงส่วนที่เกินหนี้ก็ใช้ยื่นไม่ได้เช่นกัน ส่วนมาตรา 315 (2) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับมอบให้เป็นผู้รักษาทรัพย์สินที่ถูกยึด ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะใช้ทรัพย์สินนั้นได้ตามสมควร

ส่วนใหญ่ปัญหามักเกิดขึ้นกับการยึดอสังหาริมทรัพย์เพราะตามมาตรา 312 สารสำคัญของกรยึดอสังหาริมทรัพย์อยู่ที่การแจ้งให้ทั้งลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินทราบ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็อาจต้องการโอนทรัพย์สินไปก่อนการยึดนั้นสมบูรณ์ ส่วนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็พยายามรีบเร่งแจ้งการยึดให้ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด บางครั้งระยะเวลาการแจ้งกับช่วงที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจดทะเบียนโอนทรัพย์สินนั้นไปใกล้กันมาก เช่น แจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบแล้ว แต่การแจ้งนั้นยังไม่ถึงเจ้าพนักงานที่ดิน ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแอบไปจดทะเบียนโอนขายทรัพย์สินนั้นให้บุคคลภายนอก เจ้าพนักงานที่ดินไม่ทราบถึงการยึด ก็จดทะเบียนโอนให้ไป เช่นนี้เมื่อการแจ้งการยึดยังไม่ไปถึงเจ้าพนักงานที่ดิน การยึดก็ไม่สมบูรณ์ ถ้าบุคคลที่รับโอนอสังหาริมทรัพย์นั้นสุจริตและเสียค่าตอบแทนก็จะได้ทรัพย์สินนั้นไป

- การอายัดทรัพย์สิน

การอายัดทรัพย์สินเป็นวิธีการบังคับคดีรูปแบบหนึ่ง ไม่ใช่การบังคับกับทรัพย์สินที่มีอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้โดยตรง แต่เป็นการบังคับกับสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยเป็นการสั่งบุคคลภายนอกมิให้ชำระหนี้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทน (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 42) ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานอกจากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะมีสิทธินำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกขายทอดตลาดแล้วหากลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลภายนอกชำระหนี้ เช่น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้บุคคลภายนอกกู้ยืมเงิน เช่นนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ขอให้ศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดสิทธิเรียกร้องเหล่านั้นไปยังบุคคลภายนอกได้ โดยในการอายัดสิทธิเรียกร้องนั้นไม่จำเป็นต้องมีการยึดทรัพย์มาก่อนการบังคับคดี โดยการยึดและอายัดนั้นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะดำเนินไปพร้อมกันหรืออย่างใดอย่างหนึ่งก่อนก็ได้ (เอื้อน ขุนแก้ว. 2562. หน้า 120)

1. สิทธิเรียกร้องที่อายัด

สิทธิเรียกร้องที่อายัดนั้นจะต้องเป็นสิทธิเรียกร้องที่ลูกหนี้มีต่อบุคคลภายนอก (เอื้อน ขุนแก้ว. 2562. หน้า 121)

คำพิพากษาฎีกาที่ 3793/2535 การที่ ส. ทำหนังสือยินยอมให้กองคลัง สำนักพระราชวังหักเงินเดือนของตนส่งชดใช้หนี้ให้แก่จำเลยมีผลเท่ากับ ส. มอบอำนาจให้จำเลย รับเงินเดือนแทนตนเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่จำเลยเพราะสิทธิที่จะได้รับเงินเดือน ของข้าราชการนั้นโอนกันไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมจะขอให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินตามหนังสือดังกล่าวไม่ได้

ในกรณีที่ลูกหนี้ได้โอนสิทธิเรียกร้องไปก่อนแล้วก็ไม่อาจอายัดได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 446/2495 จำเลยวางเงินจำนวนหนึ่งเป็นประกันในการ รับเหมาทำการปลูกสร้างตึกแถวให้บุคคลหนึ่ง แล้วจำเลยได้โอนขายสิทธิเรียกร้องในการรับเงินรายนี้ ให้แก่ผู้ร้อง ผู้ร้องได้แจ้งการโอนสิทธิรายนี้แก่บุคคลนั้นก่อนมีการอายัดเงินที่วางประกันดังกล่าวแล้ว สิทธิที่จะได้รับเงินวางประกันคืนก็ตกมาเป็นของผู้ร้อง ขาดจากการเป็นสิทธิหรือทรัพย์สินของจำเลยแล้ว เจ้าหนี้ของจำเลยย่อมไม่มีสิทธิจะทำการยึดหรืออายัดได้

2. ห้ามมิให้ยึดหรืออายัดเกินกว่าที่จะพอชำระหนี้

ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อนำมาชำระหนี้ ตามคำพิพากษานั้น มาตรา 300 ห้ามมิให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่จะพอ ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมในคดี และค่าฤชาธรรมเนียมในการ บังคับคดี

3. วิธีการอายัด (วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยะ, 2561, หน้า 112-115)

มาตรา 316 บัญญัติว่า “การอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่จะ เรียกให้บุคคลภายนอกชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินก็ดี หรือที่จะเรียกให้บุคคลภายนอกชำระหนี้ อย่างอื่นนอกจากการชำระเงินหรือการส่งมอบหรือการโอนทรัพย์สินก็ดี ให้ศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดี กระทำโดยมีคำสั่งอายัดและแจ้งคำสั่งนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลภายนอกทราบ

คำสั่งอายัดตามวรรคหนึ่ง ต้องมีข้อห้ามลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ให้จำหน่าย สิทธิเรียกร้องและมีข้อห้ามบุคคลภายนอกไม่ให้ปฏิบัติการชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินหรือชำระหนี้เป็นอย่างอื่นให้แก่ศาล เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือบุคคลอื่น หรือให้ดำเนินการโดยวิธีอื่นใดตามที่ศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร ณ เวลา หรือภายในเวลา หรือเงื่อนไขตามที่กำหนดให้แล้วแต่กรณี

คำสั่งอายัดนั้นให้บังคับได้ไม่ว่าที่ใด ๆ”

มาตรา 317 บัญญัติว่า “การอายัดตามมาตรา 316 อาจกระทำได้ไม่ว่าหนี้ที่ เรียกร้องนั้นจะมีข้อโต้แย้ง ข้อจำกัด เงื่อนไข หรือว่าได้กำหนดจำนวนไว้แน่นอนหรือไม่ก็ตาม”

มาตรา 321 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลภายนอกไม่ชำระหนี้ตามคำสั่งอายัดของศาลหรือ เจ้าพนักงานบังคับคดีตามมาตรา 316 ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทราบ

ในกรณีเช่นว่านี้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำร้องต่อศาลให้บังคับบุคคลภายนอกนั้นปฏิบัติตามชำระหนี้ตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งหรือชำระค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ได้ เมื่อศาลทำการไต่สวนแล้ว ถ้าเป็นที่พอใจว่าสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นมีอยู่จริงและอาจบังคับได้ จะมีคำสั่งให้บุคคลภายนอกปฏิบัติตามชำระหนี้ตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งหรือให้ชำระค่าสินไหมทดแทนตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ ถ้าบุคคลภายนอกนั้นมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจร้องขอให้ศาลบังคับคดีแก่บุคคลภายนอกนั้นเสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้”

การอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น สิทธิเรียกร้องนี้คือสิทธิที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะเรียกให้บุคคลภายนอกชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินหรือชำระหนี้ อยู่อื่น ๆ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีสิทธิเรียกร้องที่จะเรียกให้บุคคลภายนอกชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สิน เช่น ลูกหนี้ตามคำพิพากษานำรถยนต์ของตนไปฝากบุคคลภายนอกไว้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็มีสิทธิเรียกให้บุคคลนั้นส่งมอบรถยนต์คืน หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาเอาเงินไปฝากธนาคารไว้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็มีสิทธิเรียกร้องให้ธนาคารชำระเงินให้ ในกรณีเงินฝากที่ธนาคาร เงินที่ฝากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารแล้วย่อมไม่อาจใช้วิธีพากันไปนำเงินออกมาจากธนาคาร โดยวิธีการยึดได้ การอายัดจึงไม่ใช่การนำทรัพย์สินนั้นมา แต่เป็นกรณีศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งห้ามลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ให้จำหน่ายสิทธิเรียกร้องและมีคำสั่งห้ามบุคคลภายนอกมิให้ปฏิบัติตามชำระหนี้ที่แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระเงินหรือส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินหรือชำระหนี้ อยู่อื่นให้แก่ศาล เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือบุคคลอื่น หรือให้ดำเนินการโดยวิธีอื่นใดตามที่เห็นสมควรและแจ้งคำสั่งอายัดนำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลภายนอกทราบ

กรณีตามมาตรา 317 การอายัดกระทำไม่ได้ไม่ว่าหนี้ที่เรียกร้องนั้นจะมีข้อโต้แย้งข้อจำกัด เงื่อนไข หรือว่าได้กำหนดจำนวนไว้แน่นอนหรือไม่ก็ตาม

คำพิพากษาฎีกาที่ 1879/2536 การอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกอาจจะทำให้มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลภายนอกได้ไม่ เมื่อหนี้ของผู้ร้องที่จะต้องคืนเป็นค่าหุ้นให้แก่จำเลยทั้งสองเป็นหนี้มีเงื่อนไขว่าผู้ร้องจะต้องคืนให้ต่อเมื่อจำเลยทั้งสองพ้นจากการเป็นสมาชิกของผู้ร้องแล้ว แม้ศาลจะออกคำสั่งอายัดให้ได้แต่คำสั่งศาลดังกล่าวจะเป็นการฝ่าฝืนเงื่อนไขแห่งหนี้้นหาได้ไม่

ถ้าบุคคลภายนอกไม่ชำระหนี้ตามคำสั่งอายัด เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำร้องต่อศาลให้บังคับบุคคลภายนอก ถ้าสิทธิเรียกร้องนั้นมีอยู่จริงและอาจบังคับได้ ศาลจะมีคำสั่งให้บุคคลภายนอกปฏิบัติตามชำระหนี้หรือให้ชำระค่าสินไหมทดแทนก็ได้ ถ้าบุคคลภายนอกมิได้ปฏิบัติตาม เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจร้องขอให้ศาลบังคับคดีแก่บุคคลภายนอกนั้นเสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ตามมาตรา 321 เช่น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาฝากเงินไว้กับธนาคาร เมื่อมีคำสั่ง

อายุตัวยังธนาคารแล้วธนาคารยังให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเบิกเงินฝากไป ธนาคารอาจเดือดร้อน เพราะอาจถูกบังคับคดีกับเงินฝากก่อนนั้นเสียเองเสมือนหนึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

4. ผลของการอายัด

มาตรา 320 บัญญัติว่า “การอายัดสิทธิเรียกร้องนั้นให้มีผลดังต่อไปนี้

(1) การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิดสิทธิแก่บุคคลภายนอกเหนือสิทธิเรียกร้องที่ได้ถูกอายัด โอน เปลี่ยนแปลง หรือระงับซึ่งสิทธิเรียกร้องดังกล่าวภายหลังที่ได้ทำการอายัดไว้แล้วนั้น หากอายุใช้ยันแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งสิทธิเรียกร้องนั้นจะเกินกว่าจำนวนหนี้ตามคำพิพากษากับค่าฤชาธรรมเนียมและค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีและลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้กระทำการดังกล่าวแก่สิทธิเรียกร้องที่ถูกอายัดเพียงส่วนหนึ่งที่มีราคาเกินจำนวนนั้นก็ตาม

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ผู้จำนองหรือผู้จำนำซึ่งมิใช่ลูกหนี้ตามสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 319 วรรคสอง หากผู้จำนองหรือผู้จำนำพิสูจน์ได้ว่าความระงับสิ้นไปแห่งการจำนองหรือการจำนำเกิดขึ้นโดยผู้จำนองหรือผู้จำนำกระทำการโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนก่อนมีการแจ้งการอายัดไปยังผู้จำนองหรือผู้จำนำเพื่อทราบ

(2) ถ้าค่าแห่งสิทธิเรียกร้องซึ่งอายัดไว้นั้นต้องเสื่อมเสียไปเพราะความผิดของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อความเสียหายใด ๆ ซึ่งเกิดขึ้นแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น

(3) การชำระหนี้โดยบุคคลภายนอกตามที่ระบุไว้ในคำสั่งอายัดนั้นให้ถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามกฎหมาย”

ผลของการอายัดมีลักษณะทำนองเดียวกับผลของการยึดทรัพย์คือ การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจำหน่ายจ่ายโอนสิทธิเรียกร้องที่ได้ถูกอายัดภายหลังที่ได้ทำการอายัดไว้แล้ว หากอายุใช้ยันแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ แม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะได้จำหน่ายสิทธิเรียกร้องเพียงส่วนเกินหนี้ตามคำพิพากษาก็ตาม ปัญหาที่มักเกิดขึ้นคล้ายกับการยึดสังหาริมทรัพย์เพราะคำสั่งอายัดอาจยังแจ้งไปไม่ถึงบุคคลภายนอกทำให้บุคคลภายนอกไม่ทราบว่ามีการอายัดสิทธิเรียกร้องนั้น เช่นนี้เมื่อคำสั่งอายัดยังไปไม่ถึงบุคคลภายนอก การอายัดก็ยังไม่สมบูรณ์ ถ้าบุคคลภายนอกชำระเงินหรือส่งมอบตัวทรัพย์สินให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจากลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก็จะไปบังคับคดีกับบุคคลภายนอกนั้นไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 9535/2558 กรณีตามคำร้อง เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งอายัดสิทธิเรียกร้องเงินค่าเช่าที่ดิน มิได้อายัดที่ดิน จึงไม่ต้องห้ามที่จำเลยที่ 2 จะโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินตามฟ้องให้แก่บุคคลภายนอก เมื่อจำเลยที่ 2 จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่บุคคลภายนอกแล้ว สิทธิในเงินค่าเช่าที่ดินยอมโอนไปยังบุคคลภายนอกนับแต่วันที่จดทะเบียนการโอนตามประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 569 วรรคสอง จำเลยที่ 2 ไม่มีสิทธิรับเงินค่าเช่าอีกต่อไป จึงมีเหตุที่จะต้องเพิกถอนการอายัดสิทธิเรียกร้องเงินค่าเช่าที่ดิน

การอายัดยังมีผลตามมาตรา 318 และมาตรา 319 ดังนี้

มาตรา 318 บัญญัติว่า “การอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้เป็นคราว ๆ ให้มีผลเป็นการอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ภายหลังการอายัดนั้นด้วย”

มาตรา 319 บัญญัติว่า “การอายัดสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีจำนองหรือจำนำเป็นประกัน ให้มีผลรวมตลอดถึงการจำนองหรือการจำนำด้วย ถ้าทรัพย์สินที่จำนองนั้นมีทะเบียนให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งคำสั่งอายัดไปยังผู้มีอำนาจหน้าที่เพื่อให้จดทะเบียนไว้ในทะเบียน

ในกรณีที่ผู้จำนองหรือผู้จำนำมิใช่ลูกหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง เมื่อได้ดำเนินการอายัดแล้ว ให้แจ้งผู้จำนองหรือผู้จำนำเพื่อทราบด้วย”

- การจำหน่ายทรัพย์สิน (เอื้อน ชุนแก้ว, 2562, หน้า 135-140)

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องทั้งหมดหรือบางส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือได้มีการส่งมอบทรัพย์สินตามสิทธิเรียกร้องที่ถูกอายัดแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี หากว่าไม่มีเหตุงดการบังคับคดีตามมาตรา 289 และมาตรา 290 แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการดำเนินการขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ซึ่งจะทำการขายทอดตลาดให้บรรดาผู้มีส่วนได้เสียทราบ เว้นแต่ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นของสดเสี้ง่าย เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถนำออกขายทอดตลาดได้ทันทีหรือการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่กระทำได้ยาก เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีการกำหนดให้จำหน่ายโดยวิธีอื่นตามมาตรา 332 หรือกรณีที่ศาลมีคำสั่งตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือผู้จัดการกิจการเพื่อส่งมอบรายได้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทนการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 336

มาตรา 331 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 332 และมาตรา 336 เมื่อได้ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องทั้งหมดหรือบางส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือได้มีการส่งมอบทรัพย์สินตามสิทธิเรียกร้องที่ถูกอายัดแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว ถ้าไม่มีเหตุสมควรงดการบังคับคดีไว้ก่อน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้นหรือตามที่ศาลมีคำสั่งกำหนดหรือขายโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ก่อนการขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ซึ่งจะทำการขายทอดตลาด ให้บรรดาผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่งปรากฏตามทะเบียนหรือประการอื่นได้ทราบด้วย โดยจะทำการขายทอดตลาดในวันหยุดงานหรือในเวลาใด ๆ นอกเวลาทำการปกติก็ได้ ทั้งนี้ กำหนดวันและเวลาขายดังกล่าวจะต้องไม่น้อยกว่าหกสิบวันนับแต่วันยึด อายัด หรือส่งมอบทรัพย์สินนั้น”

“ภายใต้บังคับมาตรา 332 และมาตรา 336...” หมายความว่า หากว่าเป็นกรณีที่บัญญัติไว้ใน 2 มาตราดังกล่าวจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในมาตรานั้น ๆ

ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรา 332 กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดของเสียดังกล่าวหรือถ้าห่วงงำเข้าไว้จะเสี่ยงต่อการเกิดความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถที่จะขายหรือจำหน่ายทันที โดยวิธีการขายทอดตลาดหรือโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควร หรือกรณีที่เป็นกรณียกจำหน่ายทรัพย์สินที่กระทำไต่ถามยากเนื่องจากจะต้องมีการชำระหนี้ตอบแทน และการบังคับคดีอาจล่าช้าเป็นการเสียหายแก่คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีคำสั่งกำหนดวิธีการขายโดยวิธีอื่นตามที่สมควรก็ได้

ส่วนกรณีตามมาตรา 336 นั้น เมื่อรายได้จากอสังหาริมทรัพย์หรือการประกอบกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจเพียงพอที่จะชำระหนี้ตามคำพิพากษาพร้อมด้วยค่าฤชาธรรมเนียมและค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีภายในเวลาอันสมควร ศาลอาจจะมีคำสั่งตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือผู้จัดการกิจการเหล่านั้น โดยให้มอบเงินรายได้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีแทนการขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ในการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์หรือกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น หากปรากฏว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือการประกอบกิจการและศาลพิจารณาคำร้องดังกล่าวอยู่ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องรอฟังก่อนว่าศาลจะส่งอนุญาตให้มีการตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือผู้จัดการกิจการแทนการส่งขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้หรือไม่

1. การประมูล (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 49-50)

กระทำโดยอาศัยอำนาจตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล คดีประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นคดีฟ้องแบ่งมรดกหรือการแบ่งกรรมสิทธิ์รวมของเจ้าของรวมหรือการแบ่งสินสมรสระหว่างสามีภรรยา เป็นต้น โดยให้ผู้มีสิทธิเข้าประมูลราคาตนเอง ศาลจะกำหนดบุคคลผู้มีสิทธิเข้าประมูลไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล และในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลจะกำหนดวิธีการบังคับไว้เป็น 2 นัย คือ ให้ประมูลราคาตนเองระหว่างคู่ความ หากไม่สามารถกระทำการได้หรือมีการคัดค้านก็ให้ดำเนินการขายทอดตลาด สำหรับวิธีการประมูลระหว่างคู่ความเจ้าพนักงานบังคับคดี

ต้องนัดผู้มีสิทธิประมูลตรวจสอบกำหนดทรัพย์สินและฟังวันนัดประมูล ผู้ใดประมูลให้ราคาสูงสุด ผู้นั้นเป็นผู้ประมูลได้ ถ้าการประมูลไม่เป็นที่ตกลงกันเจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการขายทอดตลาด

2. การขายทอดตลาด (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 49-53)

ในการบังคับคดีเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งต่างกับการขายทรัพย์สิน โดยทั่วไป เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องดำเนินการภายใต้บัญญัติของกฎหมายทางประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ระเบียบคำสั่งต่าง ๆ กล่าวคือ

(1) การขายทอดตลาดเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งการยึดทรัพย์สินให้ ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ลูกหนี้ผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น ผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกับลูกหนี้ผู้รับจำนอง รวมถึงนายทะเบียนกรณีทรัพย์สินนั้นมีทะเบียนแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะจัดทำประกาศขายทอดตลาดและแจ้งกำหนดวันสถานที่ขายทอดตลาดแก่บรรดาบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดให้ทราบ ตามมาตรา 331 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ก่อนการขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องตามวรรคหนึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งกำหนด วัน เวลา และสถานที่ซึ่งจะทำการขายทอดตลาดให้บรรดาผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่งปรากฏตามทะเบียนหรือประการอื่นได้ทราบด้วย โดยจะทำการขายทอดตลาดในวันหยุดงานหรือในเวลาใด ๆ นอกเวลาทำการปกติก็ได้ ทั้งนี้ กำหนดวันและเวลาขายดังกล่าวจะต้องไม่น้อยกว่า 60 วัน นับแต่วันยึดอายัดหรือส่งมอบทรัพย์สินนั้น” แต่ถ้าทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องที่จะขายหรือจำหน่ายมีสภาพเป็นของเสียได้ หรือถ้าห่วงงำเข้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายที่จะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจขายหรือจำหน่ายได้ทันทีโดยวิธีการขายทอดตลาดหรือวิธีอื่นที่สมควร ตามมาตรา 331 วรรคหนึ่ง

ประกาศขายทอดตลาดจะแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะขายจะต้องมีการปิดประกาศขายทอดตลาดไว้โดยเปิดเผย ณ สถานที่ขาย สถานที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ที่ชุมชนหรือสถานที่ราชการอันสมควรจะปิดได้

- กรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีหลายคน เฉพาะลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินเท่านั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ซึ่งจะทำการขายทอดตลาดให้ทราบ ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษาอื่น ไม่ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 137)

- เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งกำหนดขายทอดตลาดให้ผู้รับจำนองทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาดทราบด้วย เพราะถือว่าผู้รับจำนองเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งอาจทราบได้จากทางทะเบียน (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 139)

คำพิพากษาฎีกาที่ 5667/2560 กฎกระทรวงเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขายทอดตลาด พ.ศ. 2554 เป็นกฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ

ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 5 (2) เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ เจ้าพนักงานบังคับคดีนัดขายทอดตลาดนัดแรก โดยมีคำสั่งแจ้งวันที่ขายทอดตลาดให้แก่ผู้ร้องทราบ ในคำแถลงของผู้ร้องที่ขอส่งต้นฉบับเอกสารสิทธิและขอให้ขายทอดตลาดโดยปลอดจำนอง โดยมีได้มีการส่งประกาศขายทอดตลาดให้ทราบรายละเอียดข้อสัญญาและเงื่อนไขต่างๆตามรูปแบบที่กฎกระทรวงกำหนดไว้ในหมวดที่ 1 และ 2 ข้อ 6 ข้อ 9 และข้อ 10 แก่ผู้ร้อง เท่ากับยังไม่มีมีการแจ้งประกาศขายทอดตลาดให้ทราบโดยชอบก่อนการขายทอดตลาด การขายทอดตลาดจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลมีอำนาจที่จะเพิกถอนการขายทอดตลาดเสียได้

- ผู้รับโอนสินทรัพย์จากโจทก์ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อผู้รับโอนได้แจ้งเรื่องการโอนให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งกำหนดการขายทอดตลาดให้บุคคลดังกล่าวทราบด้วย (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 140)

- ผู้ที่ร้องขอเข้าสวมสิทธิเป็นโจทก์เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามกฎหมายเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีโดยตรง เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งกำหนดวันขายทอดตลาดให้ทราบด้วย นอกจากนี้บุคคลที่ศาลยังไม่ได้มีคำสั่งอนุญาตให้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแต่อยู่ระหว่างดำเนินการขอเข้าสวมสิทธิก็ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีรู้ถึงสิทธิของบุคคลดังกล่าว แต่ไม่แจ้งวันเวลาและสถานที่ขายทอดตลาดให้ทราบ ถือว่าเป็นการไม่ชอบ (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. 2562. หน้า 400)

- เจ้าของรวมในทรัพย์ที่ขายทอดตลาดเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อเจ้าของรวมตายถือว่าทายาทเป็นผู้มีส่วนได้เสียเช่นเดียวกัน เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงต้องแจ้งวันเวลาและสถานที่ขายทอดตลาดให้แก่ทายาทของเจ้าของรวมทราบ มิฉะนั้นไม่ชอบ ทั้งนี้ ต้องแจ้งให้แก่ทายาทของเจ้าของรวมทุกคนทราบด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 10240/2556 จำเลยที่ 3 ถึงแก่ความตาย ทรัพย์พิพาทของจำเลยที่ 3 ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดยอมเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของจำเลยที่ 3 ซึ่งได้แก่บุตรทั้ง 14 คนของจำเลยที่ 3 ซึ่งมีผู้ร้องที่ 1 รวมอยู่ด้วยบุตรทั้ง 14 คน ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์พิพาทยอมเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาด เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงต้องแจ้งหรือส่งประกาศขายทอดตลาดให้ทายาททุกคนของจำเลยที่ 3 ทราบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 306 การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีส่งประกาศขายทอดตลาดให้ทายาทของจำเลยที่ 3 เพียง 12 คนไม่ส่งให้แก่ผู้ร้องที่ 1 และ จ. ย่อมถือได้ว่า เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีมีสิทธิในการเข้าสู่ราคาเองหรือหาบุคคลอื่น
เข้าสู่ราคา เพื่อให้ได้ราคาตามที่ตนต้องการ และเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ให้ราคาแก่ผู้ให้ราคา
สูงสุดแล้วห้ามมิให้มีการร้องเพิกถอนการขายด้วยเหตุราคาต่ำเกินสมควรอีก ตามมาตรา 331 วรรคสาม
ซึ่งบัญญัติว่า “เพื่อให้การขายทอดตลาดเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการ
บังคับคดีมีสิทธิเต็มที่ในการเข้าสู่ราคาเอง หรือหาบุคคลอื่นเข้าสู่ราคา เพื่อให้ได้ราคาตามที่ตนต้องการ
และเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงแล้ว ห้ามมิให้บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการ
บังคับคดีทั้งหลายหยิบยกเรื่องราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดมีจำนวนต่ำเกินสมควรมาเป็นเหตุขอให้
มีการเพิกถอนการขายทอดตลาดนั้นอีก” เมื่อเทียบกับบทบัญญัติเดิมให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา
ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือผู้มีส่วนได้เสีย มีสิทธิคัดค้านการขายทอดตลาด โดยอ้างราคา
ขายทอดตลาดมีจำนวนต่ำเกินสมควรได้ 2 ช่วงเวลา ช่วงแรก คือ ก่อนเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขาย
ให้ผู้เสนอราคาสูงสุด โดยอ้างเหตุราคาที่เสนอมีจำนวนต่ำเกินสมควรได้ โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีต้อง
เลื่อนการขายทอดตลาดออกไป (มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง เดิม) และช่วงที่สอง ภายหลังจาก
เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายทอดตลาดไปแล้ว บุคคลดังกล่าวสามารถคัดค้านการขายทอดตลาด
โดยอ้างว่าราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดนั้นต่ำเกินสมควร โดยเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่าง
ผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ราคา หรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของ
เจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ (มาตรา 309 ทวิ วรรคสอง เดิม) แต่ตามที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่
ไม่มีบทบัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิคัดค้านการขายทอดตลาดโดยอ้างเหตุว่าราคาขายทอดตลาดมี
จำนวนต่ำเกินสมควรทั้งในระหว่างการขายทอดตลาด (ก่อนเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้) และภายหลัง
เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายไปแล้ว ทั้งมีบทบัญญัติว่า เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่
ผู้เสนอราคาสูงสุดแล้ว ก็ห้ามมิให้ผู้มีส่วนได้เสียหยิบยกเรื่องราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดมีจำนวนต่ำ
เกินสมควรมาเป็นเหตุขอให้มีการเพิกถอนการขายทอดตลาดนั้นอีก อย่างไรก็ตาม การร้องขอเพิกถอน
การขายทอดตลาดโดยอ้างว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืน
กฎหมาย เป็นการร้องขอให้เพิกถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 วรรคสอง ศาลต้องรับไว้พิจารณา
เช่น อ้างว่าการขายทอดตลาดมีผู้เข้าสู่ราคาเพียงคนเดียว (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 3231/2550)
เจ้าพนักงานบังคับคดีมิได้แจ้งให้ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียทราบถึงประกาศขายทอดตลาด
(เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 8058/2553) หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาต่ำเกินไป
(เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 7574/2554) นอกจากนี้ถ้าคำร้องคัดค้านการขายทอดตลาดอ้างเหตุตาม
มาตรา 295 วรรคสอง และเหตุการณ์ขายทอดตลาดได้ราคาต่ำเกินสมควร ก็ถือเป็นคำร้องที่เข้าเหตุการณ
เพิกถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 วรรคสอง ศาลต้องรับไว้พิจารณา (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่
284/2554 และ 10694/2551) แม้คำร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดอ้างว่าเป็นการร้องขอ
ตามมาตรา 295 วรรคสอง แต่เนื้อหาคำร้องเป็นกรณีหยิบยกเรื่องราคาที่ได้จากการขายทอดตลาด

มีจำนวนต่ำเกินสมควรมาเป็นเหตุขอให้มีการเพิกถอนการขายทอดตลาด ก็กระทำมิได้ตามมาตรา 331 วรรคสาม (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 6516/2558) ส่วนการคัดค้านการขายทอดตลาดโดยอ้างว่าราคา ที่ได้จากการขายทอดตลาดนั้นต่ำเกินสมควร โดยอ้างว่าเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่าง ผู้ ที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ราคา หรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของ เจ้า พนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งตามบทบัญญัติมาตรา 309 ทวิวรรคสองเดิม ให้อำนาจ เพิกถอนในเหตุดังกล่าวได้ แต่ตามกฎหมายใหม่ไม่มีบทบัญญัติและลักษณะดังกล่าวอีก เมื่อ กลับไปพิจารณาตามมาตรา 295 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 331 วรรคสาม...” ซึ่ง มาตรา 331 วรรคสาม บัญญัติว่า “...และเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุด แล้ว ห้ามมิให้ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทั้งหลายหยิบยกเรื่องราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดมี จำนวนต่ำเกินสมควรมาเป็นเหตุขอให้มีการเพิกถอนการขายทอดตลาดนั้นอีก” แสดงว่าผู้มีส่วนได้เสีย จะอ้างเหตุราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดมีจำนวนต่ำเกินสมควรมาเป็นเหตุให้เพิกถอนการบังคับคดี รวมทั้งการขายทอดตลาดไม่ได้ ทั้งนี้ไม่ว่าการบังคับคดีนั้นจะเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่าง ผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ราคาหรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของ เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นการบังคับคดีฝ่าฝืนกฎหมายตามมาตรา 295 วรรคสอง ก็ตาม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการขอให้เพิกถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 วรรคสอง จะต้องมิใช่ เรื่องอ้างเหตุราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดมีจำนวนต่ำเกินสมควรมาเป็นเหตุขอให้มีการเพิกถอน การขายทอดตลาด แต่อย่างไรก็ตามหาต้องรอแนวคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยปัญหานี้ให้ชัดเจนอีก (วิเชียร ตีระกุดมศักดิ์. 2562. หน้า 464-467)

เมื่อการขายทอดตลาดบริบูรณ์โดยเจ้าพนักงานผู้ขายได้เคาะไม้แล้วผู้ซื้อไม่ชำระเงิน หรือไม่วางเงินมัดจำตามข้อสัญญา ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีริบเงินมัดจำหากมีและเอาทรัพย์สินออกขาย ทอดตลาดซ้ำอีก และแจ้งให้ผู้ซื้อทราบกำหนดวันเวลาขายด้วยได้เงินเท่าใดเมื่อหักค่าใช้จ่ายและ ค่าธรรมเนียมแล้วยังไม่คุ้มราคาค่าขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน ผู้ซื้อเดิมต้องรับผิดชอบในส่วนที่ยังขาดนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 14495/2556 จำเลยเป็นผู้สุ้ราคาสูงสุดในการขายทอดตลาด ชั้นเดิม แล้วละเลยไม่ใช้ราคาเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นผู้ขายทอดตลาดริบเงินมัดจำ และต้องนำทรัพย์สินทรัพย์สินออกขายทอดตลาดอีกครั้งหนึ่ง ไม่คุ้มราคาและค่าขายทอดตลาดชั้นเดิม จำเลยผู้สุ้ราคาเดิมจึงต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 56 การกระทำของจำเลยดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 55 แล้ว ไม่ใช่เป็นการโต้แย้งสิทธิหรืออำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดี โจทก์จึงมี อำนาจฟ้องจำเลยต้องรับผิดชอบชำระราคาในส่วนที่ขาดพร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีได้

(2) ข้อบังคับในการขายทอดตลาดเจ้าพนักงานบังคับคดีผู้ขายทอดตลาดทรัพย์สิน จะต้องดำเนินการภายใต้ข้อบังคับบทบัญญัติของกฎหมายกล่าวคือ

ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่มีหลายสิ่งด้วยกันให้แยกขายทีละสิ่งต่อเนื่องกันไป แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจจัดการทรัพย์สินที่มีราคาเล็กน้อยรวมขายเป็นกองกองและมีอำนาจจัดทรัพย์สินสองสิ่งหรือมากกว่านั้นขึ้นไป รวมขายไปด้วยกันได้เมื่อเป็นที่คาดหมายได้ว่าเงินที่ได้จากการขายได้เพิ่มขึ้นหรือเพียงพอต่อการชำระหนี้ได้ในการขายทรัพย์สินหลายสิ่งด้วยกัน เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจกำหนดลำดับที่จะขายทรัพย์สินนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 333

ในการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจกำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่ราคา โดยให้ผู้ที่ประสงค์จะเข้าสู่ราคาวางหลักประกันการเข้าสู่ราคาต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเงินสดหรือเช็คที่ธนาคารสั่งจ่ายตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควรมาวางก่อนการเข้าสู่ราคาได้ เว้นแต่ผู้เข้าสู่ราคานั้นเป็นผู้มีสิทธิขอหักส่วนได้ใช้แทน เช่น

1. ผู้มีสิทธิของหักส่วนได้ใช้แทนราคาซื้อประเภทผู้มีชื่อในเอกสารสิทธิร่วมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือผู้มีส่วนได้จากกองมรดกตามคำพิพากษา
2. ผู้มีสิทธิขอหักส่วนได้ใช้แทนราคาซื้อ ประเภทเจ้าหนี้บุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ขายตามคำชี้ขาดของศาล
3. คู่สมรสที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้กันส่วนแล้ว

เนื่องจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นการขายตามบทบัญญัติของกฎหมาย หรือการบังคับขาย ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในการขายทอดตลาดไม่ว่าจะเป็นโจทก์จำเลยผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมผู้รับจำนอง ผู้ร้องขอเนรภัยทรัพย์ รวมถึงผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินต้องทราบและยอมเข้าผูกพันตน ในกรณีที่มีเหตุตามกฎหมาย เช่น การร้องขอตทรัพย์ การงดการบังคับคดี การร้องคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี การร้องคัดค้านการกระทำการอุทธรณ์ฎีกา ซึ่งเป็นเหตุให้การบังคับคดีต้องล่าช้า ซึ่งผู้เกี่ยวข้องไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้

(3) การจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงสิทธิและการส่งมอบทรัพย์สิน เมื่อการขายทอดตลาดทรัพย์สินบริบูรณ์ โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้แล้ว ผู้เสนอราคาสูงสุดต้องชำระเงินค่าซื้อทรัพย์สินกรณีถ้าทรัพย์สินนั้นเป็นสังหาริมทรัพย์ผู้ซื้อจะต้องชำระราคาให้ครบถ้วนและรับมอบทรัพย์สินนั้นไป กรณีทรัพย์สินนั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินที่ต้องมีการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงสิทธิ เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจผ่อนผันให้ผู้ซื้อวางเงินมัดจำบางส่วนตามที่กำหนดไว้ในประกาศขาย และทำสัญญาชำระเงินส่วนที่เหลือภายในสิบห้าวัน เว้นแต่กรณีที่เจ้าหนี้บุริมสิทธิ เช่น ผู้รับจำนองที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้บุริมสิทธิแล้ว ผู้มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ร่วมกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือคู่สมรสของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้กันส่วนแล้ว เมื่อผู้ซื้อชำระราคาส่วนที่เหลือครบถ้วนแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีหนังสือถึงนายทะเบียนเพื่อทำการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงสิทธิให้แก่ผู้ซื้อ

ต่อไป สำหรับค่าธรรมเนียมค่าภาษีอากรค่าภาษีมูลค่าเพิ่มต่าง ๆ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะกำหนดหน้าที่ผู้ที่ต้องผูกพันรับผิดชอบไว้ในรายละเอียดในประกาศขายทอดตลาดซึ่งผู้ซื้อจะต้องผูกพันเงื่อนไขต่าง ๆ ในประกาศขายทอดตลาดทั้งหมด

(4) การเข้าครอบครองทรัพย์สินภายหลังการจดทะเบียนผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาด เมื่อไปทำการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์แล้ว ไม่สามารถเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้เนื่องจากมีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารอยู่อาศัย หรือลูกหนี้หรือบริวารไม่ยอมออกจากทรัพย์สินนั้น ผู้ซื้อต้องยื่นคำขอต่อศาลที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ให้ออกหมายบังคับคดีเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีไปดำเนินการขับไล่ลูกหนี้หรือบริวารนั้นได้ โดยให้ถือว่าลูกหนี้หรือบริวารเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่จำเป็นต้องฟ้องลูกหนี้หรือบริวารเป็นคดีใหม่ ตามมาตรา 334 บัญญัติว่า “เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ หากทรัพย์สินที่โอนนั้นมีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารอยู่อาศัย และลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออกจากอสังหาริมทรัพย์นั้น ผู้ซื้อขอที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลให้ออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารออกไปจากอสังหาริมทรัพย์นั้น โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา 271 มาตรา 278 วรรคหนึ่ง มาตรา 351 มาตรา 352 มาตรา 353 วรรคหนึ่ง (1) และวรรคสอง มาตรา 354 มาตรา 361 มาตรา 362 มาตรา 363 และมาตรา 364 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ให้ถือว่าผู้ซื้อเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารที่อยู่อาศัย ในอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษตามบทบัญญัติดังกล่าว”

มาตรา 334 มีเจตนารมณ์ที่จะให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีให้ได้รับสิทธิ และสามารถใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินโดยไม่ถูกลูกหนี้ตามคำพิพากษาขัดขวาง หรือโต้แย้งการใช้สิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินโดยมิชอบ (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ 9858/2557) โดยบุคคล ที่มีสิทธิยื่นคำขอ ได้แก่ ผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์จากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีและ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้อโอนอสังหาริมทรัพย์ที่ขายให้แก่ผู้ซื้อแล้ว หมายความว่า การที่ผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์จากการขายทอดตลาดที่จะยื่นคำขอต่อศาลตามมาตรา 334 ได้นั้น ต้องเป็นกรณี ที่มีการดำเนินการโอนอสังหาริมทรัพย์ให้แก่ผู้ซื้อแล้ว โดยให้สิทธิเฉพาะผู้ซื้อทรัพย์สินจากเจ้าพนักงานบังคับคดีโดยตรง ส่วนผู้รับโอนในช่วงถัดไปไม่มีสิทธิยื่นคำขอตามมาตรา 334 นี้ และในการยื่นคำขอให้ออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารที่อยู่ในอสังหาริมทรัพย์นั้น ให้ยื่นต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขต ทั้งนี้ไม่ต้องพิจารณาว่าคดีเดิมนั้นเป็นของศาลใด และหากมีประเด็นข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการบังคับตามสิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินก็ต้องยื่นคำขอต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ในเขตเช่นกัน โดยมีขั้นตอน คือ ผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลให้ออกหมายบังคับคดี เพื่อบังคับลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารออกจากอสังหาริมทรัพย์

และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขับไล่ และดำเนินการเพื่อจับกุมลูกหนี้ ตามคำพิพากษา หรือบริวาร ส่วนกำหนดเวลาในการบังคับคดีนั้น (เอื้อน ขุนแก้ว. 2562. หน้า 148-151)

- การขับไล่ รื้อถอน ขนย้าย (วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยะ. 2561. หน้า 120-124)

มาตรา 350 บัญญัติว่า “การบังคับคดีในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้ขับไล่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์ที่ครอบครอง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 351 มาตรา 352 มาตรา 353 และมาตรา 354

การบังคับคดีในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษารื้อถอน สิ่งปลูกสร้าง ไม้ยืนต้น ไม้ล้มลุกหรือธรรมชาติ หรือขนย้ายทรัพย์สินออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์ที่ครอบครอง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 355”

เมื่อศาลพิพากษาให้ขับไล่จำเลยพร้อมบริวารหรือให้จำเลยรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง หรือขนย้ายทรัพย์สินออกไปและจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำบังคับการบังคับคดีก็ต้องดำเนินการโดยผ่านทาง เจ้าพนักงานบังคับคดีตั้งนั้นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ต้องขอออกหมายบังคับคดีตามมาตรา 275 เพื่อตั้ง เจ้าพนักงานบังคับคดีมาดำเนินการให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะดำเนินการขับไล่รื้อถอนหรือขนย้ายเอง ไม่ได้โดยในกรณีขับไล่ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 351 มาตรา 352 มาตรา 353 และมาตรา 354 ส่วนกรณีรื้อถอนหรือขนย้ายให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 355

1. วิธีการขับไล่

มาตรา 351 บัญญัติว่า “ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ขับไล่ลูกหนี้ ตามคำพิพากษาออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์ที่ครอบครอง

(1) ถ้าทรัพย์นั้นไม่มีบุคคลได้อยู่แล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตาม มาตรา 352

(2) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ออกไปจากทรัพย์นั้น ให้เจ้าพนักงาน บังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 353

วิธีการขับไล่แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีไม่มีบุคคลได้อยู่แล้วให้ดำเนินการ ตามมาตรา 352 และกรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ออกไปจากทรัพย์ให้ดำเนินการ ตามมาตรา 353

1. กรณีไม่มีบุคคลได้อยู่แล้ว มาตรา 352 บัญญัติว่า “ในกรณีตามมาตรา 351 (1) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจส่งมอบทรัพย์นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เข้าครอบครองได้ทันที ถ้ามีสิ่งกีดขวางอันเป็นอุปสรรคต่อการส่งมอบให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจ ทำลายสิ่งกีดขวางดังกล่าวได้ตามความจำเป็น

ถ้ายังมีสิ่งของของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือของบุคคลได้อยู่ในทรัพย์นั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบัญชีสิ่งของนั้นไว้และมีอำนาจดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ถ้าสิ่งของนั้นมีสภาพเป็นของสดเสียได้ หรือมีสภาพอันจะก่อให้เกิดอันตรายได้ หรือถ้าห่วงงเข้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของสิ่งของนั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจจำหน่ายสิ่งของนั้นได้ทันทีโดยวิธีขายทอดตลาดหรือวิธีอื่น ที่เห็นสมควร และเก็บรักษาเงินสุทธิตั้งหลังจากหักค่าใช้จ่ายไว้แทนสิ่งของนั้น หรือทำลายสิ่งของนั้น หรือดำเนินการอื่นใดตามที่เห็นสมควรก็ได้ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงสภาพแห่งสิ่งของ ประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสีย และประโยชน์สาธารณะ

(2) ถ้าสิ่งของนั้นมีใช้สิ่งของตามที่ระบุไว้ใน (1) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจนำสิ่งของนั้นมาเก็บรักษาไว้ หรือมอบให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเป็นผู้รักษา หรือฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร แล้วแจ้งหรือประกาศให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือเจ้าของสิ่งของมารับคืนไปภายในเวลาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนด ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าของสิ่งของไม่มารับหรือไม่ยอมรับสิ่งของนั้นคืนไปภายในเวลาที่กำหนด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตาม (1) โดยอนุโลม

เงินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้มาจากการจำหน่ายสิ่งของตามวรรคสอง (1) หรือ (2) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าของสิ่งของไม่มารับคืนภายในกำหนดห้าปีนับแต่ได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

ในกรณีที่สิ่งของตามวรรคสองถูกยึดอายัด หรือห้ามโอน ยักยัก หรือจำหน่าย ตามวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาหรือเพื่อการบังคับคดีในคดีอื่น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจย้ายสิ่งของดังกล่าวไปเก็บไว้ ณ สถานที่อื่นใดตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีอื่นทราบด้วย

ให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการดำเนินการตามมาตรานี้ และให้ถือว่าเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่จะบังคับคดีกันต่อไป”

กรณีไม่มีบุคคลใดอยู่แล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจส่งมอบทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเข้าครอบครองได้ทันที ถ้ามีสิ่งกีดขวางเป็นอุปสรรคต่อการส่งมอบ ให้มีอำนาจทำลายสิ่งกีดขวางดังกล่าวได้ตามความจำเป็น และถ้ายังมีสิ่งของอยู่ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบัญชีสิ่งของไว้ และมีอำนาจดำเนินการตามมาตรา 352 วรรคสอง

ปัญหาว่า ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบริวารยังอยู่อาศัยหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาพฤติการณ์เป็นกรณี ๆ ไป (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 313)

คำพิพากษาฎีกาที่ 4432/2545 ที่ดินพิพาทมีสภาพเป็นที่ดินที่มีการปลูกต้นยูคาลิปตัสไว้เท่านั้น ไม่มีต้นไม้อื่นหรือสิ่งปลูกสร้างอยู่ที่ดินพิพาท ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นอันใดที่จำเลยและบริวารจะต้องอยู่ครอบครองตลอดเวลา เมื่อทำการปลูกต้นยูคาลิปตัสเสร็จแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องมาเฝ้าดูแล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่ผู้แทนโจทก์นำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปที่

ที่ดินพิพาทเพื่อบังคับคดีตามรายงานที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่พบจำเลยหรือบุคคลโดยอยู่ในที่ดินพิพาท เจ้าพนักงานบังคับคดีควรจะต้องสอบถามจำเลยหรือกระทำการอย่างใด ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ที่ถูกต้องแน่นอน การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีรับฟังคำแถลงของผู้แทนโจทก์ซึ่งแถลงตามข้อเท็จจริง ที่เกิดขึ้นชั่วคราวต่อหน้าแล้วส่วนชี้ขาดว่าทรัพย์ที่ต้องจัดการตามคำพิพากษานั้นไม่มีผู้ใดอยู่อาศัย จึงมอบการครอบครองทรัพย์นั้นให้แก่โจทก์ในทันที ไม่ต้องด้วยเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งจะให้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีผลบังคับเด็ดขาดให้เสร็จสิ้นไป และตามรายงานเจ้าพนักงานบังคับคดี ที่ไปยึดทรัพย์จำเลยเพื่อบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้บันทึกว่า “จำเลยได้แถลงต่อเจ้าพนักงาน บังคับคดีด้วยว่าตนยังไม่ได้ออกไปจากที่ดินพิพาทโดยปลุกต้นยูคาลิปตัสในที่ดินพิพาท อันแสดงให้เห็น ได้อย่างชัดเจนว่าตลอดเวลาจำเลยและบริวารไม่ได้ย้ายออกไปจากที่ดินพิพาทนี้เลย การที่เจ้าพนักงาน บังคับคดีทำบันทึกมอบการครอบครองที่ดินพิพาทแก่โจทก์ จึงเป็นการมีคำสั่งโดยผิดพลาดในข้อเท็จจริง คดีจึงต้องฟ้องว่าจำเลยและบริวารยังไม่ได้ขนย้ายออกไปจากที่ดินพิพาทตามคำพิพากษา トラบใดที่ จำเลยและบริวารยังอยู่บนที่ดินของโจทก์ยังไม่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับ โจทก์ย่อมฟ้องบังคับคดีได้ภายใน เวลาที่กฎหมายกำหนด แม้โจทก์จะเคยร้องขอบังคับคดีมาแล้วไม่เป็นผล ก็ขอให้บังคับคดีใหม่ได้

2. กรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ออกไปจากทรัพย์

มาตรา 353 บัญญัติว่า “กรณีตามมาตรา 351 (2) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

(1) รายงานต่อศาลเพื่อมีคำสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวาร และให้ศาลมีอำนาจสั่งจับกุมและกักขังได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 363 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

(2) ปิดประกาศให้บุคคลที่อยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์นั้น ซึ่งอ้างว่ามีได้เป็น บริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันนับแต่วันปิดประกาศ แสดงว่าตนมีอำนาจพิเศษในการอยู่อาศัยครอบครองทรัพย์นั้น

เมื่อมีการจับกุมลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารตาม (1) แล้ว หรือในกรณีที่บุคคล ดังกล่าวหลบหนีไปจากทรัพย์นั้นแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 352”

มาตรา 354 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดีตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 351 ให้ถือว่าบุคคลดังต่อไปนี้เป็นบริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(1) บุคคลที่อยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์นั้นและไม่ได้ยื่นคำร้องต่อศาลภายใน กำหนดเวลาตามมาตรา 353 (2) หรือยื่นคำร้องต่อศาลแล้ว แต่แสดงต่อศาลไม่ได้ว่าตนมีอำนาจพิเศษ ในการอยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์นั้น

(2) บุคคลที่เข้ามาอยู่ในทรัพย์นั้นในระหว่างเวลาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการ ให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเข้าครอบครองทรัพย์นั้น”

กรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารไม่ยอมออก วิธีการขับไล่จึงไม่อาจที่จะเข้าครอบครองได้ทันที ต้องค่อย ๆ ดำเนินการตามขั้นตอน เริ่มจากขั้นตอนแรกตามมาตรา 353 (2) ก่อนคือ ปิดประกาศเพื่อให้โอกาสบุคคลที่อยู่อาศัยหรือครอบครองที่อ้างว่ามีได้เป็นบริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลา 15 วัน นับแต่วันปิดประกาศแสดงว่าตนมีอำนาจพิเศษในการอยู่อาศัยหรือครอบครองทรัพย์สินนั้น หากไม่ได้ยื่นคำร้องดังกล่าวภายในกำหนดเวลาหรือแสดงต่อศาลไม่ได้ว่าตนมีอำนาจพิเศษและยังไม่ยอมออกจึงเริ่มขั้นตอนที่ 2 ตามมาตรา 353 (1) คือเจ้าพนักงานบังคับคดีจะทำรายงานต่อศาลเพื่อมีคำสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวาร และให้ศาลมีอำนาจสั่งจับกุมและกักขังได้ทันที ซึ่งการขอให้ศาลมีคำสั่งจับกุม ต้องดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นคนละกรณีกับการขอให้ศาลมีคำสั่งจากกลุ่มตามมาตรา 361 ซึ่งไม่ได้กระทำโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจปฏิบัติกรตามหมายจับและจับตัวมาได้ก็นำตัวมาส่งต่อศาล ทางปฏิบัติศาลออกนั่งพิจารณาแล้วสอบถามว่าใช้บุคคลตามหมายจับหรือไม่ ถ้าใช้ศาลจะสอบถามว่าจะยอมออกหรือไม่ ส่วนใหญ่จะตอบว่ายอมออกแต่ขอเวลาอีกระยะหนึ่งเพื่อเก็บสิ่งของ ศาลมักจะให้ระยะเวลาหนึ่งสั้น ๆ และให้ประกันตัวออกไปเพื่อเก็บสิ่งของ ส่วนขั้นตอนสุดท้ายตามมาตรา 352 วรรคสอง เมื่อมีการจับกุมลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารตาม (1) แล้วหรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวหลบหนีไปจากทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามมาตรา 352 คือ จัดการให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้เข้าครอบครองทรัพย์สินนั้น ส่วนกรณีมาตรา 354 ระบุว่าเพื่อประโยชน์ในการบังคับคดี ให้ถือว่าบุคคลตามบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเมื่อถือว่าเป็นบริวารแล้วก็จะทำให้ง่ายต่อการบังคับคดี

2. วิธีการรื้อถอนหรือขนย้าย

มาตรา 355 บัญญัติว่า “ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ไม้ยืนต้น ไม้ล้มลุกหรือธัญชาติ หรือขนย้ายทรัพย์สินออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์สินที่ครอบครอง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจดำเนินการรื้อถอนและขนย้ายทรัพย์สินออกจากทรัพย์สินนั้นได้ โดยให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนหรือขนย้ายทรัพย์สินนั้น และให้ถือว่าเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่จะบังคับคดีกันต่อไป

กรณีตามวรรคหนึ่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดประกาศกำหนดการรื้อถอนหรือขนย้ายทรัพย์สินไว้ ณ บริเวณนั้น ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้เจ้าพนักงานบังคับคดี ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่พฤติการณ์ในการรื้อถอนหรือขนย้ายทรัพย์สินนั้น

ในการจัดการกับวัสดุที่ถูกรื้อถอนและทรัพย์สินที่ถูกขนย้ายออกจากอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัยหรือทรัพย์สินที่ครอบครองนั้น ให้นำบทบัญญัติมาตรา 352 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

การรื้อถอนหรือขนย้ายเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีเท่านั้น จะให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้รื้อถอนหรือขนย้ายเองไม่ได้ โดยก่อนการรื้อถอนหรือขนย้ายเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องปิดประกาศกำหนดการรื้อถอนหรือขนย้ายทรัพย์สินไว้ ณ บริเวณนั้น ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่พฤติการณ์ในการรื้อถอนหรือขนย้ายทรัพย์สินนั้น โดยให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

คำพิพากษาฎีกาที่ 94/2555 ที่ศาลล่างทั้งสองพิพากษาให้จำเลยที่ 1 รื้อถอนเสาเหล็กออกจากทางพิพาท หากไม่รื้อถอนให้โจทก์ทั้งสองเป็นผู้รื้อถอนด้วยค่าใช้จ่ายของจำเลยที่ 1 เองนั้น เป็นการไม่ชอบด้วยวิธีการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 296 ทวิ (เดิม) เพราะเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะดำเนินการ

คำพิพากษาฎีกาที่ 8057/2557 เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องรื้อถอนแผงเหล็กหรือสิ่งกีดขวางทางภาระจำยอมออก หากไม่รื้อถอนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอที่จะร้องขอให้บังคับคดีทางเจ้าพนักงานบังคับคดี ไม่จำเป็นต้องพิพากษาว่าหากไม่ปฏิบัติตามให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนา เพราะมิใช่คำพิพากษาให้แสดงเจตนาทำนิติกรรม

คำพิพากษาฎีกาที่ 2751/2558 คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 3 และศาลฎีกานอกจากจะบังคับให้จำเลยชำระค่าเสียหายเป็นรายเดือนแก่โจทก์ทั้งสองจนกว่าจะรื้อถอนตึกแถวส่วนที่รुकแล้ว ยังมีหนี้ที่จำเลยต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่ให้จำเลยรื้อถอนตึกแถวส่วนที่รुकที่ดินของโจทก์พร้อมทั้งขนย้ายทรัพย์สินและบริวารออกไปจากที่ดินของโจทก์ทั้งสองด้วย อันเป็นคำพิพากษาที่ให้จำเลยกระทำการแยกต่างหากจากหนี้ในส่วนหลังที่ให้จำเลยชำระค่าเสียหายรายเดือนแก่โจทก์ทั้งสอง มิใช่เป็นกรณีที่จำเลยมีสิทธิที่จะชำระค่าเสียหายรายเดือนให้แก่โจทก์ทั้งสองได้จนกว่าจำเลยจะรื้อถอนตึกแถวที่รुकแล้วออกไปจากที่ดินของโจทก์ทั้งสองดังที่จำเลยอ้าง

อย่างไรก็ตามการเข้าบังคับคดีโดยการขับไล่รื้อถอนหรือขนย้ายอาจมีบุคคลเข้าขัดขวางเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจช่วยเหลือได้ตามมาตรา 284

2.2.1.2 การบังคับคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช

2483

การบังคับคดีล้มละลายเป็นภารกิจหลักประการหนึ่งของกรมบังคับคดี เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นกระบวนการที่จะดำเนินการรวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้แล้วนำมาจัดสรรแบ่งส่วนชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย

การบังคับคดีล้มละลายแตกต่างจากการบังคับคดีแพ่ง กล่าวคือ การบังคับคดีแพ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อบังคับคดีกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีนั้น แต่เพียงฝ่ายเดียว ส่วนการบังคับคดีล้มละลายมีวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์เพื่อให้เจ้าหนี้ทุกรายได้รับ ส่วนเฉลี่ยอย่างเท่าเทียมกันทั้งเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าหนี้ที่ยังไม่ได้ฟ้องคดี (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 61)

(1) การดำเนินคดีล้มละลาย

การฟ้องคดีล้มละลายมิใช่การฟ้องคดีเพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ดังเช่นคดีแพ่งทั่วไป หากแต่เป็นการฟ้องคดีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว นำมาแบ่งเฉลี่ยให้แก่บรรดาเจ้าหนี้การที่เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ของตนให้ล้มละลายต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 กำหนด ถึงกระนั้น แม้ศาลพิจารณาได้ความ ครบหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย ก็ยังไม่พิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายทันที แต่จะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของ ลูกหนี้เด็ดขาดก่อน เพื่อเปิดโอกาสครั้งสุดท้ายให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้หนึ่งครั้ง หากลูกหนี้ประนอมหนี้ก่อนล้มละลายสำเร็จ ก็ไม่ต้องถูกพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย แต่ถ้าลูกหนี้ ไม่ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายหรือขอประนอมหนี้แต่ไม่สำเร็จ ศาลก็จะพิพากษาให้ลูกหนี้เป็น บุคคลล้มละลาย หลังจากนั้นลูกหนี้มีสิทธิขอประนอมหนี้หลังล้มละลายได้อีก หาประนอมหนี้สำเร็จ ลูกหนี้ก็จะพ้นจากภาวะล้มละลาย นอกจากการประนอมหนี้แล้วลูกหนี้ยังสามารถพ้นจากการเป็น บุคคลล้มละลายได้โดยการปลดจากล้มละลายหรือยกเลิกการล้มละลาย

การที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดนอกจากเป็นการเปิดโอกาส ให้ลูกหนี้ขอประนอมหนี้ก่อนที่จะถูกพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ยังมีผลประการสำคัญคือ ทำให้ลูกหนี้หมดอำนาจจัดการทรัพย์สินของตนเองอีกต่อไป โดยอำนาจดังกล่าวตกไปอยู่กับ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการและรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ กระบวนพิจารณาคดีล้มละลายจึงมีทั้งกระบวนพิจารณาในชั้นศาลและชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดกระทบถึงการบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้โดยตรง เจ้าหนี้บางประเภทต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มิฉะนั้นหมดสิทธิได้รับ ชำระหนี้ บุคคลภายนอกก็อาจถูกศาลมีคำสั่งเพิกถอนนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ทำกับลูกหนี้หรือ ถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดทรัพย์ ทางนี้ตลอดจนฟ้องร้อง การล้มละลายของลูกหนี้จึงกระทบต่อ บุคคลภายนอกเช่นกัน

การพิทักษ์ทรัพย์หรือการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มีผลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตลอดและเฉพาะในราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไม่สามารถเข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่นอกราชอาณาจักรในขณะเดียวกันการพิทักษ์ทรัพย์

หรือการล้มละลายตามกฎหมายของประเทศอื่นก็ไม่มีผลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ในราชอาณาจักร (เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 1-3)

คำพิพากษาฎีกาที่ 5189/2546 คดีล้มละลายเป็นคดีที่ฟ้องให้จัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้น การพิจารณาคดีล้มละลายไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อจะชี้ขาดหรือพิพากษาบังคับให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ โดยเฉพาะ จึงย่อมผิดแผกแตกต่างกับการพิจารณาคดีแพ่งสามัญ เพราะประเด็นสำคัญในคดีล้มละลายมีอยู่ว่าจำเลยซึ่งถูกฟ้องขอให้ล้มละลายเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวและเป็นหนี้โจทก์จำนวนแน่นอน ไม่น้อยกว่า 1,000,000 บาท สำหรับจำเลยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา หรือไม่น้อยกว่า 2,000,000 บาท สำหรับจำเลยซึ่งเป็นนิติบุคคลหรือไม่ หากศาลพิจารณาได้ความจริงเช่นนั้นก็ต้องมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยเด็ดขาด หากพิจารณาไม่ได้ความจริงหรือแม้ได้ความจริง แต่จำเลยนำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้จำเลยล้มละลาย ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้อง

(2) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีล้มละลาย

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย หมายถึง กระบวนการพิจารณาซึ่งได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะกระทำต่อศาลหรือต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตั้งแต่เริ่มคดีจนถึงคดีสิ้นสุด เดิมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 149 บัญญัติว่า “ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีล้มละลายเป็นแห่งตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เว้นแต่ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาคดีล้มละลาย” ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งศาลล้มละลายขึ้น จึงได้มีการยกเลิกมาตรา 149 ดังกล่าว พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 7 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติว่า “ศาลล้มละลายมีอำนาจพิจารณาคดีล้มละลาย” ซึ่งศาลล้มละลาย หมายถึง ศาลล้มละลายกลางหรือศาลล้มละลายภาค และมาตรา 8 บัญญัติว่า “เมื่อศาลล้มละลายกลางเปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลล้มละลายกลางไว้พิจารณาพิพากษา” ดังนั้น นับตั้งแต่ 18 มิถุนายน 2542 ซึ่งเปิดทำการศาลล้มละลายกลางเป็นต้นมา ศาลชั้นต้นอื่นไม่มีอำนาจรับพิจารณาคดีล้มละลายอีกต่อไป อนึ่งมาตรา 3 ยังบัญญัตินิยามของคดีล้มละลายว่านอกจากเป็นคดีตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลายแล้ว ให้หมายความรวมถึงคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีดังกล่าวด้วย เช่น การขอให้เพิกถอนการฉ้อฉล การเพิกถอนการโอนทรัพย์สิน หรือกระทำใด ๆ ตามมาตรา 113 -115 หรือการทวงหนี้ตามมาตรา 118-119 หรือการร้องขอทรัพย์ตามมาตรา 158 เป็นต้น (ชีพ จุลมนต์. 2561. หน้า 141-142)

สำหรับเขตอำนาจศาลนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 150 บัญญัติว่า “การยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอให้ล้มละลาย ให้ยื่นต่อศาลซึ่งลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตหรือประกอบธุรกิจอยู่ในเขตไม่ว่าโดยตนเองหรือตัวแทนในขณะที่ยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอหรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น” เนื้อหาของมาตรา 150 นี้ สอดคล้องกับตัวบทมาตรา 7 ซึ่งบัญญัติว่า

“ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวอาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ ถ้าลูกหนี้นั้นมีภูมิลำเนา ใน
ราชอาณาจักรหรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่มีการ
ขอให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น” มาตรา 7 จึงเป็นเงื่อนไขของการขอให้
ลูกหนี้ล้มละลายตามกฎหมายไทย (เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์.
2555. หน้า 4) และแม้ว่าพระราชบัญญัติ ศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542
มาตรา 5 วรรคสอง จะบัญญัติให้จัดตั้งศาลล้มละลายกลางมีเขตตลอดกรุงเทพมหานครก็ตาม
แต่เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มี การตั้งศาลล้มละลายภาคโดยเฉพาะกาลในมาตรา 30 จึงถือว่าขณะนี้
ศาลล้มละลายกลางมีเขตอำนาจทั่วราชอาณาจักร ดังนั้น ไม่ว่าลูกหนี้จะมีภูมิลำเนาหรือประกอบธุรกิจ
อยู่ในจังหวัดใดของประเทศไทย เจ้าหนี้อาจฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายต่อศาลล้มละลายกลาง
หรือจะยื่นคำฟ้องหรือร้องขอต่อศาลจังหวัดที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือประกอบธุรกิจ
อยู่ในเขตก็ได้

(3) หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลาย

การฟ้องคดีล้มละลายแตกต่างจากการฟ้องคดีแพ่งสามัญ เพราะคดีแพ่งสามัญนั้น
ไม่ว่าจะมีหนี้เป็นจำนวนเท่าไรใด สภาพหรือสถานะของลูกหนี้จะเป็นอย่างไร หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้
เจ้าหนี้ก็มีอำนาจฟ้องร้อง แต่สำหรับคดีล้มละลายนั้นกฎหมายได้บัญญัติหลักเกณฑ์การฟ้องคดี
ไว้เป็นพิเศษ ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 มาตรา แยกหลักเกณฑ์การฟ้อง
คดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้ 2 ประเภท คือ เจ้าหนี้ทั่วไป และเจ้าหนี้มีประกัน (วิชา มหาคณ. 2557.
หน้า 43.)

(ก) เจ้าหนี้ทั่วไป

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายสำหรับเจ้าหนี้ทั่วไปเป็นไปตามพระราชบัญญัติ
ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 9 ซึ่งบัญญัติว่า “เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายต่อเมื่อ

(1) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(2) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคน
ไม่น้อยกว่า หนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคน
ไม่น้อยกว่าสองล้านบาท และ

(3) หนี้สินอาจกำหนดจำนวนได้แน่นอนไม่ว่าหนี้สินนั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลัน
หรือในอนาคตก็ตาม”

- ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว หมายความว่า ลูกหนี้มีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน
ในความเป็นจริงย่อมยากที่เจ้าหนี้จะรู้ว่าลูกหนี้ของตนมีหนี้สินทั้งหมดเป็นเงินเท่าใด และมีหนี้สินต่อ
เจ้าหนี้รายอื่นเท่าใด กฎหมายจึงบัญญัติเป็นข้อสันนิษฐานไว้เป็นคุณแก่เจ้าหนี้ ดังนี้

มาตรา 8 บัญญัติว่า “ถ้ามีเหตุอย่างใดดังต่อไปนี้เกิดขึ้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(1) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินหรือสิทธิจัดการทรัพย์สินให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ทั้งหลาย

(2) ลูกหนี้โอนหรือส่งมอบทรัพย์สินของตนไปโดยการแสดงเจตนาลวง หรือโดยการฉ้อฉล ไม่ว่าจะได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(3) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินของตนหรือก่อให้เกิดทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นเหนือทรัพย์สินนั้น ซึ่งถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะต้องถือว่าเป็นการให้เปรียบ ไม่ว่าจะได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร

(4) ถ้าลูกหนี้กระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เพื่อประวิงการชำระหนี้ หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้

ก. ออกไปเสียนอกราชอาณาจักร หรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกราชอาณาจักร

ข. ไปเสียดังจากเคหสถานที่เคยอยู่ หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน หรือหลบไปหรือวิธีอื่น หรือปิดสถานที่ประกอบธุรกิจ

ค. ยักย้ายทรัพย์สินไปให้พ้นอำนาจศาล

ง. ยอมตนให้ต้องคำพิพากษาซึ่งบังคับให้ชำระเงินซึ่งตนไม่ควรต้องชำระ

(5) ถ้าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์สินตามหมายบังคับคดี หรือไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้

(6) ถ้าลูกหนี้แถลงต่อศาลในคดีใด ๆ ว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้

(7) ถ้าลูกหนี้แจ้งให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดของตนทราบว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ได้

(8) ถ้าลูกหนี้เสนอคำขอประนอมหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

(9) ถ้าลูกหนี้ได้รับหนังสือทวงถามจากเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้ไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง ระยะห่างไม่น้อยกว่า 30 วัน และลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

โดยที่โจทก์จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายนั้น โจทก์มีหน้าที่ต้องนำสืบให้เข้า ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 8 หากโจทก์นำสืบไม่ได้ ถือไม่ได้ว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามมาตรา 9 (1)

- ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนไม่น้อยกว่า สองล้านบาท

หลักเกณฑ์ข้อนี้ได้แยกลูกหนี้ผู้ถูกฟ้องออกเป็นลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา กับ ลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล โดยลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดานั้นต้องเป็นหนี้จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท ส่วนลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

คำว่า “ไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท” และ “ไม่น้อยกว่าสองล้านบาท” หมายความว่า ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้ตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไป และบุคคลที่เป็นนิติบุคคลเป็นหนี้กว่า สองล้านบาทขึ้นไป ซึ่งต่างจากคำว่าเกินหนึ่งล้านบาท และเกินกว่าสองล้านบาท เพราะคำว่าเกินกว่า แสดงว่าต้องเป็นหนี้ตั้งแต่หนึ่งล้านบาท และเกินสองล้านบาทขึ้นไปจึงจะฟ้องได้

นอกจากนี้กฎหมายล้มละลายยังเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้หลายคน ซึ่งมีหนี้เหนือลูกหนี้ ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา มีหนี้ไม่ถึงหนึ่งล้านบาท และลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลมีหนี้ไม่ถึงสองล้านบาท สามารถเข้าซื้อร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายได้

- หนี้้นอาจกำหนดจำนวนได้แน่นอนไม่ว่าหนี้้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลัน หรือในอนาคตก็ตาม

ในคดีแพ่งสามัญนั้น หนี้ที่เจ้าหนี้อาจฟ้องลูกหนี้เป็นคดีได้ จะต้องถึงกำหนดชำระ หากหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ก็ไม่มีอำนาจบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ แต่สำหรับคดีล้มละลายนั้น หนี้ไม่ต้องถึงกำหนดชำระหนี้ก็ฟ้องได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าหนี้้นต้องกำหนดจำนวนได้แน่นอน เหตุที่กฎหมายล้มละลายบัญญัติไว้เป็นพิเศษจากคดีแพ่งสามัญก็เพราะกฎหมายถือว่าลูกหนี้มี หนี้สิ้นล้นพันตัวแล้ว ไม่ควรให้เจ้าหนี้อาจฟ้องเมื่อถึงกำหนดชำระซึ่งกว่าจะถึงเวลานั้นเจ้าหนี้อาจได้รับความเสียหายก็เป็นได้

คำว่าหนี้ถึงกำหนดชำระโดยแน่นอน หมายความว่า เป็นหนี้ที่แน่นอนหรือชัดเจน หรืออาจจะคำนวณได้แน่นอน ทั้งนี้ดูตามสภาพแห่งหนี้ หรือคำนวณได้จากตัวทรัพย์สิน โดยศาล ไม่จำเป็นต้องมีคำพิพากษา กำหนดจำนวนได้แน่นอนก่อน เช่น หนี้เงินกู้ยืม หนี้ค่าดอกเบี้ยที่ติดค้าง หนี้ค่าซื้อของสินเชื่อ หนี้ค่าเช่า เป็นต้น

ส่วนหนี้ค่าเสียหายเนื่องจากการละเมิดและผิดสัญญา หรือเบี้ยปรับ มักจะเป็น หนี้ที่ไม่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาให้ชำระหนี้แล้ว หรือมีการ ประนีประนอมโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือ ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีคำพิพากษาตามยอมหรือไม่ก็ตาม ส่วนหนี้ ส่งมอบทรัพย์สินหรือถ้าส่งคืนไม่ได้ให้ใช้ราคาก็ไม่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน (วิชา มหาคณ. 2557. หน้า 47)

(ข) เจ้าหนี้มีประกัน

หลักเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายของเจ้าหนี้มีประกันบัญญัติไว้ในมาตรา 10 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 9 เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(1) มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

(2) กล่าวในฟ้องว่า ถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้ว จะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาทรัพย์สินหลักประกันมาในฟ้อง ซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้ว เงินยังขาดอยู่สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

คำนิยามของ “เจ้าหนี้มีประกัน” หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีปริสิทธิที่บังคับได้ ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำรวมถึงเจ้าหนี้ที่กฎหมายอื่นให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกัน

สำหรับหลักเกณฑ์ตามมาตรา 10 (1) นั้น โดยทั่วไปแล้วเจ้าหนี้ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะบังคับให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิงตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 เว้นแต่ผู้รับจำนอง ซึ่งตามมาตรา 733 นั้น หากมีการบังคับจำนองไม่ว่าจะด้วยวิธีการเอาทรัพย์สินจำนองหลุด และราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ดี หรือเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ได้จำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระอยู่นั้น ก็ดี เงินยังขาดอยู่เท่าไร ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด ผู้รับจำนองไม่มีสิทธิบังคับให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ อีก ดังนั้น ผู้รับจำนองซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีประกันจึงเป็นผู้ต้องห้ามมิให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ อีก ดังนั้น ผู้รับจำนองซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีประกันจึงเป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ไม่สามารถฟ้องลูกหนี้ผู้จำนองให้ล้มละลายได้ตามมาตรา 10 (1) อย่างไรก็ตามฎีกาเคยวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 ไม่ใช่ข้อตกลงเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผู้รับจำนองกับผู้จำนองสามารถตกลงยกเว้นเป็นอย่างอื่นได้ ข้อตกลงดังกล่าวไม่ตกเป็นโมฆะ

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 727/1 บัญญัติว่า “ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ผู้จำนองซึ่งจำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้อันบุคคลอื่นต้องชำระ ไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้เกินราคาทรัพย์สินที่จำนองเวลาบังคับจำนองหรือเอาทรัพย์สินจำนองหลุด

ข้อตกลงอันมีผลให้ผู้จำนองรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง หรือให้ผู้จำนองรับผิดชอบอย่างผู้ค้ำประกัน ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อตกลงนั้นจะมีอยู่ในสัญญาจำนองหรือทำข้อตกลงต่างหาก” ดังนั้น ปัจจุบันข้อตกลงพิเศษที่กำหนดว่า ผู้จำนองยินยอมให้ผู้รับจำนองยึดทรัพย์สินอื่นของผู้จำนองมาบังคับชำระหนี้ได้จนครบถ้วน อันเป็นการยกเว้นข้อจำกัดความรับผิดชอบของผู้จำนองตามมาตรา 733 ซึ่งศาลฎีกาเคยยอมรับบังคับให้ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1507/2538 และ 7391/2557 นั้น น่าจะยังคงใช้เฉพาะกรณีผู้จำนองซึ่งจำนองทรัพย์สินเพื่อประกันหนี้ตนเองต้องชำระเท่านั้น และ

ผู้รับจ้างในฐานะเจ้าหนี้มีประกันยังมีสิทธิฟ้องผู้จ้างในกรณีนี้ให้ล้มละลายได้ ไม่ต้องห้ามตาม พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 10 (1)

ต่อมา ได้มีการยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา 727/1 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “ข้อตกลงใดอันมีผลให้ผู้รับจ้างรับผิดชอบเกินกว่าที่บัญญัติไว้ตามวรรคหนึ่ง หรือให้ผู้จ้างรับผิดชอบต่อผู้ค้าประกัน ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ ไม่ว่าข้อตกลงนั้นจะมีอยู่ในสัญญาจ้างหรือทำเป็นข้อตกลงแยกต่างหาก ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นกรณีที่นิติบุคคลเป็นลูกหนี้และบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการ ตามกฎหมายหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นผู้จ้างทรัพย์สินของตนไว้ เพื่อประกันหนี้ของนิติบุคคลและผู้จ้างได้ทำสัญญาค้ำประกันไว้เป็นสัญญาต่างหาก” อนึ่ง ผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองนั้น ผู้รับจ้างซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีประกันคงมีสิทธิบังคับชำระหนี้จำนองได้จากทรัพย์สินซึ่งจำนองเท่านั้น ผู้รับจ้างจึงต้องห้ามมิให้ฟ้องผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองให้ล้มละลาย ตาม มาตรา 10 (1)

สำหรับหลักเกณฑ์ตามมาตรา 10 (2) เป็นบทบัญญัติสำคัญที่เจ้าหนี้มีประกัน ผู้เป็นโจทก์จะยื่นฟ้องคดีล้มละลาย จะต้องกล่าวหรือบรรยายในคำฟ้องให้ปรากฏข้อความตาม มาตรา 10 (2) บัญญัติไว้ มิฉะนั้นจำทำให้เป็นคำฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาได้ ซึ่งมาตรา 10 (2) เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลยไม่ได้ให้การต่อสู้ไว้ศาลก็ยกขึ้นวินิจฉัยได้ หรือแม้จำเลยมิได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วในศาลชั้นต้นก็มีสิทธิที่จะยกขึ้นอ้างในชั้นอุทธรณ์ได้

(4) การพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 13 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งรับฟ้องคดีล้มละลายไว้แล้ว ให้กำหนดวันนั่งพิจารณาเป็นการด่วน และให้ออกหมายเรียกและส่งสำเนาคำฟ้องไปยังลูกหนี้ให้ทราบก่อนวันนั่งพิจารณาไม่น้อยกว่า 7 วัน” กรณีที่โจทก์ยื่นคำฟ้องล้มละลายต่อศาล ตามมาตรา 150 นั้น ถ้าฟ้องนั้นถูกต้องศาลก็จะรับคำฟ้องไว้พิจารณา แต่ถ้าไม่ถูกต้องศาลก็จะสั่งไม่รับ หรือสั่งแก้ไข หรืออาจจะยกเสียก็ได้ หากศาลสั่งฟ้องในคดีล้มละลายไว้แล้ว ก็จะกำหนดวันนั่งพิจารณาเป็นการด่วนและให้ออกหมายเรียก พร้อมทั้งส่งสำเนาคำฟ้องไปยังลูกหนี้ให้ทราบก่อนวันนั่งพิจารณาไม่น้อยกว่า 7 วัน ซึ่งต่างจากการฟ้องคดีแพ่งสามัญที่ศาลต้องรอให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้จำเลยพร้อมทั้งกำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การเสียก่อน เมื่อจำเลยยื่นคำให้การแล้วศาลจึงนัดขึ้นสองสถานแล้วจึงนัดพิจารณาต่อไป

สำหรับการพิจารณาคดีล้มละลายนั้น เป็นไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 14 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้มาตรา 9 หรือมาตรา 10 ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้

ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง” การพิจารณาคดีล้มละลาย ศาลถือเอา คำฟ้องโจทก์หรือพยานหลักฐานโจทก์เป็นหลัก แม้จำเลยไม่ยื่นคำให้การ หรือไม่มาในวันนัดพิจารณา ศาลก็จะทำการพิจารณาไปโดยทำการสืบพยานโจทก์ไปฝ่ายเดียว แต่ถ้าจำเลยยื่นคำให้การ และมาศาล ในวันพิจารณาโดยอ้างพยานหลักฐานสนับสนุนคำให้การของตน ศาลก็จะทำการสืบพยานของจำเลยด้วย อย่างไรก็ตามในการพิจารณาคดีของศาล กฎหมายกำหนดว่าต้องพิจารณาความจริงว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้น พันตัว เป็นหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือเป็นเจ้าของหนี้หลายคนๆที่เข้าชื่อกัน เป็นจำนวนรวมไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท และเป็นหนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน หรือกรณี เป็นเจ้าหนี้นี้มีประกัน ก็นัดพิจารณาให้ได้ความจริงตามมาตรา 9 และมาตรา 10 (วิชา มหาคณ. 2557. หน้า 60-61)

(5) กระบวนการพิจารณาล้มละลายชั้นลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 28 บัญญัติว่า “เมื่อศาล มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำสั่งนั้นในราชกิจจานุเบกษา และหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ในคำโฆษณานั้นให้แสดงการขอให้ล้มละลาย วันที่ศาลมี คำสั่ง ชื่อ ตำบล ที่อยู่ และอาชีพของลูกหนี้

ในคำโฆษณาคำสั่งพิทักษ์เด็ตขาดนั้น ให้แจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลาย เสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ด้วย”

การโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์นับได้ว่าเป็นหน้าที่ประการแรกที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ ทรัพย์จะต้องดำเนินการในการที่ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ และศาลได้แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้เจ้าพิทักษ์ทรัพย์ ทราบ ทั้งนี้ไม่ว่าเป็นคำสั่งชั่วคราวหรือเด็ดขาดก็ตาม การโฆษณาคำสั่งที่ว่านี้ให้กระทำใน ราช กิจจานุเบกษาอย่างหนึ่ง และในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่า 1 ฉบับ อย่างหนึ่ง คำโฆษณานั้น เจ้า พนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแสดงถึงการฟ้องร้องหรือร้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตำบล ที่อยู่ และอาชีพของจำเลย วันที่ศาลมีคำสั่ง ถ้าเป็นกรณีที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว ในคำโฆษณานั้น ไม่ต้องแจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลายยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพราะในชั้น พิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวเจ้าหนี้ทั้งหลายยังไม่มีสิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ เด็ดขาดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องแจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้เสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อ เจ้าพนักงานพิทักษ์ด้วย โดยกำหนดเวลา 2 เดือน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 91 สำหรับเจ้าหนี้ ที่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร แต่ถ้าเจ้าหนี้อาศัยอยู่นอกราชอาณาจักรอาจขยายเวลาได้ แต่ขยายได้ไม่เกิน 2 เดือน และเมื่อแจ้งเวลาดังกล่าวให้เจ้าหนี้ทราบแล้วในคำโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เด็ดขาด ต้องถือว่าเจ้าหนี้ทุกคนได้ทราบ ไม่ใช่หน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ต้องแจ้งเรื่อง คำขอรับชำระหนี้ให้โจทก์ทราบอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากประกาศคำสั่งดังกล่าวแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องแจ้งคำสั่งไปยัง กระทรวงการคลัง กรมศุลกากร กรมสรรพากร กรุงเทพมหานคร นายทะเบียน หุ่นส่วนบริษัทกลาง (ในกรณีที่จำเลยเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล หรือบริษัทจำกัด) เป็นต้น

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้ได้ลงมติขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือไม่ลงมติประการใดหรือไม่มีเจ้าหนี้ไปประชุมหรือการประนอมหนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบ ให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตามมาตรา 61 และการล้มละลายของลูกหนี้เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

(6) กระบวนการพิจารณาล้มละลายชั้นเจ้าพนักงานบังคับคดี (เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 52-72)

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ส่วนใหญ่เป็นกระบวนการพิจารณาในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์คือเป็นกระบวนการพิจารณาที่กระทำต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดของกระบวนการสืบข้อเท็จจริงกว่ากระบวนการพิจารณาในชั้นศาลและถือว่าเป็นส่วนสำคัญของกฎหมายล้มละลาย

(ก) การประชุมเจ้าหนี้

การประชุมเจ้าหนี้ในคดีล้มละลายมี 2 คือ

(1) การประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก จะต้องจัดให้มีขึ้นโดยเร็วที่สุดหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เพื่อปรึกษาว่าควรจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ของลูกหนี้ หรือควรขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายและปรึกษาถึงวิธีที่จะจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไป (มาตรา 31) ซึ่งทางปฏิบัติเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเรียกประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกภายหลัง กำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้แล้ว

(2) การประชุมเจ้าหนี้ครั้งอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเรียกประชุมได้ เมื่อเห็นสมควร หรือตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือเรียกประชุมตามที่ศาลสั่ง หรือเจ้าหนี้ซึ่งมีจำนวนหนี้รวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนหนี้ที่ได้มีการยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ได้ทำหนังสือขอให้เรียกประชุม (มาตรา 32) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเรียกตามเวลาที่เห็นสมควร ซึ่งอาจเรียกก่อน กำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้หรือเรียกตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น การประชุมเจ้าหนี้ เพื่อพิจารณาคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลายของลูกหนี้ ศาลหรือเจ้าหนี้จะเรียกประชุมเจ้าหนี้เอง โดยตรงไม่ได้

(ข) การตรวจและสั่งชำระหนี้

มาตรา 104 บัญญัติว่า “เมื่อพ้นกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับนัดลูกหนี้และเจ้าหนี้ทั้งหลายมาพร้อมกัน เพื่อตรวจชำระหนี้ โดยแจ้งความให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน”

มาตรา 105 บัญญัติว่า “ในการตรวจคำขอรับชำระหนี้ไม่ว่าจะเป็นหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจออกหมายเรียกเจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือบุคคลใดมาสอบสวนในเรื่องหนี้สิน แล้วทำความเห็นส่งสำนวนเรื่องหนี้สินที่ขอรับชำระหนี้ต่อศาล พร้อมทั้งรายงานว่ามีผู้โต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ประการใดหรือไม่”

การตรวจคำขอรับชำระหนี้เป็นกระบวนการพิจารณาในชั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งจะมีขึ้นเมื่อกำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้สิ้นสุดลง คือพ้นสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องรับนัดลูกหนี้และเจ้าหนี้ทุกคนมาตรวจคำขอรับชำระหนี้ ในการตรวจคำขอรับชำระหนี้ลูกหนี้และเจ้าหนี้สามารถโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้รายใดก็ได้ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจสอบสวนคำขอรับชำระหนี้ ลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ที่โต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ไว้มีสิทธิเสนอพยานหลักฐานต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อสอบสวนเสร็จ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องทำความเห็นส่งสำนวนเรื่องหนี้สินที่ขอรับชำระหนี้ต่อศาล พร้อมทั้งรายงานว่ามีผู้โต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ประการใดหรือลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ที่ต้องการโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้รายใดต้องโต้แย้งต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในชั้นตรวจคำขอรับชำระหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็โต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ได้ โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ว่าต้องทำเมื่อใดจึงสามารถทำได้ในชั้นที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เสนอความเห็นเกี่ยวกับคำขอรับชำระหนี้ต่อศาล

การกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในขั้นตอนการสอบสวนคำขอรับชำระหนี้ และทำความเห็นเสนอศาล ยังไม่มีผลกระทบต่อเจ้าหนี้หรือลูกหนี้จนกว่าศาลจะมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ดังกล่าว ดังนั้น เจ้าหนี้หรือลูกหนี้จะขอให้ศาลเพิกถอนหรือแก้ไขการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 146 ในชั้นตอนนี้ยังไม่ได้ ต้องรอให้ศาลมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ก่อนแล้วค่อยอุทธรณ์คำสั่งศาลโดยยกประเด็นเกี่ยวกับการสอบสวนเป็นข้ออุทธรณ์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 985/2509 การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำความเห็นส่งสำนวนต่อศาลในกรณีที่มีผู้ขอรับชำระหนี้ แม้จะเห็นควรให้ยกคำขอนั้นเสีย ถ้าฟังความเห็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีผลบังคับอย่างใด ศาลอาจวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นก็ได้ ฉะนั้น จึงยังไม่มี การกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อย่างใดที่ทำให้ผู้ร้องได้รับความเสียหายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 ผู้ขอรับชำระหนี้จะมายื่นคำร้องต่อศาลให้สั่งกลับคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หาได้ไม่ แต่เมื่อศาลชั้นต้นสั่งไปอย่างไรแล้วผู้ขอรับชำระหนี้ก็มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นศาลอุทธรณ์ได้ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ผู้ร้องได้ทราบคำสั่งศาล (ปัจจุบันต้องอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา)

มาตรา 106 บัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้รายใดถ้าลูกหนี้เจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ได้แย้ง ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้รับชำระหนี้ได้ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรสั่งเป็นอย่างอื่น”

มาตรา 107 บัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้รายใดถ้ามีผู้โต้แย้งให้ศาลพิจารณาแล้ว มีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) ให้ยกคำขอรับชำระหนี้
- (2) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน
- (3) อนุญาตให้ได้รับชำระหนี้บางส่วน

ในการสั่งคำขอรับชำระหนี้ศาลจะพิจารณาจากพยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนไว้แล้วในชั้นตรวจคำขอรับชำระหนี้ มิได้มีการสืบพยานเพิ่มเติมในชั้นศาลแต่อย่างใด

คำพิพากษาฎีกาที่ 3456/2546 ในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ เมื่อเจ้าหนี้มีบัญชีแสดงรายละเอียดแห่งหนี้สินและข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหนี้ ก็ถือได้ว่าเป็นการยื่นคำขอรับชำระหนี้โดยชอบแล้ว ศาลย่อมมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยโดยรับฟังพยานหลักฐานทุกอย่าง ทั้งที่ยื่นในชั้นขอรับชำระหนี้และยื่นเพิ่มเติมในชั้นสอบสวนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ ไม่เป็นกรณีวินิจฉัยและรับฟังพยานหลักฐานเกินกว่าคำขอรับชำระหนี้

เมื่อศาลมีคำสั่งคำขอรับชำระหนี้แล้วไม่ว่าจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเจ้าหนี้ลูกหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถอุทธรณ์คำสั่งไปยังศาลฎีกาได้ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านคำสั่ง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (3)

การพิจารณาพิพากษาในชั้นอุทธรณ์นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการพิจารณาพิพากษาและการชี้ขาดตัดสินในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกามาใช้บังคับในศาลฎีกา โดยอนุโลมตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 28 และสามารถอุทธรณ์โต้แย้งไปถึงขั้นตอนการสอบสวนคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ ประเด็นที่อุทธรณ์ต้องเป็นข้อที่ยกขึ้นว่ากล่าวมาแล้วโดยชอบในชั้นสอบสวนของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และศาลล้มละลาย โดยมีข้อห้ามอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามจำนวนทุนทรัพย์เช่นเดียวกับคดีแพ่งทั่วไป

มาตรา 108 บัญญัติว่า “คำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งศาลได้สั่งอนุญาตแล้วนั้น ถ้าต่อมาปรากฏว่าศาลได้สั่งไปโดยผิดพลาด เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้องศาลมีอำนาจยกคำขอรับชำระหนี้หรือลดจำนวนหนี้ที่ได้สั่งอนุญาตไปแล้วได้”

ปกติเมื่อศาลใดมีคำพิพากษาแล้ว ศาลนั้นไม่อาจแก้ไขคำพิพากษาของตนได้ ต้องให้ศาลในลำดับที่สูงกว่าเป็นผู้ทบทวนแก้ไข สำหรับคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 108 อนุญาตให้ศาลแก้ไขคำสั่งเองได้แม้คำสั่งจะถึงที่สุดไปแล้วภายใต้เงื่อนไขดังนี้

1. เป็นกรณีที่ศาลสั่งอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ดังนั้น ถ้าเป็นกรณีที่ศาลยกคำขอรับชำระหนี้ย่อมไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะแก้ไขคำสั่ง
2. ภายหลังปรากฏว่าศาลได้สั่งไปโดยผิดหลงคือเข้าใจผิดว่าเจ้าหนี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ตามที่ได้มีคำสั่งไป
3. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องมีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง
4. ศาลมีอำนาจแก้ไขโดยให้ยกคำขอรับชำระหนี้หรือลดจำนวนหนี้ที่ได้สั่งอนุญาตไปแล้ว ศาลจะสั่งเป็นประการอื่นนอกเหนือจากนี้ไม่ได้

(7) ผลของคดีล้มละลาย

(ก) ผลต่อลูกหนี้ (เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 77-88)

คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดย่อมมีผลกระทบต่อลูกหนี้โดยตรง แม้ศาลจะยังไม่พิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย ลูกหนี้ก็หมดอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินและหมดอำนาจฟ้องร้องต่อสู้คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน โดยอำนาจดังกล่าวตกอยู่แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวตามมาตรา 22 แต่ทั้งนี้การพิทักษ์ทรัพย์หรือการล้มละลายมีผลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตลอดและเฉพาะในราชอาณาจักรเท่านั้น ตามมาตรา 177

นอกจากนี้ลูกหนี้ยังถูกควบคุมและจำกัดสิทธิบางประการ และมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยไม่อาจขอทุเลาการบังคับตามคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ส่วนสิทธิหน้าที่อื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติ ลูกหนี้ยังคงมีอยู่ตามปกติดังเช่นบุคคลทั่วไป

- ลูกหนี้หมดอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของตน

การที่ลูกหนี้ถูกฟ้องล้มละลาย หากศาลยังมีได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็คงไม่มีผลกระทบต่อสิทธิของลูกหนี้ トラบเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวในกิจการตามที่กฎหมายกำหนด ขณะเดียวกันมาตรา 24 ก็ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เท่ากับเป็นการยึดอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินจากลูกหนี้ ลูกหนี้จึงหมดอำนาจทั้งหลายบรรดาซึ่งกฎหมายให้ไปตกอยู่แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ส่วนสิทธิหรืออำนาจอื่นใดที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ตกแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ก็ยังคงมีสิทธิหรืออำนาจนั้นอย่างบริบูรณ์ เช่น การฟ้องคดีอาญา การฟ้องหย่า การขอจดทะเบียนรับรองบุตร นิติกรรมที่ลูกหนี้ทำโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 22 และ มาตรา 24 ตกเป็นโมฆะ

- ลูกหนี้หมดอำนาจฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน

ด้วยเหตุที่มาตรา 22 (3) ให้อำนาจประนีประนอมยอมความหรือฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์ตกอยู่แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

แต่ผู้เดียว เท่ากับหลังจากถูกพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้หมดอำนาจกระทำการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีใหม่ หรือดำเนินคดีที่ยังค้างอยู่ไม่ว่าในชั้นพิจารณาหรือชั้นบังคับคดีก็ทำไม่ได้ หากลูกหนี้ฝ่าฝืนดำเนินคดีไปก็เป็นกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบ หรือถ้าศาลปล่อยให้ลูกหนี้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปจนกระทั่งมีคำวินิจฉัยชี้ขาด คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลก็ไม่ชอบเช่นกัน แต่ถ้าไม่ใช่คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ลูกหนี้ก็มีอำนาจดำเนินคดีตามปกติ และยังมีสิทธิดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีล้มละลายที่ตนถูกพิทักษ์ทรัพย์อย่างเต็มที่ จึงสามารถโต้แย้งคัดค้านตลอดจนอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลายได้เอง

- ลูกหนี้ถูกจำกัดสิทธิบางประการ

ลูกหนี้ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือพิพากษาให้ล้มละลายต้องถูกจำกัดสิทธิบางประการตามกฎหมายล้มละลายและกฎหมายอื่น เช่น มาตรา 67 เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้หรือพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว และยังไม่ได้สั่งปลดจากล้มละลาย ลูกหนี้จะออกไปนอกราชอาณาจักรไม่ได้ เว้นแต่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะอนุญาตเป็นหนังสือ และถ้าจะย้ายที่อยู่ต้องแจ้งตำบลที่อยู่ใหม่เป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบภายในเวลาอันสมควร

- ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

ลูกหนี้ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายล้มละลายกำหนด หากฝ่าฝืนอาจได้รับโทษทางอาญา หน้าที่ดังกล่าวได้แก่

เมื่อลูกหนี้ได้รับทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้ต้องส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและกิจการของตนซึ่งอยู่ในความครอบครองให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้นตามมาตรา 23 ลูกหนี้ต้องปฏิบัติตามมาตรา 30 เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินและทรัพย์สิน ลูกหนี้ต้องไปในการประชุมเจ้าหนี้ทุกครั้งตามมาตรา 64 ลูกหนี้ต้องช่วยเหลือในการจำหน่ายทรัพย์สินตามมาตรา 65 และมีหน้าที่ต้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดจำนวนเงินเพื่อใช้จ่ายเลี้ยงชีพตามมาตรา 67

- ผลของคำพิพากษาล้มละลาย

การล้มละลายของลูกหนี้มีผลตั้งแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามมาตรา 62 การที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายในภายหลังมีผลต่อสถานะของลูกหนี้ทำให้กลายเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อลูกหนี้ในเรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ต้องขาดจากตำแหน่งกรรมการบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1154 เป็นต้น

(ข) ผลต่อเจ้าหนี้ (เผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 89-98)

คดีล้มละลายนอกจากมีผลต่อลูกหนี้โดยตรงแล้ว ยังกระทบสิทธิในการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ด้วย เจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายล้มละลาย

- การฟ้องบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้หลังจากลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

มาตรา 26 บัญญัติว่า “ตราบไต่ที่ศาลยังไม่ได้สั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้ฟ้องคดีแพ่งอันเกี่ยวกับหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ในกรณีเช่นนี้ ให้ นำบทบัญญัติในมาตราก่อนมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้วแต่คดียังอยู่ระหว่างพิจารณาก็ตาม”

หลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้วเจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ เป็นคดีแพ่งได้หรือไม่สรุปได้ดังนี้

1. ถ้าคดีที่จะฟ้องเป็นการฟ้องให้ชำระหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เจ้าหนี้ไม่มีอำนาจฟ้อง แต่ต้องไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 91

2. ถ้าคดีที่จะฟ้องเป็นการฟ้องให้ชำระหนี้ที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เจ้าหนี้สามารถฟ้องลูกหนี้เป็นจำเลย แต่ถ้าเป็นหนี้เกี่ยวกับการจัดกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้เจ้าหนี้ มีอำนาจฟ้องเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

- การขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้วเจ้าหนี้ของลูกหนี้จะเป็นเจ้าหนี้ ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ถัดหนี้ของตนเป็นหนี้ที่อาจขอรับชำระได้ในคดีล้มละลาย ต้องนำมาขอรับ ชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายล้มละลายมีฉะนั้นหมดสิทธิได้รับ ชำระหนี้

1. หนี้ที่ขอรับชำระได้ในคดีล้มละลาย

ลักษณะของหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ตามมาตรา 94

(1) ต้องเป็นหนี้เงินเท่านั้น

(2) มูลแห่งหนี้ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าหนี้ยังไม่ถึงกำหนด

ชำระหรือมีเงื่อนไข

2. หนี้ที่ไม่อาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

(1) หนี้ที่มูลแห่งหนี้ไม่ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ โดยอาจเกิด ในวันเดียวกับวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หรือหลังจากนั้น หากเป็นหนี้ที่เกิดจากนิติกรรมสัญญา เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ลูกหนี้เป็นผู้กระทำขึ้นหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หนี้นั้นเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 แต่ถ้าเป็นหนี้เกิดจากมูลหนี้

อื่นเช่นลูกหนี้ทำละเมิดบุคคลอื่นหลังจากถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้ว หนี้ไม่เป็นโมฆะแต่ก็นำมาขอรับชำระหนี้ ในคดีล้มละลายไม่ได้ เพราะมูลแห่งหนี้ไม่ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าหนี้จึงต้องฟ้องร้องบังคับชำระหนี้ตามปกติ ซึ่งเมื่อชนะคดีแล้วต้องรอให้ลูกหนี้พ้นจากภาวะล้มละลายก่อน จึงจะบังคับคดีได้ เพราะกฎหมายล้มละลายไม่เปิดช่องให้นำหนี้ที่มีลักษณะดังกล่าวมาขอรับชำระหนี้ ในคดีล้มละลาย

(2) หนี้ที่เจ้าหนี้อยอมให้ลูกหนี้กระทำขึ้นเมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สิน ล้นพ้นตัว แต่ไม่รวมถึงหนี้ที่เจ้าหนี้อยอมให้กระทำขึ้นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้ หนี้จำพวกนี้ถ้าเกิดขึ้นก่อนลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่เป็นโมฆะ เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิเรียกร้องในหนี้นั้นอยู่ เพียงแต่นำมาขอชำระในคดีล้มละลายไม่ได้เท่านั้น ต้องรอให้ลูกหนี้พ้นจากภาวะล้มละลายก่อน จึงจะบังคับชำระหนี้ได้

(3) หนี้ที่เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีหรือหนี้ที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้

2.2.2 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (14) บัญญัติว่า “เจ้าพนักงานบังคับคดี หมายความว่า เจ้าพนักงานในสังกัดกรมบังคับคดีหรือพนักงานอื่นผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและให้หมายความรวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ปฏิบัติการแทน”

ในการบังคับคดีที่ต้องมีการดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี ศาลซึ่งออกหมายบังคับคดีต้องตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขา แล้วแต่เขตอำนาจของศาลที่ออกหมายบังคับคดี เพื่อจัดการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือทำการอื่นใดโดยอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย

1. ส่วนกลาง กรมบังคับคดีได้มีการจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 1 ถึง 6 โดยมีการแบ่งเขตดำเนินการบังคับคดีตามเขตอำนาจของศาล ดังนี้

(1) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 1 ดำเนินการบังคับคดีในเขตอำนาจของศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลแขวงพระนครเหนือ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลภาษีอากรกลาง

(2) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 2 ดำเนินการบังคับคดี ในเขตอำนาจของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแขวงพระนครใต้ ศาลแขวงปทุมวัน ศาลแรงงานกลาง ศาลอาญากรุงเทพใต้

(3) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 3 ดำเนินการบังคับคดี ใน
เขตอำนาจของศาลจังหวัดมินบุรี

(4) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 4 ดำเนินการบังคับคดี ใน
เขตอำนาจของศาลจังหวัดตลิ่งชัน ศาลแขวงดุสิต

(5) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 5 ดำเนินการในเขตอำนาจของ
ศาลจังหวัดพระโขนง ศาลแขวงพระโขนง

(6) สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 6 ดำเนินการในเขตอำนาจของ
ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแขวงธนบุรี และศาลอาญาธนบุรี

2. ส่วนภูมิภาค มีการแบ่งเขตเป็นสำนักงานบังคับคดีจังหวัดหรือสาขา เจ้าพนักงาน
บังคับคดีมีอำนาจบังคับคดีตามเขตอำนาจของศาลที่สำนักงานบังคับคดีนั้นตั้งอยู่ (กรมบังคับคดี
กระทรวงยุติธรรม. 2562. หน้า 27-28)

จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.2.2.1 การเกิดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562.
หน้า 85-86)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า
“เมื่อศาลได้ออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะ
เป็นเจ้าพนักงานศาลในการดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี
และตามบทบัญญัติในลักษณะ 2 แห่งภาคนี้ ทั้งนี้ จะเรียกให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาช่วยเหลือก็ได้
คำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการดำเนินการบังคับคดีต้องกล่าวหรือแสดงเหตุผลไว้ด้วย”

อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ได้ออกหมายบังคับคดี
ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในฐานะเจ้าพนักงานของศาลมีอำนาจในการดำเนินการบังคับคดี การที่
เจ้าพนักงาน กรมบังคับคดี จะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามบทบัญญัติแห่งประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ ต้องปรากฏว่าศาลได้ออกหมายบังคับคดีในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สิน
ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาคอนั้น ๆ แล้ว หากศาลยังไม่ได้ออกหมายบังคับคดี อำนาจหน้าที่ของ
เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมยังไม่เกิดขึ้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 3805/2550 ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ออกหมายบังคับคดี
แก่ทรัพย์สินของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 เท่านั้นส่วนจำเลยที่ 5 และที่ 6 ปรากฏว่ายังไม่ครบกำหนดที่จะต้อง
ปฏิบัติตามคำบังคับ ศาลชั้นต้นจึงไม่ออกหมายบังคับคดีให้ตามคำขอของโจทก์ ดังนั้น การที่
เจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 6 เพื่อขายทอดตลาด โดยที่ศาลชั้นต้นยังมิได้ออก
หมายบังคับคดีแก่ทรัพย์สินจำนองของจำเลยที่ 6 จึงเป็นการกระทำโดยปราศจากอำนาจ ไม่ชอบด้วย

มาตรา 278 ซึ่งเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นจะต้องดำเนินการเพิกถอนการยึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 6 ของเจ้าพนักงานบังคับคดีดังกล่าวเสีย

2.2.2 อำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดี (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 86-89)

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 ถึงมาตรา 284 ได้ระบุถึงอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่สำคัญ ดังนี้

(1) เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเจ้าพนักงานของศาล ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดผลคือเจ้าพนักงานบังคับคดีจะอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งศาลไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4522/2550 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 296 และมาตรา 302 ให้อำนาจเกี่ยวกับการบังคับคดีเป็นของศาล ส่วนเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น ตามมาตรา 1 (14) เป็นเจ้าพนักงานที่ต้องปฏิบัติในการที่จะบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลเท่านั้น ไม่มีอำนาจเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือเป็นคู่ความได้ เมื่อศาลอุทธรณ์ภาค 5 พิพากษาให้เพิกถอนการขายทอดตลาดและให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายใหม่ เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ต้องปฏิบัติตามนั้น ไม่มีสิทธิฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 5

คำพิพากษาฎีกาที่ 2690/2537 แม้ ส. ผู้สู้ราคาเดิมจะต้องรับผิดชอบในราคาส่วนที่ขาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 516 ซึ่งเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้แจ้งให้ ส. นำเงินจำนวนดังกล่าวไปชำระแล้ว แต่ ส. เพิกเฉยก็ถือว่าเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 หาใช่เป็นการโต้แย้งสิทธิหรืออำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ เพราะเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นแต่เพียงเจ้าพนักงานของศาลในการที่จะบังคับคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะเข้าเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือเป็นคู่ความ และจะร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ได้ก็ต่อเมื่อมีคำพิพากษาของศาลให้ ส. ตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของโจทก์เสียก่อน เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่มีอำนาจขอให้ออกหมายบังคับคดียึดอายัดทรัพย์สินของ ส. โดยไม่ต้องฟ้อง ส. เป็นคดีใหม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 4256/2560 การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีนำทรัพย์สินที่ยึดออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดนัดชำระหนี้ให้โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษา เป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี ซึ่งตามมาตรา 278 วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีเสมือนเป็นเจ้าพนักงานศาลในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล การปฏิบัติตามอำนาจของเจ้าหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี จึงไม่ใช่เรื่องที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเข้ามามีส่วนได้เสียในฐานะคู่ความในคดีโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่กับคู่ความในคดีได้เลย ทั้งรายงานข้อเท็จจริงที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเสนอต่อศาลนั้น เป็นรายงาน

เกี่ยวกับวิธีการบังคับคดีทั้งหลายที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้จัดทำไป ซึ่งเป็นกรปฏิบัติไปตามบทบัญญัติ มาตรา 278 วรรค 3 ไม่อาจเปรียบเสมือนคำให้การต่อสู้คดี

เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา คำพิพากษาฎีกาที่ 675/2526 เงินที่จำเลยนำมาวางต่อศาลแรงงานกลางเพื่อชำระหนี้แก่โจทก์ตามคำพิพากษาของศาลฎีกา ย่อมถือได้ว่าเป็นเงินของโจทก์ผู้เป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของบริษัทซึ่งได้ฟ้องโจทก์ที่ศาลแพ่ง ดังนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีของศาลแพ่งในฐานะเป็นเจ้าพนักงานของศาลแพ่งและผู้แทนของบริษัทดังกล่าวจึงมีสิทธิที่จะขออายัดเงินที่จำเลยนำมาวางต่อศาลแรงงานกลางได้

(2) เจ้าพนักงานบังคับคดีมีฐานะเป็นผู้แทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกนำมาวางและออกไปรับให้”

ผลจากการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทำให้การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดเป็นการรับไว้ในฐานะผู้แทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเจ้าหนี้จะคิดดอกเบี้ยจากเงินจำนวนดังกล่าวอีกไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1435/2510 การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งดำเนินการตามหมายบังคับคดี ได้ทำการยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองของจำเลยรวมทั้งรับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดไว้เพื่อชำระหนี้ให้โจทก์พร้อมด้วยดอกเบี้ย เจ้าพนักงานบังคับคดีได้กระทำไป ในฐานะเป็นผู้แทนโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามาตรา 278 จึงต้องถือว่าเงินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองของจำเลยซึ่งครบจำนวนหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยทั้งหมดเป็นเงินที่โจทก์ได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของจำเลยเสร็จในวันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ขายทอดตลาดและรับเงินไว้แทนโจทก์แล้ว จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยให้โจทก์หลังจากวันนั้นอีกต่อไป ส่วนการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินให้โจทก์ในภายหลังเป็นเรื่องของเจ้าพนักงานบังคับคดีผู้แทนโจทก์เพียงส่งเงินที่รับไว้แทนโจทก์ให้แก่โจทก์ จึงถือเอาวันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินให้โจทก์เป็นวันที่จำเลยชำระหนี้เสร็จตามคำพิพากษาไม่ได้

กรณีที่จำเลยได้คัดค้านการขายทอดตลาด ทำให้โจทก์ไม่สามารถได้รับเงินจากการขายทอดตลาดได้ จำเลยต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยในช่วงเวลาดังกล่าวจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

คำพิพากษาฎีกาที่ 648 6/2531 เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดที่ดินของจำเลยและผู้ค้ำประกันจำเลยที่โจทก์นำยึดไว้ จำเลยและผู้ค้ำประกันยื่นคำร้องคัดค้านให้ยกเลิกการขายและขอให้ขายใหม่ เมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งแล้วจำเลยก็อุทธรณ์ฎีกาทำให้เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่อาจจ่ายเงินจากการขายทอดตลาดที่ดินดังกล่าวให้โจทก์ได้การที่โจทก์ยังไม่ได้รับชำระหนี้

ตามคำพิพากษาถือว่าการบังคับคดียังไม่เสร็จสมบูรณ์จนกว่าจะได้มีการอ่านคำพิพากษาฎีกา จำเลยจึงต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยจากเงินที่ขายทอดตลาดได้ซึ่งเป็นจำนวนน้อยกว่าเงินต้นที่จำเลย ค้างชำระแก่โจทก์จนถึงวันอ่านคำพิพากษาฎีกา

เงินมัดจำในการขายทอดตลาดที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับไว้เนื่องจากผู้ซื้อทรัพย์สิน ไม่วางเงินภายในกำหนดนั้นย่อมตกเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อที่จะนำไปชำระหนี้ให้แก่ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 691/2522 เงินที่ผู้ประมูลซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดได้นำมาวางศาลเป็นเงินมัดจำนั้น แม้ผู้ซื้อผิดสัญญาและศาลสั่งริบเงินมัดจำ ก็หาทำให้เงินที่ศาลสั่งริบ ตกเป็นรายได้ของแผ่นดินไม่ แต่ถือว่าเงินจำนวนดังกล่าวนี้เป็นเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ของลูกหนี้ในการบังคับคดี ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จะได้รวบรวมไว้เพื่อเอาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

(3) เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องดำเนินการบังคับคดีภายใต้เงื่อนไขในมาตรา 279 ถึงมาตรา 284 (วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยะ. 2561. หน้า 78-79)

1. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรักษาไว้โดยปลอดภัยซึ่งเงิน ทรัพย์สิน และเอกสาร ที่ได้มาตามอำนาจหน้าที่ของตน รวมทั้งให้มีอำนาจขัดขวางมิให้บุคคลใดสอดเข้าเกี่ยวข้องโดยมิชอบ และมีอำนาจติดตามและเอาคืนซึ่งเงินหรือทรัพย์สินหรือเอกสารดังกล่าวตามมาตรา 279

2. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจส่งเอกสารเกี่ยวกับการบังคับคดีในลักษณะ ทำนองเดียวกับการส่งคำคู่ความและเอกสารของศาล ตามมาตรา 280

3. ต้องดำเนินการบังคับคดีในวันทำการงานปกติในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้น และพระอาทิตย์ตก ถ้ายังไม่แล้วเสร็จประกอบกับมีความจำเป็นและสมควรจะกระทำต่อไปในเวลาหลัง พระอาทิตย์ตกก็ได้ และในกรณีที่มีความจำเป็นและสมควร ศาลจะอนุญาตให้ดำเนินการบังคับคดี นอกวันทำการงานปกติหรือในเวลาหลังพระอาทิตย์ตกก็ได้ตามมาตรา 281

4. กรณีมีเหตุอันควรให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจค้นสถานที่ที่ลูกหนี้ ตามคำพิพากษาครอบครอง หรือครอบครองร่วมกับผู้อื่น ทั้งมีอำนาจตรวจสอบและยึดบัญชี เอกสาร จดหมาย หรือวัตถุอื่นใด เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาเพื่อตรวจสอบได้ และมีอำนาจกระทำการใด ๆ ตามที่จำเป็นเพื่อเปิดสถานที่ดังกล่าว รวมทั้งตู้निรภัยตู้ หรือที่เก็บของอื่น ๆ หรือขอให้ศาลออกหมายค้นสถานที่ที่บุคคลอื่นครอบครองอยู่ตามมาตรา 282 และ 283

5. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจดำเนินการไปตามความจำเป็นและสมควร แห่งพฤติการณ์เพื่อดำเนินการบังคับคดีจนได้ตามมาตรา 285

6. กรณีที่มีผู้ขัดขวางหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีผู้ขัดขวาง เจ้าพนักงานบังคับคดี มีอำนาจแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจช่วยเหลือได้ ในการนี้ให้พนักงานฝ่ายปกครอง

หรือตำรวจมีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวผู้ขัดขวางได้เท่าที่จำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน บังคับคดีตามมาตรา 284

(4) ความรับผิดของเจ้าพนักงานบังคับคดี (เอื้อน ชุนแก้ว. 2562. หน้า 92-95)

มาตรา 285 บัญญัติว่า “ความรับผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ ต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือต่อบุคคลภายนอก เพื่อความเสียหายที่เกิดจาก หรือ เกี่ยวเนื่องกับการยึดอายัด หรือขายทรัพย์สิน โดยไม่ชอบหรือเกินกว่าที่จำเป็นแก่การบังคับคดีหรือการ บังคับคดีโดยมิชอบในกรณีอื่น ย่อมไม่ตกแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ตกอยู่กับเจ้าหนี้ ตามคำ พิพากษา เว้นแต่ในกรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีได้กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

ในกรณีที่ความรับผิดตกแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง และเป็นเรื่อง ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ การใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลตามกฎหมายว่าด้วย ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่หรือตามกฎหมายอื่นไม่ว่าโดยบุคคลใดให้อยู่ในอำนาจของ ศาลยุติธรรม

ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีมายึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้อง จะต้องยึด หรืออายัด หรือไม่ขายทรัพย์สิน หรือไม่ดำเนินการบังคับคดีในกรณีอื่น หรือไม่กระทำการดังกล่าว ภายใต้อันควรโดยจงใจหรือปราศจากความระมัดระวังหรือโดยสมรู้เป็นไว้กับลูกหนี้ ตามคำพิพากษา เป็นเหตุให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับความเสียหาย ให้นำความในวรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

คำพิพากษาฎีกาที่ 3050/2540 ตามคำพิพากษาของศาลที่พิพากษาให้โจทก์ ชำระหนี้ที่ต้องชำระด้วยเงินแก่จำเลยจนกว่าจะชำระเสร็จนั้น มิได้พิพากษาให้โจทก์ชำระหนี้แก่จำเลย โดยนำเงินจำนวนดังกล่าวมาวางศาล ทั้งตามคำบังคับของศาลออกให้ตามคำขอของจำเลยซึ่งเป็น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็มิได้ระบุสถานที่ใช้เงินไว้ด้วย กรณีจึงต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่ง และ พหุณยมาตรา 324 ที่บัญญัติให้ต้องชำระ ณ สถานที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้ เมื่อ หนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวเป็นหนี้ที่ต้องชำระด้วยเงิน โจทก์ซึ่งเป็นลูกหนี้จึงต้องนำเงินไปชำระแก่ จำเลยซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ณ ภูมิลำเนาของจำเลย การที่โจทก์ชำระหนี้ตามคำพิพากษาแก่จำเลยโดยนำเงิน มาวางศาล จึงถือไม่ได้ว่าเป็นกรณีที่จำเลยได้รับชำระหนี้จากโจทก์โดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว และ โจทก์ก็ไม่ได้แจ้งการชำระหนี้โดยการนำเงินมาวางศาลให้จำเลยทราบ ทั้งไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ทราบถึง การที่โจทก์ได้นำเงินมาวางศาลเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาแก่จำเลย การที่จำเลยขอบังคับคดี โดยนำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดหุ้นของโจทก์ตามหมายบังคับคดีของศาลจึงเป็นการใช้สิทธิทางศาล ตามที่จำเลยมีอยู่เพื่อขอบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยกระทำโดยไม่สุจริต จงใจหรือประมาทเลินเล่อเพื่อให้โจทก์ได้รับความเสียหายแต่ประการใดแล้ว การกระทำของจำเลย จึงไม่เป็นการผิดกฎหมายและไม่เป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์

การที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอ้างว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำการในหน้าที่เป็นเหตุให้ตนได้รับความเสียหาย เจ้าหน้าที่จะต้องฟ้องกรมบังคับคดีเป็นจำเลย ตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า “หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้

ถ้าการละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดให้ถือว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่ง”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12335/2557 คำร้องของโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอ้างว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีผู้คัดค้านไม่ยึดทรัพย์ตามที่โจทก์นำชี้ และหลอกลวงให้คำแนะนำ ในการบังคับคดีจนหลงเชื่อทำคำร้องขอให้ศาลเพิ่มอำนาจให้แก่ผู้คัดค้าน และถูกศาลยกคำร้องทำให้โจทก์ต้องเสียหาย ขอให้ผู้คัดค้านชดเชยค่าเสียหายแก่โจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 283 วรรคสอง อันเป็นข้ออ้างให้ผู้คัดค้านในฐานะเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบังคับคดีตามอำนาจหน้าที่ของผู้คัดค้านตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 แต่เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง ของพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ เมื่อผู้คัดค้านซึ่งเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดี สังกัดกรมบังคับคดี เป็นหน่วยงานของรัฐ จึงถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ ดังนี้ หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นต้นสังกัดของผู้คัดค้านจึงต้อง รับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่ผู้คัดค้านซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการไปในการปฏิบัติหน้าที่ โจทก์จึงต้องห้ามมิให้เรียกร้อยเอาแก่ผู้คัดค้านซึ่งเป็นเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ต้องเรียกร้อยเอาแก่หน่วยงานของรัฐนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10432/2559 การที่โจทก์ร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีชดเชยค่าเสียหายจากการไม่อายัดเงินฝากในบัญชีที่พิพาทนั้น คำร้องของโจทก์เป็นคำร้องเพื่อให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีชดเชยค่าเสียหายแก่โจทก์ อันเป็นข้ออ้างว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบังคับคดีตามอำนาจหน้าที่ที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้โจทก์อาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ โจทก์จึงต้องห้ามมิให้เรียกร้อยเอาแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ต้องเรียกร้อยเอาแก่หน่วยงานของรัฐนั้น โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องเจ้าพนักงานบังคับคดี

(5) การเพิกถอนการบังคับคดี (เอื้อน ขุนแก้ว. 2562. หน้า 175-195)

ในการขอให้เพิกถอนการบังคับคดี มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 2 มาตรา คือ มาตรา 295 และมาตรา 331 วรรคสาม โดยในมาตรา 295 นั้น จะบัญญัติเกี่ยวกับการขอให้เพิกถอนการบังคับคดี ส่วนมาตรา 331 วรรคสาม ได้กำหนดมิให้ยกเหตุที่มีการขายทอดตลาดในราคาต่ำเกินสมควรมาร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด (ในส่วนของมาตรา 331 วรรคสาม ได้มีการกล่าวมาแล้วในข้อ 2.2.1.1 หัวข้อเรื่องการจำหน่ายทรัพย์สิน)

1. เหตุในการขอเพิกถอน

การขอเพิกถอนการบังคับคดีตามมาตรา 295 มีเหตุในการเพิกถอนอยู่ 2 กรณี คือ (ก) กรณีที่คำบังคับ หมายถึงบังคับคดี หรือคำสั่งศาลในชั้นบังคับคดีบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมาย

มาตรา 295 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่คำบังคับหมายบังคับคดี หรือ คำสั่งศาลในชั้นบังคับคดีบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมาย เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นจะต้องเพิกถอนหรือแก้ไขคำบังคับ หมายถึงบังคับคดี หรือคำสั่งดังกล่าวนั้น เมื่อศาลเห็นสมควร ไม่ว่าจะในเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง หรือเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานต่อศาล หรือ เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุดังกล่าว ยื่นคำร้องต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนหรือแก้ไข คำบังคับหมายบังคับคดี หรือคำสั่งดังกล่าว ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือมีคำสั่งอย่างไรตามที่ศาล เห็นสมควร”

การออกคำบังคับหรือหมายบังคับคดีที่ชอบด้วยกฎหมายตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 510/2533 ศาลชั้นต้นออกหมายบังคับคดีระบุจำนวนเงิน และอัตราดอกเบี้ยรวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความที่ให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ตรงตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นตามคำขอให้บังคับคดีของโจทก์ การออกหมายบังคับคดีจึงชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 276 และไม่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติตามมาตรา 295 การที่จำเลยอ้างว่าได้ชำระหนี้ให้โจทก์บางส่วนแล้ว โจทก์ก็มิได้รับรองว่าได้ชำระหนี้ไว้ และแม้เป็นความจริงก็ยังมีหนี้ที่จำเลยต้องชำระแก่โจทก์อยู่อีก จำเลยจึงต้องไปว่ากล่าวกับโจทก์เป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก จะยกเอามาเป็นเหตุให้ศาลยกเลิกหมายบังคับคดีหรืองดการบังคับคดีหาได้ไม่

กรณีที่ออกหมายบังคับคดีไม่ชอบ เช่น ศาลออกหมายบังคับคดีโดยที่ยังไม่ได้มีการออกคำบังคับกำหนดเวลาให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามคำพิพากษา การออกหมายบังคับคดีของศาล จึงไม่ชอบ

การออกหมายบังคับคดีนั้น ศาลจะออกได้ต่อเมื่อครบกำหนดระยะเวลา ในคำบังคับแล้ว ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ หากศาลออกหมายบังคับคดีในขณะที่ยัง

ไม่สิ้นกำหนดระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำบังคับซึ่งเป็นการไม่ชอบ แต่เมื่อปรากฏว่ามีการดำเนินการ บังคับคดีภายหลังครบกำหนดแล้ว กรณีจึงไม่มีเหตุเพิกถอนหมายบังคับคดี

คำพิพากษาฎีกาที่ 5642/2540 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 276 วรรคหนึ่ง มีเจตนารมณ์เพื่อให้เวลาแก่ลูกหนี้ในอันที่จะปฏิบัติการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ หากยังอยู่ในระยะเวลาตามคำบังคับ ศาลก็จะยังไม่ออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ กรณีนี้แม้วันสุดท้ายแห่งระยะเวลาจะเป็นวันหยุดราชการ ซึ่งตามปกติธนาคารโจทก์จะหยุดทำการด้วย อันเป็นเหตุให้จำเลยไม่สามารถติดต่อกับโจทก์ได้ แต่วันเปิดทำการในวันจันทร์ และต่อ ๆ มา หลังจากนั้น ก็ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 2 ได้ชำระหนี้แก่โจทก์แต่อย่างใด การที่ศาลชั้นต้นออกหมายบังคับคดี ในวันเปิดทำการดังกล่าว แม้จะออกเร็วไป 1 วัน แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีก็เพิ่งไปดำเนินการบังคับคดี เมื่อกำหนดเวลาตามคำบังคับได้ล่วงพ้นไปแล้ว การที่จำเลยที่ 2 มิได้ชำระหนี้ กรณีก็ต้องมีการบังคับคดี ตามหมายบังคับคดีได้อยู่แน่นอน จึงไม่มีเหตุที่จะเพิกถอนหมายบังคับคดีและถอนการบังคับคดี

(ข) เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนบทบัญญัติประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

มาตรา 295 วรรคสอง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 331 วรรคสาม ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมาย เมื่อ ศาลเห็นสมควรไม่ว่าในเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง หรือเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุ ดังกล่าว ยื่นคำร้องต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอน หรือแก้ไขกระบวนการวิธีการบังคับคดีทั้งปวง หรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีตามที่ ศาล เห็นสมควร”

ที่ว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 331 วรรคสาม” นั้น หมายความว่า หากว่าจะมีการ ร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดโดยเหตุราคาต่ำเกินสมควรแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี จะ หยิบยกเรื่องดังกล่าวมาร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดไม่ได้

เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้ เสียในการบังคับคดีที่จะร้องขอให้เพิกถอนการบังคับคดี จะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการ บังคับคดีนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1585-1586/2558 ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ สำหรับจำเลยที่ 5 มิได้พิพากษาให้จำเลยที่ 5 แพ้คดี ทั้งตามคำบังคับและหมายบังคับคดีที่ศาลชั้นต้น ออกให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษาและตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีแก่จำเลย ก็เป็นการบังคับคดีเอาแก่จำเลยที่ 4 ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา มิได้บังคับแก่จำเลยที่ 5 จำเลยที่ 5 จึงไม่มีสิทธิขอให้เพิกถอนคำบังคับและหมายบังคับคดี

เหตุที่อ้างว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย อาจเกิดขึ้นได้ในขั้นตอนการยึดทรัพย์ การแจ้งการยึด การประกาศและดำเนินการขายทอดตลาด

การยึดทรัพย์

- เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์บังคับคดีโดยที่ศาลยังมิได้ออกหมายบังคับคดี

คำพิพากษาฎีกาที่ 3805/2550 ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ออกหมายบังคับคดีแก่ทรัพย์ของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 เท่านั้น ส่วนจำเลยที่ 5 และที่ 6 ปรากฏว่ายังไม่ครบกำหนดที่จะต้องปฏิบัติตามคำบังคับ ศาลชั้นต้นจึงไม่ออกหมายบังคับคดีให้ตามคำขอของโจทก์ ดังนั้น การที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 6 เพื่อขายทอดตลาด โดยที่ศาลชั้นต้นยังมิได้ออกหมายบังคับคดีแก่ทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 6 จึงเป็นการกระทำโดยปราศจากอำนาจไม่ชอบ เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นจะต้องดำเนินการเพิกถอนการยึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 6 ของเจ้าพนักงานบังคับคดีดังกล่าวเสีย

- เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซ้ำกับการยึดบังคับคดีในคดีอื่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 11523/2553 เจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินในคดีนี้ซ้ำกับที่ดินของจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 3915/2540 ของศาลชั้นต้น เป็นการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง มาตรา 326 คำร้องของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงอยู่ในบังคับของมาตรา 291 แห่งบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวที่บัญญัติไว้ชัดเจนแล้วจะนำมาตรา 27 มาบังคับใช้แก่กรณีนี้อีกไม่ได้

การขายทอดตลาด

- เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งกำหนดการขายทอดตลาดแก่จำเลยหรือผู้มีส่วนได้เสียไม่ชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 4297/2532 เจ้าหน้าที่ศาลนำประกาศขายทอดตลาดไปส่งให้จำเลยที่ 3 ปรากฏว่าไม่พบจำเลยที่ 3 จึงได้ติดประกาศที่ทรัพย์ตั้งอยู่ ที่ร้านค้าในหมู่บ้าน อันเป็นที่ชุมนุมชนใกล้เคียงที่ตั้งอยู่ และได้ปิดไว้ที่ป้ายประกาศศาล การติดประกาศดังกล่าวมิใช่เป็นการติด ณ ภูมิลำเนา หรือสำนักทำราชการของจำเลยที่ 3 ตามนัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 79 วรรคแรก การติดประกาศขายทอดตลาดจึงไม่ชอบ

- เจ้าพนักงานบังคับคดีมิได้เปิดโอกาสให้มีการสู้ราคากันโดยเปิดเผย

คำพิพากษาฎีกาที่ 3442/2558 เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดประกาศหน้าสำนักงานบังคับคดีและที่หน้าห้องขายทอดตลาดระบุรายการขายทอดตลาดทรัพย์พิพาทว่า

“งดขายนัดแรก” ในช่องหมายเหตุ ย่อมแสดงให้เห็นให้ผู้สนใจเข้าสู่ราคาทรัพย์สินพิพาทเข้าใจได้ว่าในวันดังกล่าว จะไม่มีการขายทอดตลาดทรัพย์สินพิพาท ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาของผู้เข้าสู่ราคาและจำนวน ผู้เข้าสู่ราคา ซึ่งอาจต้องถูกจำกัดให้น้อยลง ขัดต่อเจตนารมณ์ของการขายทอดตลาดที่ต้องเปิดโอกาส ให้มีการสู้ราคากันโดยเปิดเผยเพื่อให้ได้ราคาสูงสุด การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการ ขายทอดตลาดทรัพย์สินพิพาทตามนัดจึงเป็นการขายโดยผิดหลงไม่เป็นไปตามขั้นตอนของ การขายทอดตลาด ต้องเพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินพิพาท

- เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้แจ้งกำหนดขายทอดตลาดให้ผู้รับจ้างทรงทราบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2310/2525 ผู้ร้องเป็นผู้รับจ้างทรงทรัพย์สิน ที่ขายทอดตลาด โดยจดทะเบียนไว้ในลำดับที่ 2 ย่อมเป็นบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี แก่ทรัพย์สินนั้นซึ่งทราบได้ตามทะเบียน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 306 (ปัจจุบันคือมาตรา 331) บัญญัติให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้ผู้ร้องทราบถึงคำสั่งของศาลที่อนุญาต ให้ขายทอดตลาดและวันขายทอดตลาดด้วยเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการขายทอดตลาดทรัพย์สินไปโดยมิได้แจ้งให้ผู้ร้องทราบคำสั่งของศาลที่อนุญาตให้ขายทอดตลาดและวันขายทอดตลาด จึงเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง และถือได้ว่าผู้ร้อง เป็นบุคคลอื่นที่มิได้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่งต้องเสียหายโดยการฝ่าฝืนนั้น ผู้ร้องจึงอาจยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลขอให้มีการยกเลิกการขายทอดตลาดได้

- เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจงใจปกปิดข้อเท็จจริงและทำให้การประกาศขายทอดตลาดไม่ตรงกับความจริงในสาระสำคัญ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2579/2551 โจทก์จัดทำแผนที่ที่ตั้งของที่ดินและมอบรูปภาพทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีว่าที่ดินที่จะขายทอดตลาดทั้งสองแปลงเป็นที่ดินที่อยู่ติดทางสาธารณะ โดยไม่แจ้งแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีว่าที่ดินที่จะขายทอดตลาดมีที่ดินแปลงอื่นขวางกั้นอยู่ ทำให้รถยนต์และบุคคลไม่สามารถเข้าไปสู่ที่ดินได้ เป็นการจงใจปกปิดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินอันเป็นการฉ้อฉลผู้ซื้อทรัพย์สิน และการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ปรากฏอย่างชัดเจนในสำเนาโฉนดที่ดินทั้งสองแปลงที่จะขาย เป็นผลทำให้ประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สินระบุข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะขายไม่ตรงกับความเป็นจริง การกระทำของโจทก์และเจ้าพนักงานบังคับคดี ทำให้ผู้ซื้อทรัพย์สินสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สิน จากที่ดินไม่ได้อยู่ติดทางสาธารณะกลายเป็นที่ดินที่อยู่ติดทางสาธารณะ จึงฟังได้ว่าการขายทอดตลาดดังกล่าวเป็นไปโดยไม่ชอบ ผู้ซื้อทรัพย์สินซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีย่อมมีสิทธิที่จะร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดที่มีชอบเสียได้

- การขายทอดตลาดไม่ได้เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นได้เข้าสู่ราคา

คำพิพากษาฎีกาที่ 4194/2553 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 509 การขายทอดตลาดย่อมบริบูรณ์เมื่อผู้ขายทอดตลาดแสดงความตกลงด้วยการเคาะไม้ หรือด้วยกริยาอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งตามประเพณีในการขายทอดตลาด ดังนี้ เมื่อข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีได้เคาะไม้หรือแสดงว่าได้ตกลงขายทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้ราคาสูงสุด เพียงแต่ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้หยุดการขายทอดตลาดไว้ชั่วคราวเพื่อนำเสนอรองอธิบดีกรมบังคับคดี เพื่อพิจารณาว่าสมควรขายทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่ผู้ให้ราคาสูงสุดหรือไม่ การขายทอดตลาดจึงยังไม่บริบูรณ์ ฉะนั้น หากรองอธิบดีกรมบังคับคดีเห็นว่าผู้ให้ราคาสูงสุดเสนอราคาน้อยไปยังไม่สมควรขายก็ชอบที่จะสั่งให้ขายทอดตลาดใหม่เท่านั้น การที่ผู้ให้ราคาสูงสุดได้ขอเพิ่มราคาให้อีกในระหว่างที่รองอธิบดีกรมบังคับคดีจะมีคำสั่งอนุมัติให้ขายหรือไม่ แล้วรองอธิบดีกรมบังคับคดีได้อนุมัติขายให้ตามราคาที่ขอเพิ่มเข้ามานั้น ย่อมถือได้ว่ารองอธิบดีกรมบังคับคดีตกลงขายให้แก่ผู้ให้ราคาสูงสุดเอง โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้แทนโจทก์หรือผู้อื่นเข้าสู่ราคาโดยเปิดเผย ทั้งไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติให้รองอธิบดีกรมบังคับคดีกระทำเช่นนั้นได้ ถือไม่ได้ว่าเป็นการขายทอดตลาดโดยชอบด้วยกฎหมาย

- การบังคับคดีมิได้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา

คำพิพากษาฎีกาที่ 4311/2536 ศาลชั้นต้นพิพากษาถึงที่สุดให้โจทก์ และจำเลยแบ่งที่ดินพิพาทด้วยการประมูลราคาตัวเอง หากตกลงประมูลราคาตัวเองไม่ได้ ให้ขายทอดตลาดที่ดินดังกล่าวแล้วเอาเงินมาแบ่งกันตามส่วน การตกลงประมูลราคาตัวเองได้นั้น หมายความว่าโจทก์และจำเลยประมูลราคาที่ดินกันแล้ว ผู้ประมูลได้ได้ปฏิบัติตามที่ได้ประมูลได้นั้น จนเสร็จสิ้น หากผู้ประมูลได้ไม่ปฏิบัติตามที่ได้ประมูลได้นั้นจนเสร็จก็ต้องถือว่าเป็นกรณีที่โจทก์ และจำเลยตกลงประมูลราคาตัวเองไม่ได้ ดังนั้น เมื่อจำเลยซึ่งเป็นผู้ประมูลได้ไม่นำเงินมาชำระตามที่ประมูลได้ โจทก์จึงต้องบังคับคดีโดยการนำที่ดินพิพาทออกขายทอดตลาดแล้วเอาเงินมาแบ่งกันตามส่วนต่อไป โจทก์ไม่มีสิทธินำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดที่ดินอื่นของจำเลยเพื่อบังคับคดีแต่อย่างใด

กรณีที่ไม่ถือว่าการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

- ตามคำร้องของผู้ร้องไม่ปรากฏว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการฝ่าฝืนกฎหมายแต่อย่างใด

- การที่ศาลสูงมีคำพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นให้พิพากษายกฟ้องโจทก์ ไม่ทำให้การบังคับคดีที่ชอบนั้นเสียไป

- การประเมินราคาทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีผลผูกพันว่าจะต้องขายทอดตลาดในราคาดังกล่าว ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะอ้างว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาต่ำเป็นการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อกฎหมายไม่ได้

- การขายทอดตลาดมิได้มีกฎหมายบังคับว่าจะต้องมีผู้เข้าแข่งขันประมูลราคา
มากกว่า 1 ราย จึงจะขายทอดตลาดได้

- ในกรณีที่มิใช่การกระทำของเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่เป็นการกระทำ
ของโจทก์ซึ่งไปดำเนินการเองต่างหาก หรือการกระทำของบุคคลอื่น มิใช่เป็นวิธีการในการบังคับคดี
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ไม่ชอบ หากบุคคลภายนอกมีข้อโต้แย้งจะต้อง
ไปว่ากล่าวเป็นคดีต่างหาก

การขอให้เพิกถอน

ในการเพิกถอนกระบวนการบังคับคดีนั้น อาจเกิดจากศาลเห็นสมควร
หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา บุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีซึ่งต้อง
เสียหายเพราะเหตุดังกล่าวยื่นคำร้องต่อศาล

ในกรณีที่ปรากฏว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อกฎหมาย
นอกจากศาลจะมีคำสั่งให้เพิกถอนการบังคับคดีดังกล่าวแล้ว เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีพบเหตุดังกล่าว
เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจสั่งให้เพิกถอนการบังคับคดีของตนที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายนั้นได้

กำหนดเวลาในการยื่นคำร้อง

ในการเพิกถอนการบังคับคดีนั้น ศาลอาจจะสั่งเพิกถอนเอง หรือโดยคำร้องขอ
ของบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้ สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

(ก) ศาลสั่งให้เพิกถอนแก้ไขกระบวนการวิธีการบังคับคดีฝ่าฝืนกฎหมาย
ศาลย่อมมีคำสั่งได้ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนการบังคับคดีได้สิ้นสุดลง

(ข) เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอก
ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอน ซึ่งต้องร้องก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง
แต่ต้องไม่ช้ากว่า 15 วัน นับแต่วันที่ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น แต่ทั้งนี้
ผู้ยื่นคำร้องต้องไม่ได้ดำเนินการอันใดขึ้นใหม่หลังจากได้ทราบเรื่องการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้แล้ว
หรือต้องมีได้ให้สัตยาบันแก่การกระทำนั้น

การบังคับคดีเสร็จลง

ในการที่ศาลจะสั่งให้เพิกถอนการบังคับคดีตามที่เห็นสมควร หรือเจ้าหน้าที่
ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีจะร้องขอให้
เพิกถอนการบังคับคดี จะต้องมีการยื่นคำร้องหรือยื่นคำขอเพิกถอนการบังคับคดีเสร็จสิ้นลง ซึ่งมาตรา 285 วรรคสี่
ได้บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ให้ถือว่าการบังคับคดีได้เสร็จลงเมื่อได้มีการดำเนินการ
ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่คำบังคับกำหนดให้ส่งทรัพย์สิน กระทำการ หรือดเว้นกระทำการ
อย่างไร เมื่อได้มีการปฏิบัติตามคำบังคับที่ให้ส่งทรัพย์สิน กระทำการ หรือดเว้นกระทำการ

อย่างนั้นแล้ว แต่ถ้าการปฏิบัติตามคำบังคับดังกล่าวอาจแยกเป็นส่วน ๆ ได้ เมื่อได้มีการปฏิบัติตามคำบังคับในส่วนใดแล้ว ให้ถือว่าการบังคับคดีได้เสร็จลงเฉพาะในส่วนนั้น

(2) ในกรณีที่คำบังคับกำหนดให้ใช้เงิน เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้จ่ายเงินตามมาตรา 339 มาตรา 340 มาตรา 342 มาตรา 343 หรือมาตรา 344 แล้วแต่กรณี แล้ว ถ้าทรัพย์สินที่ถูกบังคับคดีมีหลายรายการ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้จ่ายเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินรายการใดแล้ว ให้ถือว่าการบังคับคดีได้เสร็จลงเฉพาะทรัพย์สินรายการนั้น”

ขั้นตอนการขอเพิกถอน

ในการขอให้เพิกถอนการบังคับคดีนั้น ผู้ขอจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นเพื่อมีคำสั่งก่อน เมื่อศาลชั้นต้นมีคำสั่งแล้ว ผู้ขอจึงยื่นอุทธรณ์ได้ ผู้ขอจะยื่นอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลอุทธรณ์ในทันทีหาได้ไม่ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องแล้ว คำร้องดังกล่าวมีอาจทำได้แต่ฝ่ายเดียว ศาลจะต้องส่งสำเนาให้ผู้มีส่วนได้เสียในวิธีการบังคับคดีนั้น เพื่อคัดค้านก่อน

ศาลที่มีอำนาจพิพากษา

ในการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการบังคับคดีนั้น จะต้องมีการร้องเข้าไปในคดีเดิม เพื่อศาลในคดีดังกล่าวได้พิจารณาและมีคำสั่งเพิกถอน ผู้มีส่วนได้เสียจะไปฟ้องเป็นคดีใหม่หาได้ไม่

การบังคับคดีแทน

กรณีที่มีการขอให้ศาลอื่นดำเนินการบังคับคดีแทน กล่าวคือ กรณีที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น หากว่ามีการร้องขอให้เพิกถอนการบังคับคดี ซึ่งเกิดขึ้นในศาลที่ทำการบังคับคดีแทน คู่ความจะยื่นคำร้องต่อศาลใดให้พิจารณาว่าการดำเนินการบังคับคดีที่ศาลซึ่งดำเนินการบังคับคดีแทนนั้นเสร็จสิ้นแล้วหรือไม่ ซึ่งแยกพิจารณา ดังนี้

(ก) ยื่นต่อศาลที่ดำเนินการบังคับคดีแทนในขณะที่การบังคับคดีแทนนั้นยังไม่เสร็จสิ้น ตามมาตรา 271 วรรคห้า ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการบังคับคดีนอกเขตศาลโดยบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมาย ให้ศาลที่บังคับคดีแทนมีอำนาจสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขกระบวนการวิธีการบังคับคดีทั้งปวงหรือวิธีการบังคับคดีใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง ผิดพลาด หรือฝ่าฝืนกฎหมายนั้น รวมถึงดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่นใดที่เกี่ยวข้องได้ เว้นแต่เมื่อการบังคับคดีได้เสร็จสิ้นและแจ้งผลการบังคับคดีไปยังศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดีแล้ว ให้เป็นอำนาจของศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดีเท่านั้น”

(ข) ยื่นต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดี อำนาจของศาลที่บังคับคดีแทนนั้นย่อมมีอยู่จนกว่าจะดำเนินการบังคับคดีแล้วเสร็จ และมีการแจ้งผลการบังคับคดีให้ศาลที่ดำเนินการออกหมายบังคับคดีแล้ว

ผลของการเพิกถอนการขายทอดตลาด

เมื่อศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนการขายทอดตลาดแล้ว เท่ากับว่าไม่มีการขายทอดตลาด ผู้ซื้อทรัพย์สินย่อมไม่มีสิทธิได้รับทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 5746/2544 คำพิพากษาของศาลที่ให้เพิกถอนการขายทอดตลาดที่ดิน น.ส.3 ก. ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขายให้แก่ ว. ต้องถือเสมือนว่าไม่มีการขายทอดตลาด และไม่มีการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมโอนสิทธิครอบครองให้แก่ ว. ทั้ง ว. ไม่ได้รับความคุ้มครองเพราะมิใช่กรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1330 ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้รับจำนองที่ดินดังกล่าวในระหว่างการพิจารณาคำร้องขอเพิกถอนการขายทอดตลาด จึงไม่อาจอ้างว่าผู้ร้องเป็นบุคคลภายนอกซึ่งรับจำนองและจดทะเบียนโดยสุจริต และไม่อาจอ้างว่าคำพิพากษาที่ให้เพิกถอนการขายทอดตลาดไม่ผูกพันผู้ร้องได้ เมื่อ ว. ไม่มีสิทธิครอบครองที่ดิน จึงไม่ใช่เจ้าของที่ดินและไม่อาจนำมาจดทะเบียนจำนองแก่ผู้ร้องได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 705 ทั้งการจดทะเบียนจำนองเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 702 แต่การเพิกถอนการขายทอดตลาดเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 296 วรรคสอง (เดิม) เป็นคนละกรณีไม่เกี่ยวข้องกัน ผู้ร้องจึงไม่ได้รับความคุ้มครอง จึงไม่มีเหตุที่ผู้ร้องจะปฏิเสธไม่ส่งมอบต้นฉบับ น.ส.3 ก ตามคำสั่งศาลชั้นต้น

2.2.3 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายล้มละลายที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการและรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายและดำเนินการแบ่งทรัพย์สินที่รวบรวมได้กับบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายหรือบุคคลล้มละลาย (กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. 2560. หน้า 3) และหมายความตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน (มาตรา 6) โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) อำนาจในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว ไม่ว่าจะเป็คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เสมือนเป็นหมายของศาลให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดทรัพย์สินที่อาจแบ่งได้ในคดีล้มละลายตามมาตรา 19 และมีอำนาจตามมาตรา 22 (เผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 141)

มาตรา 22 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(2) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(3) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้

โดยการจัดการทรัพย์สินและกิจการแทนลูกหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น เป็นการกระทำเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไปเท่านั้น เพราะเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะนำทรัพย์สินที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด ออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาแบ่งแก่บรรดาเจ้าหนี้ ซึ่งการจัดการทรัพย์สินตามมาตรา 22 (1) รวมถึงการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของลูกหนี้จากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ด้วย (ซีพี จุลมนต์. 2561. หน้า 151)

(2) อำนาจในการดำเนินคดีแทนลูกหนี้

มาตรา 25 บัญญัติว่า “ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจงดการพิจารณาคดีแพ่งนั้นไว้ หรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้”

เมื่อลูกหนี้คนใดถูกศาลพิทักษ์ทรัพย์แล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 (3) และมาตรา 25 บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ตลอดทั้งอำนาจในการที่จะเข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลขณะสั่งพิทักษ์ด้วย (ซีพี จุลมนต์. 2561. หน้า 154) โดยเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยแท้ ดังนั้นแม้เจ้าพนักงานพิทักษ์จะไม่ขอเข้าดำเนินคดีแทน ลูกหนี้หรือจำเลยก็จะดำเนินคดีต่อไม่ได้

(3) อำนาจในการออกหมายเรียกลูกหนี้มาสอบสวนเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สิน

มาตรา 117 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจออกหมายเรียกลูกหนี้ คู่สมรสของลูกหนี้ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งได้ความหรือสงสัยว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ในครอบครอง หรือเชื่อว่าเป็นหนี้ลูกหนี้ หรือเห็นว่าสามารถแจ้งข้อความเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้มาได้สวน หรือสอบสวน และมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้น ๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุพยานซึ่งอยู่ในความยึดถือ หรืออำนาจของผู้นั้นอันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของลูกหนี้

ถ้าบุคคลนั้นตั้งใจชัดเจนหมายเรียกหรือคำสั่ง ศาลมีอำนาจออกหมายจับบุคคลนั้น มาซึ่งไว้จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์”

นอกจากตัวลูกหนี้เองแล้ว กฎหมายมาตรา 117 ยังให้อำนาจศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่จะเรียกคู่สมรสของลูกหนี้ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งสงสัยว่ามีทรัพย์สินของลูกหนี้ อยู่ในความครอบครอง หรือเชื่อว่าเป็นลูกหนี้มาไต่สวนหรือสอบสวนได้ การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ ได้ออกหมายเรียกลูกหนี้เพื่อมาสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา 117 โดยได้แจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของศาลให้ลูกหนี้ทราบด้วย กรณีถือได้ว่าเป็นการส่งคำสั่งบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่จำเลยโดยชอบแล้ว หากจำเลยซึ่งไม่ยื่นคำให้การขาดนัดพิจารณา จะยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ต้องยื่นภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ส่งหมายเรียกดังกล่าว (ชีพ จุลมนต์. 2561. หน้า 146)

(4) อำนาจในการยึดดวงตรา สมุดบัญชี เอกสาร ทรัพย์สิน

มาตรา 19 บัญญัติว่า “คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่า เป็นหมายของศาล ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สิน ซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย

ในการยึดทรัพย์นั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้ หรือที่ลูกหนี้ได้ครอบครองอยู่ และมีอำนาจหักพังเพื่อเข้าไปในสถานที่นั้น ๆ รวมทั้งเปิดตู้นิรภัย ตู้หรือที่เก็บของอื่น ๆ ตามที่จำเป็น

ทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ยึดไว้ตามมาตรา นี้ ห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษา ให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสียง่าย หรือถ้าหวังช้าไว้จะเป็นการเสียความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น”

มาตรา 20 บัญญัติว่า “เมื่อศาลเห็นเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีทรัพย์สินของลูกหนี้ ซุกซ่อนอยู่ในเรือนโรง เคหะสถาน หรือสถานที่อื่นอันมิใช่เป็นของลูกหนี้ศาลมีอำนาจออกหมายค้น ให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานอื่นของศาล ให้มีอำนาจดำเนินการตามข้อความ ในหมายนั้น”

เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบว่าลูกหนี้มีบัญชีทรัพย์สินใดบ้างและแจ้งเจ้าหน้าที่ เป็นโจทก์มาทำการนำยึดบรรดาทรัพย์สิน ดังที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 19 และมาตรา 20 ในการยึดนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้ หรือที่ลูกหนี้ครอบครองอยู่ และมีอำนาจหักพังเพื่อเข้าไปในสถานที่ใด ๆ นั้น ๆ รวมทั้งตู้นิรภัย ตู้ที่เก็บของอื่น ๆ อันจำเป็น ทรัพย์สินต่าง ๆ ตามมาตรา นี้ ห้ามมิให้ขายจนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่เป็นของเสียง่าย หรือถ้าหวังช้าไปจะเป็นการเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนแห่งค่าของ ทรัพย์สินนั้น

โดยในคดีล้มละลาย ศาลไม่ต้องออกหมายบังคับคดี เพื่อให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไปยึดทรัพย์ของลูกหนี้ เพราะโดยบทบัญญัติมาตรา 19 วรรคหนึ่ง คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายศาล ซึ่งทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจยึดทรัพย์ของผู้อื่น แต่อยู่ในความครอบครองหรืออำนาจสั่งการหรือสั่งจำหน่ายของลูกหนี้ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินในคดีล้มละลาย อันอาจแบ่งแก่เจ้าหนี้ได้ตาม มาตรา 109 (3) นั้นเอง

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินซึ่งเคยเป็นของลูกหนี้ แต่ลูกหนี้ได้โอนให้แก่บุคคลอื่นไปก่อนแล้ว เว้นแต่จะได้มีการเพิกถอนการโอนเสียก่อน อย่างไรก็ตาม ถ้าทรัพย์สินเป็นของลูกหนี้ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ แต่ใส่ชื่อบุคคลอื่นถือสิทธิในทรัพย์สินนั้นแทน ดังนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขออายัดทรัพย์สินไว้ได้ โดยถือว่าเป็นวิธีรวบรวมทรัพย์สิน

(5) อำนาจในการทวงหนี้

มาตรา 119 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่าลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลหนึ่งบุคคลใด ชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินแก่ลูกหนี้ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แจ้งความเป็นหนังสือไปยังบุคคลนั้นให้ชำระเงินหรือส่งมอบทรัพย์สินตามจำนวนที่ได้แจ้งไป และให้แจ้งไปด้วยว่าถ้าจะปฏิเสธ ให้แสดงเหตุผลประกอบข้อปฏิเสธเป็นหนังสือมายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลา สิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งความ มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นหนี้กองทรัพย์สินของลูกหนี้อยู่ตามจำนวนที่แจ้งไป เป็นการเด็ดขาด

ถ้าบุคคลที่ได้รับแจ้งความนั้นปฏิเสธหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน กำหนดเวลาตามวรรคก่อน ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวน เมื่อเห็นว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นหนี้ ให้จำหน่ายชื่อจากบัญชีลูกหนี้ และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบ ถ้าเห็นว่าบุคคลนั้นเป็นหนี้เท่าใด ให้แจ้งจำนวนเป็นหนังสือยืนยันไปยังบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบนั้น และให้แจ้งไปด้วยว่าถ้าจะคัดค้าน ประการใดให้ร้องคัดค้านต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งความยืนยัน

ถ้าบุคคลที่ได้รับแจ้งความยืนยันคัดค้านต่อศาลโดยทำเป็นคำร้องภายใน กำหนดเวลาตามวรรคก่อน ให้ศาลพิจารณาถ้าพอใจว่าเป็นหนี้ ให้มีคำบังคับให้บุคคลนั้นชำระเงิน หรือส่งมอบทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ถ้าเห็นว่าไม่ได้เป็นหนี้ ให้มีคำสั่งให้จำหน่ายจาก บัญชีลูกหนี้

ถ้าบุคคลที่ได้รับแจ้งความจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มิได้ปฏิเสธต่อเจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์หรือมิได้ร้องคัดค้านต่อศาลตามกำหนดเวลาที่กล่าวข้างต้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมี คำขอต่อศาลให้บังคับให้บุคคลนั้นชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าบุคคลนั้นไม่ปฏิบัติตามคำบังคับของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอให้ ศาลออกหมายบังคับคดีเสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ในกรณีที่ผู้ถูกทวงหนี้ร้องคัดค้านต่อศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้สั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินของผู้ร้องคัดค้านไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งในเรื่องนั้นนั้นได้”

จากมาตรา 119 วรรคหนึ่ง กฎหมายบัญญัติว่าในหนังสือทวงหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องแจ้งไปด้วยว่า ถ้าจะปฏิเสธให้แสดงเหตุผลประกอบการปฏิเสธมายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน 14 วัน นับแต่ได้รับแจ้งความ ถ้อยคำตรงนี้ เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ออกหนังสือทวงหนี้จะมีแบบพิมพ์และจะมีข้อความไว้ตรงท้ายหนังสือด้วยว่า ถ้าจะปฏิเสธให้ปฏิเสธมาเป็นหนังสือยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน 14 วัน นับแต่ได้รับแจ้งความ โดยศาลฎีกาได้วางหลักว่า ในกรณีที่ผู้ถูกทวงหนี้มีหนังสือปฏิเสธไปที่ศาล แทนที่จะมีหนังสือปฏิเสธไปยังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ศาลฎีกาแปลความว่าเท่ากับไม่มีการการปฏิเสธ ถ้าไม่ปฏิเสธผลเป็นไปตามตอนท้ายของมาตรา 119 กฎหมายบัญญัติว่า ถือว่าเป็นหนี้กองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่ตามจำนวนที่แจ้งไปเป็นการเด็ดขาดหรือถือเสมือนเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว (ซีพ จุลมนต์. 2561. หน้า 295)

มาตรา 119 วรรคสอง ในกรณีที่ผู้ที่ถูกทวงหนี้มีหนังสือปฏิเสธขึ้นมา กฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์สอบสวน โดยออกหมายนัดให้ผู้ปฏิเสธหนี้มาพยานบุคคล พยานเอกสาร มาให้การสอบสวนแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องออกคำสั่ง ทางแรกเมื่อเห็นว่าไม่ได้เป็นหนี้หรือหนี้ขาดอายุความ เจ้าพนักงานพิทักษ์ต้องจำหน่ายชื่อบุคคลดังกล่าวออกจากบัญชีของลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์ ทางที่สอง ออกหนังสือยืนยันหนี้ ซึ่งอาจยืนยันหนี้ว่ายังเป็นหนี้เต็มจำนวนตามที่เคยทวงหนี้ไป หรือว่าถ้าฝ่ายที่ถูกทวงหนี้แสดงพยานหลักฐานมาให้เห็นว่าได้มีการชำระหนี้บางส่วนแล้ว ก็อาจยืนยันหนี้ตามความจริง (ซีพ จุลมนต์. 2561. หน้า 301)

มาตรา 119 วรรคสาม การกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องมีคำสั่งยืนยันหนี้หรือจำหน่ายหนี้ ส่วนศาลก็มีสองทาง ถ้าศาลไต่สวนคำร้องแล้วฟังไม่ได้ คือศาลเชื่อว่าเป็นหนี้จริงศาลก็ต้องออกคำสั่งบังคับให้บุคคลนั้นชำระหนี้ แต่ศาลเห็นว่าไม่ได้เป็นหนี้จริงศาลก็จะจำหน่ายชื่อออกจากบัญชีลูกหนี้

มาตรา 119 วรรคสี่ และวรรคห้า เป็นกระบวนการที่ศาลจะออกคำสั่งบังคับและหมายบังคับคดีตามลำดับเหมือนมาตรา 118

มาตรา 119 วรรคหก เหมือนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 (1) กฎหมายบัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้ทวงหนี้ร้องคัดค้านต่อศาลเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจมีคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้คัดค้านไว้ชั่วคราวก่อนมีคำสั่งในเรื่องนั้น ดังนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถขอให้ศาลออกคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวได้

(6) อำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญา

มาตรา 122 บัญญัติว่า “ภายในกำหนดเวลาสามเดือนนับแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ ว่า ทรัพย์สินของลูกหนี้หรือสิทธิตามสัญญา มีภาระเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญานั้นได้

บุคคลใดได้รับความเสียหายโดยเหตุที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับดังกล่าว มีสิทธิขอรับชำระหนี้สำหรับค่าเสียหายได้”

เนื่องจากพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้โดยเด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้แต่ก็โดยวิธีการที่ได้กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีไว้แล้ว แต่คดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาก็ตาม”

1. ถ้าเป็นหนี้เงิน เจ้าหนี้ทุกคนต้องไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 91

2. ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องที่ไม่ใช่ตัวเงิน เจ้าหนี้ต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติตามสัญญานั้นแทนลูกหนี้ ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์มีอำนาจตามมาตรา 22 (1) ในการจัดการทรัพย์สินแทนลูกหนี้

เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์พิจารณาแล้วเห็นว่าทรัพย์สินของลูกหนี้หรือสิทธิตามสัญญา มีภาระเกินควรกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญานั้นได้ แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องปฏิเสธเสียภายในกำหนดเวลา 3 เดือน นับตั้งแต่วันที่ทราบเรื่อง ถ้าพ้นกำหนด 3 เดือน แล้วก็ไม่มีสิทธิปฏิเสธ

(7) อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ในการปิดคดี

มาตรา 133 บัญญัติว่า “เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แบ่งทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือได้หยุดกระทำการตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ หรือเมื่อลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินจะให้แบ่ง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจทำรายงานแสดงกิจการและบัญชีรับจ่ายในคดีล้มละลายยื่นต่อศาล และขอให้ศาลสั่งปิดคดีได้

เมื่อศาลได้พิจารณารายงานและบัญชีของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประกอบกับ คำคัดค้านของเจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสียแล้ว ศาลจะสั่งให้ปิดคดีหรือไม่ก็ได้

ถ้าศาลสั่งไม่ให้ปิดคดี เมื่อเจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสียมีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลอาจสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับผิดชอบในการที่ได้กระทำหรือละเว้นกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ก็ได้

คำสั่งปิดคดีทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์พ้นจากความรับผิดชอบในหน้าที่จนถึงวันที่ศาลสั่งนั้น

ถ้าปรากฏว่าศาลได้สั่งไปโดยผิดพลาด ศาลอาจเพิกถอนคำสั่งปิดคดีนั้นได้”

โดยเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ปรากฏว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์
ไม่อาจรวบรวมทรัพย์สินได้ของลูกหนี้ได้ และไม่มีกิจการหรือทรัพย์สินหรืองานค้างปฏิบัติของ
เจ้าพนักงานพิทักษ์ก็จะดำเนินการขอศาลปิดคดี

(8) อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในเรื่องอื่น ๆ

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหมายนัดเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางเงินประกัน
ค่าใช้จ่าย และแถลงเกี่ยวกับลูกหนี้

- มีหมายเรียกและหมายแจ้งลูกหนี้ให้มาให้การสอบสวน หากลูกหนี้ไม่มา
ให้การสอบสวนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจรายงานศาลออกหมายจับลูกหนี้ หรือ
หุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการบริษัท เป็นต้น

- นัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ หลังจากครบกำหนด 2 เดือนนับแต่ประกาศโฆษณา
คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

- ถ้าลูกหนี้ขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย โดยประสงค์ทำความเข้าใจ
เรื่องหนี้สินโดยขอรับชำระหนี้บางส่วน หรือโดยวิธีอื่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จะกำหนดเวลาให้
ลูกหนี้อื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย เพื่อนำมาเสนอที่ประชุมเจ้าหนี้

- การประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ประกาศนัดบรรดาเจ้าหนี้
มาประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกเพื่อจะพิจารณาว่าจะยอมรับคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลายหรือไม่ และ
จัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ ถ้ามี

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานศาลเพื่อศาลจะได้กำหนดวันนัดพิจารณา
คำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย ในกรณีที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติพิเศษยอมรับคำขอประนอมหนี้ของ
ลูกหนี้ และขอให้ศาลนัดไต่สวนอย่างเปิดเผย

- การยกเลิกการประนอมหนี้ และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ในกรณีที่ลูกหนี้
ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะรายงานศาลให้มีคำสั่งยกเลิก การ
ประนอมหนี้และพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย

2.2.3.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดี

นอกจากหน้าที่ตามกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว
มาตรา 142 ยังให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่รายงานข้อความเกี่ยวกับกิจการ ทรัพย์สิน หรือ
ความประพฤติของลูกหนี้ตามที่ศาลต้องการ และช่วยซักถามลูกหนี้หรือบุคคลอื่นในการที่ศาลดำเนิน
กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย และมาตรา 160 ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับความผิดอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายด้วย

ในการปฏิบัติกรตามหน้าที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว
เว้นแต่จะได้กระทำโดยเจตนาร้ายหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามมาตรา 147 และถ้า

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่กองทรัพย์สินในคดีล้มละลายโดยเจตนาร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ชดใช้ค่าเสียหายเป็นส่วนตัวตามที่เห็นสมควรได้ตามมาตรา 152 ทั้งนี้ การฟ้องเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการที่ได้กระทำหรือละเว้นกระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติมีอายุความ 6 เดือนนับแต่วันที่เกิดอำนาจฟ้องตามมาตรา 148 (เผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 208)

2.2.3.3 การคัดค้านการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

(เผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. หน้า 201-208)

มาตรา 146 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลล้มละลาย เจ้าหนี้ หรือบุคคลใดได้รับความเสียหายโดยการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ บุคคลนั้นอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้ทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยนั้น ศาลมีอำนาจสั่งยืนตาม กลับหรือแก้ไข หรือสั่งประการใดตามที่เห็นสมควร”

การปฏิบัติหน้าที่อาจมีกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องกระทำการบางอย่างหรือต้องมีคำวินิจฉัยในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หากการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำให้บุคคลล้มละลาย หรือเจ้าหนี้ หรือบุคคลใดได้รับความเสียหาย บุคคลนั้นอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้แก้ไขการกระทำหรือคำวินิจฉัยดังกล่าวได้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 อันเป็นมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งมีหลักการและขั้นตอนดังนี้

(1) การกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นต้องมีผลบังคับตามกฎหมายมิใช่เป็นเพียงความเห็นหรือการกระทำที่ยังไม่มีผลบังคับ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1671/2542 หนังสือของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้คัดค้านเป็นเพียงหนังสือแจ้งเตือนให้ผู้ร้องรับรู้ว่าการรับโอนที่ดินระหว่างลูกหนี้ที่ 1 กับ อ. และระหว่าง อ. กับ ผู้ร้อง เป็นการโอนขายที่ดินภายหลังที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ที่ 1 เด็ดขาด แม้จะมีถ้อยคำขอให้โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินค้ำกองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ 1 ภายใน 30 วันอยู่ด้วยก็ตาม แต่เมื่อผลถึงที่สุดแล้วหากผู้ร้องไม่ปฏิบัติตาม ผู้คัดค้านหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ที่ 1 ก็หาอำนาจที่จะถือว่าผู้ร้องเป็นหนี้กองทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ 1 เป็นเด็ดขาดไม่ เพราะไม่ถือว่าการที่จะต้อง โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าวค้ำเป็นสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ที่ 1 ที่มีมาก่อนการขอให้ลูกหนี้ที่ 1 เป็นบุคคลล้มละลายผู้ร้องจึงยังไม่ได้ได้รับความเสียหายตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 146

คำพิพากษาฎีกาที่ 379/2550 กระบวนการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายนั้น ลำพังความเห็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้คัดค้านที่ทำเสนอต่อศาลเกี่ยวกับการสอบสวนคำขอรับ

ชำระหนี้ย่อมไม่มีผลบังคับได้โดยทันที จึงไม่อาจก่อให้เกิดผลเสียหายแก่เจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ ดังนั้น การที่ผู้คัดค้านทำความเห็นเสนอต่อศาลเกี่ยวกับคำขอรับชำระหนี้ของผู้ร้อง โดยเห็นควรให้ผู้ร้องได้รับชำระหนี้เป็นเงิน 3,013,498.94 บาท จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ จึงยังมีได้ทำให้ผู้ร้องได้รับความเสียหาย กรณีไม่ต้องด้วยพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 ที่ผู้ร้องจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแก้ไขความเห็นของผู้คัดค้านดังกล่าวได้

(2) ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแก้ไข คือ บุคคลล้มละลาย เจ้าหนี้ หรือบุคคลใดที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำหรือคำวินิจฉัยนั้น

(3) ต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยนั้น

(4) เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว มีอำนาจสั่งยื่นตาม กลับหรือแก้ไขคำวินิจฉัยหรือการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือส่งประการใดตามที่เห็นสมควร

กฎหมายล้มละลายให้อำนาจศาลควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ชอบด้วยกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันก็ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติการตามหน้าที่ได้ตามมาตรา 143 หากการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กระทบสิทธิทำให้บุคคลใดเสียหาย ถ้าเป็นเรื่องที่กฎหมายได้บัญญัติทางแก้ไขให้สามารถยื่นคำร้องต่อศาลไว้เป็นการเฉพาะแล้ว บุคคลที่เกี่ยวข้องก็ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าว เช่น การร้องคัดค้านการยื่นยันหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในสำนวนทวงหนี้ตามมาตรา 119 หรือเมื่อมีการร้องชดเชยแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งไม่ให้ถอนการยึดตามมาตรา 158 เป็นต้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่มีการบัญญัติทางแก้ไข ผู้ที่เสียหายสามารถร้องต่อศาลให้เพิกถอนหรือแก้ไขคำสั่งหรือการกระทำได้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 146

การกระทำและคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่สามารถร้องคัดค้านได้โดยอาศัยมาตรา 146 เช่น

- การขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดไว้ในคดีล้มละลายซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้ขายเองหรือมอบหมายให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายแทน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5544/2550 คดีนี้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 1 ต่อมาในคดีล้มละลาย ศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ 1 เด็ดขาดและพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ล้มละลาย ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของจำเลยที่ 1 เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ดำเนินการขายทอดตลาดต่อไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 6 “เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” หมายความว่าตลอดถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ปฏิบัติการแทน ดังนั้น การขายทอดตลาดทรัพย์สินของจำเลยที่ 1 จึงเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการแทนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย

ถือได้ว่าเป็นการกระทำอย่างหนึ่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หากจำเลยที่ 1 ได้รับความเสียหาย โดยการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วยเหตุใด ๆ ก็ชอบที่จะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ในคดีล้มละลายดังกล่าวไม่ใช่มายื่นคำร้องในคดีนี้

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งไม่รับคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ไว้ดำเนินการ ตามมาตรา 91

คำพิพากษาฎีกาที่ 286/2549 เมื่อเจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งไม่รับคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ไว้พิจารณา เนื่องจาก เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้เกินกำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้ เจ้าหนี้ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อ ศาล ล้มละลายกลางขอให้กลับหรือแก้ไขคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อน ตามพระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 เสียก่อน เมื่อศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งประการใด ซึ่งหาก เจ้าหนี้ไม่เห็นพ้องด้วยเจ้าหนี้จึงมีสิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลาย และ วิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 24 วรรคหนึ่ง การที่เจ้าหนี้ยังไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 146 แต่ได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลฎีกาโดยไม่มีบทกฎหมายใดให้ อำนาจ แก่เจ้าหนี้ที่จะอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไปยังศาลฎีกาได้ อุทธรณ์ของ เจ้าหนี้จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีความเห็นไม่เพิกถอนการโอนหรือการชำระหนี้ ตามมาตรา 113 หรือมาตรา 115

คำพิพากษาฎีกาที่ 4155/2536 การยื่นคำร้องต่อศาลขอให้เพิกถอนการโอน ทรัพย์สินหรือการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 114, 115 นั้น เป็นอำนาจโดยเฉพาะของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อโจทก์หรือเจ้าหนี้ ยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอให้ดำเนินการเพิกถอนการโอนทรัพย์สินของลูกหนี้ตาม มาตรา 114, 115 แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่งยกคำร้อง โจทก์หรือเจ้าหนี้ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้เพิกถอนคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 ได้ แต่ไม่มีอำนาจที่จะยื่นคำร้องต่อศาลโดยตรงเพื่อขอให้ศาลเพิกถอนการโอนทรัพย์สิน รายนี้

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จำหน่ายชื่อผู้ถูกทวงหนี้จากบัญชีลูกหนี้ตามมาตรา 119

คำพิพากษาฎีกาที่ 1233/2543 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้คัดค้านแจ้งให้ผู้ร้อง ทราบว่าผู้ร้องเป็นหนี้ลูกหนี้ แต่ผู้ร้องปฏิเสธหนี้ผู้คัดค้านสอบสวนแล้วมีคำสั่งให้จำหน่ายชื่อผู้ร้อง จากบัญชีลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 119 วรรคสอง การที่เจ้าหนี้ และลูกหนี้ยื่นคำร้องว่าตนได้รับความเสียหายจากคำสั่งของผู้คัดค้านดังกล่าว ขอให้ศาลมีคำสั่งกลับ ความเห็นของผู้คัดค้านตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 146 ผู้คัดค้านยื่นคำ

คัดค้านศาลชั้นต้นเห็นว่า ผู้ร้องยังคงเป็นหนี้ลูกหนี้อยู่ คำสั่งนี้เป็นคำสั่งที่วินิจฉัยว่าคำสั่งของผู้คัดค้านไม่ถูกต้องมีผลเท่ากับผู้คัดค้านมีความเห็นว่าผู้ร้องเป็นหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 119 วรรคสอง ผู้คัดค้านจึงต้องปฏิบัติตามโดยต้องแจ้งจำนวนหนี้ยืนยันให้ผู้ร้องทราบ

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ยอมรับทรัพย์สินหรือสิทธิตามสัญญาตามมาตรา 122
- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งให้ถอนการยึดในกรณีที่มีผู้คัดค้านการยึดทรัพย์

ตามมาตรา 158

คำพิพากษาฎีกาที่ 714/2493 การที่มีผู้คัดค้านให้ถอนการยึดทรัพย์ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดไว้ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่งให้ถอนการยึด ดังนี้ โจทก์ย่อมร้องต่อศาลได้ตามมาตรา 146

- การปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ

คำพิพากษาฎีกาที่ 593/2509 การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อายัดทรัพย์ของลูกหนี้ผู้ล้มละลายแล้วต่อมามีผู้คัดค้าน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้สอบสวนพยานของผู้คัดค้านแล้วสั่งถอนการอายัดนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมมีอำนาจทำได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 19 และเมื่อผู้ร้องร้องต่อศาลขอให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาและมีคำสั่งกลับคำสั่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ศาลก็มีอำนาจที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างไร่อมแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรเป็นรายๆ ไป ตามมาตรา 146 กรณีไม่เข้ามาตรา 158 ซึ่งเป็นเรื่องที่มีผู้คัดค้านว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่มีอำนาจยึดทรัพย์

2.3 แนวคิดของศาลปกครองเกี่ยวกับการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ศาลปกครองเป็นองค์กรตุลาการที่จัดตั้งขึ้นแยกออกมาเป็นเอกเทศจากศาลยุติธรรมภายใต้ “ระบบศาลคู่” เพื่อให้ศาลปกครองทำหน้าที่เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการในกระบวนการยุติธรรมทางปกครองแยกต่างหากจากศาลยุติธรรมที่ใช้อำนาจตุลาการในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและอาญา ด้วยเหตุนี้ศาลปกครองจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองโดยเฉพาะ อันหมายถึงคดีพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน และคดีพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเอง อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายหรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง เช่น คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎคำสั่งหรือการกระทำอื่นใด คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงาน

ทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดทางปกครองหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง เป็นต้น (สุรียา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท, 2562, หน้า 220)

2.3.1 คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติเขตอำนาจของศาลปกครองไว้ในมาตรา 9 วรรคหนึ่ง ความว่า “ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษา หรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างชั้นตอนโดยไม่จำเป็น หรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการใดอย่างใดอย่างหนึ่ง

(6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง”

จะเห็นได้ว่าคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ (สุรียา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท, 2562, หน้า 242-243) ได้แก่

1. ลักษณะของคู่กรณี

ลักษณะของคู่กรณีเป็นหลักเกณฑ์ประการแรกที่ใช้ในการพิจารณาว่าคดีพิพาทดังกล่าวเป็นคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองหรือไม่ ซึ่งคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองจะต้องเป็นคดีพิพาทระหว่างคู่กรณีอย่างใดอย่างหนึ่งในสองลักษณะดังต่อไปนี้

(1) คดีที่มีคู่กรณีฝ่ายแรกเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเป็นเอกชน

(2) คดีที่มีคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน

หากคดีดังกล่าวเป็นคดีพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกันเองโดยไม่มีคู่ความฝ่ายใดเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเลย คดีนั้นย่อมไม่ใช่คดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง และเป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม เช่น โจทก์ซึ่งเป็นเอกชนยื่นฟ้องจำเลยซึ่งเป็นเอกชนด้วยกันว่าจำเลยยื่นคำขอออกโฉนดที่ดินโดยใช้หลักฐาน น.ส. 3 ก. เลขที่ 218 ซึ่งออกทับซ้อนที่ดิน น.ส. 3 ก. เลขที่ 249 ของโจทก์ โจทก์ยื่นคำคัดค้านแล้ว แต่เจ้าพนักงานที่ดินมีคำสั่งเปรียบเทียบแล้วให้ออกโฉนดที่ดินแก่จำเลย ขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งเปรียบเทียบและให้ยกเลิกการออกโฉนดที่ดินตามคำสั่งดังกล่าว (คำวินิจฉัยชี้ขาดที่ 22/2553)

2. ลักษณะของข้อพิพาท

ลักษณะของข้อพิพาทเป็นหลักเกณฑ์ประการที่สองที่ใช้ในการพิจารณาว่าคดีพิพาทดังกล่าวเป็นคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองหรือไม่ ซึ่งคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองจะต้องเป็นคดีที่มีข้อพิพาทอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

(1) คดีที่มีข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งหมายถึงคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการกระทำฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

(2) คดีที่มีข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมทางปกครองของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งหมายถึงคดีพิพาทเกี่ยวกับการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดทางปกครอง หรือความรับผิดอย่างอื่น และคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) (3) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2539

(3) คดีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ซึ่งหมายถึงคดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (5) และ (6) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เช่น คดีพิพาทเกี่ยวกับการฟ้องเพิกถอนคำสั่ง ของ

คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ผู้ใดคนหนึ่งหรือคณะผู้ดำเนินการจะเป็นผลให้การเลือกตั้งไม่ได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้เป็นการชั่วคราวต่อศาลปกครองสูงสุดตามมาตรา 32 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560

2.3.2 คดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง (สุรียา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, 2562, หน้า 304-336)

แม้ว่าระบบกฎหมายไทยจะมีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นเพื่อเป็นองค์กรหลักที่มีเขตอำนาจทั่วไปในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง ซึ่งหมายความว่าศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำทางปกครองที่กฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในระยะเวลาที่ผ่านมายังมีผู้นำคดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองมายื่นฟ้องต่อศาลปกครองเป็นจำนวนมาก ศาลปกครองจึงไม่อาจรับคดีดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษาได้ โดยคดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองดังกล่าว อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. คดีพิพาทที่ไม่ได้เกิดจากการใช้อำนาจปกครอง

คดีพิพาทที่ไม่ได้เกิดจากการใช้อำนาจปกครองย่อมไม่ใช่คดีปกครองนั้น แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้โดยชัดแจ้ง ฝ่ายปกครองก็ไม่อาจรับคดีดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษาได้โดยสภาพ ซึ่งได้แก่ คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำดังต่อไปนี้

(1) การกระทำทางนิติบัญญัติ

การกระทำทางนิติบัญญัติไม่ใช่การกระทำทางปกครองดังนั้นคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำนิติบัญญัติจึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง เช่น การฟ้องขอให้เพิกถอนพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีสถานะเทียบเท่าพระราชบัญญัติไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง แต่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (คำสั่งที่ ฟ. 51/2551)

(2) การกระทำทางตุลาการ

การกระทำทางตุลาการเป็นการใช้อำนาจตุลาการซึ่งอาจถูกตรวจสอบโดยศาลที่มีลำดับชั้นสูงกว่าในระบบศาลเดียวกันเท่านั้น ดังนั้น คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำทางตุลาการจึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง เช่น การฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการที่ผู้พิพากษาไม่รับฟ้องคดีทุกคดีที่ผู้ฟ้องคดีเป็นโจทก์ (คำสั่งที่ 242/2545) การฟ้องขอให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (คำสั่งที่ 808/2550) การฟ้องขอให้ศาลปกครองมีคำสั่งให้ศาลมณฑลทหารบก

ที่ 21 และศาลทหารกลางอนุญาตให้รื้อฟื้นคดีอาญาของผู้ฟ้องคดีชั้นพิจารณาใหม่ (คำสั่งที่ 226/2551) เป็นต้น

(3) การกระทำทางรัฐบาล

การกระทำทางรัฐบาลเป็นการกระทำทางบริหารอย่างหนึ่งที่เป็นการใช้อำนาจทางการเมืองตามกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญ โดยมีลักษณะเป็นการกระทำในความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วไม่อยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบขององค์กรตุลาการ แต่หากระบบกฎหมายใดต้องการให้มีการควบคุมตรวจสอบการกระทำดังกล่าวในทางกฎหมาย ก็จะมีบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเป็นเรื่อง ๆ ในรัฐธรรมนูญ และมอบหมายให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด กรณีใดที่ไม่ได้บัญญัติไว้การตรวจสอบการกระทำทางรัฐบาลย่อมไม่อาจกระทำได้ในทางกฎหมาย กล่าวคือไม่สามารถฟ้องการกระทำทางรัฐบาลต่อศาลได้แต่ต้องควบคุมตรวจสอบกันทางการเมืองเท่านั้น คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำทางรัฐบาลจึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง เพราะการกระทำทางรัฐบาลไม่ได้เป็นการใช้อำนาจทางปกครองดังเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 197 วรรคสาม ที่บัญญัติว่าอำนาจของศาลปกครองไม่รวมถึงการวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรอิสระ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญขององค์กรอิสระนั้น

(4) คดีพิพาททางแพ่ง

คดีพิพาทอันเกิดจากนิติสัมพันธ์ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ย่อมเป็นคดีพิพาททางแพ่งซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม เช่น คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางแพ่ง คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลในทางแพ่ง

(5) คดีอาญา

คดีที่ฟ้องขอให้ลงโทษทางอาญาแก่บุคคลย่อมเป็นคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม ดังนั้น การฟ้องคดีเพื่อขอให้ลงโทษทางอาญาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 โดยมีได้มุ่งหมายให้ฝ่ายตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองของเจ้าหน้าที่ของรัฐและเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในทางปกครอง จึงเป็นคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม

2. คดีพิพาทที่เกิดจากการใช้อำนาจปกครองแต่มีลักษณะพิเศษ

แม้ว่าศาลปกครองจะเป็นศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไปในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง แต่ด้วยลักษณะพิเศษและเหตุผลหลาย ๆ ประการ จึงได้มีการยกเว้นไม่ให้คดีปกครองบางประเภทอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ทั้งนี้ การยกเว้นดังกล่าวอาจกระทำโดยชัดแจ้งด้วยการ

บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และกฎหมายเฉพาะต่าง ๆ หรือเป็นการยกเว้นโดยปริยายตามหลักกฎหมายทั่วไปดังต่อไปนี้

(1) ข้อยกเว้นตามมาตรา 9 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้คดีปกครองบางประเภทไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ซึ่งได้แก่

- การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร
- การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

- คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชำนาญพิเศษ ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลล้มละลาย อันเป็นศาลชั้นต้นในระบบศาลยุติธรรมที่มีเขตอำนาจเหนือคดีชำนาญพิเศษ ทั้งนี้ คดีพิพาทในศาลชำนาญพิเศษที่ไม่เกี่ยวข้องกับกรกระทำทางปกครอง อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรมตามหลักทั่วไป ซึ่งศาลปกครองย่อมไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับคดีพิพาทที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชำนาญพิเศษในหลายกรณีมีการกระทำทางปกครองปะปนอยู่ด้วย ดังนั้น เพื่อความเป็นเอกภาพในการพิจารณาพิพากษาคดี มาตรา 9 วรรคสอง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 จึงกำหนดให้คดีพิพาทที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชำนาญพิเศษทั้งหมดไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง

ในส่วน of ศาลล้มละลายนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 7 กำหนดให้ศาลล้มละลายมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายและคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบทและบทใดบทหนึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย ซึ่งคดีล้มละลาย หมายถึง คดีตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และคดีแพ่งที่เกี่ยวพันกับคดีดังกล่าว เช่น คดีที่เจ้าหนี้อาจฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลาย คดีที่เจ้าหนี้อาจฟ้องขอให้จัดการมรดกของลูกหนี้ในกรณีที่เจ้าหนี้อาจฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้หากลูกหนี้อยู่ยังมีชีวิตอยู่ คดีที่ผู้ชำระบัญชียื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้นิติบุคคลล้มละลาย คดีที่เจ้าหนี้หรือลูกหนี้หรือหน่วยงานของรัฐยื่นคำขอให้ฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ เป็นต้น ส่วนคดีอาญาตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย หมายถึง คดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/80 ถึงมาตรา 90/89 และมาตรา 161 ถึงมาตรา 174 เช่น การยื่น คำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการอันเป็นเหตุในสาระสำคัญซึ่งอาจทำให้ลูกหนี้ เจ้าหนี้ ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย หรือการที่เจ้าหนี้ขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายโดยไม่เป็นความจริงในส่วนสาระสำคัญ เป็นต้น

(2) ข้อยกเว้นตามกฎหมายเฉพาะ

- รัฐธรรมนูญ
- พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544
- พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548
- พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

(3) ข้อยกเว้นตามหลักกฎหมายทั่วไป

หลักกฎหมายทั่วไปเป็นหลักการที่เป็นรากฐานของระบบกฎหมายทั้งระบบ เป็นสิ่งที่อยู่เหนือบรรดาถ้อยคำของกฎหมายที่บัญญัติขึ้นที่เรียกว่าเจตนารมณ์ของกฎหมาย หลักกฎหมายทั่วไปจึงสามารถใช้บังคับได้แม้ว่าจะมิได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งข้อ 5 วรรคสอง แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ได้บัญญัติให้นำหลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครองมาใช้ได้ หากกฎหมายหรือ ระเบียบดังกล่าวมิได้กำหนดเรื่องนั้นไว้โดยเฉพาะ หลักกฎหมายทั่วไปที่ศาลปกครองนำมาวินิจฉัยว่า เป็นการกระทำที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ได้แก่ คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินงานใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินกิจการขององค์กรทางศาสนา คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน

- คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

การดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งเป็นขั้นตอนการดำเนินการของ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตามคำสั่งของศาลยุติธรรมและการบังคับคดีตามคำพิพากษาของ ศาลยุติธรรมเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิของบุคคลในทางแพ่ง ดังนั้น หากมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียขอที่จะโต้แย้งคัดค้านต่อศาลยุติธรรมซึ่งเป็น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีหลักอันเป็นที่มาของข้อโต้แย้งดังกล่าว (คำวินิจฉัยชี้ขาดที่ 56/2557 ที่ 18/2558 และที่ 89/2559) เช่น การขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยอ้างว่า กระบวนการขายทอดตลาดมิชอบด้วยกฎหมายนั้น ต้องร้องคัดค้านต่อศาลยุติธรรมซึ่งออกหมายบังคับคดี (คำวินิจฉัยชี้ขาดที่ 11/2550 ที่ 19/2550 และที่ 36/2550) ผู้ฟ้องคดีฟ้องขอให้เพิกถอนสัญญาซื้อขาย ทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดที่ผู้ฟ้องคดีทำกับสำนักงานบังคับคดีและขอรับเงินมัดจำคืนอันเป็นส่วนหนึ่ง ของการบังคับคดี ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรม (คำสั่งที่ 225/2559) เป็นต้น

บทที่ 3

ระเบียบและวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางในการตรวจสอบของผู้ตรวจการแผ่นดินกรณีร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินตามกฎหมายในการตรวจสอบอำนาจรัฐ แนวคำวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของผู้ตรวจการแผ่นดิน 2) ศึกษาแนวคิดและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 รวมถึงแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ 3) เสนอแนวทางในการตรวจสอบของผู้ตรวจการแผ่นดิน กรณีร้องเรียนกรมบังคับคดีที่มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ และกรณีร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สอบสวนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินมีแนวปฏิบัติ ในการเสนอความเห็นหรือข้อพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน การศึกษาดังกล่าวผู้ศึกษาได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ที่ได้มีการยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่มีการรวบรวมไว้ในระบบสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินอัตโนมัติ โดยผู้ศึกษาได้กำหนดรูปแบบขั้นตอนการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 รูปแบบขั้นตอนการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาทางเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลประกอบการวิเคราะห์จากตำรา หนังสือ วารสาร กฎหมาย บทความ แนวคำวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของผู้ตรวจการแผ่นดิน คำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครอง และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งค้นคว้าข้อมูลทางเว็บไซต์และอินเทอร์เน็ต

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้นำเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ที่ได้มีการยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่มีการรวบรวมไว้ในระบบสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินอัตโนมัติมาจำแนกประเภทการร้องเรียนออกได้เป็น

คำร้องเรียนที่มีคำขอกระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง และคำร้องเรียนที่มีคำขอที่ไม่กระทบต่อบังคับคดีโดยตรง ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนให้เป็นไปในแนวทางเดียว

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำหลักคิดทฤษฎี หลักกฎหมาย แนวคำพิพากษา และแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าว

บทที่ 4

การวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาคำวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปี พ.ศ. 2563 โดยจะศึกษาเฉพาะเรื่องที่มีการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 โดยแยกพิจารณา ดังนี้

1. เรื่องร้องเรียนที่มีคำวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาดำเนินการตามมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 เรื่องร้องเรียนที่มีคำวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา 28 (2) และมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 และเรื่องร้องเรียนที่มีความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกำหนดหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

2. เรื่องร้องเรียนที่มีคำวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาดำเนินการตามมาตรา 37 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2562 เรื่องร้องเรียนที่มีคำวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนตามมาตรา 37 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2562 และเรื่องร้องเรียนที่มีความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกำหนดหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2562

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาได้นำคำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดในคดีที่กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นผู้ถูกฟ้องคดี มานำเสนอให้เห็นว่าศาลปกครองสูงสุดมีแนวทางในการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนดังกล่าวอย่างไร เพื่อจะนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในบทต่อไป อันจะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

จากการศึกษาคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ พบปัญหาว่า ในการวินิจฉัยปัญหาตามคำร้องเรียนยังไม่มีแนวทางหรือขั้นตอนในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนที่ชัดเจนแน่นอน หรือเรื่องร้องเรียน

ที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกันคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินยังไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อเสนอให้เห็นถึงสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้น

4.1 การวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของผู้ตรวจการแผ่นดิน

การศึกษาในส่วนนี้จะเสนอภาพรวมของปัญหาการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา และปัญหาการวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนหรือมีข้อเสนอแนะ

4.1.1 ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา

กระบวนการพิจารณาสอบสวนเรื่องร้องเรียนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เริ่มต้นจากสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนมีหน้าที่ในการกลั่นกรองคำร้องเรียน เพื่อตรวจสอบคำร้องเรียนที่ยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่าอยู่ในอำนาจหน้าที่ที่จะรับไว้พิจารณาดำเนินการได้หรือไม่ และจัดทำความเห็นเพื่อเสนอผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา จากนั้นสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนจะส่งมอบเรื่องร้องเรียนที่เสนอความเห็นให้รับไว้พิจารณาแก่สำนักสอบสวนที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงต่อไป ส่วนเรื่องร้องเรียนที่เสนอความเห็นไม่รับไว้พิจารณาจะเป็นหน้าที่ของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนในการทำคำวินิจฉัยเสนอผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อแจ้งผลให้ผู้ร้องเรียนทราบต่อไป (หม่อมหลวงปรีดิเทพย์ เทวกุล, 2562, หน้า 30)

จากการศึกษาพบว่า เรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มีปัญหาในการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาแตกต่างกันใน 3 รูปแบบด้วยกัน คือ (1) ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาแตกต่างกันของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน (2) ปัญหาการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนที่แตกต่างกันของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนและสำนักสอบสวน และ (3) ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาแตกต่างกันของสำนักสอบสวน ทั้งนี้ ตัวอย่างเรื่องร้องเรียนที่ยกมา หากผลการวินิจฉัยใช้คำว่า “ไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา” หมายถึง มีการวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนในชั้นการตรวจสอบคำร้องเรียนเบื้องต้นของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน และหากผลการวินิจฉัยใช้ถ้อยคำว่า “ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียน” หมายถึง มีการวินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนในชั้นของสำนักสอบสวน

4.1.1.1 ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาแตกต่างกันของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

จากการศึกษาพบว่า การพิจารณาตรวจสอบและคัดกรองเรื่องร้องเรียนในขั้นต้นของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน เพื่อตรวจสอบการร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ว่าอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะรับไว้พิจารณาหรือไม่นั้น มีผลการพิจารณาที่แตกต่างกันภายในสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

(1) เรื่องร้องเรียนที่ไม่รับไว้พิจารณา

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 2219/2556

ประเด็น ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี กรณีการนำที่ดินของผู้ร้องเรียนไปขายทอดตลาดโดยมิชอบ

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนเป็นเจ้าของที่ดิน จำนวน 2 แปลง เมื่อปี พ.ศ. 2536 ผู้ร้องเรียนได้ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีแพ่งต่อศาลเกี่ยวกับการแบ่งแยกที่ดิน โดยศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ร้องเรียนชำระค่าเสียหายให้แก่โจทก์ ต่อมาเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดมหาสารคามยึดที่ดินของผู้ร้องเรียนเพื่อขายทอดตลาดนำไปชำระหนี้ตามคำพิพากษา แต่การขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้ส่งหมายแจ้งและหมายนัดการขายทอดตลาดให้ผู้ร้องเรียนทราบตามระเบียบและกฎหมาย จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

ผลการวินิจฉัย เรื่องร้องเรียนดังกล่าวเป็นกรณีการร้องเรียนว่า เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดมหาสารคามนำที่ดินของผู้ร้องเรียนออกขายทอดตลาดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดมหาสารคาม เป็นคดีหมายเลขดำที่ ขล. 5/2555 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2555 เพื่อให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งศาลจังหวัดมหาสารคามได้นัดไต่สวนคำร้องของผู้ร้องเรียนในวันที่ 23 กันยายน 2556 เรื่องร้องเรียนดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล ซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาต่อไปตั้งนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา ตามมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ ต้องการให้ตรวจสอบว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีนำที่ดินของผู้ร้องเรียนไปขายทอดตลาดโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เมื่อผู้ร้องเรียนนำประเด็นตามคำร้องเรียนไปยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดดังกล่าวแล้ว กรณีนี้จึงต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 947/2557

ประเด็น ขอความเป็นธรรมกรณีได้รับความเดือดร้อนจากการบังคับคดี ในการขายทอดตลาดทรัพย์ตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดชัยภูมิ

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนมีปัญหากรณีพิพาทระหว่างเอกชนด้วยกันและศาลจังหวัดชัยภูมิได้มีคำพิพากษาแล้วแต่ไม่สามารถบังคับคดีกับคู่กรณีได้ จึงร้องเรียนให้ตรวจสอบ

ผลการวินิจฉัย จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงปรากฏว่าเรื่องร้องเรียนของผู้ร้องเรียนได้มีคำพิพากษาของศาลจังหวัดชัยภูมิแล้ว ตามคำร้องเรียนจึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วตามมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 จึงไม่รับเรื่องร้องเรียนนี้ไว้พิจารณา

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ ผู้ร้องเรียนต้องการขอความเป็นธรรมกรณีได้รับความเดือดร้อนจากการบังคับคดีในการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามคำพิพากษา เนื่องจากไม่สามารถบังคับคดีกับคู่กรณีได้ ซึ่งถือว่ายังอยู่ในขั้นตอนของการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล กรณีนี้จึงต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา

(ค) เรื่องร้องเรียนที่ 539/2558

ประเด็น ขอให้ตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่เป็นธรรมของอธิบดีกรมบังคับคดี กรณีการไม่แจ้งผลการพิจารณาขอคืนเงินในคดีล้มละลายให้ผู้ร้องเรียนทราบ

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนอ้างว่าได้รับมอบอำนาจจากผู้เสียหาย ให้เป็นผู้ดำเนินการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยผู้เสียหายซึ่งเป็นลูกหนี้ในคดีของศาลล้มละลายกลาง ได้มอบอำนาจให้ผู้ร้องเรียนทำหนังสือถึงอธิบดีกรมบังคับคดีเพื่อขอให้คืนเงินที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดไปจากผู้เสียหาย ด้วยเหตุว่าหนังสือมอบอำนาจของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เจ้าหนี้ได้ยื่นประกอบการขอรับชำระหนี้ในคดีดังกล่าวมิได้ลงลายมือชื่อโดยกรรมการผู้จัดการ และบัดนี้เวลาผ่านไป 3 เดือนแล้วอธิบดีกรมบังคับคดียังไม่มีหนังสือชี้แจงให้ผู้เสียหายทราบ จึงร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยผู้ร้องเรียนได้ให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า กรณีดังกล่าวอธิบดีกรมบังคับคดีได้แจ้งผลการพิจารณาขอคืนเงินมายังผู้ร้องเรียนแล้ว (กรณีดังกล่าวผู้ร้องเรียนไม่เห็นด้วย และได้ยื่นเรื่องร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นเรื่องร้องเรียนที่ 541/2558) แต่อธิบดีกรมบังคับคดีไม่ได้แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เสียหายในฐานะผู้มอบอำนาจทราบด้วย จึงจำเป็นต้องร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผลการวินิจฉัย เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่ากรมบังคับคดีได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเรื่องร้องเรียนดังกล่าวและได้แจ้งผลการพิจารณาให้กับผู้ร้องเรียนในฐานะเป็นผู้รับมอบอำนาจจากผู้เสียหายแล้ว จึงถือได้ว่าผู้เสียหายซึ่งได้มอบอำนาจให้ผู้ร้องเรียนทราบผลการพิจารณาแล้วเช่นเดียวกัน กรณีจึงเป็นเรื่องที่มีได้เป็นไปตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 จึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนี้ ตามมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ อธิปไตยกรรมบังคับคดีไม่แจ้งผลการพิจารณาการขอคืนเงินในคดีล้มละลายให้ผู้ร้องเรียนทราบ จึงเป็นร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของอธิปไตยกรรมบังคับคดี มิได้เป็นการร้องเรียนที่จะส่งผลกระทบต่ออธิปไตยกรรมบังคับคดีของศาลแต่อย่างใด เมื่ออธิปไตยกรรมบังคับคดีได้แจ้งผลให้ผู้ร้องเรียนทราบแล้ว กรณีจึงเป็นเรื่องที่มีได้เป็นไปตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

(ง) เรื่องร้องเรียนที่ 250/2561

ประเด็น กรณีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดกำแพงเพชร และธนาคารกรุงไทย สาขากำแพงเพชร ดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนโดยมิชอบ

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนได้จำนองที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างกับธนาคารกรุงไทย สาขาสกลนคร ต่อมาบริษัท โตโยต้า ลีสซิ่งประเทศไทย (จำกัด) ฟ้องผู้ร้องเรียนต่อศาลจังหวัดกำแพงเพชร เป็นจำเลยที่ 2 คดีดำเนินมาจนกระทั่งศาลได้มีคำสั่งให้ยึดอายัดทรัพย์สินของผู้ร้องเรียน ผู้ร้องเรียนได้ทราบข่าวว่า มีการยึดทรัพย์สินจากกรมบังคับคดี ผู้ร้องเรียนจึงได้ติดตามสอบถามกับเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลทรัพย์สินของธนาคารกรุงไทย เจ้าหน้าที่แจ้งว่าไม่มีเอกสารใด ๆ จากสำนักงานบังคับคดีจังหวัดกำแพงเพชร จนกระทั่งประมาณเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 ผู้ร้องเรียนต้องการขายบ้านเพื่อชำระหนี้ จึงได้สอบถามไปยังเจ้าหน้าที่ธนาคารกรุงไทยอีกครั้ง เจ้าหน้าที่แจ้งว่ายังไม่มีการขายทอดตลาด ต่อมา ประมาณกลางเดือนมกราคม พ.ศ. 2561 ผู้ร้องเรียนได้ทราบว่า มีคนเข้ามาทำความสะอาดและเข้าอาศัยในที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง เลขโฉนดที่ 170 ผู้ร้องเรียนจึงได้สอบถามไปยังธนาคารกรุงไทยอีกครั้ง เจ้าหน้าที่แจ้งว่าไม่มีข้อมูลการขายทอดตลาด หรือหนังสือใด ๆ ผู้ร้องเรียนจึงไปสอบถามจากสำนักงานบังคับคดีจังหวัดกำแพงเพชร เจ้าหน้าที่แจ้งว่า ขายแล้วเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ผู้ร้องเรียนเห็นว่าสำนักงานบังคับคดีจังหวัดกำแพงเพชร และธนาคารกรุงไทย สาขากำแพงเพชร ดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนโดยมิชอบ จึงขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาในกรณีดังกล่าวด้วย

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาคำร้องเรียน และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า การบังคับคดีนั้นเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ศาล มีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งห้ามผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเห็นควรไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนโดยมิชอบ เนื่องจากผู้ร้องเรียนไม่ทราบการขายทอดตลาดทรัพย์สินของตน เมื่อการบังคับคดีเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล หากผู้ร้องเรียนเห็นว่าการบังคับคดีดังกล่าวไม่ถูกต้อง ผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น กรณีนี้จึงต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา

(จ) เรื่องร้องเรียนที่ 258/2561

ประเด็น ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินช่วยเหลือกรณีผู้ร้องเรียนถูกดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษา

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดี หมายเลขดำที่ ผบ.3083/2555 คดีหมายเลขแดงที่ ผบ.3383/2555 จึงขอให้ชะลอดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาดังกล่าว

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า การขอให้ชะลอดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษตามกรณีดังกล่าวมิใช่เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับกรณีที่มีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เรื่องร้องเรียนดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งการร้องเรียนตามมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ดังนั้น จึงเป็นเรื่องร้องเรียนที่ไม่อยู่ในหน้าที่อำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ ผู้ร้องเรียนขอให้ชะลอการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลที่ผู้ร้องเรียนถูกฟ้องเป็นจำเลย เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว หากผู้ร้องเรียนเห็นว่าคำพิพากษาดังกล่าวไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีความประสงค์ใด ผู้ร้องเรียนต้องใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าว จึงเห็นว่าควรที่จะยุติการพิจารณาเนื่องจากเป็นเรื่องที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้วแทนที่จะยุติว่ามีใช่เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับกรณีที่มีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(ฉ) เรื่องร้องเรียนที่ 696/2562

ประเด็น กรณีเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดสมุทรปราการ ดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนตามคำพิพากษาศาลจังหวัดสมุทรปราการ ทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเดือดร้อน

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนเป็นผู้เช่าบ้านซึ่งได้รับผลกระทบจากการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดสมุทรปราการซึ่งพิพากษาให้ขับไล่จำเลยและบริวารอพยพขนย้ายทรัพย์สินออกไปจากที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ผู้ร้องเรียนจึงได้ยื่นคำร้องแสดงอำนาจพิเศษต่อศาลจังหวัดสมุทรปราการว่าตนมิใช่บริวารของจำเลยตามคำพิพากษาดังกล่าว โดยศาลจังหวัดสมุทรปราการได้มีคำสั่งยกคำร้องของผู้ร้องเรียน เนื่องจากพิเคราะห์แล้วเห็นว่าตามผลของคำพิพากษาโจทก์มีอำนาจบังคับคดีขับไล่ผู้ร้องเรียนได้ และการอยู่อาศัยของผู้ร้องเรียนรับฟังได้ว่าเป็นเพียงบริวารของจำเลย ไม่ได้เป็นผู้มีอำนาจพิเศษในการอยู่อาศัยหรือครอบครองที่ดินพิพาท ผู้ร้องเรียนจึงต้องออกไปจากอาคารพิพาทในฐานะบริวารของจำเลย ผู้ร้องเรียนจึงอุทธรณ์คำสั่งศาลจังหวัดสมุทรปราการที่ยกคำร้อง และผู้ร้องเรียนเห็นว่ากรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาดังกล่าว ทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเดือดร้อน

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายข้างต้นแล้วเห็นว่า เรื่องร้องเรียนดังกล่าวศาลจังหวัดสมุทรปราการ ได้มีคำพิพากษาตามคดีหมายเลขแดงที่ ม. 91/2560 เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2560 โดยพิพากษาให้ขับไล่จำเลยและบริวารอพยพขนย้ายทรัพย์สินออกไปจากที่ดินโฉนดเลขที่ 290798 พร้อมสิ่งปลูกสร้างเลขที่ 212/56 ตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ โดยคดีดังกล่าวศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ปัจจุบันอยู่ระหว่างการบังคับคดีตามคำพิพากษา เรื่องร้องเรียนในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งตามมาตรา 37 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงมีคำวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนนี้

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ ผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นผู้เช่าทรัพย์สินจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับผลกระทบจากการบังคับคดีขับไล่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้ร้องเรียนจึงได้ยื่นคำร้องแสดงอำนาจพิเศษต่อศาลว่าตนมิใช่บริวารของจำเลยตามคำพิพากษาดังกล่าว ประเด็นตามคำร้องเรียนจึงเป็นเรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาแล้วว่าตนเป็นบริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ เมื่อศาลได้มีคำสั่งยกคำร้องของผู้ร้องเรียน จึงเป็นกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังกล่าวแล้ว จึงห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณา

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 318/2563

ประเด็น กรณีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดชลบุรีบังคับคดีอายัดเงินในบัญชีของผู้ร้องเรียนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนกล่าวอ้างว่า ในขณะที่ผู้ร้องเรียนรับโทษอยู่ในเรือนจำกลางชลบุรีได้มีหมายบังคับคดีจากศาลจังหวัดชลบุรี ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2562 และหมายแจ้งการอายัดสิทธิเรียกร้อง ผู้ร้องเรียนเห็นว่าการยึดอายัดทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากผู้ร้องเรียนได้รับพระราชทานอภัยโทษ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2562 และได้รับทราบจากฝ่ายทะเบียนว่าในพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้โทษกักขังได้หมดไปแล้ว ผู้ร้องเรียนจึงมีความเห็นว่า โทษปรับในคดีสมควรที่จะสิ้นสุดลงด้วยการที่ศาลจังหวัดชลบุรีจะดำเนินการอายัดเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบ่อทองประเภทออมทรัพย์ของผู้ร้องเรียนจึงเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า กรณีการร้องเรียนดังกล่าวศาลจังหวัดชลบุรีได้มีคำพิพากษาลงโทษจำคุกผู้ร้องเรียน 25 ปี และปรับ 500,000 บาท พร้อมทั้งได้ออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีจัดการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา (ผู้ร้องเรียน) แล้ว ทั้งนี้ แม้ผู้ร้องเรียนจะได้รับการอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2562 มาตรา 5 บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเป็นการพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษเด็ดขาดในกรณีที่ผู้นั้นยังไม่ได้รับโทษกักขังแทนโทษจำคุกหรือยังไม่ได้ถูกกักขังแทนค่าปรับให้ได้รับการปล่อยตัวไป โดยไม่ต้องรับโทษเท่านั้น แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงการยึดทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อนำมาขายทอดตลาดชำระค่าปรับด้วย การยึดทรัพย์สินเพื่อบังคับเป็นค่าปรับจึงไม่ได้รับการพระราชทานอภัยโทษไป แต่อย่างไรก็ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8586/2561 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18280/2557 เรื่องร้องเรียนนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งตามมาตรา 37 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณา อาศัยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนในเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การร้องเรียนว่าการอายัดเงินในบัญชีไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้โดยตรง เมื่อการบังคับคดีเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล หากผู้ร้องเรียนเห็นว่าการบังคับคดีดังกล่าวไม่ถูกต้อง ผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น กรณีนี้จึงต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา

(2) เรื่องร้องเรียนที่รับไว้พิจารณา

จากการศึกษาพบว่า เรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในช่วงเวลาที่ดำเนินการศึกษามีเพียง 7 เรื่อง เท่านั้นที่สำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนไม่รับเรื่องไว้พิจารณา ดังกล่าวในหัวข้อข้างต้น ดังนั้น เรื่องร้องเรียนที่สำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนรับไว้พิจารณา ผู้เขียนจึงไม่ขอยกตัวอย่างไว้ในหัวข้อนี้ แต่จะนำไปศึกษาเปรียบเทียบในหัวข้อ 3.1.2 ปัญหาการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนที่แตกต่างกันของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนและสำนักสอบสวน และหัวข้อ 3.1.3 ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาแตกต่างกันของสำนักสอบสวนต่อไป

4.1.1.2 ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาที่แตกต่างกันของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนและสำนักสอบสวน

เมื่อสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนตรวจสอบคำร้องเรียนแล้วเห็นว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะสามารถรับไว้พิจารณาดำเนินการได้ จึงเสนอความเห็นต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาและส่งเรื่องให้สำนักสอบสวนดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงต่อไป ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เรื่องร้องเรียนหลายเรื่องที่สำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนส่งให้สำนักสอบสวนที่รับผิดชอบพิจารณาดำเนินการนั้น เมื่อสำนักสอบสวนได้พิจารณาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งแล้วกลับมีความเห็นว่า เรื่องร้องเรียนเหล่านั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาของศาล จึงไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะพิจารณาดำเนินการต่อไปได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 17/2553

ประเด็น กรณีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครพนมขายทอดตลาดบ้านและที่ดินโดยไม่เป็นธรรม

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องกู้ยืมเงินธนาคารอาคารสงเคราะห์ จำนวน 300,000 บาท โดยนำบ้านและที่ดินจำนอง เป็นประกันหนี้ ต่อมาผู้ร้องขาดการชำระหนี้ ธนาคารจึงฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดนครพนม บังคับจำนองและขายทอดตลาดบ้านพร้อมที่ดินตามคดีหมายเลขดำที่ 1427/2542 และศาลได้มีคำพิพากษาในคดีดังกล่าว ตามคดีหมายเลขแดงที่ 80/2543 ต่อมาสำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครพนมได้ประกาศขายทอดตลาดบ้าน และที่ดิน ซึ่งนาย ส. เป็นผู้ซื้อได้ในราคา 375,000บาท โดยวางเงินมัดจำในการซื้อไว้ จำนวน 20,000 บาท

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า โดยที่ปัจจุบันได้มีการนำเรื่องดังกล่าวไปฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดนครพนมตามคดี หมายเลขดำที่ 1427/2542 และศาลจังหวัดนครพนมได้มีคำพิพากษาแล้วตามคดีหมายเลขแดง

ที่ 80/2543 เรื่องร้องเรียนดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว ซึ่งมาตรา 28(2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงไม่สามารถรับเรื่องร้องเรียนของผู้ร้องไว้พิจารณาต่อไปได้

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การร้องเรียนว่าการขายทอดตลาดทรัพย์สินไม่เป็นธรรม เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้โดยตรง เมื่อการบังคับคดีเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล หากผู้ร้องเรียนเห็นว่า การบังคับคดีดังกล่าวไม่ถูกต้อง ผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น กรณีนี้จึงต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 1910/2556

ประเด็น ขอความเป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดในคดีแพ่งของศาลจังหวัดระนอง

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนร้องเรียนว่า ผู้ร้องเรียนได้ประมูลซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดจากการบังคับคดีในคดีแพ่งของศาลจังหวัดระนองตามคดีหมายเลขแดงที่ 6/2539 และได้มีการตรวจสอบบังวัด ผลปรากฏว่าเกิดกรณีพิพาทกับนาย จ. ซึ่งเป็นนายทุน ผู้ร้องเรียนจึงยื่นคำร้องขับไล่บริวารจำเลยต่อศาลจังหวัดระนอง ในการยื่นคำร้องขับไล่ต่อศาลดังกล่าวจากการแนะนำของเจ้าหน้าที่ศาลจังหวัดระนอง ต่อมาศาลจังหวัดระนองได้มีคำพิพากษาให้ผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินจากการบังคับคดีเป็นผู้แพ้คดี ผู้ร้องเรียนได้ไปขอเงินที่สูญหายไปจากการซื้อทรัพย์สินจากการบังคับคดีคืนจากสำนักงานบังคับคดีจังหวัดระนอง แต่ได้รับการปฏิเสธ

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายประกอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า กรณีตามเรื่องร้องเรียนนี้เป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้วซึ่งมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติห้ามมิให้รับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงไม่รับเรื่องร้องเรียนกรณีนี้ไว้พิจารณา

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ ผู้ร้องเรียนได้รับความเสียหายในการซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด โดยผู้ซื้อยื่นคำร้องขับไล่บริวารจำเลยต่อศาล ต่อมาศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ร้องเรียนเป็นฝ่ายแพ้คดี เรื่องนี้เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้โดยตรง เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้ร้องเรียนเป็นฝ่ายแพ้คดีแล้วก็ต้องบังคับตามคำพิพากษาของศาล แต่อย่างไรก็ดียังคงมีข้อสังเกตว่า การที่ผู้ร้องเรียนอ้างว่าได้ไปขอเงินที่สูญหายไปจากการซื้อทรัพย์สินจากการบังคับคดีคืน แต่ได้รับการปฏิเสธนั้น เนื่องจากสาเหตุใด กระบวนการดังกล่าวมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนในชั้นศาลหรือชั้นเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ปรากฏ

ในคำร้องเรียน ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า หากมีประเด็นในลักษณะดังกล่าวควรที่จะมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจนในก่อนที่จะพิจารณายุติเรื่องร้องเรียนโดยอ้างว่าเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว

(ค) เรื่องร้องเรียนที่ 2395/2558

ประเด็น ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครปฐม กรณีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามโฉนดที่ดินต่ำกว่าราคาประเมินเกินสมควร ทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเดือดร้อนเสียหายอย่างไม่เป็นธรรม

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนได้รับความเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครปฐม ที่ทำการประเมินที่ดินตามโฉนดที่ดินต่ำกว่าราคาที่เป็นจริงหลายเท่า โดยขณะที่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดไปทำนิติกรรมการโอนที่ดินพบว่า ที่ดินแปลงดังกล่าวมีราคาประเมินกว่าสามสิบล้านบาท แต่ราคาที่ดินที่ได้จากการขายทอดตลาดมีจำนวนเพียงสองล้านบาทกว่า อันเป็นจำนวนเงินที่ต่ำกว่าราคาประเมินถึง 15 เท่า และเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินมิได้นำมาชำระหนี้แต่อย่างใด เนื่องจากผู้ซื้อทรัพย์สินขอคืนภาษีตามระเบียบที่เอื้อประโยชน์ให้แก่นายทุน การกระทำดังกล่าวทำให้ผู้ร้องเรียนเป็นบุคคลที่มีหนี้สินจำนวนมากไม่มีเครดิตในการทำธุรกรรมใด ๆ ทั้งที่มีความสามารถในการทำธุรกิจ จึงร้องเรียนเพื่อขอความเป็นธรรม

ผลการวินิจฉัย เรื่องร้องเรียนนี้ผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครปฐม ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินพิพาทของเจ้าพนักงานบังคับคดี ศาลจังหวัดนครปฐมได้พิจารณาคำร้อง ผู้ร้องเรียนได้อุทธรณ์คำสั่งต่อศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ได้มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีทั้งนี้มาตรา 309 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2542 วรรคท้าย บัญญัติว่า คำสั่งของศาลตามวรรคสองให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้ และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด เรื่องร้องเรียนนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติห้ามผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การร้องเรียนว่าการขายทอดตลาดทรัพย์สินต่ำกว่าราคาประเมินทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเสียหาย เป็นเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีโดยตรง ประเด็นในเรื่องนี้ผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินพิพาทแล้ว จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว

(2) เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 2953/2559

ประเด็น ขอให้ตรวจสอบการละเลยการไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายของอธิบดีกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม กรณีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามหนังสือร้องเรียนล่าช้า

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน เรื่องร้องเรียนนี้นางสาว ว. มอบอำนาจให้ผู้ร้องเรียนดำเนินการยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยผู้ร้องเรียนได้มีหนังสือลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2559 ถึงผู้ถูกร้องเรียนเพื่อขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลายที่มีผู้ร้องเรียนเป็นลูกหนี้ที่ 2 ว่า ปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นโดยมิชอบหรือไม่ กรณีนำเอกสารพยานที่เจ้าหนี้มอบให้หลังจากลูกหนี้ยื่นคัดค้านคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้แล้วมาพิจารณา นำรายงานเรื่องการขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้แล้วเสนอต่อศาลโดยไม่แจ้งให้ลูกหนี้ทราบว่ามีการส่งเอกสารพยานเพิ่มเติมเพื่อลูกหนี้จะได้นำมาพิจารณาว่าจะคัดถ่ายพยานเอกสารหรือไม่ ทำให้ลูกหนี้ได้รับความเสียหาย ซึ่งจนถึงขณะนี้เป็นเวลากว่า 2 เดือนแล้ว ผู้ถูกร้องเรียนยังไม่แจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบว่าเรื่องที่ขอให้ตรวจสอบมีผลเป็นประการใดซึ่งผู้ร้องเรียนเห็นว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นโดยมิชอบ

ผลการวินิจฉัย ศาลล้มละลายกลางได้มีคำสั่งยกคำขอรับชำระหนี้ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เจ้าหนี้รายที่ 1 ในส่วนของผู้ร้องเรียน ลูกหนี้ที่ 1 และอนุญาตให้ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เจ้าหนี้รายที่ 1 ได้รับชำระหนี้ในมูลหนี้ตามคำพิพากษาจากกองทรัพย์สินของนางสาว ว. ลูกหนี้ที่ 2 ซึ่งต่อมาศาลฎีกาได้มีคำพิพากษายืนตามศาลล้มละลายกลางตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1200/2559 กรณีร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย จึงเป็นการร้องเรียนในเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติห้ามมิให้รับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียน ตามมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การร้องเรียนว่าอธิบดีกรมบังคับคดีตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามหนังสือร้องเรียนล่าช้า มิได้เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับกระบวนการหรือขั้นตอนการบังคับคดีล้มละลายอันจะมีผลต่อการบังคับคดีโดยตรง แต่เป็นการร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เรื่องนี้จึงควรมีการตรวจสอบว่ามีความล่าช้าเกิดขึ้นตามคำร้องเรียนหรือไม่

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 2954/2559

ประเด็น ขอให้ตรวจสอบการละเลยการไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายของผู้อำนวยการกองบังคับคดีล้มละลาย 2 กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม กรณีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดทำเอกสารเท็จ ตามหนังสือร้องเรียนล่าช้า

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน เรื่องร้องเรียนนี้นางสาว ว. มอบอำนาจให้ผู้ร้องเรียนดำเนินการยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยผู้ร้องเรียนได้มีหนังสือถึงผู้ถูกร้องเรียนเพื่อขอให้ตรวจสอบว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นโดยมิชอบหรือไม่ กรณีจัดทำเอกสารเท็จแล้วนำไปปิดที่บ้านลูกหนี้ที่ 2 ในคดีล้มละลาย ซึ่งขณะนี้เป็นเวลากว่า 2 เดือนแล้วยังไม่มีการแจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบว่าเรื่องร้องเรียนมีผลการพิจารณา เป็นประการใด ซึ่งผู้ร้องเรียนเห็นว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นโดยมิชอบ

ผลการวินิจฉัย กรณีจัดทำเอกสารเท็จแล้วนำไปปิดที่บ้านลูกหนี้ที่ 2 ในคดีล้มละลาย ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ได้นำเอกสารที่เป็นคำสั่งของศาลล้มละลายกลางแนบไปตามที่ผู้ร้องเรียนกล่าวอ้าง ปรากฏว่า นางสาว ว. ลูกหนี้ที่ 2 เป็นผู้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลล้มละลายกลางดังกล่าว ซึ่งต่อมาศาลฎีกาได้มีคำพิพากษายืนตามศาลล้มละลายกลาง การร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในกรณีดังกล่าวจึงเป็นการร้องเรียนซึ่งมีประเด็นการร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติห้ามมิให้รับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาตามมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การร้องเรียนว่าผู้อำนวยการกองบังคับคดีล้มละลายตรวจสอบเรื่องการจัดทำเอกสารเท็จล่าช้า หากพิจารณาแค่ประเด็นที่ร้องเรียนจะเห็นว่าเป็นเรื่องขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ว่ามีความล่าช้าเกิดขึ้นหรือไม่ จึงไม่ใช่เรื่องที่จะมีผลต่อการบังคับคดีโดยตรง แต่อย่างไรก็ตาม ปรากฏข้อเท็จจริงว่าในประเด็นเรื่องการจัดทำเอกสารเท็จ ลูกหนี้ได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลล้มละลายกลาง ซึ่งต่อมาศาลฎีกาได้มีคำพิพากษายืนตามศาลล้มละลายกลาง เรื่องร้องเรียนนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว

4.1.1.3 ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาแตกต่างกันของสำนักสอบสวน

เมื่อสำนักสอบสวนได้รับเรื่องร้องเรียนจากสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนแล้ว สำนักสอบสวนจะดำเนินการตรวจสอบคำร้องเรียนอีกครั้งหนึ่งว่าเรื่องร้องเรียนที่รับเข้ามานั้นอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินหรือไม่ จากการศึกษาพบว่า การพิจารณาตรวจสอบ

คำร้องเรียนในเรื่องเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ของสำนักสอบสวนมีผลการพิจารณาที่แตกต่างกันภายในสำนักสอบสวนเหมือนกับสำนักตรวจสอบ เรื่องร้องเรียน

4.1.2 ปัญหาการวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนหรือมีข้อเสนอแนะ

หลังจากที่สำนักสอบสวนได้รับเรื่องร้องเรียนจากสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนแล้ว เจ้าหน้าที่สอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนจะเป็นผู้พิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่าเรื่องร้องเรียนดังกล่าว อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินหรือไม่ และจะดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยมีหนังสือให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องชี้แจงข้อเท็จจริงพร้อมทั้งส่งเอกสารหลักฐานมายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องร้องเรียน หรืออาจแสวงหาข้อเท็จจริงโดยการประสานงานทางโทรสาร หรือโทรศัพท์เพื่อให้ได้ข้อมูลของเรื่องร้องเรียน เมื่อได้ข้อเท็จจริงครบถ้วนแล้ว เจ้าหน้าที่สอบสวนผู้รับผิดชอบจะดำเนินการสรุปข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจเพื่อเสนอผู้ตรวจการแผ่นดินในการวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนหรือมีความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่า เรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มีปัญหาในการวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนหรือมีความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน 2 รูปแบบด้วยกัน ดังนี้

4.1.2.1 ปัญหาการวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนแตกต่างกันของสำนักสอบสวน

จากการศึกษาพบว่า สำนักสอบสวนมีการเสนอความเห็นให้ผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ที่แตกต่างกันภายในสำนักสอบสวน กล่าวคือ เรื่องร้องเรียนบางเรื่องมีการเสนอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยยุติการพิจารณาเนื่องจากการบังคับคดีนั้นเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว แต่เรื่องร้องเรียนบางเรื่องมีการเสนอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยยุติการพิจารณาเนื่องจากมิใช่เป็นเรื่องการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือละเลยการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 มาตรา 28 (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 มาตรา 37 (2) ที่บัญญัติห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่สอบสวนรับเรื่องร้องเรียนเข้ามาจนถึงขั้นดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ย่อมแสดงว่า

เจ้าหน้าที่สอบสวนพิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไม่ใช่เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว และเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงว่ามีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัติ นอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย ผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 มาตรา 28 (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย ผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 มาตรา 37 (2) จะพบว่า เรื่องร้องเรียนที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว อาจจะได้ตั้งแต่แรกเมื่อรับเรื่อง ร้องเรียนเข้ามา หรือพบได้ในภายหลัง จึงอาจมีกรณีที่ไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้แต่แรกในชั้นของสำนัก ตรวจสอบเรื่องร้องเรียน หรือรับเรื่องร้องเรียนเข้ามาแล้วค่อยพิจารณายุติเรื่องในชั้นสอบสวนเมื่อพบว่า มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลแล้ว แต่เรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีและ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในเรื่องขั้นตอนการบังคับคดีแพ่งและคดีล้มละลายจะมีความแตกต่างออกไป กล่าวคือ หากพิจารณาว่าการบังคับคดีเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ย่อมต้องปรากฏชัดตั้งแต่ชั้นพิจารณาของสำนักตรวจสอบ เรื่องร้องเรียนแล้วว่าเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว และจะต้องวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้ตั้งแต่ต้น ดังนั้น การที่เจ้าหน้าที่สอบสวนรับเรื่อง ร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไว้พิจารณาและ เสนอยุติการพิจารณาโดยเห็นว่ามีใช่เป็นเรื่องการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัติ นอกเหนืออำนาจ หน้าที่ตามกฎหมายหรือละเลยการปฏิบัติหน้าที่ จึงอาจเป็นการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนที่ขัดกันแย้งกันได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง

- กรณียุติเรื่องร้องเรียนโดยเห็นว่าเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 1055/2555

ประเด็น ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กรมบังคับคดี กรณี

1. เจ้าพนักงานบังคับคดีสั่งงดการบังคับคดีตามลำพังโดยไม่มีอำนาจ และไม่มีกฎหมายรองรับ

2. ผู้ซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดผิดสัญญา ไม่ชำระเงินส่วนที่เหลือ เมื่อครบกำหนดแต่เจ้าพนักงานบังคับคดีละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ไม่ดำเนินการริบมัดจำ

3. เจ้าพนักงานบังคับคดีสั่งยกคำร้องที่ผู้ร้องขอให้ริบมัดจำและผู้ร้องขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4. คดีที่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดยื่นคำร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งริบมัดจำ ผู้พิพากษาสั่งไม่รับพิจารณาคำคัดค้านของผู้ร้อง (ศาลพิจารณาเฉพาะผู้ซื้อทรัพย์สินและเจ้าพนักงานบังคับคดี)

5. ผู้พิพากษาสั่งยกคำร้องของผู้ร้องเรียนที่ขอให้ศาลเพิกถอนกระบวนการพิจารณา

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน จากการตรวจสอบหนังสือร้องเรียนสรุปได้ว่า ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนหรือแก้ไขประกาศขายทอดตลาดที่ดินและงดการบังคับคดีต่อศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และศาลมีคำสั่งรับคำร้อง นัดไต่สวนให้จำเลยนำส่งสำเนาคำร้องให้โจทก์และเจ้าพนักงานบังคับคดีภายใน 7 วัน นับแต่วันนี้ การส่งไม่มีผู้รับโดยขอให้ปิด หากจะคัดค้านประการใดให้คัดค้านก่อนหรือภายในวันนัด ต่อมาผู้ร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเพิกถอนการขายทอดตลาดที่ดินและงดการบังคับคดี เนื่องจากได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งว่า กรณีไม่มีเหตุให้งดการขายตามกฎหมาย ประกอบศาลยังมีคำสั่งให้งดการขายทอดตลาด เห็นควรยกคำร้องและประกาศขายทอดตลาดต่อไป และเห็นว่าไม่มีเหตุตามกฎหมายที่จะงดการบังคับคดีได้ ดำเนินการขายทอดตลาดต่อไป

ต่อมานางสาว ส. ทำสัญญาซื้อขายทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดกับกรมบังคับคดี โดยยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาการวางเงินที่เหลือ กรมบังคับคดีจึงมีคำสั่งตรวจสอบศาลว่าจำเลยยื่นคำร้องขอถอนคำร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดที่ศาลหรือไม่ ผู้ร้องเรียนจึงได้ไปลงบันทึกประจำวันที่สถานีตำรวจภูธรเมืองประจวบคีรีขันธ์ว่าสำนักงานบังคับคดีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ มิได้ดำเนินการริบเงินมัดจำ ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีริบเงินมัดจำ เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งว่า คดีนี้จำเลยได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลเพิกถอนการขายทอดตลาด แต่เนื่องจากคดียังไม่ถึงที่สุด เจ้าพนักงานบังคับคดียังไม่สามารถแจ้งให้ผู้ซื้อมาวางชำระเงินส่วนที่เหลือได้ จึงเห็นควรยกคำร้อง ประกอบกับเจ้าพนักงานบังคับคดีสั่งงดการบังคับคดีเพื่อรอฟังคำสั่งศาลไว้แล้ว จึงไม่มีเหตุที่จะริบมัดจำได้ จึงสั่งยกคำร้อง ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ไม่ริบเงินมัดจำ เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าได้มีคำสั่งในเรื่องนี้แล้ว จึงไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงคำสั่งแต่อย่างใด

ผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์รายงานข้อเท็จจริงกรณีข้อร้องเรียนของนาย ย. ว่าผู้ร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีริบมัดจำและนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดใหม่ต่อไป เจ้าพนักงานบังคับคดีพิจารณาแล้วเห็นว่าเนื่องจากคดีอยู่ระหว่าง

ศาลพิจารณาคำร้องขอเพิกถอนการขายทอดตลาดจึงให้งดการบังคับคดีไว้เพื่อรอฟังคำสั่งศาล จึงสั่งยกคำร้อง ต่อมารองอธิบดีกรมบังคับคดีได้พิจารณาข้อกฎหมายเสนอต่ออธิบดีกรมบังคับคดีว่า เห็นควรมีคำสั่งริบเงินของผู้ซื้อ รายงานศาลในคดีร้องเพิกถอนการขายทอดตลาดเพื่อทราบและ นำทรัพย์สินในรายการดังกล่าวออกขายทอดตลาดใหม่ตามกฎหมายระเบียบของกรมบังคับคดีต่อไป กรมบังคับคดีมีหนังสือแจ้งผู้ร้อง (จำเลยในคดีแพ่ง) ว่าผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดไม่ได้ชำระราคา ภายในระยะเวลาและไม่ได้ยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาจึงเป็นการผิดสัญญาซื้อขาย เป็นผลให้ เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ในการริบเงินมัดจำและนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดใหม่ และเจ้าพนักงาน บังคับคดีรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขายทอดตลาดเสนอศาลว่า ได้มีคำสั่งริบเงินมัดจำ แจ้งให้ผู้ซื้อ ทราบแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดใหม่ต่อไป และศาลมีคำสั่งให้ รวมสำนวนไว้ นัดไต่สวนตามนัดเดิม ต่อมาผู้ซื้อทรัพย์สินยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้ศาลเพิกถอนการริบมัดจำ และขอให้ศาลมีคำสั่งงดการบังคับคดี และมีคำสั่งให้ขยายระยะเวลาในการชำระราคาส่วนที่เหลือ ออกไปจนกว่าศาลจะมีคำสั่งถึงที่สุดให้ยกคำร้องขอเพิกถอนการขายทอดตลาด ต่อมาผู้ร้องเรียน ยื่นคำคัดค้าน กรณีผู้ซื้อทรัพย์สินร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีที่สั่งริบมัดจำ และศาล มีคำสั่งรับคำร้อง ตามคำร้องดังกล่าวผู้ร้องแถลงต่อศาลว่าในคดีขอเพิกถอนการขายศาลได้จำหน่ายคดี ออกจากสารบบแล้ว เนื่องจากการที่ผู้ซื้อผิดสัญญาและเจ้าพนักงานบังคับคดีคู่สัญญาได้รับมัดจำ ตามกฎหมายระเบียบถือได้ว่าเป็นการเพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวไปในตัวเรียบร้อยแล้ว ตามกระบวนการพิจารณา

ศาลอุทธรณ์ภาค 7 ได้มีคำพิพากษาในคดีแพ่ง คดีระหว่าง ธนาคารอาคาร สงเคราะห์ โจทก์ นาย ย. จำเลย นางสาว ส. ผู้ร้อง สรุปความว่า คดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลย ชำระเงิน จำเลยไม่ชำระ โจทก์จึงขอให้ออกหมายบังคับคดี ดำเนินการยึดและขายทอดตลาดที่ดินของ จำเลย ผู้ร้องประมุขซื้อทรัพย์สินได้ โดยวางเงินมัดจำไว้ เมื่อครบกำหนดเวลาไม่มาชำระเงินค่าซื้อทรัพย์สิน ส่วนที่เหลือ เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงมีคำสั่งริบมัดจำ ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นขอให้มีคำสั่งเพิกถอน การริบเงินมัดจำของเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้งดการบังคับคดีและมีคำสั่งให้ขยายระยะเวลา ในการชำระราคาส่วนที่เหลือออกไปจนกว่าศาลจะมีคำสั่งถึงที่สุดให้ยกคำร้องขอเพิกถอนการขาย ทอดตลาด ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่า พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า เป็นกรณีโต้แย้งระหว่างผู้ร้องในฐานะผู้ซื้อทรัพย์สิน กับเจ้าพนักงานบังคับคดี ไม่มีผลกระทบต่อสิทธิของจำเลย จึงไม่รับคำร้อง ให้ยกคำร้อง ศาลอุทธรณ์ พิพากษายืน

ผลการวินิจฉัย เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนแล้วเห็นว่า เรื่องร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีลักษณะเป็นเรื่อง ที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาตัดสินหรือมีคำสั่งเสร็จ ซึ่งตาม มาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติว่า

เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว
ไม่ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การร้องเรียนว่า
เจ้าพนักงานบังคับคดีงดการบังคับคดีโดยไม่มีอำนาจ และการที่เจ้าพนักงานบังคับคดียกคำร้องที่ขอให้
ริบมัดจำจากผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดนั้นไม่ชอบ ประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
การบังคับคดีโดยตรง เมื่อเรื่องดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล และต่อมาศาลอุทธรณ์ได้มี
คำพิพากษาแล้ว เรื่องร้องเรียนนี้จึงเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือเรื่องที่ศาล
มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 528/2556

ประเด็น สำนักงานบังคับคดีจังหวัดลพบุรี ประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สิน
ในคดีของศาลจังหวัดลพบุรี ซึ่งมีโฉนดที่ดินของผู้ร้องที่นำไปค้ำประกันจำนองกับธนาคาร
อาคารสงเคราะห์ และผู้ร้องไม่เคยได้รับทราบการปิดหมายบังคับคดีเพื่อนำทรัพย์สินขายทอดตลาดจึงไม่ได้
ไปดูแลการขายทอดตลาดตามกำหนดนัด ทำให้ผู้ร้องถูกฟ้องล้มละลาย

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนว่า ผู้ร้องนำโฉนดที่ดิน
เลขที่ 9807 ค้ำประกันเงินกู้ของผู้จัดการบริษัทที่ผู้ร้องทำงานด้วยไว้กับธนาคารอาคารสงเคราะห์ ต่อมา
บริษัทปิดกิจการ ธนาคารอาคารสงเคราะห์มีหนังสือทวงถามให้ชำระหนี้แต่ไม่สามารถติดตามตัว
ผู้จัดการได้ ธนาคารอาคารสงเคราะห์จึงฟ้องร้องบังคับคดีจากเงินต้น 680,000 บาท รวมดอกเบี้ย
เป็นเงินกว่า 2 ล้านบาท ทั้งที่ผู้ร้องอาศัยอยู่ในที่ดินดังกล่าวมาโดยตลอด แต่ไม่ปรากฏการปิดหมายศาล
หรือเดินหมายศาลเพื่อนำทรัพย์สินขายทอดตลาดแต่อย่างใด ทำให้ผู้ร้องไม่ทราบเรื่องหรือกำหนดการขาย
ทอดตลาด จึงไม่ได้ไปดูแลการขายทอดตลาดตามกำหนดนัด จนกระทั่งผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขาย
ทอดตลาดมาแสดงคำสั่งศาลให้ผู้ร้องย้ายออกที่ดิน โฉนดที่ดิน เลขที่ 9807 แต่ในรายงานการยึดทรัพย์สิน
และขายทอดตลาด รวมทั้งหมายบังคับคดีเป็นทรัพย์สิน โฉนดที่ดินเลขที่ 8907 และนำสำเนาแจ้งยึด
โฉนดที่ดิน เลขที่ 8907 ให้เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดลพบุรีจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อ
และออกไปแทนโฉนดที่ดิน เลขที่ 9807 ทำให้ผู้ร้องถูกฟ้องล้มละลาย ผู้ร้องจึงขอร้องเรียน
ต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีดังกล่าว

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาข้อเท็จจริงและ
ข้อกฎหมายแล้วเห็นว่า

1. กรณีผู้ร้องอ้างว่า ไม่เคยได้รับทราบการปิดหมายบังคับคดี นั้น
หากพิจารณาจากเอกสารหลักฐาน ประกอบข้อกฎหมายแล้ว จะเห็นได้ว่า เจ้าพนักงานบังคับคดี
สำนักงานบังคับคดีจังหวัดลพบุรี ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของระเบียบและกฎหมาย โดยปรากฏ
เอกสารหลักฐาน คือ หมายบังคับคดี คำขอยึดทรัพย์สิน ณ ที่ทำการ รายงานการยึดอสังหาริมทรัพย์

หนังสือสำนักงานบังคับคดีจังหวัดลพบุรี ที่ ยศ 0512.10/13420 ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2548 แจ้งการยึด อสังหาริมทรัพย์ ที่ดินโฉนดเลขที่ 9807 ตามหมายบังคับคดีของศาลจังหวัดลพบุรี หมายแจ้งยึดทรัพย์ จำเลย ใบรับหมาย รายงานการเดินหมาย ประกาศเจ้าพนักงานบังคับคดี เรื่อง การยึดทรัพย์ ที่ดินโฉนด เลขที่ 9807 รายงานการปิดประกาศยึดทรัพย์ และภาพถ่ายทรัพย์ที่ดินโฉนดเลขที่ 9807 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 304 ผู้ร้องมีอาจอ้างได้ว่าไม่เคยรับทราบ การปิดหมายบังคับคดี อีกทั้งศาลจังหวัดลพบุรีมีคำพิพากษาในคดีหมายเลขแดงที่ 907/2544 ขึ้นร้องขอเพิกถอนการขายทอดทรัพย์ว่าการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นไปโดยชอบแล้ว อย่างไรก็ตาม กรณีดังกล่าวเป็นลักษณะกรณีกฎหมายปิดปาก กล่าวคือ หลักกฎหมายที่ไม่ยอมให้อ้าง หรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ผิดไปจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามพฤติการณ์ไม่ว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏนั้น จะเป็นจริงหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดกรณีการกล่าวอ้างเพื่อประโยชน์แห่งการร้องเรียน และเป็นข้อพิสูจน์ให้ปรากฏหลักฐานแห่งความจริงตามพฤติการณ์ จึงเห็นควรเสนอแนะให้อธิบดีกรมบังคับคดี พิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติในการปิดหมายบังคับคดีให้ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน

2. กรณีผู้ร้องอ้างเหตุว่า ทรัพย์ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดไป คือที่ดินโฉนดเลขที่ 8907 ซึ่งเป็นของบุคคลอื่นมิใช่โฉนดเลขที่ 9807 ของผู้ร้อง นั้น ศาลจังหวัดลพบุรี มี คำพิพากษาว่า โจทก์แถลงขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินโฉนดเลขที่ 9807 โดยแนบสำเนาโฉนด และแผนที่ตั้งทรัพย์ดังกล่าวต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี และเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งการยึดไปยัง จำเลยทั้งสอง และแจ้งอายัดไปยังเจ้าพนักงานที่ดินที่ระบุว่าเป็นการยึดและขออายัดที่ดินโฉนดเลขที่ 9807 ทั้งเมื่อประกาศขายทอดตลาดก็แนบแผนที่ตั้งของที่ดินโฉนดเลขที่ 9807 และตามรายงาน การยึดทรัพย์ก็ระบุเลขที่ดินและเนื้อที่ของที่ดินตรงกับโฉนดเลขที่ 9807 ที่โจทก์ขอให้ยึด กรณีจึงเป็น เพียงเจ้าพนักงานบังคับคดีพิมพ์เลขโฉนดในรายงานการยึดผิดพลาดไป แทนที่จะพิมพ์เป็นที่ดิน โฉนดเลขที่ 9807 กลับพิมพ์เป็น 8907 เท่านั้น และตามทางไต่สวนได้ความว่าโจทก์เป็นผู้ประมูล ชื้อทรัพย์ได้เอง โจทก์ย่อมจะต้องทราบและเข้าใจคืออยู่แล้วว่าเป็นการประมูลซื้อที่ดินโฉนดเลขที่ 9807 มิใช่สำคัญผิดเป็นที่ดินแปลงอื่น การบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นไปโดยชอบ จำเลยที่ 2 (ผู้ร้อง) ไม่ชอบที่จะร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์ตามคำร้องได้อีก

3. กรณีโจทก์ฟ้องผู้ร้องให้ล้มละลาย เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีหนี้ เหลืออยู่จำนวน 1,403,074.70 บาท หลังจากการขายทอดตลาดทรัพย์จำนองของผู้ร้องแล้ว จึงเป็นหนี้ที่โจทก์นำมาฟ้องล้มละลายได้ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นควรยุติเรื่องร้องเรียนตาม มาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การร้องเรียนว่าการขาย ทอดตลาดไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากเป็นโฉนดคนละฉบับกับโฉนดที่นำไปจำนองและผู้ร้องเรียน

ไม่ทราบว่ามีกรปิดหมายและขายทอดตลาดที่ดินของตน ประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการบังคับคดีโดยตรง เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาในประเด็นที่ได้มีการร้องเรียนแล้ว เรื่องร้องเรียนนี้จึงเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว

- กรณียุติเรื่องร้องเรียนโดยเห็นว่าไม่ปรากฏว่ามีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือละเลยการปฏิบัติหน้าที่

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 1177/2559

ประเด็น ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายของสำนักงานที่ดินจังหวัดอุทัยธานี สาขาทัพทัน และสำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครสวรรค์ กรณีการออกโฉนดที่ดินและการนำที่ดินขายทอดตลาดโดยไม่มีที่ดิน ทำให้มารดาของผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นผู้ซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดได้รับความเสียหาย

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนอ้างว่าได้ซื้อที่ดิน น.ส. 3 ก. จำนวน 27 แปลง ในท้องที่อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี จากการขายทอดตลาด ต่อมาได้ติดต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดอุทัยธานี สาขาทัพทัน เพื่อขอรังวัดปักหลักเขตตามตำแหน่งที่ดิน แต่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการให้ได้ และได้แจ้งให้ทราบด้วยว่าที่ดินดังกล่าวได้ออกทับโฉนดที่ดินแปลงอื่นที่กรมที่ดินจึงได้มีหนังสือขอให้จังหวัดอุทัยธานีตรวจสอบข้อเท็จจริงและพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ โดยสำนักงานที่ดินจังหวัดอุทัยธานีได้ตรวจสอบหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. 3 ก.) จำนวน 27 แปลง ของผู้ร้องเรียน และ น.ส. 3 ก. อีกจำนวน 55 แปลง รวมทั้งหมดจำนวน 82 แปลง ซึ่งได้ออกโดยการแบ่งแยกในนามเดิมจาก น.ส. 3 ก. เลขที่ 117 ตำบลทัพทัน อำเภอทัพทัน แล้วปรากฏว่าได้ออกทับโฉนดที่ดินเลขที่ 1361 จึงได้ส่งเรื่องให้กรมที่ดินเพื่อพิจารณาดำเนินการเพิกถอน น.ส. 3 ก. ทั้ง 82 แปลง ตามนัยมาตรา 61 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ต่อมาเลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินพร้อมคณะ ได้ประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนดังกล่าว ผลการประชุมสรุปได้ดังนี้

1. ให้กรมที่ดินเร่งรัดคณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้ได้ข้อสรุปโดยเร็ว แล้วรายงานให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินและกรมบังคับคดีทราบ เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. ผู้ร้องเรียนในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากนาง ส. ผู้ซื้อที่ดินพิพาทต้องติดตามในคดีล้มละลาย ซึ่งนาง ส. ได้ยื่นคำร้องเฉลี่ยทรัพย์ในฐานะผู้แทนนิติบุคคลไว้แล้ว หากได้รับการแจ้งผลการดำเนินการจากกรมที่ดินแล้ว ให้ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งขอให้ยกเลิกการขายทอดตลาดในครั้งนั้นต่อไป

3. กรมบังคับคดีหากได้รับจากแจ้งผลการดำเนินการจากกรมที่ดินแล้ว ให้กรมบังคับคดีนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมเจ้าหน้าที่ในคดีล้มละลาย เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วมีความเห็นดังนี้

1 กรณีสำนักงานที่ดินจังหวัดอุทัยธานี สาขาทัพทัน ออกโฉนดที่ดินทับซ้อนที่ดิน น.ส. 3 ก. ของมารดาผู้ร้องเรียนนั้น ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่ากรมที่ดินได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า น.ส. 3 ก. พิพาท จำนวน 82 แปลง น่าจะออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากได้ออกทับโฉนดที่ดินเลขที่ 1361 ตำบลทัพทัน อำเภอทัพทัน กรมที่ดินจึงได้มีคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 61 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และต่อมาจังหวัดอุทัยธานีได้ส่งรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนให้กรมที่ดินพิจารณาแล้ว แต่รองอธิบดีกรมที่ดินซึ่งอธิบดีกรมที่ดินมอบหมายได้พิจารณาสำนวนการสอบสวนแล้วเห็นว่าการแจ้งผู้มีส่วนได้เสียของคณะกรรมการสอบสวนยังดำเนินการไม่ครบถ้วนตามข้อ 4 แห่งกฎกระทรวงซึ่งออกตามความในมาตรา 61 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จึงได้มีหนังสือให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการเพิ่มเติม พร้อมทั้งมีหนังสือเร่งรัดคณะกรรมการสอบสวนดำเนินการและแจ้งผลให้กรมที่ดินทราบด้วยแล้ว

2. กรณีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดอุทัยธานีขายทอดตลาดที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิทำให้มารดาของผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นผู้ซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดได้รับความเสียหายนั้น ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า สำนักงานบังคับคดีจังหวัดอุทัยธานีได้บังคับคดีแทนสำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครสวรรค์ โดยการขายทอดตลาด น.ส. 3 ก พิพาท ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ และเมื่อการบังคับคดีแล้วเสร็จสำนักงานบังคับคดีจังหวัดอุทัยธานีจึงได้นำส่งเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดไปยังสำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครสวรรค์เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง แต่สำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครสวรรค์ยังไม่ได้นำส่งเงินแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเนื่องจากมีกรณีเรื่องร้องเรียนว่า น.ส. 3 ก พิพาท น่าจะออกโดยไม่ชอบ ด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ หากมีการเพิกถอน น.ส. 3 ก พิพาท นาง ส. ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดจึงจะสามารถยื่นคำร้องต่อศาลในคดีแพ่งขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดและคืนเงินแก่ผู้ซื้อต่อไปได้ จากข้อเท็จจริงดังกล่าวยังไม่อาจรับฟังได้ว่าสำนักงานที่ดินจังหวัดอุทัยธานีและสำนักงานบังคับคดีจังหวัดอุทัยธานีไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ร้องเรียนและนาง ส. ตามมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเห็นควรวินิจฉัยสั่งยุติเรื่องร้องเรียนดังกล่าว อนึ่ง การที่กรมที่ดินยังไม่ได้รับรายงานผลการสอบสวนทำให้ไม่สามารถพิจารณา เพิกถอน น.ส. 3 ก พิพาทได้ และส่งผลให้นาง ส. มารดาของผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดได้รับความเดือดร้อนจากการที่ไม่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลในคดีแพ่งขอเพิกถอนการขายทอดตลาดได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขความเดือดร้อนให้กับผู้ร้องเรียนและนาง ส. ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงสมควรมีข้อสังเกตให้กรมที่ดินเร่งรัดให้คณะกรรมการสอบสวนเร่งรายงานผลการสอบสวนเพิ่มเติม และขอให้กรมที่ดินพิจารณา

เรื่องดังกล่าวให้แล้วเสร็จโดยเร็ว และเมื่อกรมที่ดินดำเนินการแล้วเสร็จให้แจ้งผลการดำเนินการให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน กรมบังคับคดี และผู้ร้องเรียนทราบต่อไปด้วย

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การร้องเรียนว่าการขายทอดตลาดที่ดินไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากเป็นที่ดินที่มีการออกโฉนดทับที่ดินแปลงอื่น ผู้ร้องเรียน ซึ่งเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินจึงได้รับความเดือดร้อน ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าการออกโฉนดไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากมีการออกโฉนดทับที่ดินแปลงอื่นจริง จึงได้ส่งเรื่องให้กรมที่ดินเพื่อพิจารณาดำเนินการเพิกถอน ทั้งนี้ หากมีการเพิกถอน ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดสามารถยื่นคำร้องต่อศาลในคดีแพ่งขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดและคืนเงินแก่ผู้ซื้อต่อไปได้ ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีโดยตรง ซึ่งโดยหลักแล้วเมื่อการบังคับคดีเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล หากผู้ร้องเรียนเห็นว่ากรณีสั่งดังกล่าวไม่ถูกต้อง ผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น และเป็นกรณีที่ห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา แต่อย่างไรก็ดี ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการเพิกถอนการออกโฉนดที่ดินมีกรมที่ดินเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เมื่อยังไม่สามารถเพิกถอนการออกโฉนดที่ดินได้ ผู้ซื้อทรัพย์สินก็ยังไม่สามารถร้องขอต่อศาลในคดีแพ่งขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดและคืนเงินแก่ผู้ซื้อต่อไปได้ จึงเป็นกรณีที่ผู้ร้องเรียนได้รับความเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ของกรมที่ดินด้วยเช่นกัน การดำเนินการในเรื่องนี้จึงมีการประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนดังกล่าว โดยมีข้อเสนอแนะให้กรมที่ดินเร่งรัดคณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้ได้ข้อสรุปโดยเร็ว แล้วรายงานให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินและกรมบังคับคดีทราบ เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 1912/2559

ประเด็น ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาและแสวงหาข้อเท็จจริง กรณีกรมบังคับคดีและเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดขอนแก่น ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาศาลแขวงขอนแก่น โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนอ้างว่า กรมบังคับคดี และเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดขอนแก่น ดำเนินการบังคับคดีแพ่งของศาลแขวงขอนแก่น ระหว่าง ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) โจทก์ และผู้ร้องเรียน กับพวก รวม 5 คน จำเลย ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดที่ดินโฉนดเลขที่ 28591 เลขที่ดิน 86 ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ของผู้ร้องเรียน ทั้งที่พันกำหนดระยะเวลา 10 ปี และเจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาที่ดินดังกล่าวต่ำกว่าราคาตลาดอย่างมาก อีกทั้งต้นเงินที่ค้างชำระตามคำพิพากษาจำนวน 104,693.04 บาท ที่ปรากฏในหมายบังคับคดี ยังเป็นจำนวนที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากภายหลังจากที่ศาลแขวงขอนแก่นมีคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้มีการตกลงประนีประนอมหนี้กันให้เหลือต้นเงินค้างชำระเพียง 35,570.04 บาท เท่านั้น

นอกจากนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดียังคิดดอกเบี้ยตามคำพิพากษาเกินห้าปีอันเป็นการขัดต่อกฎหมาย อีกด้วย

กรณีมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดี เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาบังคับคดี ตามมาตรา 271 (ปัจจุบัน มาตรา 274) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือไม่นั้น คดีนี้ศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2548 จำเลยมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา แต่จำเลยมิได้อุทธรณ์ คดีจึงถึงที่สุด เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2548 เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีตามคำร้องขอของโจทก์โดยทำการยึดโฉนดที่ดินเลขที่ 28591 ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ของจำเลยที่ 1 (ผู้ร้องเรียน) เพิ่มเติม เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2558 จึงถือว่าเป็นการบังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลา 10 ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1699/2549 และคำพิพากษาฎีกาที่ 3321/2552 และแม้จะมีคำพิพากษาฎีกาประชุมใหญ่ที่ 10731/2558 วินิจฉัยกลับเรื่องระยะเวลาการบังคับคดีตามคำพิพากษาแล้วก็ตาม แต่ศาลฎีกาเพ่งมีคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2558 ซึ่งเป็นระยะเวลาภายหลังจากที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดทรัพย์เพิ่มเติมในคดีนี้แล้ว ดังนั้น จะนำคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวมาใช้เป็นบรรทัดฐานสำหรับคดีที่มีการยึดทรัพย์ไว้แล้วก่อนที่จะมีคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวไม่ได้

ต่อมามีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีเกินห้าปี อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 284 (ปัจจุบัน มาตรา 300) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือไม่นั้น หลังจากที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีโดยทำการยึดและขายทอดตลาดที่ดินโฉนดเลขที่ 92491 ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น (ทรัพย์จำนองโจทก์) และทำบัญชีจ่ายเงินให้โจทก์แล้ว ยังมีหนี้คงเหลืออีกจำนวน 118,118.39 บาท ต่อมาเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2558 โจทก์ยื่นคำขอยึดที่ดินโฉนดเลขที่ 28591 ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ของจำเลยที่ 1 (ผู้ร้องเรียน) เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดไว้ให้และประเมินราคาขณะยึดไว้ ตารางวาละ 2,000 บาท รวมเป็นเงิน 93,000 บาท ดังนั้น การยึดของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่ใช่การยึดเกินห้าปี แม้ต่อมาในรอบบัญชี พ.ศ. 2559 – 2562 กรมธนารักษ์จะประเมินราคาที่ดินดังกล่าวสูงขึ้นเป็นตารางวาละ 3,500 บาท แต่เนื่องจากการยึดที่ดินแปลงเดียวซึ่งไม่สามารถแบ่งแยกได้ และจำเลยทั้งห้าไม่มีทรัพย์สินอื่นใดให้ทำการบังคับคดีอีก การยึดของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว

กรณีมีประเด็นต้องพิจารณาว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีคิดดอกเบี้ยตามคำพิพากษาเกิน 5 ปี ได้หรือไม่นั้น คดีนี้ศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2548 "ให้จำเลยทั้ง 5 ชำระเงินจำนวน 135,589.88 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 14 ต่อปี ของต้นเงิน 104,693.04 บาท นับถัดจากวันฟ้อง (ฟ้องวันที่ 30 ธันวาคม 2547) เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์..." ซึ่งดอกเบี้ย

ดังกล่าวเป็นดอกเบี้ยตามคำพิพากษา มิใช่ดอกเบี้ยค้างชำระจึงไม่อยู่ในบังคับอายุความ 5 ปีตามมาตรา 193/27 หรือมาตรา 193/33 (1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิได้รับชำระต้นเงินพร้อมดอกเบี้ยตามคำพิพากษาจนถึงวันขายทอดตลาดทรัพย์สิน ซึ่งถือว่าเป็นวันที่เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องจัดให้ชำระเป็นค่าธรรมเนียมมาดอกเบี้ย และหนี้ประธาน (ต้นเงิน) ตามลำดับ ตามมาตรา 329 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนกรณีที่ผู้ร้องเรียนอ้างว่า ปัจจุบันคู่ความยอมรับกันทั้งสองฝ่ายว่าต้นเงินคงเหลืออยู่เพียง 35,570.04 บาท มิใช่จำนวน 104,693.04 บาท นั้น ต้นเงินจำนวน 104,693.04 บาท เป็นต้นเงินที่ ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระแก่โจทก์ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองและทำบัญชีจ่ายเงินให้แก่โจทก์แล้ว ยังมีหนี้คงเหลืออยู่อีกจำนวน 118,118.39 บาท พร้อมดอกเบี้ยตามคำพิพากษาในต้นเงิน 104,693.04 บาท และไม่ปรากฏว่าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์แถลงยอมรับว่าหนี้เงินต้นคงเหลือจำนวน 35,570.04 บาท โจทก์จึงมีสิทธิบังคับชำระหนี้ส่วนที่เหลือตามบัญชีดังกล่าวได้

ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาประชุมใหญ่ที่ 10731/2558 วินิจฉัยเรื่องระยะเวลาการบังคับคดีตามคำพิพากษา โดยสรุปว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาและคำพิพากษาก่อให้เกิดหนี้ตามคำพิพากษา ศาลจะต้องออกคำบังคับตามคำพิพากษา เว้นแต่ศาลชั้นต้นไม่อาจออกคำบังคับในวันมีคำพิพากษาได้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องยื่นคำแถลงต่อศาลชั้นต้นเพื่อขอให้ออกคำบังคับ ซึ่งเมื่อครบกำหนดเวลาตามคำบังคับแล้ว ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมมีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี หากหนี้ตามคำพิพากษาเป็นหนี้เงิน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลเพื่อให้ออกหมายบังคับคดี จากนั้นต้องดำเนินการให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ ว่า ศาลได้ออกหมายบังคับคดีและแถลงให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการทั้งหมดให้แล้วเสร็จภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาชั้นที่สุดในคดีนั้น มิใช่จะต้องเริ่มนับแต่คดีถึงที่สุด (วินิจฉัยยกกลับหลักเดิมตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1699/2549 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3321/2552)

เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2559 ผู้ร้องเรียนได้ดำเนินการวางเงินเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาศาลแขวงขอนแก่นและค่าฤชาธรรมเนียมต่าง ๆ จนครบถ้วน เจ้าพนักงานบังคับคดีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดขอนแก่น จึงถอนการยึดที่ดินโฉนดเลขที่ 28591 เลขที่ดิน 86 ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้ร้องเรียนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ และได้มีหนังสือแจ้งถอนการยึดที่ดินดังกล่าวไปยังบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2559 เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการถอนการยึดที่ดินโฉนดเลขที่ 28591 เลขที่ดิน 86 ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้ร้องเรียนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ตามหมายบังคับคดีของศาลแขวงขอนแก่น

คดีหมายเลขแดงที่ 1847/2548 และได้มีหนังสือแจ้งถอนการยึดที่ดินดังกล่าวไปยังบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว เนื่องจากผู้ร้องเรียนได้ดำเนินการวางเงินเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษารวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมต่าง ๆ จนครบถ้วน จากข้อเท็จจริงดังกล่าวยังไม่อาจรับฟังได้ว่า กรมบังคับคดี และเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดขอนแก่น ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ร้องเรียนตามมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การร้องเรียนว่าการบังคับคดีไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากการบังคับคดีเกินกำหนดระยะเวลาบังคับคดีคือ 10 ปี มีการคิดเงินต้นค้างชำระไม่ถูกต้อง จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีโดยตรง ซึ่งโดยหลักแล้วเมื่อการบังคับคดีเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล หากผู้ร้องเรียนเห็นว่าการบังคับคดีดังกล่าวไม่ถูกต้องผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น และเป็นกรณีที่ต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ร้องเรียนได้ดำเนินการวางเงินเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาศาลและค่าฤชาธรรมเนียมต่าง ๆ จนครบถ้วน เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงถอนการยึดที่ดิน เรื่องนี้จึงวินิจฉัยว่ากรณีไม่ปรากฏว่ากรมบังคับคดี และเจ้าพนักงานบังคับคดี ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ร้องเรียน ตามมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

(ค) เรื่องร้องเรียนที่ 40/2560

ประเด็น กรณีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดปทุมธานีขายทอดตลาดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของนางสาว ย. ภรรยาของผู้ร้องเรียนและนาย ว. เจ้าของกรรมสิทธิ์รวม โดยไม่เป็นธรรมเนื่องจากไม่ได้รับแจ้งการขายทอดตลาดหรือปิดหมายบังคับคดีไว้ที่หน้าบ้านและการขายทอดตลาดบ้านหลังดังกล่าวไปในราคาที่ไม่เป็นธรรม

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนเป็นสามีของนางสาว ย. ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่สำนักงานบังคับคดีจังหวัดปทุมธานี กรณีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดปทุมธานีดำเนินการขายทอดตลาดที่ดิน พร้อมสิ่งปลูกสร้างของนางสาว ย. และนาย ว. เจ้าของกรรมสิทธิ์รวมโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากบ้านหลังดังกล่าวมีผู้พักอาศัย แต่เจ้าของบ้านไม่ได้รับแจ้งการขายทอดตลาดหรือได้รับหมายบังคับคดีแต่อย่างใด ผู้ร้องเรียนเห็นว่า นางสาว ย. ผ่อนบ้านมาเป็นระยะเวลา 19 ปี แต่สำนักงานบังคับคดีจังหวัดปทุมธานีขายทอดตลาดไปในราคา 44,000 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ไม่เป็นธรรม จึงร้องเรียนมายังผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า สำนักงานบังคับคดีจังหวัดปทุมธานีซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการปิดหมายได้ยื่นยัน

รับรองการปิดหมายแล้ว โดยพนักงานเดินหมายได้ยืนยันว่า ได้ไปส่งประกาศขายทอดตลาดให้จำเลย และผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมตามภูมิลำเนา โดยในวันที่ไปส่งหมาย บ้านเลขที่ดังกล่าวเปิดเฉพาะประตูรั้ว ประตูในส่วนของตัวบ้านไม่ได้เปิด พนักงานเดินหมายได้ทำการเรียกแล้ว แต่ไม่มีผู้ใดออกมา จึงได้ทำการปิดหมายโดยใช้กระดาษปิดหมายไว้ที่ประตูรั้ว กรณีดังกล่าวจึงถือได้ว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ปิดเอกสารไว้ในที่แลเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาของบุคคลที่มีชื่อระบุไว้ในเอกสาร ตามมาตรา 278/1 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การปิดหมายบังคับคดี และการขายทอดตลาด จึงได้ดำเนินการตามกระบวนการ ขั้นตอนของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องแล้ว ดังนั้นกรณีตามคำร้องเรียนของผู้ร้องเรียนจึงยังฟังไม่ได้ว่า สำนักงานบังคับคดีจังหวัดปทุมธานีไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรมตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การร้องเรียนว่าการบังคับคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากเจ้าของบ้านไม่ได้รับแจ้งการขายทอดตลาดหรือได้รับหมายบังคับคดี จึงเป็นการร้องเรียนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในการส่งหมายของเจ้าพนักงานบังคับคดี และร้องเรียนว่า มีการขายทอดตลาดไปในราคาที่ไม่เป็นธรรม อันเป็นการร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีโดยตรง ซึ่งโดยหลักแล้วเมื่อการบังคับคดีเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล หากผู้ร้องเรียนเห็นว่า การส่งหมายของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ถูกต้องหรือการขายทอดตลาดไม่ถูกต้อง ผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น และเป็นกรณีที่ต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ได้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงและวินิจฉัยว่า การปิดหมายบังคับคดีและ การขายทอดตลาด จึงได้ดำเนินการตามกระบวนการ ขั้นตอนของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้ศึกษาจึงมีข้อสังเกตว่า การวินิจฉัยโดยสรุปว่า กรณีตามคำร้องเรียนของผู้ร้องเรียนจึงยังฟังไม่ได้ว่า สำนักงานบังคับคดีจังหวัดปทุมธานีไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรมตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาได้ หากผู้ร้องเรียนนำเรื่องดังกล่าวไปฟ้องคดีต่อศาล และต่อมาศาลได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาที่แตกต่างไปจากคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน

- กรณียุติเรื่องร้องเรียนโดยเห็นว่าเป็นทั้งเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้วและไม่ปรากฏว่ามีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือละเลยการปฏิบัติหน้าที่

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 387/2557

ประเด็น ขอให้พิจารณาและตรวจสอบข้อเท็จจริงการปฏิบัติหน้าที่ของ อธิบดีกรมบังคับคดี กรณีผู้ร้องเรียนได้ยื่นเรื่องร้องเรียนต่ออธิบดีกรมบังคับคดีให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แต่อธิบดีกรมบังคับคดีกลับให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งเป็นผู้ถูกร้องเรียนตรวจสอบการกระทำของตัวเองแล้วสรุปผลว่าไม่ได้ทำความผิด

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนร้องเรียนว่า เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2556 ผู้ร้องเรียนได้ยื่นหนังสือต่ออธิบดีกรมบังคับคดี เพื่อขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรณีไม่ยื่นฟ้องคดีแพ่งแทนผู้ร้องเรียนในฐานะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของผู้ร้องเรียน ต่อมาเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2556 กรมบังคับคดีได้สรุปผลการตรวจสอบโดยนาง ป. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (ซึ่งเป็นผู้ถูกร้องเรียน) ว่าไม่พบว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบแต่ประการใด ผู้ร้องเรียนเห็นว่าการที่อธิบดีกรมบังคับคดีมอบให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งเป็นผู้ถูกร้องเรียนพิจารณาคำร้องเรียนของผู้ร้องเรียนแล้วสรุปว่าผู้ถูกร้องเรียนไม่ได้ทำความผิดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เป็นการกระทำที่ไม่ชอบ

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วมีความเห็นจากคำชี้แจงและเอกสารประกอบคำชี้แจงของกรมบังคับคดีพบว่า อธิบดีกรมบังคับคดีได้ดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามคำร้องเรียนของผู้ร้องเรียนได้เท่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น แต่ไม่อาจตรวจสอบกระบวนการพิทักษ์ทรัพย์ตามที่ศาลล้มละลายมีคำสั่งหรือคำพิพากษาได้โดยตรงซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามคำร้องเรียนของผู้ร้องเรียนเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลล้มละลาย หากผู้ร้องเรียนเห็นว่าได้รับความเสียหายจากการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้ร้องเรียนชอบที่จะไปยื่นคำร้องคัดค้านการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลตามมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ประกอบกับผู้ร้องเรียนเคยร้องคัดค้านคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลและศาลได้มีคำสั่งยกคำร้องของผู้ร้องเรียนแล้วเรื่องร้องเรียนในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจตรวจสอบของผู้ตรวจการแผ่นดินเนื่องจากเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้ตามมาตรา 28 (2) ประกอบมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การขอให้อธิบดีกรมบังคับคดี ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เรื่องนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินได้วินิจฉัยไว้ชัดเจนว่า อธิบดีกรมบังคับคดีได้ดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตาม คำร้องเรียนของผู้ร้องเรียนได้เท่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น แต่ไม่อาจตรวจสอบกระบวนการ พิทักษ์ทรัพย์ตามที่ศาลล้มละลายมีคำสั่งหรือคำพิพากษาได้โดยตรงซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน พิทักษ์ทรัพย์ตามคำร้องเรียนของผู้ร้องเรียนเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งหรือคำพิพากษา ของศาลล้มละลาย หากผู้ร้องเรียนเห็นว่าได้รับความเสียหายจากการกระทำหรือคำวินิจฉัยของ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้ร้องเรียนขอที่จะไปยื่นคำร้องคัดค้านการกระทำหรือคำวินิจฉัยของ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลตามมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เมื่อผู้ร้องเรียนเคยร้องคัดค้านคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลและศาลได้มี คำสั่งยกคำร้องของผู้ร้องเรียนแล้ว เรื่องร้องเรียนในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติ การพิจารณาเรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้ตามมาตรา 28 (2) ประกอบมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่ยุติโดยอ้างมาตรา 28 (3) อีกบทบัญญัติหนึ่งนั้น เนื่องจากผู้ร้องเรียนกล่าวอ้างว่า อธิบดีกรมบังคับคดีให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งเป็นผู้ถูกร้องเรียนตรวจสอบการกระทำของตนเองแล้วสรุปผลว่าไม่ได้ทำความผิด อันเป็น การร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วย ดังนั้น เมื่อศาลได้มีคำสั่ง ยกคำร้องของผู้ร้องเรียนแล้ว จึงต้องการยืนยันว่าเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้องแล้ว

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 605/2558

ประเด็น เจ้าพนักงานบังคับคดีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการขายทอดตลาดที่ดิน โฉนดเลขที่ 6348 เลขที่ดิน 68 ตำบลมิตรภาพ อำเภอแกลง จังหวัด มหาสารคาม มีชื่อนาง ท. ผู้ร้องเรียนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์โดยไม่มีการแจ้งหมายนัดขายทอดตลาด และขายทรัพย์ต่ำกว่าราคาประเมิน

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน สืบเนื่องมาจากศาลได้มีคำพิพากษาสั่งให้ จำเลย (นาง ท. หรือผู้ร้องเรียน) ไปดำเนินการจดทะเบียนโอนขายที่ดินตามหนังสือรับรองการทำ ประโยชน์ น.ส. 3 ก. เลขที่ 2977 เลขที่ดิน 433 ตำบลมิตรภาพ อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม ให้แก่โจทก์ (นาย ผ.) หากจำเลยไม่จดทะเบียนให้แก่โจทก์ ให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงินจำนวน 120,000 บาท ต่อมาหลังจากโจทก์ (นาย ผ.) ได้นำเจ้าพนักงานบังคับคดีสำนักงานบังคับคดีจังหวัด มหาสารคาม ยึดทรัพย์โฉนดที่ดินเลขที่ 6348 เลขที่ดิน 68 ตำบลมิตรภาพ และทำการขายทอดตลาด ที่ดินดังกล่าวโดยมีนาย พ. ร่วมกับ นาง ด. (ภรรยา) เป็นผู้ซื้อ ต่อมานาง ท. หรือผู้ร้องเรียน (จำเลย) ได้ยื่นคำร้องต่อศาลว่าการขายทอดตลาดที่ดินของเจ้าพนักงานบังคับคดีสำนักงานบังคับคดีจังหวัด

มหาสารคาม ดำเนินการโดยไม่สุจริตและไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้ส่งหมายนัดขายทอดตลาดให้กับจำเลยตามระเบียบ ทำให้จำเลยไม่มีโอกาสคัดค้านราคาขายทอดตลาดและการขายที่ดินดังกล่าว ประกอบกับเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการขายที่ดินแปลงดังกล่าว ในราคาต่ำกว่าราคาประเมิน และต่ำกว่าราคาท้องตลาดมาก หลังจากเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ขายที่ดินแปลงดังกล่าวให้กับนาย พ. และนาง ด. (ภรรยา) ปรากฏว่าต่อมา นาย พ. และนาง ด. (ภรรยา) โอนขายที่ดินแปลงดังกล่าวให้กับนาย ศ. ผู้ร้องเรียนเห็นว่าจึงเป็นการขายที่ไม่ชอบ และศาลชั้นต้นได้พิจารณาคำร้องข้างต้นแล้วมีคำพิพากษายกคำร้องของผู้ร้องเรียน (จำเลย) ซึ่งผู้ร้องเรียนได้อุทธรณ์ ต่อมาศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้วได้มีคำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ต่อมาผู้ร้องเรียน (จำเลย) จึงยื่นฎีกาขอเพิกถอนการขายทอดตลาดที่ดินโฉนดเลขที่ 6348 เลขที่ดิน 68 ตำบลมิตรภาพ อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม และขอความเป็นธรรมให้ผู้ตรวจการแผ่นดิน

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้ดำเนินการพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริงและได้รับคำชี้แจงรวมทั้งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องจาก กรมบังคับคดี ประกอบกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า การดำเนินการขายทอดตลาดที่ดินของเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดมหาสารคามได้ดำเนินการไปตามระเบียบและกฎหมายแล้ว ซึ่งยังไม่ปรากฏเอกสารพยานหลักฐานว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดมหาสารคามที่เกี่ยวข้องไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียน ตามมาตรา 13 (1) (ก) (ข) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 และเนื่องจากการบังคับคดีดังกล่าวของเจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นการดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาคดีของศาล เรื่องร้องเรียนดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาตัดสินหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งตามมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติว่าเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้วให้ผู้ตรวจการแผ่นดินยุติการพิจารณา ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวตามมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ การร้องเรียนว่าการบังคับคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่ได้รับแจ้งการขายทอดตลาดและขายทรัพย์สินต่ำกว่าราคาประเมิน จึงเป็นการร้องเรียนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในการส่งหมายของเจ้าพนักงานบังคับคดี และร้องเรียนว่ามีการขายทอดตลาดไปในราคาที่ไม่เป็นธรรม อันเป็นการร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีโดยตรง ซึ่งโดยหลักแล้วเมื่อการบังคับคดีเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล หากผู้ร้องเรียนเห็นว่า การส่งหมายของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ถูกต้องหรือการขายทอดตลาด

ไม่ถูกต้อง ผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น และเป็นกรณีที่ต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่าได้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงและวินิจฉัยว่ายังไม่ปรากฏเอกสารพยานหลักฐานว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดมหาสารคามที่เกี่ยวข้องไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนตามมาตรา 13 (1) (ก) (ข) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 และเนื่องจากการบังคับคดีดังกล่าวของเจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นการดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาคดีของศาล เรื่องร้องเรียนดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาคัดสินหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่า เรื่องร้องเรียนนี้สามารถวินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนโดยใช้มาตรา 28 (2) เพียงมาตราเดียว เนื่องจากการวินิจฉัยโดยสรุปว่ายังไม่ปรากฏเอกสารพยานหลักฐานว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียน อาจก่อให้เกิดปัญหาได้ หากผู้ร้องเรียนนำเรื่องดังกล่าวไปฟ้องคดีต่อศาล และต่อมาศาลได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาที่แตกต่างไปจากคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

4.1.2.2 ปัญหาการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนของสำนักสอบสวนที่ก้าวล่วงเข้าไปในอำนาจของศาลยุติธรรมในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เมื่อสำนักสอบสวนได้รวบรวมข้อเท็จจริงจากหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ จากหน่วยงานและนำมาพิจารณาประกอบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่ามีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามคำร้องเรียนจริงตามที่ผู้ร้องเรียนกล่าวอ้าง สำนักสอบสวนจะเสนอผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาเพื่อให้วินิจฉัยมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หลายเรื่องที่สำนักสอบสวนเสนอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยก้าวล่วงเข้าไปในอำนาจของศาลยุติธรรม อาทิเช่น การมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือมีการแก้ไขปัญหาลให้ผู้ร้องเรียนโดยตรงโดยไม่ผ่านกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- กรณียุติเรื่องร้องเรียนและมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานแก้ไขปัญหา

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 1086/2558

ประเด็น ขอให้พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริง กรณีนาย ร. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กองบังคับคดีล้มละลาย 3 กรมบังคับคดี ดำเนินการบังคับกับทรัพย์สินของผู้ร้อง

โดยการขายทอดตลาด (ที่ดินมีโฉนดเลขที่ 130247 และ 1481 แขวงบางแค เขตภาษีเจริญ) ตามคำพิพากษาของศาลล้มละลายล่าช้า และการมีหนังสือแจ้งการตรวจสอบราคาประเมินราคาทรัพย์สินไม่ได้จัดส่งตามภูมิลำเนาของผู้ร้องเรียนเป็นเหตุให้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนมีมูลค่าสูงและมีผู้ที่ประสงค์จะซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาประเมิน ซึ่งหากขายให้กับบุคคลดังกล่าวแล้วจะได้เงินมากพอที่จะชำระหนี้ทั้งหมดได้

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน

1. บริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ฟ้องคดีผู้ร้องเรียนเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2551 ศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2552 และศาลล้มละลายกลางมีคำพิพากษาให้ล้มละลายเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554

2. ผู้ร้องเรียนมีหนังสือถึงบริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด เพื่อทราบรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ประกันการชำระหนี้โดยขอทราบทรัพย์สินจำนองทั้งสองแปลง (ที่ดินมีโฉนดเลขที่ 1481 และเลขที่ 130247 แขวงหลักสอง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร) มีการไถ่ถอนจำนองทั้งหมดหรือบางส่วนแล้วหรือไม่ ผู้ถือกรรมสิทธิ์รวมได้ชำระหนี้บางส่วนหรือไม่ มีการโอนกรรมสิทธิ์ชำระหนี้หรือไม่ และในส่วนของผู้ร้องเรียนคงเหลือหนี้ค้ำชำระจำนวนเท่าใด

3. บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด มีหนังสือถึงผู้ร้องเรียนเชิญพบเพื่อปรึกษาแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ณ ที่ทำการของบริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด อาคารชั้นทาวเวอร์ส เอ ชั้น 27 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร โดยมีได้ตอบข้อสงสัยของผู้ร้องเรียน

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า การสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำนวนยอดหนี้ที่เหลือของลูกหนี้ที่ 1 และผู้ร้องเรียนว่าจะต้องรับผิดชอบชำระหนี้จำนวนเท่าไคนั้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ร้องเรียน โดยจำเป็นต้องสอบสวนจากเอกสารหลักฐานของบริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด เจ้าหนี้รายที่ 5 ซึ่งกรมบังคับคดีได้มีหนังสือแจ้งให้บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ทราบแล้ว แต่บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ยังไม่ได้เข้ามาให้การสอบสวนเพื่อตรวจสอบยอดหนี้ที่เหลือแต่อย่างใด โดยที่ประชุมได้มีมติให้กรมบังคับคดีมีหนังสือแจ้งกำหนดวันนัดสอบสวนพยานหลักฐานให้บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ทราบ เพื่อเร่งดำเนินการตรวจสอบยอดหนี้ที่เหลือของ ลูกหนี้ที่ 1 และผู้ร้องเรียน ให้แล้วเสร็จโดยเร็วต่อไป ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 เสนอแนะให้กรมบังคับคดี มีหนังสือแจ้งกำหนดวันนัดสอบสวนพยานหลักฐานให้บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ทราบ เพื่อเร่งดำเนินการตรวจสอบยอดหนี้ที่เหลือของลูกหนี้ที่ 1 และ ผู้ร้องเรียนให้แล้วเสร็จโดยเร็วต่อไป

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ ร้องเรียนว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดล่าช้า และการมีหนังสือแจ้งการตรวจสอบราคาประเมินราคาทรัพย์สินไม่ได้จัดส่งตามภูมิลำเนาของผู้ร้องเรียนเป็นเหตุให้ได้รับความเสียหาย แม้เรื่องการขายทอดตลาดทรัพย์จะถือว่าเป็นคำร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีโดยตรง ซึ่งหากผู้ร้องเรียนเห็นว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติหน้าที่ในการขายทอดตลาดล่าช้าหรือไม่ชอบ ผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น และเป็นกรณีที่ต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา แต่อย่างไรก็ตามเรื่องนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 มีข้อเสนอแนะไปยังกรมบังคับคดีกรณีจึงอาจทำให้เกิดปัญหาว่า คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นการก้าวล่วงเข้าไปในอำนาจของศาลยุติธรรมในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือไม่ ซึ่งหากมองในอีกแง่มุมหนึ่ง หากพิจารณาในเนื้อหาของข้อเสนอแนะจะเห็นว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอแนะให้กรมบังคับคดี มีหนังสือแจ้งกำหนดวันนัดสอบสวนพยานหลักฐานให้บริษัทบริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ทราบ เพื่อเร่งดำเนินการตรวจสอบยอดหนี้ที่เหลือของลูกหนี้ที่ 1 และผู้ร้องเรียนให้แล้วเสร็จโดยเร็วต่อไป อันเป็นการเสนอแนะในลักษณะเร่งรัดการปฏิบัติหน้าที่ โดยที่ไม่ได้ก้าวล่วงเข้าไปในเนื้อหาของ การบังคับคดีโดยตรง การมีข้อเสนอแนะดังกล่าวจึงน่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ร้องเรียน เนื่องจากหากผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว อาจจะทำให้เกิดความล่าช้า ทำให้เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปศาล

- กรณียุติเรื่องร้องเรียนเนื่องจากผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขปัญหาแล้ว

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 2520/2557

ประเด็น ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กรมบังคับคดี กรณีการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ 341/2547

ประเด็นเรื่องร้องเรียน

1. ผู้ร้องเรียนมีคำร้องเรียนลงวันที่ 25 ธันวาคม 2557 แจ้งว่า เป็นประชาชนรวม 286 ราย ผู้ซื้อบ้านโครงการ สวีทโฮม เสนีวงศ์ ของบริษัทไทยประสิทธิผล จำกัด (วิฤตเศรษฐกิจ) ช่วงปี 2540 โครงการก่อสร้างไม่เสร็จ ผู้ซื้อบ้านต้องการเงินดาวน์คืน บริษัทฯ ล้มละลาย) เป็นผู้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของบริษัทไทยประสิทธิผลจำกัด จำเลยคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ 341/2547 ได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกร้องเรียน กรณีการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ในคดีดังกล่าว พบข้อพิรุธต่าง ๆ จำนวน 17 ข้อ

2. ผู้ร้องเรียนมีคำร้องเรียนเพิ่มเติมลงวันที่ 31 มีนาคม 2558 แจ้งว่า บริษัท ไทยประสิทธิผล จำกัด เจ้าของคือ นาย พ. เมื่อปี พ.ศ. 2539 นาย พ. นำที่ดิน 5 แปลง ที่มีชื่อบริษัท ไทยประสิทธิผล จำกัด เป็นเจ้าของไปจำนองกับธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน) ได้เงินจำนวน 300 ล้านบาท โดยนาย พ. ได้เปิดขายบ้านจัดสรรโครงการสวีทโฮม เสนิงค์ มีประชาชนซื้อบ้าน โครงการดังกล่าวและจ่ายเงินดาวน์ไปจำนวน 286 ราย เป็นเงินประมาณ 40 ล้านบาท มีข้อพิรุณขอให้ ตรวจสอบ 7 ประการ

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นการ ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กรณีการจัดการทรัพย์สิน ของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย โดยตั้งประเด็นเป็นข้อพิรุณต่าง ๆ จำนวน 17 ข้อ และเพิ่มเติมประเด็นอีก 7 ข้อ โดยกรมบังคับคดีรวมถึงผู้แทนกรมบังคับคดีได้ชี้แจงข้อเท็จจริงกับ ผู้ร้องเรียนโดยตรงในประเด็นต่าง ๆ ตามคำร้องเรียนในการประชุมดังกล่าวแล้ว ซึ่งผู้ร้องเรียน มีความพอใจ ดังนั้น กรณีนี้เป็นเรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนอย่างเหมาะสมแล้ว จึงวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวตามมาตรา 29 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 อนึ่ง ในการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนนั้น ผู้ร้องเรียนได้ขอให้กรมบังคับคดีตรวจสอบเพิ่มเติมในประเด็นเรื่องผู้ร้องเรียนไม่ได้รับประกาศ ขายทอดตลาดทรัพย์ ซึ่งกรมบังคับคดีส่งสำเนาแบบรายงานการตรวจสอบผลการส่งประกาศ ขายทอดตลาดทรัพย์มาให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินแล้ว จึงได้ส่งสำเนาแบบรายงานดังกล่าวไปยัง ผู้ร้องเรียนแล้ว

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติ หน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งถือว่าเป็น การร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีโดยตรง แต่เรื่องนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ได้มีการจัดการประชุม เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียน โดยผู้แทนกรมบังคับคดีได้ชี้แจงข้อเท็จจริงกับผู้ร้องเรียนโดยตรงใน ประเด็นต่าง ๆ ตามคำร้องเรียน ทำให้ผู้ร้องเรียนมีความพอใจ ดังนั้น กรณีนี้เป็นเรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้รับ การแก้ไขความเดือดร้อนอย่างเหมาะสมแล้ว จึงวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าว ตามมาตรา 29 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 กรณี จึงอาจทำให้เกิดปัญหาว่า คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นการก้าวล่วงเข้าไปในอำนาจของศาลยุติธรรม ในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือไม่ ซึ่งหากมองในอีกแง่มุมหนึ่ง หากพิจารณาในประเด็นที่ได้มีการประชุมร่วมกัน ผู้แทน กรมบังคับคดีได้ชี้แจงข้อเท็จจริงให้ผู้ร้องเรียนรับทราบ ทำให้ผู้ร้องเรียนมีความพึงพอใจ โดยที่ไม่ได้ ก้าวล่วงเข้าไปในเนื้อหาของกรบังคับคดีโดยตรง การจัดการประชุมเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงน่าจะเป็น ประโยชน์แก่ผู้ร้องเรียน เนื่องจากหากผู้ร้องเรียนต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติ

หน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว อาจจะทำให้เกิดความล่าช้า ทำให้เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่าย ในการเดินทางไปศาล

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 1572/2558

ประเด็น ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบข้อเท็จจริง กรณีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี ดำเนินการขายทอดตลาดที่ดินโดยไม่เป็นธรรม ทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเสียหาย

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนอ้างว่า ผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดที่ดินจำนวน 7 แปลง ในคดีของศาลล้มละลายกลาง หมายเลขแดงที่ ล.391/2543 ระหว่าง บริษัทบริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์ จำกัด เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ บริษัทไทยแมล่อนโพลีเอสเตอร์ จำกัด (มหาชน) ที่ 1 นาย ช. ที่ 2 ลูกหนี้ โดยขอให้ขายทอดตลาดที่ดินของนาย ช. ลูกหนี้ที่ 2 หนึ่งในสามส่วนเท่านั้น เนื่องจากที่ดินดังกล่าวมีบริษัท พนาสนธิ เอ๊าส์ซิ่ง จำกัด เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์รวมสองในสาม ผู้ร้องเรียนจึงไม่ต้องการให้ขายที่ดินทั้งแปลง เนื่องจากหากผู้ร้องเรียนต้องการเข้าร่วมประมูลจะได้รับความเสียหาย เพราะเมื่อผู้ร้องเรียนประมูลได้แล้วจะทำให้ต้องเสียเวลาฟ้องคดีแบ่งแยกกับบริษัท พนาสนธิ เอ๊าส์ซิ่ง จำกัด ผู้ถือกรรมสิทธิ์รวมอีก ซึ่งจะทำให้ผู้ซื้อเสียเปรียบอย่างมาก และเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัท พนาสนธิ เอ๊าส์ซิ่ง จำกัด ผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก่อนมีการขายทอดตลาด แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ดำเนินการส่งคำร้องของผู้ร้องเรียนจนเป็นเหตุให้บริษัท พนาสนธิ เอ๊าส์ซิ่ง จำกัด เป็นผู้ประมูลได้โดยผูกพันราคาไว้ ต่อมาศาลล้มละลายกลางนัดไต่สวนกรณีตามคำร้องเรียนของผู้ร้องเรียน และได้มีคำสั่งให้ขายรวมที่ดินทั้งแปลง ผู้ร้องเรียนมีความพึงพอใจ จึงไม่ตั้งใจที่จะดำเนินการตามคำร้องเรียนอีก

ผลการวินิจฉัย กรณีตามเรื่องร้องเรียนนี้ ศาลล้มละลายกลางได้มีคำสั่งให้ขายรวมที่ดินทั้งแปลง ทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความยุติธรรมตามสมควรแล้ว ผู้ร้องเรียนจึงไม่ตั้งใจที่จะดำเนินการตามคำร้องเรียนอีก การร้องเรียนในเรื่องนี้จึงเป็นกรณีที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนแล้ว ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาตามมาตรา 29 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ดำเนินการขายทอดตลาดที่ดินโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งถือว่าเป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีโดยตรง โดยผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องต่อศาลล้มละลายกลางเพื่อให้พิจารณา และได้ยื่นเรื่องร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินด้วย เมื่อศาลล้มละลายกลางตัดสินและผู้ร้องเรียนมีความพึงพอใจ ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนเนื่องจากเป็นกรณีที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนแล้ว

- กรณียุติเรื่องร้องเรียนเนื่องจากผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขปัญหาและมีข้อเสนอแนะแก่หน่วยงาน

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 204/2554

ประเด็น ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและประสานงานเพื่อเร่งรัดให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดเชียงใหม่ สาขาฝาง ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค 5

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องได้รับความเดือดร้อนและความไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตำรวจภูธรแม่สาย และศาลจังหวัดฝาง ในคดีหมายเลขดำที่ 474/2551 คดีหมายเลขแดงที่ 3037/2552 ของศาลอุทธรณ์ภาค 5 ซึ่งหลังจากศาลอุทธรณ์ภาค 5 มีคำพิพากษาแล้ว ผู้ร้องยังไม่ได้รับที่ดินคืน ศาลจังหวัดฝางจึงได้ออกหมายจับจำเลยในคดีเพื่อบังคับตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค 5 แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ยอมไปจับกุมตัวจำเลย ประกอบกับเจ้าพนักงานบังคับคดี ก็แจ้งว่าให้ผู้ร้องรับคืนไปเฉพาะที่ดิน ส่วนค่าเสียหายไม่ต้องรับคืน ทั้งที่ศาลได้พิพากษาให้ผู้ร้องได้ที่ดินและค่าเสียหายคืน ผู้ร้องได้ขอให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามคำพิพากษาของศาล แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าหน้าที่ตำรวจกลับไม่พอใจและต่อว่าผู้ร้องว่าคือดิ่งและไม่ยอมดำเนินการใด ๆ ให้ผู้ร้อง นอกจากนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีได้แจ้งข้อมูลไปยังศาลจังหวัดฝางทำให้ศาลไม่ยอมรับเรื่องร้องเรียนใด ๆ จากผู้ร้องอีก จนถึงขณะนี้ผู้ร้องยังไม่ได้รับที่ดินและค่าเสียหายคืน

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นที่ผู้ร้องเรียนขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและประสานงานเพื่อเร่งรัดให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดเชียงใหม่สาขาฝาง ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดฝางนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดเชียงใหม่ สาขาฝาง ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ประกอบกับผู้ร้องได้มีหนังสือลงวันที่ 10 มีนาคม 2554 แจ้งข้อเท็จจริงเพิ่มเติมมายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน สรุปว่า ศาลจังหวัดฝางได้ดำเนินคดีให้ผู้ร้องเรียกร้อยแล้ว ดังนั้น กรณีจึงถือได้ว่าความทุกข์ร้อนของผู้ร้องดังกล่าวมาข้างต้น หน่วยงานได้แก้ไขความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมให้ท่านอย่างเหมาะสมแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนของท่าน ตามมาตรา 29 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 อนึ่ง ประเด็นที่ท่านกล่าวอ้างข้อเท็จจริงมาในคำร้องว่า "เจ้าพนักงานบังคับคดีบังคับให้ผู้ร้องรับคืนไปเฉพาะที่ดินส่วนเงินไม่ต้องเอา" นั้น จากการสอบสวนยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่ยืนยันชัดเจนกรณีจึงเป็นที่น่าเชื่อได้ว่าจะเป็นการเข้าใจผิดกันเท่านั้น ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดปัญหาเช่นเดียวกันกับเรื่องร้องเรียนดังกล่าว ผู้ตรวจการแผ่นดินจะได้เสนอแนะให้กรมบังคับคดีกำกับสำนักงานบังคับคดีจังหวัด (ทุกจังหวัด) ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน

ในเรื่องเกี่ยวกับการบังคับคดี ทั้งในเรื่องขั้นตอนและวิธีดำเนินการในการบังคับคดี ตลอดจนกำชับเจ้าหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังในการใช้วาจา คำพูดต่าง ๆ กับผู้ที่มาติดต่อและให้ผู้อำนวยความสะดวกสำนักงานบังคับคดีคอยสอดส่องดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการประชาชนผู้มาติดต่อ ให้ได้รับความสะดวกและรวดเร็วต่อไป

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ ขอให้เร่งรัดเจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล จึงมิใช่การร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีโดยตรง แต่เป็นการร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ประกอบกับศาลจังหวัดฝางได้ดำเนินคดีให้ผู้ร้องเรียนเรียบร้อยแล้ว จึงวินิจฉัยว่าผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอย่างเหมาะสมแล้ว โดยได้มีข้อเสนอแนะในภาพรวมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการร้องเรียนในลักษณะดังกล่าว

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 321/2557

ประเด็น ขอให้พิจารณาและตรวจสอบข้อเท็จจริงการปฏิบัติหน้าที่ของอธิบดีกรมบังคับคดี กรณีไม่ดำเนินการตรวจสอบหรือแจ้งผลการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนที่ผู้ร้องเรียนมีหนังสือร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดีเกี่ยวกับการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองประกันหนี้ของผู้ร้องเรียนไปยังอธิบดีกรมบังคับคดีเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2556

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนร้องเรียนว่า เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2556 ผู้ร้องเรียนได้ยื่นหนังสือต่ออธิบดีกรมบังคับคดี เพื่อขอให้ตรวจสอบว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองประกันหนี้ของผู้ร้องเรียนโดยชอบหรือไม่ ซึ่งขณะนี้เป็นเวลาเกือบจะ 1 ปีแล้ว อธิบดีกรมบังคับคดียังไม่มีการแจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบว่าเรื่องร้องเรียนดังกล่าวได้รับการตรวจสอบแล้วหรือไม่หรือมีผลเป็นประการใด ผู้ร้องเรียนเห็นว่าการกระทำหรือไม่กระทำการดังกล่าวของอธิบดีกรมบังคับคดีน่าจะส่อไปในทางมิชอบ ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ในกรณีดังกล่าวของอธิบดีกรมบังคับคดี

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏตามคำชี้แจงและเอกสารประกอบคำชี้แจงของกรมบังคับคดีว่า อธิบดีกรมบังคับคดีได้มีหนังสือกรมบังคับคดี ที่ ยธ 0509/4574 ลงวันที่ 17 กันยายน 2557 แจ้งผลการพิจารณาตามหนังสือร้องเรียนของผู้ร้องเรียน ลงวันที่ 22 มีนาคม 2556 ไปยังผู้ร้องเรียนแล้ว เรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้ จึงเป็นเรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้ตามมาตรา 29 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 ทั้งนี้ กรณีตามเรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินได้มีข้อเสนอแนะไปยังอธิบดีกรมบังคับคดีแล้วว่า เมื่อมีผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนมายัง

อธิบดีกรมบังคับคดีหรือกรมบังคับคดีในระหว่างการดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาเรื่องร้องเรียน กรมบังคับคดีควรจะมีการแจ้งผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนดังกล่าวให้ได้รับทราบความคืบหน้าของการร้องเรียน เป็นระยะ ๆ ไม่ว่าจะโดยการแจ้งเป็นหนังสือหรือโดยการโทรศัพท์ประสานไปยังผู้ร้องเรียน และเมื่อมีการพิจารณาเรื่องร้องเรียนแล้วเสร็จ ควรจะมีหนังสือแจ้งผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนดังกล่าวให้ได้รับทราบผลการร้องเรียนโดยเร็ว ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐต่อไป

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ อธิบดีกรมบังคับคดีไม่ดำเนินการตรวจสอบหรือแจ้งผลการตรวจสอบเรื่องร้องเรียน จากการตรวจสอบพบว่า อธิบดีกรมบังคับคดีได้แจ้งผลการตรวจสอบให้ผู้ร้องเรียนทราบ จึงเป็นเรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมแล้ว โดยได้มีข้อเสนอแนะในภาพรวมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการร้องเรียนในลักษณะดังกล่าว

(2) เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย

- กรณียุติเรื่องร้องเรียนโดยเห็นว่าเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 1508/2558

ประเด็น ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กรณีดำเนินการขายทอดตลาดที่ดินโฉนดเลขที่ 19676 ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีเนื้อที่ทับซ้อนที่ดินของอุทยานแห่งชาติสิรินาถ โดยมีขอบด้วยกฎหมาย

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนมีความสนใจซื้อที่ดินโฉนดเลขที่ 19676 ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ยึดอายัดไว้เพื่อขายทอดตลาดตามคดีหมายเลขแดงที่ ล. 391/2543 ของศาลล้มละลายกลาง ต่อมาผู้ร้องเรียนได้มีหนังสือขอให้อุทยานแห่งชาติสิรินาถตรวจสอบแนวเขตที่ดินของอุทยานแห่งชาติสิรินาถ โดยอุทยานแห่งชาติสิรินาถได้ตรวจสอบแล้วพบว่า ที่ดินโฉนดเลขที่ 19676 ดังกล่าวมีพื้นที่คาบเกี่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติสิรินาถ คิดเป็นเนื้อที่ 0.662 ไร่ รายละเอียดปรากฏตามหนังสืออุทยานแห่งชาติสิรินาถ ที่ ทส 0915.517/655 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2558 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในคดีหมายเลขแดงที่ ล. 391/2543 ของศาลล้มละลายกลาง ได้ประกาศขายทอดตลาดที่ดินแปลงดังกล่าว รวม 8 ไร่ โดยนัดแรกจะจัดการขายทอดตลาดในวันที่ 25 มิถุนายน 2558 ผู้ร้องเรียนเห็นว่า การประกาศการขายทอดตลาดที่ดินแปลงดังกล่าวของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ถูกต้อง เนื่องจากที่ดินที่นำมาขายทอดตลาดเป็นที่ดินที่มีเนื้อที่รูก้ำที่ดินของอุทยานแห่งชาติสิรินาถ ผู้ร้องเรียนจึงขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบที่ดินแปลงดังกล่าวหากมีเนื้อที่รูก้ำที่ดินของอุทยานแห่งชาติสิรินาถ ขอให้เพิกถอน

โฉนดที่ดินดังกล่าวในส่วนที่รูกกล้าที่ดินของรัฐ และขอให้ยกเลิกหรือเพิกถอนการขายทอดตลาดที่ดินแปลงดังกล่าวด้วย

ผลการวินิจฉัย กรณีการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวเป็นการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลล้มละลายกลาง ในคดีหมายเลขแดงที่ ล. 391/2543 กรณีการร้องเรียนในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา ตามมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขมิให้เกิดปัญหาการขายทอดตลาดที่ดินที่มีเนื้อที่ทับซ้อนกับที่ดินของอุทยานแห่งชาติสิรินาถ ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวส่งเรื่องร้องเรียนให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมที่ดิน และกรมบังคับคดี รับไปพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เนื่องจากที่ดินที่นำมาขายทอดตลาดเป็นที่ดินที่มีเนื้อที่รูกกล้าที่ดินของอุทยานแห่งชาติสิรินาถ จึงขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบที่ดินแปลงดังกล่าว หากมีเนื้อที่รูกกล้าที่ดินของอุทยานแห่งชาติสิรินาถ ขอให้เพิกถอนโฉนดที่ดินดังกล่าวในส่วนที่รูกกล้าที่ดินของรัฐ และขอให้ยกเลิกหรือเพิกถอนการขายทอดตลาดที่ดินแปลงดังกล่าวด้วย ผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยว่าการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินเป็นการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลล้มละลายกลาง กรณีการร้องเรียนในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินไม่สามารถตรวจสอบเรื่องดังกล่าวได้ จึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวส่งเรื่องร้องเรียนให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมที่ดินและกรมบังคับคดี รับไปพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 1515/2559

ประเด็น ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของอธิบดีกรมบังคับคดีในกรณีที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ กรณีมีหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในลักษณะที่เป็นการบิดเบือนประเด็นแห่งการร้องเรียนของผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นำหนังสือแจ้งคำสั่งศาลล้มละลายกลางมาปฏิบัติตามโดยไม่มีต้นฉบับหรือสำเนาคำสั่งศาล

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2559 ผู้ร้องเรียนมีหนังสือถึงอธิบดีกรมบังคับคดีขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการนำหนังสือแจ้งคำสั่งศาลของสำนักอำนวยการประจำศาลล้มละลายกลาง มาดำเนินการตามข้อความที่ระบุในหนังสือดังกล่าวทั้งที่ไม่มีคำสั่งศาลล้มละลายกลาง ต่อมาวันที่ 8 เมษายน 2559 อธิบดีกรมบังคับคดีแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ร้องเรียนทราบว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กระทำการ

โดยชอบด้วยกฎหมาย โดยให้เหตุผลว่าการแจ้งคำสั่งของศาลล้มละลายกลางให้ผู้ร้องเรียนทราบนั้น เป็นการแจ้งโดยอาศัยคำสั่งของศาลล้มละลายกลางที่สำนักอำนวยการประจำศาลล้มละลายกลาง แจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบว่า ศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งอย่างไร การแจ้งคำสั่งศาลของ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ผู้ร้องเรียนทราบจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว ซึ่งผู้ร้องเรียนเห็นว่า เหตุผลที่ อธิบดีกรมบังคับคดีนำมาชี้แจงให้ผู้ร้องเรียนทราบนั้น เป็นเหตุผลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นการ บิดเบือนประเด็นแห่งการร้องเรียนที่ผู้ร้องเรียนนำมาใช้กล่าวอ้าง เพราะผู้ร้องเรียนกล่าวหาว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการโดยใช้เพียงหนังสือแจ้งคำสั่งศาลเท่านั้น ซึ่งตามกฎหมายแล้ว จะต้องดำเนินการโดยมีคำสั่งศาลไม่ใช่หนังสือแจ้งคำสั่งศาล ไม่ใช่การกล่าวหาว่าแจ้งคำสั่งศาล ให้ผู้ร้องเรียนโดยไม่ชอบ เพราะเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ได้แจ้งคำสั่งแก่ผู้ร้องเรียน เพราะไม่มีคำสั่ง ศาลอยู่ในครอบครอง

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ปรากฏข้อเท็จจริง จากการสอบสวนว่าศาลล้มละลายกลางได้แจ้งคำสั่งศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบเป็นหนังสือ พร้อมแนบสำเนาคำขอรับชำระหนี้ที่ศาลที่ได้ลงนามในคำสั่งแล้ว ส่วนต้นฉบับคำขอรับชำระหนี้ ศาลล้มละลายกลางรวบรวมไว้ในสำนวนของศาล และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับหนังสือ แจ้งคำสั่งศาลดังกล่าวก็จะออกหมายแจ้งคำสั่งศาลให้คู่ความทราบโดยทางไปรษณีย์ตอบรับหรือ โดยพนักงาน เติมนาม แล้วแต่กรณี หากผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีได้ไปขอคัดถ่ายคำสั่งที่ศาลล้มละลายกลาง และแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบด้วยตนเอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะงดออกหมายแจ้ง คำสั่งศาล ทั้งนี้ การแจ้งคำสั่งศาลดังกล่าวเพื่อให้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบว่า ศาลมีคำสั่งและเหตุผล เช่นใดและ หากคู่ความไม่เห็นด้วยก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งศาลดังกล่าวได้ตามพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง ซึ่งในคดีนี้ลูกหนี้ที่ 2 ได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลในวันที่ 11 ตุลาคม 2554 ส่วนลูกหนี้ที่ 1 และ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เจ้าหนี้รายที่ 1 มิได้อุทธรณ์คำสั่งศาลแต่อย่างใด โดยศาลฎีกาได้มี คำพิพากษายืนตามศาลล้มละลายกลาง กรณีการร้องเรียนนี้จึงมีประเด็นการร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ.2552 บัญญัติห้ามมิให้รับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้ พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติ หน้าที่ของอธิบดีกรมบังคับคดี ในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการ แจ้งคำสั่งศาลให้ผู้ร้องเรียนทราบ ผู้ตรวจการแผ่นดินได้วินิจฉัยว่า การแจ้งคำสั่งศาลดังกล่าวเพื่อให้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบว่า ศาลมีคำสั่งและเหตุผลเช่นใดและ หากคู่ความไม่เห็นด้วยก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์ คำสั่งศาลดังกล่าวได้ เมื่อลูกหนี้ที่ 2 ได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาล โดยศาลฎีกาได้มีคำพิพากษายืนตาม

ศาลล้มละลายกลาง กรณีการร้องเรียนนี้จึงมีประเด็นการร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ.2552

- กรณียุติเรื่องร้องเรียนโดยเห็นว่าไม่ปรากฏว่ามี การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 867/2558

ประเด็น ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งไม่ดำเนินการฟ้องกรมบังคับคดีและธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) กรณีผิดสัญญาประนีประนอมยอมความ แทนผู้ร้องเรียนโดยมิชอบ

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนเป็นลูกหนี้ที่ 1 ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ 10099/2550 โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีดังกล่าวได้จัดทำรายงานฉบับลงวันที่ 14 ตุลาคม 2552 กรณีที่ผู้ร้องเรียนขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นโจทก์ฟ้องกรมบังคับคดีและธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในฐานะผิดสัญญาประนีประนอมยอมความแทนผู้ร้องเรียน เพื่อเสนอต่อผู้บังคับบัญชาและแจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบว่าจะไม่ดำเนินการฟ้องคดีตามกรณีดังกล่าว เนื่องจากมูลเหตุที่ผู้ร้องเรียนขอให้ฟ้องคดีนั้นเป็นมูลเหตุเดียวกันกับที่ผู้ร้องเรียนเคยฟ้องกรมบังคับคดีและธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ต่อศาลแพ่งธนบุรี เป็นคดีหมายเลขแดงที่ 1966/2550 ในมูลละเมิดมาแล้ว ซึ่งผู้ร้องเรียนเห็นว่าข้ออ้างดังกล่าวไม่เป็นความจริง เนื่องจากคดีที่ผู้ร้องเรียนฟ้องกรมบังคับคดีและธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) นั้น เป็นกรณีเกี่ยวกับการจัดการขายทอดตลาดทรัพย์ค้ำประกันหนี้โดยมิชอบไม่ใช่กรณีการผิดสัญญาประนีประนอมยอมความ นอกจากนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังได้นำรายงานฉบับดังกล่าวเสนอต่อที่ประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาว่าจะมีความเห็นไม่ฟ้องกรมบังคับคดีและธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ตามความเห็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือไม่และที่ประชุมเจ้าหน้าที่ได้มีมติไม่ควรฟ้องคดีตามความเห็นของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพราะเชื่อว่าเป็นการขอให้ฟ้องซ้ำตามรายงานฉบับดังกล่าว ผู้ร้องเรียนเห็นว่าการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นการจัดทำเอกสารเท็จและใช้เอกสารนั้นทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเสียหาย

ต่อมาผู้ร้องเรียนได้มีหนังสือ ลงวันที่ 26 มกราคม 2558 ขอให้กรมบังคับคดีตรวจสอบพฤติกรรมของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยกรมบังคับคดีได้มีหนังสือ ที่ ยธ 0509/1902 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2558 แจ้งผลการตรวจสอบให้ผู้ร้องเรียนทราบแล้ว โดยสรุปได้ว่า ข้อเท็จจริงที่ผู้ร้องเรียนแจ้งว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยืนยันไม่ฟ้องคดีให้เกี่ยวเนื่องจากการที่ผู้ร้องเรียนได้ยื่นฟ้องธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และกรมบังคับคดี ในมูลละเมิด เรียกค่าเสียหาย เป็นคดีแพ่งต่อศาลแพ่งธนบุรี หมายเลขแดงที่ 1966/2550 โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นำประเด็นดังกล่าวเสนอ

ที่ประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณา ที่ประชุมเจ้าหน้าที่มีมติไม่ควรฟ้อง การดำเนินการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดังกล่าวเป็นไปตามมาตรา 145 (4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลาย ซึ่งเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องได้มติที่ประชุมเจ้าหน้าที่ก่อนดำเนินการฟ้องร้องคดีแพ่ง อีกทั้งจากมูลเหตุแห่งคดีจะพบว่าข้อเท็จจริงดังที่ผู้ร้องเรียนแจ้งนั้นเป็นข้อเท็จจริงเช่นเดียวกันอันสืบเนื่องมาจากการบังคับคดี ในคดีแพ่งของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ หมายเลขแดงที่ 14112/2539 เพียงแต่ข้อหาหรือการตั้งหลักฐานสิทธิแตกต่างกัน เมื่อมติที่ประชุมเจ้าหน้าที่เป็นอันยุติแล้วว่าไม่ควรฟ้องธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และกรมบังคับคดีแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ไม่อาจดำเนินการได้ เพราะจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและขัดต่อมติที่ประชุมเจ้าหน้าที่

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า ปรากฏข้อเท็จจริงจากคำร้องเรียนว่า กรมบังคับคดีพิจารณาเห็นว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้นำกรณีการฟ้องร้องธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และกรมบังคับคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลายเสนอต่อที่ประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณา ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 145 (4) ซึ่งบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำการฟ้องหรือถอนฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลายหรือฟ้องหรือถอนฟ้องคดีล้มละลายได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหน้าที่ โดยที่ประชุมเจ้าหน้าที่มีความเห็นว่า ไม่ควรฟ้องธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และกรมบังคับคดี กรณีดังกล่าวจึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณา ตามมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ดำเนินการฟ้องคดีในเรื่องผิดสัญญาประนีประนอมยอมความแทนผู้ร้องเรียน ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่าการฟ้องร้องเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลายต้องเสนอต่อที่ประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณา การร้องเรียนดังกล่าวจึงเป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยตรง เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้นำเรื่องดังกล่าวเสนอต่อที่ประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อพิจารณาแล้ว โดยที่ประชุมเจ้าหน้าที่มีความเห็นว่าไม่ควรฟ้อง กรณีดังกล่าวจึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 879/2559

ประเด็น ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กองบังคับคดีล้มละลาย 5 กรมบังคับคดี กรณีดำเนินการอายัดจัดแบ่ง และให้ส่งมอบเงินในบัญชี

เงินฝากอันเป็นทรัพย์มรดกของนาง ศ. มารดาของผู้ร้องเรียน เนื่องจากมีทายาทโดยธรรมผู้หนึ่ง ถูกพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย ทำให้ทายาทคนอื่น ๆ ได้รับการจัดสรรมรดกแล้ว

ข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียน ผู้ร้องเรียนได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งได้ทำการอายัด จัดแบ่ง ให้ส่งมอบ และตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้จัดการมรดกของนาง ศ. (มารดาของผู้ร้องเรียน) เจ้ามรดกสืบเนื่องจากการที่ทายาทโดยธรรมผู้หนึ่ง คือ นาย ว. ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและศาลล้มละลายกลาง ได้พิพากษาให้ล้มละลายเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2554 ในคดีหมายเลขแดงที่ 1215/2549 ของศาลล้มละลายกลาง โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้มีคำสั่งไปยังธนาคารต่าง ๆ อายัดและให้ส่งมอบเงินในบัญชีเงินฝากของนาง ศ. มารดาของ นาย ว. ในส่วนที่ลูกหนี้ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์จะได้รับ ทั้งยังมีคำสั่งไปยังผู้เก็บรักษาทรัพย์มรดกโดยตรง ให้จัดแบ่งและส่งมอบทรัพย์มรดกภายในเวลาที่กำหนด อันเป็นการใช้อำนาจจัดการมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เสียเอง ทำให้ผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมที่มีได้มีสถานะเป็นลูกหนี้ ได้รับการจัดสรรมรดกแล้ว ต้องขออนุญาตเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทุกครั้ง ทำให้ทายาททั้งหลายไม่สามารถรับการแบ่งมรดกตามสัดส่วนหรือประนีประนอมแบ่งปันระหว่างกันได้ภายในเวลาอันสมควร อีกทั้งยังถูกบังคับให้ขายทรัพย์สินทั้ง ๆ ที่มารดาของผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นเจ้ามรดกไม่เคยมีสถานะเป็นลูกหนี้ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์แต่อย่างใด ผู้ร้องเรียนมีความเห็นว่า การจัดการมรดกอยู่ในอำนาจของศาลแพ่งที่จะมีคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการมรดกให้มีอำนาจจัดการมรดกแต่เพียงผู้เดียว ส่วนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ แต่เมื่อมีผลกระทบต่อผู้อื่น เช่น กรณีที่มีสิทธิร่วมกันในกองมรดกก็ต้องยื่นคำร้องให้ศาลล้มละลายวินิจฉัยมีคำสั่งเสียก่อน ผู้ร้องเรียนจึงขอให้ตรวจสอบว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในกรณีนี้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ขั้นตอนปฏิบัติงานถูกต้องตามระเบียบกฎหมายหรือไม่ หรือหากเป็นไปโดยชอบแต่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย ควรให้ระงับการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวหรือไม่ เพื่อบรรเทาความเสียหายของผู้ร้องเรียน

ผลการวินิจฉัย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า คำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ให้อายัดทรัพย์มรดกของนาง ศ. (ผู้ตาย) เป็นการอายัดเฉพาะในส่วนของนาย ว. ที่เป็นบุคคลล้มละลาย แต่ในส่วนทรัพย์มรดกที่ยังไม่สามารถแบ่งแยกเป็นสัดส่วนระหว่างทายาทได้ชัดเจนและเจ้ามรดกก็ไม่ได้ทำพินัยกรรมแบ่งทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทรายหนึ่งรายใดไว้เฉพาะ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงต้องทำการอายัดทรัพย์มรดกดังกล่าวไว้ก่อนทั้งหมด ซึ่งหากมีการแบ่งทรัพย์มรดกระหว่างทายาทเสร็จสิ้นแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะได้รับรวบรวมทรัพย์มรดกเฉพาะส่วนที่นาย ว. มีสิทธิได้รับเข้ากองทรัพย์สินของนาย ว. ต่อไป กรณีจึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่า เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กองบังคับคดีล้มละลาย 5 กรมบังคับคดี ผู้ถูกร้องเรียนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เรื่องร้องเรียนนี้จึงมิได้เป็นไปตามความใน

มาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนี้ตามมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว อนึ่ง กรณีตามเรื่องร้องเรียนปัญหาเกิดจากการแบ่งทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย ระหว่างทายาทที่ยังไม่เสร็จสิ้น ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกเป็นอำนาจของผู้จัดการมรดกที่ศาลมีคำสั่งตั้ง ผู้ร้องเรียนอาจประสานขอให้ผู้จัดการมรดกจัดการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกระหว่างทายาทให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เพื่อให้ผู้ร้องเรียนจะได้รับทรัพย์สินมรดกในส่วนของผู้ร้องเรียนต่อไป

ผู้ศึกษา เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเรียนนี้คือ ขอให้ตรวจสอบกรณีการจัดการทรัพย์สินซึ่งเป็นทรัพย์สินมรดก อันเป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ข้อเท็จจริงปรากฏว่า คำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ให้อายัดทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย เป็นการอายัดเฉพาะในส่วนของนาย ว. ที่เป็นบุคคลล้มละลาย แต่ในส่วนทรัพย์สินมรดกที่ยังไม่สามารถแบ่งแยกเป็นสัดส่วนระหว่างทายาทได้ชัดเจนและเจ้ามรดกก็ไม่ได้ทำพินัยกรรมแบ่งทรัพย์สินมรดกให้แก่ทายาทรายหนึ่งรายใดไว้เฉพาะ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงต้องทำการอายัดทรัพย์สินมรดกดังกล่าวไว้ก่อนทั้งหมด ซึ่งหากมีการแบ่งทรัพย์สินมรดกระหว่างทายาทเสร็จสิ้นแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะได้รวบรวมทรัพย์สินมรดกเฉพาะส่วนที่นาย ว. มีสิทธิได้รับเข้ากองทรัพย์สินของนาย ว. ต่อไป กรณีจึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

4.2 คำสั่งและคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดในคดีที่กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นผู้ถูกฟ้องคดี

จากการสืบค้นคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดจำแนกตามประเภทคดี พบว่าคดีที่ผู้ฟ้องคดีฟ้องกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะอยู่ในประเภทคดีแพ่ง และกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง โดยสามารถแบ่งประเภทของคดีที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

4.2.1 คดีเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สิน

คำร้องที่ 105/2558 คำสั่งที่ 495/2558

ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมายของนาย น. ต่อมาผู้ฟ้องคดีได้จดทะเบียนหย่ากับนาย น. โดยนาย น. ได้ทำบันทึกยินยอมยกกรรมสิทธิ์ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในส่วนของตนให้กับผู้ฟ้องคดีและบุตร หลังจากนั้นผู้ฟ้องคดีและนาย น. ได้จดทะเบียนสมรสกันอีกครั้ง โดยไม่ได้ระบุเรื่องทรัพย์สิน ทรัพย์สินดังกล่าวยอมเป็นทรัพย์สินก่อนสมรสของผู้ฟ้องคดี ต่อมาสำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 3 ที่ 1 และเจ้าพนักงานบังคับคดี ที่ 2 ผู้ถูกฟ้องคดี ได้ออกประกาศยึดโฉนดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวอันเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ฟ้องคดี โดยระบุในประกาศ

การยึดทรัพย์ว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของนาย น. การกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ โดยไม่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าผู้ใดเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่แท้จริง เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย อันเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า แม้ว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 จะเป็นหน่วยงานทางปกครองและผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 จะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ก็ตาม แต่โดยที่ข้อพิพาทในคดีนี้เป็นการดำเนินการของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ในฐานะเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 อันเป็นการดำเนินการในขั้นตอนการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดขอนแก่น ในคดีหมายเลขดำที่ ผบ. 1063/2555 หมายเลขแดงที่ ผบ. 9/2556 ระหว่าง ธนาคารอาคารสงเคราะห์ จำกัด นาย น. จำเลย ดังนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ออกประกาศยึดทรัพย์จำเลยในคดีดังกล่าว จึงเป็นการใช้อำนาจเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลแพ่ง ซึ่งหากผู้ฟ้องคดีเห็นว่า ทรัพย์สินที่ถูกยึดตามประกาศดังกล่าวนี้มีใช่เป็นของนาย น. ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีของศาลจังหวัดขอนแก่นดังกล่าว แต่เป็นของผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีย่อมมีสิทธิร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สินนั้นได้ตามมาตรา 288 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คดีนี้จึงมีใช้คดีปกครองที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

คดีนี้ศาลปกครองสูงสุดมิได้วินิจฉัยในเนื้อหาว่าเรื่องดังกล่าวเป็นการดำเนินการในขั้นตอนการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่ เนื่องจากศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของผู้ฟ้องคดีดังกล่าวมิได้ระบุถึงข้อคัดค้านคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นว่าผู้ฟ้องคดีไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นประการใดหรือประสงค์จะโต้แย้งคำสั่งดังกล่าวด้วยเหตุผลใด จึงเป็นคำอุทธรณ์ไม่สมบูรณ์ครบถ้วน

คดีนี้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ได้ออกประกาศยึดโฉนดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างอันเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ฟ้องคดี โดยระบุในประกาศการยึดทรัพย์ว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของนาย น. ผู้ฟ้องคดีจึงเห็นว่าเป็นการกระทำที่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ โดยไม่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าผู้ใดเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่แท้จริง เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย ศาลปกครองชั้นต้นเห็นว่า ข้อพิพาทในคดีนี้เป็นการดำเนินการในขั้นตอนการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดขอนแก่น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ออกประกาศยึดทรัพย์จำเลยในคดีดังกล่าว จึงเป็นการใช้อำนาจเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลแพ่ง ซึ่งหากผู้ฟ้องคดีเห็นว่า ทรัพย์สินที่ถูกยึดตามประกาศดังกล่าวนี้มีใช่เป็นของนาย น. ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีของศาลจังหวัดขอนแก่นดังกล่าว แต่เป็นของผู้ฟ้องคดี

ผู้ฟ้องคดีย่อมมีสิทธิร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สินนั้นได้ตามมาตรา 288 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คดีนี้จึงมิใช่คดีปกครองที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

4.2.2 คดีเกี่ยวกับการจำหน่ายทรัพย์สิน

(1) คำร้องที่ 6/2545 คำสั่งที่ 127/2545

ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการกระทำของสำนักงานบังคับคดีจังหวัดราชบุรี ผู้ถูกฟ้องคดี ในการขายทอดตลาดที่ดินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ ผู้ฟ้องคดีและนาง จ. เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมในที่ดิน ต่อมานาง จ. ตกเป็นจำเลยในคดีแพ่งของศาลจังหวัดราชบุรี ศาลพิพากษาให้ชำระหนี้เป็นเงิน 240,000 บาท และสำนักงานบังคับคดีจังหวัดราชบุรีผู้ถูกฟ้องคดีได้ยึดที่ดินดังกล่าวเพื่อดำเนินการขายทอดตลาดชำระหนี้ตามคำพิพากษา ในการดำเนินการขายทอดตลาด 4 ครั้ง เจ้าพนักงานบังคับคดีประกาศราคาประเมินขณะยึด 2,448,000 บาท โดยไม่ประกาศราคาเริ่มต้นในการขาย โจทก์ในคดีแพ่งได้เสนอเข้าสู่ราคาเพียง 400,000 บาท ซึ่งนาง จ. จำเลยได้คัดค้านตลอดมา ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีโดยคณะอนุกรรมการพิจารณา กำหนดราคาทรัพย์สินมีมติกำหนดราคาขายให้ไม่ต่ำกว่า 400,000 บาท โดยที่นาง จ. และผู้ฟ้องคดีไม่ทราบติดังกล่าว และในวันที่ 23 พฤษภาคม 2544 ได้มีการขายทอดตลาดอีกครั้งหนึ่งโดยโจทก์ในคดีแพ่งซื้อได้ในราคา 400,000 บาท ผู้ฟ้องคดีเห็นว่ากรยึดที่ดินและการขายทอดตลาดที่ดินดังกล่าวกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ จึงมีหนังสือถึงผู้ถูกฟ้องคดีให้เยียวยาแก้ไข แต่ได้รับการยืนยันว่าปฏิบัติถูกต้องแล้ว ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมาฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนการขายทอดตลาดที่ดิน เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2544

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า เหตุแห่งการฟ้องคดีนี้สืบเนื่องมาจากการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดราชบุรี ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดไม่ถูกต้องตามระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับวิธีการขายทอดตลาด เห็นว่า กระบวนการดำเนินการบังคับคดีแพ่งเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะอยู่แล้ว หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่ามีการกระทำใดที่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการขายทอดตลาด ผู้ฟ้องคดีย่อมที่จะร้องคัดค้านต่อศาลจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้มีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขการบังคับคดีได้ คำฟ้องนี้จึงไม่เข้าลักษณะเป็นคดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ศาลปกครองสูงสุดเห็นฟ้องด้วยที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องนี้ไว้พิจารณา

(2) คำร้องที่ 131/2546 คำสั่งที่ 284/2546

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ก่อนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าเป็นราคาที่สมควรขายได้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย ในการบังคับคดีอาจคัดค้านว่าราคาดังกล่าวมีจำนวนต่ำเกินสมควร ในกรณีเช่นนี้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเลื่อนการขายทอดตลาดทรัพย์สินไป และในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อ ๆ ไป หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนที่ผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาร้านั้นได้ และวรรคสองบัญญัติว่า ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีเห็นว่า ราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินมีจำนวนต่ำเกินสมควร และการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ในราคาต่ำเกินสมควรนั้นเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ราคา หรือความไม่สุจริต หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ บุคคลดังกล่าวอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีการสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ได้ และเมื่อศาลไต่สวนแล้วเห็นว่าคำร้องนั้นรับฟังได้ ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องนั้น ประกอบกับมาตรา 296 วรรคสอง บัญญัติว่า ภายใต้บังคับมาตรา 309 ทวิ วรรคสอง ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เมื่อศาลเห็นสมควรไม่ว่าในเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง หรือเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุ ดังกล่าว ยื่นคำร้องต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขกระบวนการบังคับคดีทั้งปวง หรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควร

สำหรับคดีนี้ ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ศาลจังหวัดพิจิตรพิพากษาให้ผู้ฟ้องคดีแพ่งคดี ในคดีหมายเลขแดงที่ 1087/2541 ผู้ฟ้องคดีอ้างว่าเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัด พิจิตร ได้ยึดรถบรรทุกของผู้ฟ้องคดีจำนวน 3 คัน แล้วนำออกขายทอดตลาดรวม 2 ครั้ง โดยครั้งที่หนึ่ง ผู้ฟ้องคดีได้ร้องคัดค้านการขาย เนื่องจากรถบรรทุกดังกล่าวอยู่ในสภาพที่เสียหาย จึงตกลงให้นาย ส. เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นผู้ดูแลรักษาทรัพย์สินในระหว่างการยึดทรัพย์สินทำการซ่อมแซมก่อน และในการขายทอดตลาดครั้งที่สอง ผู้ฟ้องคดีเห็นว่ายังไม่มีรถบรรทุกตามที่ตั้งตกลงกัน จึงแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ดำเนินคดีกับนาย ส. และนางสาว ว. บุตรของนาย ส. และได้แจ้งต่อ เจ้าพนักงานบังคับคดีว่ายังไม่สมควรขายรถบรรทุกในขณะนั้น เพราะจะใช้เป็นหลักฐานดำเนินคดีกับ นาย ส. และนางสาว ว. แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ฟังคำคัดค้าน กลับดำเนินการขายรถบรรทุกต่อไป ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียหาย

จึงฟ้องต่อศาลปกครอง กรณีเป็นการฟ้องว่าเจ้าพนักงานบังคับคดี ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของหัวหน้าสำนักงานบังคับคดีจังหวัดพิจิตร ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้กระทำการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 309 ทวิ ประกอบกับมาตรา 296 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ว่า หากผู้ถูกฟ้องคดีเห็นว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี อันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลจังหวัดพิจิตรซึ่งเป็นศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีดังกล่าวแล้ว พิเคราะห์สั่งเพิกถอนหรือแก้ไขกระบวนการบังคับคดีทั้งปวง หรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควร คำฟ้องเรื่องนี้จะเป็นการฟ้องเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมที่จะแก้ไขเยียวยาทุกข้อให้แก่ผู้ฟ้องคดีได้โดยตรงอยู่แล้ว มิใช่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 การที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา ศาลปกครองสูงสุดเห็นฟ้องด้วย จึงมีคำสั่งยืนตามคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา

(3) คำร้องที่ 816/2545 คำสั่งที่ 314/2546

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการที่เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครพนม ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้ดำเนินการขายทอดตลาดที่ดินของผู้ฟ้องคดีตามคำสั่งของศาลจังหวัดนครพนม ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 โดยได้ขายทอดตลาดที่ดิน น.ส. 3 ก. ของผู้ฟ้องคดีในราคา 800,000 บาท ให้แก่นางสาว ว. ด้วยวิธีขายทอดตลาดทั้งแปลง และมีการจดทะเบียนสิทธิครอบครองให้ผู้ซื้อโดยปลอดงานองทั้งที่ผู้ฟ้องคดีได้คัดค้านมาตลอด ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ยึดทรัพย์ของผู้ฟ้องคดีซึ่งมีราคาประเมินถึง 8,000,000 บาท มาขายในราคา 800,000 บาท เป็นการยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยฝ่าฝืนกฎหมาย เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ฟ้องคดีในราคาที่ขาดไปไม่เกินกึ่งหนึ่งของราคาประเมินที่ดินอีกทั้งในคดีที่ผู้ฟ้องคดีที่ 1 ถูกฟ้องเป็นจำเลยนั้น ไม่ปรากฏว่านายโจทก์ตกลงรับว่าความให้โจทก์ตามใบแต่งตั้งนายโจทก์แต่อย่างใด นาย ค. ผู้ฟ้องคดีที่ 2 บุตรของผู้ฟ้องคดีที่ 1 ผู้เป็นเจ้าของและครอบครองทำกินในที่ดินดังกล่าวเกินกว่าสิบปีได้โต้แย้งว่าผู้ฟ้องคดีที่ 1 ซึ่งเป็นบิดาของตนมิได้พิมพ์ลายนิ้วมือในใบแต่งตั้งนายจำเลย ลายพิมพ์นิ้วมือตามใบแต่งตั้งนายจำเลยเป็นเอกสารปลอมและร่วมกันคัดค้านต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ว่า กระบวนพิจารณาคดีไม่มีข้อยุ่งยากในศาลชั้นต้นผิดระเบียบ ผู้ฟ้องคดีทั้งสองได้ทราบข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับคดีพร้อมทั้ง หมายของสำนักงานบังคับคดีฉบับลงวันที่ 20 มิถุนายน 2545 และในวันที่ 7 ตุลาคม 2545 จึงได้ยื่นคัดค้านบัญชีส่วนเฉลี่ยทรัพย์

ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของราคาประเมิน และการยึดทรัพย์เกินกว่าหนึ่งที่โจทก์ฟ้องต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าการกระทำดังกล่าวของผู้ถูกฟ้องคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง ขอให้ศาลปกครองตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อจะได้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติในโอกาสต่อไป

ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า การกระทำของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นขั้นตอนของกระบวนการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิใช่เป็นการกระทำทางปกครองและกรณีฟ้องว่าศาลจังหวัดนครพนมดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีโดยไม่มีข้อยุ่งยากในศาลชั้นต้นผิดระเบียบนั้นเห็นว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในทางแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นการใช้อำนาจตุลาการมิใช่เป็นการใช้อำนาจทางปกครองหรือดำเนินกิจกรรมทางปกครอง ดังนั้นคดีนี้จึงไม่ใช่คดีพิพาทในทางปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ศาลจะมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า การขายที่ดินตามประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เรื่องขายทอดตลาดที่ดิน ที่เป็นผลมาจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ได้มีคำพิพากษาก็ดี หรือการโต้แย้งว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบธรรมก็ดี กรณีตามที่ฟ้องคดีกล่าวอ้าง ถือเป็นกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง การที่ผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อที่จะได้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติในโอกาสต่อไป จึงเป็นคดีที่ศาลปกครองไม่มีอำนาจที่จะรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งได้

(4) คำร้องที่ 858/2546 คำสั่งที่ 124/2547

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีถูกยึดที่ดินออกขายทอดตลาดตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ต่อมาสำนักงานบังคับคดีจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ถูกฟ้องคดี ได้ออกประกาศเจ้าพนักงานบังคับคดีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องขายทอดตลาดที่ดินของผู้ฟ้องคดี โดยการประกาศขายทอดตลาดดังกล่าวมิได้แจ้งให้ผู้ฟ้องคดีทราบแต่ประการใด การกระทำดังกล่าวของผู้ถูกฟ้องคดีจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีเรื่องขายทอดตลาดที่ดินของผู้ฟ้องคดี

ศาลปกครองสูงสุด พิจารณาแล้วเห็นว่าเหตุแห่งการฟ้องคดีนี้สืบเนื่องมาจากการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดไม่ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับวิธีการขายทอดตลาด ทั้งไม่ได้แจ้งประกาศขายทอดตลาดให้ผู้ฟ้องคดีทราบ ขอให้เพิกถอนประกาศขายทอดตลาดของผู้ถูกฟ้องคดีเรื่องขายทอดตลาดที่ดินของผู้ฟ้องคดี ดังนี้ เห็นว่ากระบวนการดำเนินการบังคับคดีเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติอำนาจ

หน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้เป็นการเฉพาะแล้ว หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่ามีกรกระทำใดที่เป็น การปฏิบัติไม่ชอบด้วยกฎหมายระเบียบข้อบังคับหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการขายทอดตลาดดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีก็ชอบที่จะร้องคัดค้านการกระทำของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้มีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงการบังคับคดีได้ ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 296 คำฟ้องของผู้ฟ้องคดีเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษา ของศาลยุติธรรม จึงไม่เข้าลักษณะเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับคดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่ศาลปกครองชั้นต้น มีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาศาลปกครองสูงสุดเห็นฟ้องด้วย

(5) คำร้องที่ 895/2546 คำสั่งที่ 133/2547

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีกู้เงินจากธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 2,700,000 บาท โดยนำที่ดินจำนองเป็นประกันเงินกู้ แต่ผู้ฟ้องคดีไม่ชำระหนี้ ศาลแพ่งจึงมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดี ผู้ถูกฟ้องคดียึดที่ดินออกขายทอดตลาด ซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีได้ประกาศขายทอดตลาดที่ดินพร้อม สิ่งปลูกสร้างดังกล่าวในวันที่ 18 มิถุนายน 2544 โดยผู้ฟ้องคดีได้ลงชื่อในบัญชีนัดในฐานะจำเลย เพื่อคัดค้านการขายทอดตลาด หากมีการขายต่ำกว่าราคาประเมิน แต่ปรากฏว่าไม่มีผู้เข้าสู้ราคา ขายทอดตลาดดังกล่าว ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) จึงแจ้งงดการขายไว้ก่อนและได้มีการขายทอดตลาดครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2544 ซึ่งผู้ฟ้องคดีได้ลงชื่อในบัญชีนัด ในฐานะจำเลย ต่อมาประมาณต้นเดือนกันยายน 2546 ผู้ฟ้องคดีได้สอบถามไปยังกรมบังคับคดี ปรากฏ ว่าผู้ถูกฟ้องคดีได้ขายทอดตลาดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวให้แก่ธนาคาร กสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ในราคาเพียง 1,050,000 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาประเมิน โดยอ้างว่าผู้ฟ้องคดี ในฐานะจำเลยไม่มาคัดค้านการขาย การกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถ หักกลับหนี้ที่ต้องชำระตามคำพิพากษาของศาลแพ่งให้ลดลงได้ ขอให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาให้ เพิกถอนการขายทอดตลาดดังกล่าวและให้มีการประกาศขายทอดตลาดครั้งใหม่

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า แม้ผู้ฟ้องคดีจะกล่าวอ้างว่าคำฟ้องของผู้ฟ้องคดี เป็นคำฟ้องที่เกี่ยวกับการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐว่ากระทำการโดยไม่ชอบ ด้วยกฎหมาย อันเป็นการกระทำนอกอำนาจหน้าที่ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่กฎหมายกำหนดไว้ในเรื่อง การบังคับคดีและเป็นการปฏิบัติหน้าที่ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 296 ก็ตาม แต่การที่ผู้ฟ้องคดีขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนการขายทอดตลาดของผู้ถูกฟ้องคดีและ ให้มีการประกาศขายทอดตลาดครั้งใหม่นั้นเป็นขั้นตอนของกระบวนการบังคับคดีแพ่งซึ่งกระบวนการ บังคับคดีแพ่งเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ โดยเฉพาะอยู่แล้ว หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่าผู้ฟ้องคดีได้ลงชื่อในบัญชีนัดในฐานะจำเลยในการขายทอดตลาด ในวันที่ 14 สิงหาคม 2544 แล้ว แต่ต่อมาประมาณต้นเดือนกันยายน 2546 ผู้ฟ้องคดีได้สอบถาม

ไปยังกรมบังคับคดีปรากฏว่า ผู้ถูกฟ้องคดีได้ขายทอดตลาดไปแล้วในราคาเพียง 1,050,000 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาประเมิน โดยอ้างว่าผู้ฟ้องคดีในฐานะจำเลยไม่มาคัดค้านการขายทอดตลาด อันเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องก็ชอบที่จะร้องคัดค้านต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดี ซึ่งได้แก่ศาลยุติธรรม ให้มีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขการบังคับคดีได้ กรณีตามคำฟ้องไม่เข้าลักษณะเป็นคดีปกครองตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง การที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา และให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความนั้นชอบแล้ว

(6) คำร้องที่ 952/2546 คำสั่งที่ 449/2547

ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลแพ่งได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย จากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีทั้ง 4 ซึ่งเป็นหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างในราคาต่ำเกินไปสมควร อันเป็นการขายโดยไม่สุจริตและไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงขอให้ศาลเพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวและขอให้เพิกถอนประกาศกรมบังคับคดี เรื่อง นโยบายการขายทอดตลาดทรัพย์สินของกรมบังคับคดี ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2544

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิวรรคหนึ่ง บัญญัติว่าในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ก่อนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าเป็นราคาที่สมควรขายได้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี อาจคัดค้านว่าราคาดังกล่าวมีจำนวนต่ำเกินไปสมควร ในกรณีเช่นนี้ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเลื่อนการขายทอดตลาดทรัพย์สินไป และในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อ ๆ ไป หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนที่ผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคานั้นได้ และวรรคสองบัญญัติว่า ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี เห็นว่าราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินมีจำนวนต่ำเกินไปสมควรและการขายทอดตลาดทรัพย์สินในราคาต่ำเกินไปสมควรมันเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการสุ้ราคา หรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ บุคคลดังกล่าวอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ได้ และเมื่อศาลได้สวนแล้วเห็นว่าคำร้องนั้นรับฟังได้ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องนั้น ประกอบกับมาตรา 296วรรคสอง บัญญัติว่าภายใต้บังคับมาตรา 309 ทวิ วรรคสอง ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เมื่อศาลเห็นสมควร ไม่ว่าจะในเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง หรือเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุดังกล่าว ยื่นคำร้องต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขกระบวนการวิธีการบังคับคดีทั้งปวงหรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างไรตามที่ศาลเห็นสมควร สำหรับคดีนี้หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและก่อให้เกิด ความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดีอันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ ศาลส่วนแพ่งซึ่งเป็นศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีดังกล่าวนั้น พิจารณาสอบเพิกถอนหรือแก้ไข กระบวนการวิธีการบังคับคดีทั้งปวงหรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะหรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างไรใด ตามที่ศาลเห็นสมควร คำฟ้องในคดีนี้เป็นกรฟ้องที่กล่าวอ้างว่าการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี ในคดีของศาลแพ่งดำเนินการบังคับคดีโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของ ศาลยุติธรรมที่จะแก้ไขเยียวยาทุกข์ให้แก่ผู้ฟ้องคดีโดยตรง แม้ผู้ที่กระทำการจะเป็นหน่วยงาน ทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ตาม แต่การกระทำดังกล่าวนั้นเป็นการกระทำที่สืบเนื่องมาจาก การบังคับคดีของศาลยุติธรรม จึงมิใช่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตาม มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 สำหรับประกาศกรมบังคับคดีเรื่องนโยบายการขายทอดตลาดทรัพย์สินของกรมบังคับคดีลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2544 นั้น เห็นว่า ประกาศดังกล่าวเป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลยุติธรรม หากผู้ฟ้องคดี เห็นว่าการนำประกาศดังกล่าวมาใช้ในการบังคับคดีเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ชอบที่จะร้องขอให้ ศาลยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยเช่นกัน การที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา ศาล ปกครองสูงสุดเห็นฟ้องด้วย

(7) คำร้องที่ 697/2552 คำสั่งที่ 15/2553

ผู้ฟ้องคดีและนางสาว ว.ได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ โดยจะชำระหนี้ให้แก่ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ต่อมาผู้ฟ้องคดีและนางสาว ว.ไม่สามารถ ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวได้ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จึงบังคับคดี ยึดทรัพย์สินจำนองออกขายทอดตลาด ปรากฏว่านาย พ. เป็นผู้ซื้อได้ หลังจากนั้นนาย พ.ได้ยื่นเรื่องขอกู้ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับทรัพย์สินจำนองที่ซื้อได้จากการขายทอดตลาดดังกล่าว แต่ปรากฏว่า ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) แจ้งว่าในการขอกู้ครั้งนี้เพื่อเป็นการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ซึ่งไม่ตรงกับ วัตถุประสงค์ของการให้สินเชื่อของธนาคารจึงไม่ผ่านหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อ นาย พ. จึงฟ้อง ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และเรียกให้กรมบังคับคดีซึ่งเป็นผู้ถูกฟ้องคดีเข้าเป็นจำเลยร่วม โดยขณะนี้คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์และนาย พ. ได้ร้องต่อศาลขอให้มีคำสั่งให้ ผู้ถูกฟ้องคดีงดการขายทอดตลาดไว้ก่อนเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานบังคับคดีงดการขายทอดตลาดทรัพย์สิน

จำนองดังกล่าวเพื่อรอคำสั่งของศาลฎีกา การที่ทรัพย์จำนองดังกล่าวยังไม่ถูกขายทอดตลาดทำให้ผู้ฟ้องคดีและนางสาว ว. ไม่ได้เงินมาชำระหนี้ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จึงได้ฟ้องผู้ฟ้องคดีและนางสาว ว. ให้เป็นบุคคลล้มละลาย และเจ้าพนักงานบังคับคดียังคำนวณดอกเบี้ยผิดพลาดทำให้จำนวนหนี้สูงกว่าความเป็นจริง เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าการที่ผู้ถูกฟ้องคดีจัดงานมหกรรมขายทอดตลาดบ้านและที่ดินกรุงเทพมหานครร่วมกับธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) โดยธนาคารเสนอที่จะให้สินเชื่อแก่ผู้ประมูลซื้อทรัพย์ได้โดยไม่ได้สงวนสิทธิว่าจะต้องพิจารณาก่อนและหรือแสดงให้เห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดีไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้สินเชื่อแก่ผู้ประมูลซื้อทรัพย์สินนั้น ซึ่งเป็นการกระทำโดยไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เป็นการกระทำเพื่อที่จะให้การขายทอดตลาดมีผู้สนใจเข้าร่วมประมูลซื้อทรัพย์เป็นจำนวนมาก อันจะทำให้ทรัพย์ที่ถูกบังคับคดีขายหมดไปในเวลาอันรวดเร็วโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนทั่วไปที่เข้าประมูลซื้อทรัพย์ได้และผู้ฟ้องคดีกับนางสาว ว. การกระทำดังกล่าวของผู้ถูกฟ้องคดีมิใช่เป็นการกระทำที่บกพร่องหรือผิดพลาดโดยปกติ เช่น การแสดงรายละเอียดของทรัพย์ก่อนทำการประมูล ขายทอดตลาดแล้วทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เกี่ยวข้อง แต่เป็นการกระทำที่มีเจตนาเผยแพร่ข้อความโฆษณาในลักษณะหลอกลวงผู้ที่จะประมูลซื้อทรัพย์ว่าจะต้องได้รับสินเชื่ออย่างแน่นอน โดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาถึงคุณสมบัติของผู้ประมูลและเป็นการกระทำโดยไม่มีกฎหมายรองรับอันเป็นเหตุที่ทำให้ผู้ฟ้องคดีและนางสาว ว. ถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้ว คดีมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของผู้ฟ้องคดีว่า ศาลปกครองมีอำนาจรับคำฟ้องนี้ไว้พิจารณาได้หรือไม่เพราะเหตุเกี่ยวกับอำนาจศาลเห็นว่า ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด (2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่นหรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง (5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด (6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ใน

เขตอำนาจศาลปกครอง เมื่อคดีนี้ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าผู้ฟ้องคดีอ้างว่าได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีร่วมกับธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จัดงานมหกรรมขายทอดตลาดบ้านและที่ดินกรุงเทพมหานคร โดยในการโฆษณาเผยแพร่ไม่มีข้อความใดกำหนดรายละเอียดเงื่อนไขของการกู้สินเชื่อ ทำให้ผู้ประมูลซื้อทรัพย์สินหลงเชื่อว่าจะต้องได้รับสินเชื่ออย่างแน่นอน โดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ประมูลก่อน แต่เมื่อมีผู้ประมูลซื้อทรัพย์สินได้ กลับไม่ได้รับสินเชื่อตามที่โฆษณา ทำให้การขายทอดตลาดไม่เสร็จสิ้นและจำนวนหนี้ของผู้ฟ้องคดีไม่ลดลง อีกทั้งจากการที่เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีคิดดอกเบี้ยผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความผิดพลาดคลาดเคลื่อน ทำให้จำนวนหนี้ของผู้ฟ้องคดีสูงกว่าความเป็นจริง เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น มูลเหตุแห่งการฟ้องคดีนี้จึงสืบเนื่องมาจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีจัดมหกรรมขายทอดตลาดบ้านและที่ดินกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นการดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล อันเป็นขั้นตอนและกระบวนการในทางแพ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ อีกทั้งการที่เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีคิดคำนวณดอกเบี้ยผิดพลาดทำให้จำนวนหนี้ของผู้ฟ้องคดีสูงกว่าความเป็นจริงเป็นเหตุให้ผู้ถูกฟ้องคดีถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ทั่วไป มิได้เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายอันจะเป็นคดีปกครองที่ศาลปกครองจะพิจารณาพิพากษาได้ ดังนั้นเมื่อผู้ฟ้องคดีเห็นว่าการดำเนินการบังคับคดีและการคิดคำนวณดอกเบี้ยของผู้ถูกฟ้องคดีไม่ชอบด้วยกฎหมายกรณีจึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับกระบวนการบังคับคดีเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรม ผู้ฟ้องคดีก็ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งเกี่ยวกับการบังคับคดีนั้นได้ตามมาตรา 296 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งคดีนี้จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะพิจารณาพิพากษาได้ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 อุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีจึงฟังไม่ขึ้น การที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องคดีนี้ไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความรวมทั้งไม่มีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลและคำขอกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองชั่วคราวก่อนการพิพากษานั้นศาลปกครองสูงสุดฟ้องด้วย

(8) คำร้องที่ 800/2556 คำสั่งที่ 571/2557

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า มาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด (2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิด

หรือความรับผิดชอบอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่นหรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง (5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด (6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง เมื่อคดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดอุดรธานี ต่อมาเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดหนองคาย ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้มีประกาศขายทอดตลาดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของผู้ฟ้องคดีซึ่งผู้ฟ้องคดีเห็นว่า เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากราคาประเมินทรัพย์สินขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีมีราคาต่ำกว่าราคาทรัพย์สินที่แท้จริงเป็นจำนวนมาก ขอให้ศาลเพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และให้งดการขายทอดตลาดนัดที่ 4 ไว้ในระหว่างการพิจารณาของศาล กรณีจึงเป็นการฟ้องว่าการดำเนินการของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ในการประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สินของศาลจังหวัดอุดรธานีเป็นการกระทำไปโดยไม่ชอบด้วยขั้นตอนและวิธีการตามที่กฎหมายกำหนด กรณีจึงเป็นข้อพิพาทในชั้นการบังคับคดีแพ่งตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดอุดรธานี ซึ่งหากผู้ฟ้องคดีเห็นว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี อันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วผู้ฟ้องคดีก็ชอบที่จะใช้สิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลส่วนแพ่งซึ่งเป็นศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีดังกล่าวนั้นพิจารณาสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขกระบวนการบังคับคดีทั้งปวง หรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างไรตามที่ศาลดังกล่าวเห็นสมควรได้ตามมาตรา 309 ทวิ ประกอบมาตรา 296 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น เมื่อข้อพิพาทในคดีนี้มีได้เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางปกครอง หรือการดำเนินกิจการทางปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แล้ว ศาลปกครองจึงไม่อาจรับคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีไว้พิจารณาได้

(9) คำร้องที่ 614/2558 คำสั่งที่ 229/2559

ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า นับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดจากผู้ฟ้องคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้ดำเนินการใด ๆ เพื่อขายทอดตลาดทรัพย์สินตามคำสั่งศาลเพื่อให้เจ้าหนี้และลูกหนี้ชำระหนี้สินที่ค้างชำระต่อกันให้แล้วเสร็จ จนเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีถูกฟ้องล้มละลายต่อศาลล้มละลายกลาง ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเพิกเฉยไม่เร่งรัดบังคับคดีดังกล่าวเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย นอกจากนี้การที่ตัวแทนโจทก์เพิกเฉยไม่นำทรัพย์สิน

ที่เก็บรักษาไว้มาวางขาย ณ สำนักงานวางทรัพย์ กรมบังคับคดี โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีได้มีหมายแจ้งไปยังตัวแทนโจทก์หลายครั้ง แต่โจทก์ยังคงเพิกเฉย ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเพิกดำเนินการขออนุญาตผู้บังคับบัญชาแจ้งความกล่าวโทษต่อโจทก์ทั้งที่ระยะเวลาล่วงเลยมานาน และการไม่ดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดไว้ หรือไม่รายงานต่อศาลเพื่อถอนการบังคับคดี เป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า การดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลแพ่ง อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามขั้นตอนหรือวิธีการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ความเสียหายของผู้ฟ้องคดีตามคำฟ้องสืบเนื่องมาจากการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิใช่การใช้อำนาจทางปกครอง ทั้งนี้หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่า การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของอธิบดีกรมบังคับคดี ผู้ถูกฟ้องคดี กระทำการอันเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือเพิกเฉยต่อหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีและเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย ผู้ฟ้องคดีชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งเกี่ยวกับการบังคับคดีนั้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือฟ้องเรียกค่าเสียหาย กรณีจึงมิใช่คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควรที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 การที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความนั้น ศาลปกครองสูงสุดเห็นฟ้องด้วย

(10) คำร้องที่ 655/2558 คำสั่งที่ 393/2559

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด (2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่นหรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญา

ทางปกครอง (5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาล เพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด (6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 296 บัญญัติให้ในกรณีที่คำบังคับหมายบังคับคดีหรือคำสั่งศาลหรือการกระทำของเจ้าพนักงาน บังคับคดีในชั้นบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เมื่อศาลเห็นสมควรไม่ว่าในเวลาใด ก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง หรือเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานต่อศาล หรือเมื่อเจ้าหน้าที่ ตามคำพิพากษา ถูกหน้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุดังกล่าวยื่นคำร้องต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขคำบังคับ หมายบังคับคดี หรือคำสั่งดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วน หรือกระบวนวิธีการบังคับคดีทั้งปวง หรือวิธีการ บังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดตามที่เห็นสมควร

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งสองจำนองที่ดิน 3 แปลง ไว้กับธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ผู้รับจำนอง ได้อนสิทธิการรับจำนองที่ดินทั้งสามแปลง ให้กับบริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ต่อมาบริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ได้ยื่นคำร้อง ต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เพื่อเข้าสวมสิทธิของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นโจทก์ในคดี แต่ศาลแพ่งกรุงเทพใต้มีคำสั่งจำหน่ายคำร้องของบริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด เนื่องจาก ทั้งคำร้อง ผู้ฟ้องคดีทั้งสองเห็นว่า เมื่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้มีคำสั่งจำหน่ายคำร้องของบริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ที่ขอเข้าสวมสิทธิแทนธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และไม่ได้ยื่น คำร้องขอเข้าสวมสิทธิอีก สิทธิในที่ดินทั้งสามแปลงจึงยังเป็นของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ตามเดิม ไม่ใช่ของบริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด อีกทั้งธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ไม่ได้ยื่นคำร้องต่อศาลล้มละลายกลางเพื่อให้ดำเนินการขายทอดตลาดที่ดินทั้งสามแปลงของผู้ฟ้องคดี ทั้งสอง แต่กลับปรากฏว่ากรมบังคับคดีได้ดำเนินการขายทอดตลาดที่ดินทั้ง 3 แปลงของผู้ฟ้องคดี ทั้งสองในนามของบริษัทบริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ทั้ง ๆ ที่บริษัทดังกล่าวไม่มีสิทธิ ในการขายทอดตลาด เป็นผลให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองได้รับความเดือดร้อนเสียหายไม่มีที่อยู่อาศัย เนื่องจาก ผู้ซื้อจากการขายทอดตลาดดำเนินการเร่งรัดให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองออกจากที่ดินทั้งสามแปลง ขอให้ ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาเพิกถอนการขายทอดตลาดที่ดินทั้งสามแปลง และให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสอง ชำระหนี้ให้แก่ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ต่อไปนั้น เห็นว่า คดีนี้เป็นกรณีที่ผู้ฟ้องคดีทั้งสอง กล่าวอ้างว่าการดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีของอธิบดีกรมบังคับคดี ผู้ถูกฟ้องคดี ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วว่า หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่ากระบวนการบังคับคดีนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสอง ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ผู้ฟ้องคดีทั้งสองก็ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมซึ่งมีอำนาจพิจารณา พิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องเกี่ยวกับการบังคับคดีนั้นได้ ตามมาตรา 296 แห่งประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความแฟ่ง ข้อพิพาทในคดีนี้จึงไม่มีลักษณะเป็นคดีปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 การที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความนั้น ศาลปกครองสูงสุดเห็นพ้องด้วย

จากคดีในข้อ (1) – (10) ข้างต้น การฟ้องคดีต่อศาลปกครองว่า เจ้าพนักงานบังคับคดี ขยายทอดตลาดที่ดินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่า เหตุแห่งการฟ้องคดีสืบเนื่องมาจากการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลในคดีแฟ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขยายทอดตลาดทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแฟ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 309 ทวิ ประกอบกับมาตรา 296 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ว่า หากผู้ถูกฟ้องคดีเห็นว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขยายทอดตลาดทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี อันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแฟ่งแล้ว ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลในคดีแฟ่ง งดเป็นศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีดังกล่าว นั้น พิจารณาสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขกระบวนการบังคับคดีทั้งปวงหรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควร จึงมิใช่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง แม้ผู้ฟ้องคดีจะกล่าวอ้างว่าคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีเป็นคำฟ้องที่เกี่ยวกับการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐว่ากระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการกระทำนอกอำนาจหน้าที่ซึ่งเป็นสาระสำคัญที่กฎหมายกำหนดไว้ในเรื่องการบังคับคดีและเป็นการปฏิบัติหน้าที่ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแฟ่งมาตรา 296 ก็ตาม แต่การที่ผู้ฟ้องคดีขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนการขยายทอดตลาดของผู้ถูกฟ้องคดีและให้มีการประกาศขายทอดตลาดครั้งใหม่ นั้นเป็นขั้นตอนของกระบวนการบังคับคดีแฟ่งซึ่งกระบวนการบังคับคดีแฟ่งเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแฟ่งได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะอยู่แล้ว

4.2.3 คดีเกี่ยวกับการขับไล่ รื้อถอน ขนย้าย

(1) คำร้องที่ 623/2545 คำสั่งที่ 23/2546

ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่าผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายจากการดำเนินการบังคับคดีโดยไม่ชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดีศาลแฟ่งกรุงเทพใต้ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ซึ่งได้กำหนดวันทำการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างตามคำพิพากษาของศาลแฟ่งกรุงเทพใต้เป็นระยะเวลากระชั้นมาก และเนื่องจากผู้ฟ้องคดีไม่เคยได้รับทราบคำฟ้องในคดีนี้ ประกอบกับศาลแฟ่งกรุงเทพใต้ได้พิจารณาไปโดยขาดนัด ผู้ฟ้องคดีจึงมีคำขอให้ศาลพิจารณาคดีใหม่พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ทราบเพื่องดการบังคับคดีไว้ชั่วคราว แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ยังคงดำเนินการรื้อถอนต่อไป ผู้ฟ้องคดีจึงนำเรื่องนี้มาฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น

โดยขอให้ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ควรได้รับโทษอย่างไร ให้ตรวจสอบชั้นตอน วิธีปฏิบัติของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 และกำหนดระยะเวลาการรื้อถอนของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ว่าชอบหรือไม่ ให้ดำเนินการให้สิ่งปลูกสร้างและต้นไม้กลับสู่สภาพเดิม เพิกถอนคำสั่งการบังคับคดีของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 และพิจารณาว่าผู้บังคับบัญชาระดับสูงดำเนินการในเรื่องนี้อย่างไร

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า เหตุแห่งการฟ้องคดีนี้สืบเนื่องมาจากการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ซึ่งกระบวนการดำเนินการในการบังคับคดีแพ่งเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ดังนั้นหากผู้ฟ้องคดีเห็นว่ามีกรกระทำใดที่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดี ผู้ฟ้องคดีย่อมที่จะต้องร้องคัดค้านต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ซึ่งเป็นศาลที่ออกหมายบังคับคดี เพื่อให้มีคำสั่งยกเลิก หรือแก้ไขการบังคับคดี คำฟ้องนี้จึงไม่เข้าลักษณะเป็นคดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 การที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความนั้นชอบแล้ว

(2) คำร้องที่ 707/2545 คำสั่งที่ 92/2546

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการที่เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้ถูกฟ้องคดี ได้ออกประกาศให้ผู้ฟ้องคดีรื้อถอนร้านอาหาร การออกประกาศดังกล่าวสืบเนื่องมาจากศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้มีหมายบังคับคดีให้ผู้ถูกฟ้องคดีจัดการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือกระทำการอื่นใดโดยอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย ผู้ถูกฟ้องคดีจึงได้ออกประกาศเพื่อดำเนินการหมายดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าประกาศดังกล่าวไม่ถูกต้อง ผู้ถูกฟ้องคดีไม่มีอำนาจรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างเพราะหมายบังคับคดีของศาลให้อำนาจยึดทรัพย์จำเลยเท่านั้น และผู้ฟ้องคดีมิใช่จำเลยหรือบริวารของจำเลยในคดีดังกล่าว จึงขอให้ศาลมีคำสั่งยกเลิกประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีในเรื่องดังกล่าว

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีที่กำหนดวันรื้อถอนบ้านเรือนและขนย้ายทรัพย์สินออกจากที่ดินก็ดี และให้ผู้อ้างว่าไม่ใช่บริวารของจำเลยยื่นคำร้องแสดงอำนาจพิเศษต่อศาลภายในกำหนดก็ดี เป็นกระบวนการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีจึงเป็นกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง การที่ผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนประกาศของผู้ถูกฟ้องคดี จึงเป็นคดีที่ศาลปกครองไม่มีอำนาจที่จะรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งได้ คำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความของศาลปกครองชั้นต้นจึงชอบแล้ว

(3) คำร้องที่ 292/2558 คำสั่งที่ 269/2558

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า มาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด (2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่นหรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง (5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด (6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง ดังนั้น ศาลปกครองจึงไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน ซึ่งเป็นข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจกระทำการในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้ถูกฟ้องคดี ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยจะเข้าทำการรื้อถอนและมีการขออนุญาตจับผู้ฟ้องคดีโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากผู้ฟ้องคดีเห็นว่าบ้านเลขที่ตามคำพิพากษาดังกล่าวเป็นบ้านคนละหลังกับที่ผู้ฟ้องคดีอาศัยอยู่ในปัจจุบัน ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมายื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นขอให้ระงับการออกหมายจับของเจ้าหน้าที่ตำรวจจับตัวผู้ฟ้องคดี ให้ระงับการบังคับคดีจับผู้ถูกฟ้องคดี ให้ตรวจสอบลายมือชื่อของผู้ฟ้องคดีที่ขออนุญาตให้รับรองฎีกาว่าทั้ง 2 ชุดเป็นลายมือชื่อเดียวกันหรือไม่ และให้พิจารณาคำพิพากษาศาลชั้นต้นว่า บ้านเลขที่ที่โจทก์ฟ้องนั้นไม่ตรงกับบ้านที่ผู้ฟ้องคดีอาศัยอยู่ในปัจจุบันนั้น เห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าพนักงานบังคับคดีกับผู้ฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีรื้อถอนทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงมิใช่การกระทำทางปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง แม้ว่าผู้ฟ้องคดีจะกล่าวอ้างว่า ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการบังคับคดีโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและการดำเนินการของผู้ถูกฟ้องคดีดังกล่าวเป็นกรณีที่ผู้ถูกฟ้องคดีปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรื้อถอนทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นกระบวนการในชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เหตุแห่งการฟ้องคดีจากการกระทำของ

ผู้ถูกฟ้องคดีจึงเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งอันอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม ข้อพิพาทในคดีนี้จึงมิใช่คดีปกครองที่ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า คดีนี้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองจึงไม่อาจรับฟังได้ การที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องคดีนี้ไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความนั้นศาลปกครองสูงสุดเห็นพ้องด้วย

(4) คำร้องที่ 948/2559 คำสั่งที่ 745/2559

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของกรมบังคับคดีผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ร่วมกับนาย บ. ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลหนองเต็งกับพวก ได้บุกรุกตัดต้นยางพาราของผู้ฟ้องคดีโดยอ้างว่าเป็นการบังคับคดีตามคำพิพากษา แต่คดีแพ่งที่ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามอ้างว่าได้ปฏิบัติตามคำพิพากษานั้นอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกาประกอบด้วยเทศบาลตำบลหนองเต็ง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 เป็นผู้เก็บรักษาต้นยางพาราดังกล่าวไว้ ณ ที่ทำการเทศบาลตำบลหนองเต็ง ทั้งที่มาตรา 296 เบญจ วรรคสี่ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมิได้บัญญัติให้ผู้อื่นเว้นแต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินดังกล่าวการดำเนินการของผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามดังกล่าวจึงเป็นการกระทำไปโดยไม่มีอำนาจและไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีเสียหาย

เมื่อพิจารณาจากคำฟ้องดังกล่าวแล้ว เห็นว่า ผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นโดยมีความประสงค์ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามร่วมกันชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดี อันเนื่องมาจากการที่เจ้าหน้าที่ในสังกัดของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ดำเนินการตัดต้นยางพาราของผู้ฟ้องคดีโดยมีผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 เป็นผู้เก็บรักษาไว้ ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 และนาย บ. ได้ยื่นคำร้องขอออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลจังหวัดบุรีรัมย์เพื่อดำเนินการให้นาย ส. จำเลยในคดีดังกล่าวและผู้ฟ้องคดีในฐานะบริวารของนาย ส. ออกจากที่ดินพิพาทซึ่งเป็นทางสาธารณประโยชน์ รวมทั้งให้รื้อลวดหนาม ต้นไม้ สิ่งก่อสร้าง หรือสิ่งอื่นใดที่อยู่ในบริเวณที่ดินพิพาท และศาลจังหวัดบุรีรัมย์ได้มีคำสั่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ตามขอ ซึ่งเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำร้องขอบังคับคดีโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ซึ่งศาลจังหวัดบุรีรัมย์ได้มีคำสั่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ตามคำขอแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงดำเนินการบังคับคดีตามคำสั่งศาล ซึ่งหากผู้ฟ้องคดีเห็นว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ดำเนินการบังคับคดีโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ผู้ฟ้องคดีก็ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมตามมาตรา 296 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อมูลเหตุพิพาทคดีนี้เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอันเป็นการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มิใช่การใช้อำนาจทางปกครองหรือดำเนินกิจการทางปกครอง คดีนี้จึงไม่ใช่คดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ตามที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์แต่อย่างใด จึงไม่อาจรับคำฟ้องคดีนี้ไว้พิจารณาได้

(5) คำร้องที่ 1050/2559 คำสั่งที่ 1377/2559

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการกระทำของเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดชัยภูมิ สาขาภูเขียว ผู้ถูกฟ้องคดี สืบเนื่องจากศาลจังหวัดภูเขียวได้มีคำพิพากษาให้ผู้ฟ้องคดีและบริวารรื้อถอนรั้วลวดหนามออกจากแนวเขตและขนย้ายออกจากที่ดินของนาย ว. ผู้เป็นโจทก์และห้ามผู้ฟ้องคดีเข้ายุ่งเกี่ยวกับที่ดินของนาย ว. ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีได้มีประกาศกำหนดวันทำการรื้อถอนรั้วลวดหนามตามคำพิพากษา ผู้ฟ้องคดีทราบประกาศดังกล่าวแล้วเห็นว่า การที่ผู้ถูกฟ้องคดีได้มีประกาศกำหนดวันรื้อถอนรั้วลวดหนามดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องนาย ว. เป็นคดีอาญาต่อศาลจังหวัดภูเขียวฐานเบิกความเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล ซึ่งความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดีที่ทำให้ผลของคดีแพ่งเปลี่ยนแปลงไปและคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา จึงถือว่าคดีดังกล่าวยังไม่เสร็จเด็ดขาดจากศาล การกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีจึงเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีจึงได้มีหนังสืออุทธรณ์ประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีและนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น

ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่า ความเดือดร้อนเสียหายที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างในคำฟ้องคดีนี้เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีในกระบวนการบังคับคดีแพ่งตามคำบังคับของศาลจังหวัดภูเขียว อันเป็นกระบวนการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งหากผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากกระบวนการดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมที่มีคำบังคับให้มีคำสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขกระบวนการบังคับคดีทั้งปวง หรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควรตามมาตรา 296 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คดีนี้จึงไม่ใช่คดีพิพาทที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 การที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความนั้น ศาลปกครองสูงสุดเห็นฟ้องด้วย

(6) คำร้องที่ 1384/2559 คำสั่งที่ 22/2560

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดชัยภูมิ สาขาภูเขียว ผู้ถูกฟ้องคดี ได้มีประกาศเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีของศาลจังหวัดภูเขียวว่า ศาลจังหวัดภูเขียวได้มีหมายบังคับคดีให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นจำเลยในคดีดังกล่าวและบริวารออกไปจากที่ดินสาธารณประโยชน์ ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า การกระทำดังกล่าวของผู้ถูกฟ้องคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจาก

ที่ดินแปลงที่แจ้งตามหมายบังคับคดีเป็นที่ดินที่ผู้ฟ้องคดีได้มาโดยเสียค่าตอบแทนและครอบครอง โดยชอบด้วยกฎหมาย มิใช่ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมาฟ้องต่อ ศาลปกครองชั้นต้น ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้การกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีเป็นการกระทำ ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และสั่งให้ยกเลิกการกระทำนั้น และขอให้ศาลมีคำสั่งทุเลาการบังคับคดีของ สำนักงานบังคับคดีจังหวัดชัยภูมิ สาขาภูเขียว ไว้ก่อน

ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้ว เห็นว่า แม้ผู้ถูกฟ้องคดีจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แต่การดำเนินการดังกล่าวของผู้ถูกฟ้องคดี เป็นกรณีที่ผู้ถูกฟ้องคดีปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง มิใช่การใช้อำนาจทางปกครองหรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองที่จะอยู่ในอำนาจ พิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ศาลปกครองชั้นต้นจึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องนี้ไว้พิจารณา และให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

คดีนี้ศาลปกครองสูงสุดมิได้พิจารณาว่า เรื่องดังกล่าวอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษา ของศาลปกครองหรือไม่ เนื่องจากคำอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ที่ไม่หนักแน่นหรือเพียงพอในการสนับสนุนข้อกล่าวหาตามคำอุทธรณ์ อันอาจทำให้ศาลปกครองสูงสุด วินิจฉัยคดีแตกต่างไปจากศาลปกครองชั้นต้นได้ ทั้งเป็นการอุทธรณ์ว่าคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาของ ศาลปกครองชั้นต้นไม่ถูกต้อง โดยอ้างข้อกฎหมายที่ไม่มีผลเปลี่ยนแปลงการวินิจฉัยข้อกฎหมายของ ศาลปกครองชั้นต้น ดังนั้น อุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีจึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามมาตรา 73 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ข้อ 101 และ ข้อ 108 วรรคสอง แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดี ปกครอง พ.ศ. 2543

จากคดีในข้อ (1) – (6) ข้างต้น เป็นการฟ้องคดีเรื่องการขับไล่ รื้อถอน โดยไม่ชอบด้วย กฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการอ้างว่า ประการรื้อถอนไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากออกโดย กระชั้นชิด ผู้ฟ้องคดีไม่ทราบคำฟ้อง คดีแพ่งอยู่ระหว่างยื่นคำขอให้ศาลพิจารณาคดีใหม่ ผู้ฟ้องคดีมิใช่ จำเลยและบริวารของจำเลย หรืออ้างว่าผู้ฟ้องคดีอยู่ระหว่างยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลฐานเบี่ยงความเท็จ ซึ่งความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดีที่ทำให้ผลของคดีแพ่งเปลี่ยนแปลงไปและคดีอยู่ระหว่างการพิจารณา ของศาลฎีกาก็ตาม ศาลปกครองล้วนวินิจฉัยว่า เมื่อมูลเหตุพิพาทคดีนี้เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอันเป็นการใช้อำนาจตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิใช่การใช้อำนาจทางปกครองหรือดำเนินกิจการทางปกครอง จึงไม่ใช่ คดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี ปกครอง พ.ศ. 2542 จึงไม่อาจรับคำฟ้องไว้พิจารณาได้

4.2.4 การบังคับคดีล้มละลาย

(1) คำร้องที่ 244/2556 คำสั่งที่ 659/2556

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า มาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด เนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างชั้นตอนโดยไม่จำเป็น หรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ (2)... (3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร... วรรคสอง บัญญัติว่า เรื่องดังต่อไปนี้ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง (1) การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร (2) การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ (3) คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชำนัญพิเศษอื่น ประกอบกับ มาตรา 19 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติว่า คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายของศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้ (2) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือลูกหนี้มีสิทธิที่จะได้รับจากผู้อื่น... และมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน บัญญัติว่า ถ้าบุคคลล้มละลาย เจ้าหนี้ หรือบุคคลใดได้รับความเสียหายโดยการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ บุคคลนั้นอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลา 14 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยนั้น ศาลมีอำนาจสั่งยืนตาม กลับหรือแก้ไข หรือสั่งประการใดตามที่เห็นสมควร คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 มีหนังสือแจ้งให้ธนาคารอายัดเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารของนาง ศ. เฉพาะส่วนที่ลูกหนี้ในคดีล้มละลายมีสิทธิได้รับ ห้ามมิให้จำหน่ายจ่ายโอนแก่ผู้ใด และขอให้นำส่งเงินต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เพื่อรวบรวมเข้ากองทรัพย์สินของลูกหนี้ เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นทายาทของนาง ศ.

และทนายท่อนได้รับความเสียหาย ผู้ฟ้องคดีจึงมีหนังสือถึงอธิบดีกรมบังคับคดี ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ให้ตรวจสอบและทบทวนคำสั่งอายัด แต่ไม่เป็นผล ผู้ฟ้องคดีจึงฟ้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ ระบุว่าคำสั่งอายัดดังกล่าวให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 แลลงข้อเท็จจริงเพื่อให้ศาลวินิจฉัยและให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 กำกับดูแลการปฏิบัติงานของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เมื่อพิจารณาคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีโดยตลอดแล้วเห็นว่า กรณีพิพาทสืบเนื่องจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ใช้อำนาจตามมาตรา 19 และมาตรา 22(2) พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในการเก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งตกได้แก่ ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้อาจมีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 มีหนังสือถึงผู้จัดการธนาคาร แจ้งอายัดเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารของบุคคลอื่นเฉพาะในส่วนที่ลูกหนี้อาจมีสิทธิได้รับนั้น เป็นการใช้สิทธิ เรียกร้องของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่จัดการทรัพย์สินแทนลูกหนี้ หนังสือของผู้ถูกฟ้องคดี ที่ 1 ดังกล่าวไม่ใช่คำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่อาจนำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) และ (3) แห่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งหากผู้ฟ้องคดีในฐานะ ทนายท่อนโดยธรรมของนาง ศ. ผู้มีชื่อในบัญชีเงินฝากดังกล่าวเห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ไม่มีสิทธิเรียกร้อง ดังกล่าวหรือตนเองได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ผู้ฟ้องคดีขอที่จะยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัย ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ตามมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยศาลที่มี เขตอำนาจในกรณีดังกล่าวนี้ได้แก่ ศาลล้มละลาย คดีนี้จึงไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคสอง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ศาลปกครองจึงไม่อาจรับคำฟ้องไว้พิจารณาได้ คำร้องอุทธรณ์คำสั่งของผู้ฟ้องคดีฟังไม่ขึ้น

(2) คำร้องที่ 579/2558 คำสั่งที่ 110/2559

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้ว เห็นว่า มาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณา พิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใด เนื่องจากการกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือ นอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอน โดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ (2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมาย กำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำ ละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจาก

การใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวซ้ำเกินสมควร (4) คดีพิพาทเกี่ยวกับ สัญญาทางปกครอง (5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดี ต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด (6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในอำนาจศาลปกครอง วรรคสอง บัญญัติว่า เรื่องดังต่อไปนี้ไม่อยู่ในอำนาจ ศาลปกครอง... (3) คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชำนาญพิเศษอื่น มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า คดีล้มละลาย หมายความว่า คดีตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลายและให้หมายความรวมถึงคดีแพ่ง ที่เกี่ยวพันกับคดีดังกล่าวด้วย และมาตรา 7 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติว่า ศาลล้มละลายมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลาย มาตรา 19 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติ ว่าคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายของศาล ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สิน ซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้หรือของผู้อื่นอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย มาตรา 22 แห่ง พระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติว่า เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้... (2) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น... และมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน บัญญัติว่า ถ้าบุคคลล้มละลาย เจ้าหนี้ หรือบุคคลใดได้รับความเสียหายโดยการกระทำหรือคำวินิจฉัยของ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ บุคคลนั้นอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบสี่วัน นับแต่วันที่ได้ทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยนั้น ศาลมีอำนาจสั่งยึดตาม กลับหรือแก้ไข หรือสั่ง ประการใดตามที่เหมาะสม

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นโจทก์และเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่ง ซึ่งศาลในคดีแพ่งดังกล่าวได้พิพากษาให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด พ. จำเลยที่ 1 กับพวก ร่วมกันชำระเงิน และโจทก์ได้ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดสิทธิเรียกร้องของห้างหุ้นส่วนจำกัด พ. จำเลยที่ 1 ที่มีต่อ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) โดยธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) คัดค้าน ศาลอุทธรณ์ มีคำพิพากษาให้ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ส่งเงินตามหนังสือแจ้งอายัดสิทธิเรียกร้องของ เจ้าพนักงานบังคับคดี ศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์ ต่อมาผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงาน บังคับคดี สำนักงานบังคับคดีกรุงเทพมหานคร เขตพื้นที่ 1 ในสังกัดของกรมบังคับคดี ผู้ถูกฟ้องคดี เพื่อขอรับเงินที่ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) นำมาวางชำระต่อผู้ฟ้องคดีตามคำพิพากษา แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งยกคำร้องขอรับเงินของผู้ฟ้องคดีโดยอาศัยเหตุที่เจ้าพนักงานบังคับคดี ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ได้มีหนังสือแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีส่งเงิน

เข้ากองทัพสิ้นในคดีล้มละลาย ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าเงินจำนวนดังกล่าวไม่ใช่เงินของจำเลยที่ 1 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงไม่มีสิทธิรวบรวมเข้ากองทัพสิ้นในคดีล้มละลาย การที่เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีกรุงเทพมหานคร เขตพื้นที่ 1 ของผู้ถูกฟ้องคดี ส่งเงินให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้น เป็นการกระทำประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย ผู้ถูกฟ้องคดีในฐานะหน่วยงานของรัฐผู้ดูแลรับผิดชอบจึงมีหน้าที่ต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองขอให้มีการพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีพร้อมด้วยดอกเบี้ย

มูลเหตุแห่งการฟ้องคดีนี้ตามที่ฟ้องผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างในคำฟ้อง สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีแพ่ง โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีได้นำส่งเงินอันเกิดจากสิทธิเรียกร้องของห้างหุ้นส่วนจำกัด พ. เข้ากองทัพสิ้นของห้างหุ้นส่วนจำกัด พ. ในคดีล้มละลายตามหนังสือแจ้งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่แจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีส่งเงินของห้างหุ้นส่วนจำกัด พ. เนื่องจากห้างหุ้นส่วนจำกัด พ. ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดในคดีล้มละลาย โดยผู้ฟ้องคดีเห็นว่าการดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่นำส่งเงินอันเกิดจากสิทธิเรียกร้องของห้างหุ้นส่วนจำกัด พ. เข้ากองทัพสิ้นของห้างหุ้นส่วนจำกัด พ. ในคดีล้มละลายตามหนังสือแจ้งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย จึงเป็นการฟ้องว่าการดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ใช้อำนาจในการเก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น เป็นการใช้อำนาจตามมาตรา 19 และมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ส่วนการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีดังกล่าวเป็นขั้นตอนตามกระบวนการบังคับคดีทางแพ่ง มิได้เป็นการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายหรือดำเนินกิจการทางปกครอง และหากผู้ฟ้องคดีเห็นว่าการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการนำส่งเงินอันเกิดจากสิทธิเรียกร้องของห้างหุ้นส่วนจำกัด พ. เข้ากองทัพสิ้นตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์พิทักษ์ทรัพย์แจ้ง ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย ผู้ฟ้องคดีชอบที่จะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลล้มละลายภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้ทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เมื่อคดีนี้ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง จึงไม่อาจรับคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีไว้พิจารณาได้ คำร้องอุทธรณ์คำสั่งของผู้ฟ้องคดีที่ว่าคดีนี้เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 การที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีไว้พิจารณาให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และให้คืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดให้แก่ผู้ฟ้องคดีนั้น ศาลปกครองสูงสุดเห็นพ้องด้วย

จากคดีในข้อ (1) – (2) เป็นการฟ้องคดีเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในเรื่องในการอายัดบัญชีในส่วนที่ลูกหนี้ในคดีล้มละลายมีสิทธิได้รับ และการอายัดสิทธิเรียกร้อง เพื่อรวบรวมเข้ากองทรัพย์สินของลูกหนี้ ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่า การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ใช้อำนาจในการเก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น เป็นการใช้อำนาจตามมาตรา 19 และมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่าได้รับความเดือดร้อนเสียหาย ผู้ฟ้องคดีขอที่ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 คดีจึงไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคสอง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ศาลปกครองจึงไม่อาจรับคำฟ้องไว้พิจารณาได้ ส่วนการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีดังกล่าวเป็นขั้นตอนตามกระบวนการบังคับคดีทางแพ่ง มิได้เป็นการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายหรือดำเนินกิจการทางปกครอง

4.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินกับคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลปกครอง ในคดีที่กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้ถูกร้องเรียนหรือผู้ถูกฟ้องคดี

จากการศึกษาเรื่องร้องเรียนของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่า

เรื่องร้องเรียนที่ถือว่าการบังคับคดีโดยตรง ได้แก่ การร้องเรียนว่าขายทอดตลาดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะเหตุผลเพราะไม่ส่งหมายแจ้งหรือหมายนัดขายทอดตลาด (เรื่องร้องเรียนที่ 2219/2556 เรื่องร้องเรียนที่ 605/2558) ไม่ได้รับแจ้งเรื่องการขายทอดตลาด (เรื่องร้องเรียนที่ 250/2561) การขายทอดตลาดต่ำกว่าราคาประเมิน (เรื่องร้องเรียนที่ 2395/2558) โฉนดที่ดินเป็นคนละฉบับ (เรื่องร้องเรียนที่ 528/2556) โฉนดที่ดินที่ขายทอดตลาดออกทับโฉนดที่ดินแปลงอื่น (เรื่องร้องเรียนที่ 1177/2559) ขายทอดตลาดล่าช้า (เรื่องร้องเรียนที่ 1086/2558) การร้องเรียนว่าได้รับความเดือดร้อนจากการขายทอดตลาด ไม่ว่าจะเหตุผลเพราะไม่สามารถบังคับคดีได้ (เรื่องร้องเรียนที่ 947/2557) ได้รับผลกระทบจากการบังคับคดีขับไล่บริวาร (เรื่องร้องเรียนที่ 696/2562) ได้รับความเสียหายจากการซื้อทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด (เรื่องร้องเรียนที่ 1910/2556) การร้องเรียนว่าขอให้ชะลอการบังคับคดี (เรื่องร้องเรียนที่ 258/2561) การร้องเรียนว่าการบังคับคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเหตุผลเพราะ งดการบังคับคดีโดยไม่มีอำนาจหรือไม่มีกฎหมายรองรับ (เรื่องร้องเรียนที่ 1055/2555) มีการยึดที่ดินเกิน 10 ปี (เรื่องร้องเรียนที่ 1912/2559)

การคิดเงินค้ำชำระไม่ถูกต้อง (เรื่องร้องเรียนที่ 1912/2555) เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ริบมัดจำเมื่อผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดผิดสัญญา (เรื่องร้องเรียนที่ 1055/2555)

เรื่องร้องเรียนที่เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ การร้องเรียนว่า อธิบดีกรมบังคับคดีไม่แจ้งผลการพิจารณา (เรื่องร้องเรียนที่ 539/2558) อธิบดีกรมบังคับคดีตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ล่าช้า (เรื่องร้องเรียนที่ 2953/2559 เรื่องร้องเรียนที่ 2954/2559) อธิบดีกรมบังคับคดีไม่แจ้งผลการตรวจสอบเรื่องร้องเรียน (เรื่องร้องเรียนที่ 321/2557) ขอให้เร่งรัดบังคับคดี (เรื่องร้องเรียนที่ 204/2554) เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ฟ้องคดี (เรื่องร้องเรียนที่ 867/2558)

จากการศึกษาคำสั่งของศาลปกครองดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่า เรื่องที่ศาลปกครองเห็นว่า เป็นกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะพิจารณาวินิจฉัย ได้แก่ คดีที่เกี่ยวกับการยึดทรัพย์สิน เช่น การออกประกาศยึดโฉนดที่ดินอันเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ฟ้องคดี โดยระบุในประกาศยึดทรัพย์สินว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของนาย น. (คำร้องที่ 105/2558) คดีเกี่ยวกับจำหน่ายทรัพย์สิน เช่น การฟ้องว่าการขายทอดตลาดไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำร้องที่ 6/2545, 131/2546, 816/2545, 858/2546, 895/2546, 952/2546, 679/2552, 800/2556, 614/2558 และ 655/2558) คดีเกี่ยวกับการขับไล่ รื้อถอน ขนย้าย เช่น การฟ้องว่าประกาศรื้อถอนออกโดยประชันชิด หรือไม่ทราบคำฟ้อง (คำร้องที่ 623/2545) ประกาศรื้อถอนไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำร้องที่ 707/2545) การรื้อถอนหรือออกหมายจับโดยมิชอบ (คำร้องที่ 292/2558, 948/2559 และ 1050/2559) คดีอยู่ระหว่างการฟ้องคดีอาญาต่อศาลฐานเบิกความเท็จ ซึ่งความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดีที่จะทำให้ผลของคดีแพ่งเปลี่ยนแปลงไป (คำร้องที่ 1384/2559) การบังคับคดีล้มละลาย เช่น การฟ้องคดีเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินเข้ากองทรัพย์สินของลูกหนี้ (คำร้องที่ 244/2556 และคำร้องที่ 579/2558)

ดังนั้น คดีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีทั้งหมดจะอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมทั้งสิ้น โดยเป็นการพิจารณากระบวนการบังคับคดีทั้งหมดในภาพรวม ไม่ได้มีการแบ่งแยกว่าเป็นเรื่องที่มีผลต่อการบังคับคดีโดยตรงหรือเป็นเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เหมือนดังเช่นการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน

บทที่ 5

วิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา

จากปัญหาการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ได้นำเสนอในบทที่ 4 แล้วนั้น ในบทนี้ผู้ศึกษาจะได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุอันเป็นที่มาของปัญหาดังกล่าว โดยจะนำคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งการที่ผู้ศึกษานำคำพิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื่องจากผู้ตรวจการแผ่นดินกับศาลปกครองมีอำนาจหน้าที่เหมือนกันในการตรวจสอบหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือนอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย (ปรียทิพย์ เทวกุล. 2562. หน้า 113) ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบ ขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริตหรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ (2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร...” ส่วนผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 มาตรา 22 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้... (2) แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่าผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้น”

จากการศึกษารวบรวมคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ วิเคราะห์เปรียบเทียบกับ คำ

พิพากษาและคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดแล้ว สามารถสรุปสาเหตุอันเป็นที่มาของปัญหาการวินิจฉัย เรื่องร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดิน กรณีร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ได้ 3 ประการ ดังนี้

5.1 การไม่กำหนดบทนิยามเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

นับตั้งแต่จัดตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน การดำเนินการสอบสวนเรื่องร้องเรียน มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่สอบสวนเพียงครั้งเดียวตามคำสั่งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่ 9/2543 ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2543 เรื่องการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน ประกอบคำสั่งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่ 28/2 543 ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2543 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน และได้มีการใช้คู่มือดังกล่าว เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สอบสวนตั้งแต่วันที่ 4 เมษายน 2545 เป็นต้นมาโดยในคู่มือ ดังกล่าวจะมีการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานสอบสวนเรื่องร้องเรียน ตั้งแต่การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานสารบรรณ การปฏิบัติงานในส่วนตรวจสอบเรื่องร้องเรียน การปฏิบัติงานของสวนสอบสวนเรื่องร้องเรียน แบบหนังสือต่าง ๆ ทั้งหนังสือภายในและภายนอก ที่เกี่ยวกับงานสอบสวนเรื่องร้องเรียน แต่ในคู่มือดังกล่าวยังไม่เคยมีการกำหนดบทนิยามในเรื่องที่จำเป็น เพื่อประกอบการดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ (ปริยทิพย์ เทวกุล. 2562. หน้า 114)

โดยในเรื่องที่เกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ก็เช่นเดียวกัน การพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับการใช้บทบัญญัติมาตรา 37 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 6 ห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่อง ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า มีลักษณะดังต่อไปนี้ไว้พิจารณา...(2) เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว...” บทบัญญัติดังกล่าวไม่มีการกำหนดบทนิยามหรือขอบเขตว่า เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว หรือการพิพากษาอรรถคดี หมายถึงกรณีใดบ้าง รวมทั้งไม่มีการกำหนดบทนิยามเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับ กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จึงทำให้เกิดปัญหาในการวินิจฉัยว่า เรื่องร้องเรียนดังกล่าวเป็นเรื่องการพิพากษาอรรถคดีหรือไม่ หรือเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดี อยู่ในศาลหรือที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้วหรือไม่ และทำให้เกิดปัญหาว่า การบังคับคดีแพ่งและการบังคับคดีล้มละลายถือว่าเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้วหรือไม่ และเกิดปัญหาว่ากรณีร้องเรียน กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ถือว่าเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้อง

เป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้วหรือไม่ ประกอบกับการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่สอบสวนแต่ละคน ซึ่งแต่ละคนจะมีประสบการณ์ มุมมองในเรื่องต่าง ๆ และดุลพินิจในการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนที่แตกต่างกัน จึงทำให้แนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไม่ได้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งในส่วนการพิจารณาของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนด้วยตนเอง และในส่วนการพิจารณาของสำนักสอบสวน ส่งผลให้การวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนดังกล่าวมีความคลาดเคลื่อน ไปจากหลักการที่ควรจะเป็น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การพิจารณาวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในชั้นการพิจารณาของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนมีการพิจารณาที่แตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่าสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนจะพิจารณาให้รับเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เกือบทุกเรื่อง มีเพียง 7 เรื่อง เท่านั้นไม่รับไว้พิจารณาตั้งแต่นั้น คือ

(1) เรื่องร้องเรียนที่ 2219/2556 ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี กรณีขายทอดตลาดโดยมิชอบจึงขอให้ศาลมีคำสั่งเพิก เมื่อผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาด จึงเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล ซึ่งมีลักษณะต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาต่อไปดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณาตามมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

กรณีนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้เพิกถอนการขายทอดตลาด ซึ่งประเด็นที่ยื่นต่อศาลเป็นประเด็นเดียวกับที่ได้ร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงชัดเจนว่าได้มีการนำประเด็นที่ร้องเรียนไปฟ้องต่อศาลแล้ว กรณีจึงเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าการขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดเป็นขั้นตอนของการบังคับคดีอื่นจะมีผลทำให้ถือว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว

(2) เรื่องร้องเรียนที่ 947/2557 กรณีได้รับความเดือดร้อนจากการบังคับคดีในการขายทอดตลาดทรัพย์ตามคำพิพากษาของศาล โดยผู้ร้องเรียนมีปัญหากรณีพิพาทระหว่างเอกชนด้วยกัน และศาลได้มีคำพิพากษาแล้วแต่ไม่สามารถบังคับคดีกับคู่กรณีได้ ผู้ร้องเรียนจึงร้องเรียนเพื่อให้ตรวจสอบ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าเรื่องร้องเรียนของผู้ร้องเรียนได้มีคำพิพากษาของศาลแล้วตามคำร้องเรียนจึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วตามมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 จึงไม่รับเรื่องร้องเรียนนี้ไว้พิจารณา

(3) เรื่องร้องเรียนที่ 696/2562 กรณีเจ้าพนักงานบังคับคดี ดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนตามคำพิพากษาศาลจังหวัดสมุทรปราการ ทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเดือดร้อน โดยผู้ร้องเรียนเป็นผู้เช่าบ้านซึ่งได้รับผลกระทบ จากการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลซึ่งพิพากษาให้ขับไล่จำเลยและบริวาร ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องร้องเรียนดังกล่าวศาลได้มีคำพิพากษาให้ขับไล่จำเลยและบริวารอพยพขนย้ายทรัพย์สินออกไปจากที่ดิน โดยคดีดังกล่าวศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ปัจจุบันอยู่ระหว่างการบังคับคดีตามคำพิพากษา เรื่องร้องเรียนในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งตามมาตรา 37 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงมีคำวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนนี้

กรณีตาม (2) เป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วแต่ผู้ร้องเรียนไม่สามารถบังคับคดีแก่คู่กรณีได้ การนำเรื่องดังกล่าวมาร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงได้มีการวินิจฉัยว่าเป็นเรื่องที่ได้มีคำพิพากษาของศาลแล้ว ส่วนกรณีตาม (3) เป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาให้ขับไล่จำเลยและบริวาร กรณีทั้งสองนี้มีความแตกต่างจากเรื่องร้องเรียนที่ 2219/2556 กล่าวคือ เรื่องร้องเรียน 2219/2556 ประเด็นที่ยื่นต่อศาลเป็นประเด็นเดียวกับที่ได้ร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงมีความชัดเจนว่า ได้มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล แต่เรื่องร้องเรียนตาม (2) และ (3) นี้แม้ว่าจะไม่รับเรื่องไว้พิจารณา โดยอาศัยบทบัญญัติมาตราเดียวกับเรื่องร้องเรียนที่ 2219/2556 ก็ตาม แต่ผู้ศึกษาเห็นว่าเรื่องร้องเรียนทั้งสองเรื่องควรแสดงเหตุผลในการพิจารณาวินิจฉัยให้ชัดเจน ดังตัวอย่างเรื่องร้องเรียนในข้อ (4)

(4) เรื่องร้องเรียนที่ 250/2561 กรณีร้องเรียนว่าสำนักงานบังคับคดีจังหวัดดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนโดยมิชอบ เนื่องจากผู้ร้องเรียนไม่ทราบมาก่อนว่าจะมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของตน ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า การบังคับคดีนั้นเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ศาล มีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งห้ามผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเห็นควรไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

(5) เรื่องร้องเรียนที่ 539/2558 ขอให้ตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่เป็นธรรมของอธิบดีกรมบังคับคดี กรณีการไม่แจ้งผลการพิจารณาการขอคืนเงินในคดีล้มละลายให้ผู้ร้องเรียนทราบ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่ากรมบังคับคดีได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเรื่องร้องเรียนดังกล่าวและได้แจ้งผลการพิจารณาให้กับผู้ร้องเรียนในฐานะเป็นผู้รับมอบอำนาจจากผู้เสียหายแล้ว จึงถือได้ว่าผู้เสียหายซึ่งได้มอบอำนาจให้ผู้ร้องเรียนทราบผลการพิจารณาแล้วเช่นเดียวกัน กรณีจึงเป็นเรื่องที่มีได้เป็นไปตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 จึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนี้ ตามมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

กรณีนี้เป็นกรณีที่กล่าวอ้างว่าอธิบดีกรมบังคับคดีไม่แจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ร้องเรียนทราบ เมื่อได้มีการตรวจสอบและแจ้งผลให้ผู้ร้องเรียนทราบแล้ว กรณีจึงไม่ปรากฏว่ามี การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณา เรื่องร้องเรียนนี้มีข้อสังเกตว่า การร้องเรียนว่า กรมบังคับคดีไม่แจ้งผลการพิจารณาการขอคืนเงินในคดีล้มละลายให้ผู้ร้องเรียนทราบ เป็นขั้นตอนการ บังคับคดีล้มละลายที่จะมีผลให้เรื่องร้องเรียนดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือเรื่องที่ศาลคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว อันจะทำให้ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่มี อำนาจรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาหรือไม่ แต่หากจะพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่ง เป็นเรื่องการขอให้ กรมบังคับคดีซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามหน้าที่ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ผู้ร้องเรียนทราบ เมื่อกรมบังคับคดีไม่ปฏิบัติทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเสียหาย ผู้ร้องเรียนจึงสามารถร้องเรียนต่อ ผู้ตรวจการแผ่นดิน และเมื่อตรวจสอบพบว่ากรมบังคับคดีได้ปฏิบัติตามคำร้องขอของผู้ร้องเรียนแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยว่า ไม่ปรากฏว่ามี การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่ และอำนาจตามกฎหมายหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่

(6) เรื่องร้องเรียนที่ 258/2561 ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินช่วยเหลือกรณีผู้ร้องเรียน ถูกดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษา โดยผู้ร้องเรียนต้องการให้ชะลอการดำเนินการบังคับคดีตาม คำพิพากษาดังกล่าว ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า การขอให้ชะลอดำเนินการบังคับคดีตาม คำพิพากษาดังกล่าวมิใช่เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับกรณีที่มีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือ ความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจ ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เรื่องร้องเรียนดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามเงื่อนไข แห่งการร้องเรียนตามมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ดังนั้น จึงเป็นเรื่องร้องเรียนที่ไม่อยู่ในหน้าที่อำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ตรวจการ แผ่นดินจึงไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

กรณีนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า การขอให้ชะลอการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษา หากจะ มองในแง่การได้รับผลกระทบ ผู้ร้องเรียนย่อมเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับคดีซึ่งเกิดจากการ ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี การที่ไม่รับเรื่องดังกล่าวโดยเห็นว่ามีใช่เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับ กรณีที่มีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือ ปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจ ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ ศึกษาจึงไม่เห็นด้วย แต่เห็นว่าการขอให้ชะลอการบังคับคดีเป็นเรื่องการร้องขอที่เกี่ยวข้องกับ

การบังคับคดีซึ่งเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว จึงเป็นเรื่องที่ศาล มีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งห้ามผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเห็นควรไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา ตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

(7) เรื่องร้องเรียนที่ 318/2563 กรณีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดอายุัดเงินในบัญชีของผู้ร้องเรียนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากผู้ร้องเรียนได้รับพระราชทานอภัยโทษ เมื่อเดือน พฤษภาคม 2562 และได้รับทราบจากฝ่ายทะเบียนว่าในพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้โทษกักขังได้หมดไปแล้ว ผู้ร้องเรียนจึงมีความเห็นว่า โทษปรับในคดีสมควรที่จะสิ้นสุดลงด้วย การที่ศาลจังหวัด ดำเนินการอายุัดเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้ร้องเรียนจึงเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีการร้องเรียนดังกล่าวศาลจังหวัดชลบุรีได้มีคำพิพากษา ลงโทษจำคุกผู้ร้องเรียน 25 ปี และปรับ 500,000 บาท พร้อมทั้งได้ออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงาน บังคับคดีจัดการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา (ผู้ร้องเรียน) แล้ว ทั้งนี้ แม้ผู้ร้องเรียน จะได้รับการอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2562 มาตรา 5 บทบัญญัติของ กฎหมายดังกล่าวเป็นการพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษเด็ดขาดในกรณีที่ยังไม่ได้รับโทษกักขัง แทนโทษจำคุกหรือยังไม่ได้ถูกกักขังแทนค่าปรับให้ได้รับการปล่อยตัวไป โดยไม่ต้องรับโทษเท่านั้น แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงการยึดทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อนำมาขายทอดตลาดชำระค่าปรับด้วย การยึดทรัพย์สิน เพื่อบังคับเป็นค่าปรับจึงไม่ได้รับการพระราชทานอภัยโทษไป แต่อย่างใด ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8586/2561 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18280/2557 เรื่องร้องเรียนนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งตามมาตรา 37 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มี ลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณา อาศัยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนในเรื่องดังกล่าวนี้ ไว้พิจารณา ตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการ แผ่นดิน พ.ศ. 2560

กรณีนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการร้องเรียนการบังคับคดีโดยการอายุัดเงินในบัญชีเงินฝาก ธนาคารของผู้ร้องเรียนไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไป ตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ศาล มีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งห้ามผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา ผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงเห็นควรไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

จากการศึกษาพบว่า ในการพิจารณาไม่รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในชั้นของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน ส่วนใหญ่จะรับเรื่องไว้พิจารณาแสวงหาข้อเท็จจริง เนื่องจากความไม่ชัดเจนของคำร้องเรียนว่าเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว หรือไม่ หรืออาจจะเป็นเพราะต้องการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ร้องเรียน ส่วนกรณีที่ไม่รับเรื่องไว้พิจารณานั้น พบว่าแม้จะเป็นการไม่รับโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเดียวกัน แต่เหตุผลในการวินิจฉัยยังมีความแตกต่างกันไปตามดุลพินิจของเจ้าหน้าที่แต่ละคน โดยผู้ศึกษาเห็นว่า เรื่องที่หากมีการวินิจฉัยแล้วจะส่งผลกระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง เช่น ร้องเรียนว่าการขายทอดตลาดไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขอให้ชะลอการบังคับคดี ถือว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว แต่หากเป็นการขอให้หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปฏิบัติการบางอย่างที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง เช่น การขอเอกสาร การขอให้แจ้งผลการตรวจสอบ กรณีเหล่านี้จะต้องพิจารณาว่าหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจ หรือละเลย ไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือไม่

เมื่อสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนได้เสนอความเห็นให้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เข้ามาพิจารณาแล้ว ในชั้นการพิจารณาของสำนักสอบสวนยังพบว่าการพิจารณาวินิจฉัยที่แตกต่างกันไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) เรื่องร้องเรียนที่ 17/2553 กรณีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดขายทอดตลาดบ้านและที่ดินโดยไม่เป็นธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โดยที่ปัจจุบันได้มีการนำเรื่องดังกล่าวไปฟ้องคดีต่อศาล และศาลได้มีคำพิพากษาแล้วตามคดีหมายเลขแดงที่ 80/2543 เรื่องร้องเรียนดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว ซึ่งมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงไม่สามารถรับเรื่องร้องเรียนของผู้ร้องไว้พิจารณาต่อไปได้

(2) เรื่องร้องเรียนที่ 2395/2558 ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีจังหวัด กรณีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์ตามโฉนดที่ดินต่ำกว่าราคาประเมินเกินสมควร ทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเดือดร้อนเสียหายอย่างไม่เป็นธรรม เรื่องร้องเรียนนี้ผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์พิพาทของเจ้าพนักงานบังคับคดี ศาลได้พิจารณายกคำร้องผู้ร้องเรียนได้อุทธรณ์คำสั่งต่อศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ได้มีคำสั่งให้จำหน่ายคดี ทั้งนี้มาตรา 309 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2542 วรรคท้าย

บัญญัติว่า คำสั่งของศาลตามวรรคสองให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด เรื่องร้องเรียนนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติห้ามผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา

(3) เรื่องร้องเรียนที่ 1177/2559 ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายของสำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครสวรรค์ กรณีขายทอดตลาดโดยไม่มีที่ดิน ทำให้มารดาของผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นผู้ซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดได้รับความเสียหาย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดอุทัยธานีขายทอดตลาดที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ ทำให้มารดาของผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นผู้ซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดได้รับความเสียหายนั้น ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า สำนักงานบังคับคดีจังหวัดอุทัยธานีได้บังคับคดีแทนสำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครสวรรค์ โดยการขายทอดตลาด น.ส. 3 ก พิพาท ซึ่งเป็นวัตถุแห่งคดี และเมื่อการบังคับคดีแล้วเสร็จ สำนักงานบังคับคดีจังหวัดอุทัยธานีจึงได้นำส่งเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดไปยังสำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครสวรรค์เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง แต่สำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครสวรรค์ยังไม่ได้นำส่งเงินแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเนื่องจากมีกรณีเรื่องร้องเรียนว่า น.ส. 3 ก พิพาท น่าจะออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ หากมีการเพิกถอน น.ส. 3 ก พิพาท นาง ส. ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดจึงจะสามารถยื่นคำร้องต่อศาลในคดีแพ่งขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดและคืนเงินแก่ผู้ซื้อต่อไปได้จากข้อเท็จจริงดังกล่าวยังไม่อาจรับฟังได้ว่าสำนักงานที่ดินจังหวัดอุทัยธานีและสำนักงานบังคับคดีจังหวัดอุทัยธานีไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ร้องเรียนและนาง ส. ตามมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ดังนั้นผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเห็นควรวินิจฉัยยุติเรื่องร้องเรียนดังกล่าว อนึ่ง การที่กรมที่ดินยังไม่ได้รับรายงานผลการสอบสวนทำให้ไม่สามารถพิจารณาเพิกถอน น.ส. 3 ก พิพาทได้ และส่งผลให้นาง ส. มารดาของผู้ร้องเรียนซึ่งเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดได้รับความเดือดร้อนจากการที่ไม่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลในคดีแพ่งขอเพิกถอนการขายทอดตลาดได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขความเดือดร้อนให้กับผู้ร้องเรียนและนาง ส. ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงสมควรมีข้อสังเกตให้กรมที่ดินเร่งรัดให้คณะกรรมการสอบสวนเร่งรายงานผลการสอบสวนเพิ่มเติม และขอให้กรมที่ดินพิจารณาเรื่องดังกล่าวให้แล้วเสร็จโดยเร็ว และเมื่อกรมที่ดินดำเนินการแล้วเสร็จให้แจ้งผลการดำเนินการให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน กรมบังคับคดีและผู้ร้องเรียนทราบต่อไปด้วย

จากตัวอย่างเรื่องร้องเรียนทั้ง 3 เรื่องข้างต้น เป็นกรณีการร้องเรียนเกี่ยวกับการขายทอดตลาดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องขั้นตอนการบังคับคดีโดยตรง จึงถือว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ดังนั้น

จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว โดยเรื่องร้องเรียนที่ 17/2553 และ 2395/2558 ก็ได้วินิจฉัยไปในแนวทางนี้ แต่เรื่องร้องเรียนที่ 1177/2559 ได้มีการพิจารณา ก้าวล่วงเข้าไปถึงเนื้อหาแห่งการร้องเรียนและวินิจฉัยว่าจากข้อเท็จจริงดังกล่าวยังไม่อาจรับฟังได้ว่า หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมตามมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ดังนั้นผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเห็นควรวินิจฉัยสั่งยุติเรื่อง ร้องเรียนดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีเรื่องร้องเรียนที่ได้มีการพิจารณาที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อาทิเช่น

(1) เรื่องร้องเรียนที่ 1055/2555 ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กรมบังคับคดี กรณีงดการบังคับคดี โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ไม่ดำเนินการริบมัดจำ ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณา แล้วเห็นว่า เรื่องร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีลักษณะ เป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาตัดสินหรือมีคำสั่งเสร็จ ซึ่งตาม มาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติว่าเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว ไม่ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา

(2) เรื่องร้องเรียนที่ 1912/2559 กรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดี ตามคำพิพากษาศาลโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดที่ดินโฉนดของ ผู้ร้องเรียนทั้งที่พ้นกำหนดระยะเวลา 10 ปี และเจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาที่ดินดังกล่าว ต่ำกว่าราคาตลาดอย่างมาก อีกทั้งต้นเงินที่ค้างชำระตามคำพิพากษาจำนวน 104,693.04 บาท ที่ปรากฏในหมายบังคับคดี ยังเป็นจำนวนที่ไม่ถูกต้อง กรณีมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าเจ้าพนักงาน บังคับคดีดำเนินการบังคับคดี เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาบังคับคดี ตามมาตรา 271 (ปัจจุบัน มาตรา 274) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือไม่ จากการตรวจสอบพบว่าเป็นการ บังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลา 10 ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ส่วนประเด็นที่ว่า เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีเกินหนี้ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 284 (ปัจจุบัน มาตรา 300) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือไม่นั้น พบว่า การยึดของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่ใช่ การยึดเกินหนี้ การยึดของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว ส่วนประเด็นที่ว่าเจ้าพนักงาน บังคับคดีคิดดอกเบี้ยตามคำพิพากษาเกิน 5 ปี ได้หรือไม่นั้น พบว่า ดอกเบี้ยดังกล่าวเป็นดอกเบี้ยตามคำ พิพากษา มิใช่ดอกเบี้ยค้างชำระจึงไม่อยู่ในบังคับอายุความ 5 ปีตามมาตรา 193/27 หรือ มาตรา 193/33 (1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวยังไม่อาจรับฟังได้ว่า กรมบังคับคดี และเจ้าพนักงาน บังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดขอนแก่น ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ร้องเรียนตามมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

จากตัวอย่างเรื่องร้องเรียนทั้ง 2 เรื่องข้างต้น เป็นกรณีการร้องเรียนว่าการบังคับคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องวิธีการและขั้นตอนการบังคับคดีโดยตรง จึงถือว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว โดยเรื่องร้องเรียนที่ 1055/2555 ได้วินิจฉัยไปในแนวทางนี้ แต่เรื่องร้องเรียนที่ 1912/2559 ได้มีการพิจารณาก้าวล่วงเข้าไปถึงเนื้อหาแห่งการร้องเรียนและวินิจฉัยว่าจากข้อเท็จจริงดังกล่าวยังไม่อาจรับฟังได้ว่าหน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมตามมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ดังนั้นผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเห็นควรวินิจฉัยสั่งยุติเรื่องร้องเรียนดังกล่าว

ส่วนในเรื่องของการบังคับคดีล้มละลายก็เกิดปัญหาการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนที่แตกต่างกันเหมือนการบังคับคดีแพ่งเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) เรื่องร้องเรียนที่ 1508/2558 ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กรณีดำเนินการขายทอดตลาดที่ดินโฉนดเลขที่ 19676 ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีเนื้อที่ทับซ้อนที่ดินของอุทยานแห่งชาติสิรินาถ โดยมีชอบด้วยกฎหมาย ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวเป็นการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลล้มละลายกลาง กรณีการร้องเรียนในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา

(2) เรื่องร้องเรียนที่ 1515/2559 ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของอธิบดีกรมบังคับคดีในกรณีที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ กรณีมีหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในลักษณะที่เป็นการบิดเบือนประเด็นแห่งการร้องเรียนของผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นำหนังสือแจ้งคำสั่งศาลล้มละลายกลางมาปฏิบัติตามโดยไม่มีต้นฉบับหรือสำเนาคำสั่งศาล ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ปราบกฏข้อเท็จจริงจากการสอบสวนว่าศาลล้มละลายกลางได้แจ้งคำสั่งศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบเป็นหนังสือพร้อมแนบสำเนาคำขอรับชำระหนี้ที่ศาลที่ได้ลงนามในคำสั่งแล้ว ส่วนต้นฉบับคำขอรับชำระหนี้ ศาลล้มละลายกลางรวบรวมไว้ในสำนวนของศาล และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งศาลดังกล่าวก็จะออกหมายแจ้งคำสั่งศาลให้คู่ความทราบโดยทางไปรษณีย์ตอบรับหรือโดยพนักงาน เเดินหมาย แล้วแต่

กรณี หากผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีได้ไปขอคัดถ่ายคำสั่งที่ศาลล้มละลายกลางและแจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบด้วยตนเอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะได้ออกหมายแจ้งคำสั่งศาล ทั้งนี้ การแจ้งคำสั่งศาลดังกล่าวเพื่อให้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบว่า ศาลมีคำสั่งและเหตุผลเช่นใดและ หากคู่ความไม่เห็นด้วย ก็มีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งศาลดังกล่าวได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งในคดีนี้ลูกหนี้ที่ 2 ได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลในวันที่ 11 ตุลาคม 2554 ส่วนลูกหนี้ที่ 1 และธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เจ้าหนี้รายที่ 1 มิได้อุทธรณ์คำสั่งศาลแต่อย่างใด โดยศาลฎีกาได้มีคำพิพากษายืนตามศาลล้มละลายกลาง กรณีการร้องเรียนนี้จึงมีประเด็นการร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ.2552 บัญญัติห้ามมิให้รับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา

จากตัวอย่างทั้งสองเรื่องดังกล่าวข้างต้นเป็นกรณีขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และกรมบังคับคดี โดยเรื่องร้องเรียนที่ 1508/2558 ได้วินิจฉัยว่า กรณีการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวเป็นการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของ ศาลล้มละลายกลาง กรณีการร้องเรียนในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ส่วนเรื่องร้องเรียนที่ 1515/2559 ได้วินิจฉัยว่ากรณีการร้องเรียนนี้จึงมีประเด็นการร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว อันเป็นการวินิจฉัยไปในแนวทางเดียวกัน

ส่วนเรื่องร้องเรียนต่อไปนี้มีกรณีวินิจฉัยที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ

(1) เรื่องร้องเรียนที่ 867/2558 ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งไม่ดำเนินการฟ้องกรมบังคับคดีและธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) กรณีผิดสัญญาประนีประนอมยอมความ แทนผู้ร้องเรียนโดยมิชอบ ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า ปราบกฏข้อเท็จจริง จากคำร้องเรียนว่า กรมบังคับคดีพิจารณาเห็นว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้นำกรณีการฟ้องร้องธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และกรมบังคับคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลายเสนอต่อที่ประชุมเจ้าหนี้เพื่อพิจารณา ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 145 (4) ซึ่งบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะกระทำการฟ้องหรือถอนฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินในคดีล้มละลายหรือฟ้องหรือถอนฟ้องคดีล้มละลายได้ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้ โดยที่ประชุมเจ้าหนี้มีความเห็นว่า ไม่ควรฟ้องธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และกรมบังคับคดี กรณีดังกล่าวจึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาตามมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

(2) เรื่องร้องเรียนที่ 879/2559 ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กองบังคับคดีล้มละลาย 5 กรมบังคับคดี กรณีดำเนินการอายัดจัดแบ่ง และให้ส่งมอบเงินในบัญชีเงินฝากอันเป็นทรัพย์มรดกของนาง ศ. มารดาของผู้ร้องเรียน เนื่องจากมีทายาทโดยธรรมผู้หนึ่งถูกพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย ทำให้ทายาทคนอื่น ๆ ได้รับการจัดสรรมรดกล่าช้า ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า คำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ให้อายัดทรัพย์มรดกของนาง ศ. (ผู้ตาย) เป็นการอายัดเฉพาะในส่วนของนาย ว. ที่เป็นบุคคลล้มละลาย แต่ในส่วนทรัพย์มรดกที่ยังไม่สามารถแบ่งแยกเป็นสัดส่วนระหว่างทายาทได้ชัดเจนและเจ้ามรดกก็ไม่ได้ทำพินัยกรรมแบ่งทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทรายหนึ่งรายใดไว้เฉพาะ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงต้องทำการอายัดทรัพย์มรดกดังกล่าวไว้ก่อนทั้งหมด ซึ่งหากมีการแบ่งทรัพย์มรดกระหว่างทายาทเสร็จสิ้นแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะได้รับรวบรวมทรัพย์มรดกเฉพาะส่วนที่นาย ว. มีสิทธิได้รับเข้ากองทรัพย์สินของนาย ว. ต่อไป กรณีจึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กองบังคับคดีล้มละลาย 5 กรมบังคับคดี ผู้ถูกร้องเรียนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เรื่องร้องเรียนนี้จึงมิได้เป็นไปตามความในมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนี้ตามมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว อนึ่ง กรณีตามเรื่องร้องเรียนปัญหาเกิดจากการแบ่งทรัพย์มรดกของผู้ตายระหว่างทายาทที่ยังไม่เสร็จสิ้น ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการแบ่งปันทรัพย์มรดกเป็นอำนาจของผู้จัดการมรดกที่ศาลมีคำสั่งตั้ง ผู้ร้องเรียนอาจประสานขอให้ผู้จัดการมรดกจัดการแบ่งปันทรัพย์มรดกระหว่างทายาทให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เพื่อให้ผู้ร้องเรียนจะได้รับทรัพย์มรดกในส่วนของผู้ร้องเรียนต่อไป

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นทั้งสองเรื่อง เป็นการขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เช่นเดียวกัน แต่ทั้งสองเรื่องนี้ได้มีการพิจารณาก้าวล่วงเข้าไปถึงเนื้อหาแห่งการร้องเรียนและวินิจฉัยว่าจากข้อเท็จจริงดังกล่าวยังไม่อาจรับฟังได้ว่าหน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมตามมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ดังนั้นผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเห็นควรวินิจฉัยสั่งยุติเรื่องร้องเรียนดังกล่าว

หากพิจารณาถึงคำสั่งและคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดในคดีที่กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นผู้ถูกฟ้องคดี จะพบว่า คดีที่ผู้ฟ้องคดีฟ้องกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะอยู่ในประเภทคดีแพ่งและกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ซึ่งพบว่า มีผู้ฟ้องคดีจำนวนมากยื่นฟ้องกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลปกครอง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีแพ่งและการบังคับคดีล้มละลาย อันมีลักษณะเดียวกับการยื่นเรื่องร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เช่น

การฟ้องคดีเกี่ยวกับการยึดทรัพย์สิน คดีเกี่ยวกับการจำหน่ายทรัพย์สิน คดีเกี่ยวกับการขับไล่ รื้อถอน
ขนย้าย การบังคับคดีล้มละลาย เป็นต้น

ซึ่งหากพิจารณาถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น จะพบว่า ศาลปกครองได้มีบทบัญญัติแห่ง
กฎหมายที่กำหนดขอบเขตคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง
และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 ซึ่งบัญญัติว่า “ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณา
พิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการ
โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำ
โดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบ
ขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต
หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างชั้นตอนโดยไม่จำเป็น
หรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลย
ต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงาน
ทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง
หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่
ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดี
ต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

(6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง

เรื่องดังต่อไปนี้ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง

(1) การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

(2) การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ
ฝ่ายตุลาการ

(3) คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร
ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษอื่น”

จากการศึกษาพบว่าคดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง อาจแบ่งได้เป็น 2
ประเภท ดังต่อไปนี้ คือ คดีพิพาทที่ไม่ได้เกิดจากการใช้อำนาจปกครอง ได้แก่ การกระทำทางนิติบัญญัติ
การกระทำทางตุลาการ การกระทำทางรัฐบาล คดีพิพาททางแพ่ง และคดีอาญา ส่วนคดีพิพาท

อีกประเภทหนึ่งคือคดีพิพาทที่เกิดจากการใช้อำนาจปกครองแต่มีลักษณะพิเศษ ได้แก่ ข้อยกเว้นตามมาตรา 9 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้คดีปกครองบางประเภทไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ซึ่งได้แก่ การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลล้มละลาย อันเป็นศาลชั้นต้นในระบบศาลยุติธรรมที่มีเขตอำนาจเหนือคดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ นอกจากนี้ยังมีข้อยกเว้นตามกฎหมายเฉพาะ ได้แก่ รัฐธรรมนูญ พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 และข้อยกเว้นตามหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งหลักกฎหมายทั่วไปที่ศาลปกครองนำมาวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ได้แก่ คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง คดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินกิจการขององค์การทางศาสนา คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในที่ดิน

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นจะพบว่า คดีที่อยู่ในอำนาจศาลล้มละลายเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (3) ซึ่งคดีเรื่องใดที่จะอยู่ในอำนาจของศาลล้มละลายจะต้องพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 7 ซึ่งบัญญัติว่าศาลล้มละลายมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลาย ส่วนคดีล้มละลาย หมายถึง คดีตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีดังกล่าว ส่วนคดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งเป็นขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตามคำสั่งของศาลยุติธรรมและการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิของบุคคลในทางแพ่ง ดังนั้น หากมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียขอที่จะโต้แย้งคัดค้านต่อศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีหลัก อันเป็นที่มาของข้อโต้แย้งดังกล่าว (คำวินิจฉัยชี้ขาดที่ 56/2557 ที่ 18/2558 และที่ 89/2559)

จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ของศาลปกครองที่กำหนดเรื่องคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองและคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง กรณีการบังคับคดีล้มละลายจะค่อนข้างชัดเจนว่าการบังคับคดีแพ่ง เนื่องจากบัญญัติไว้ชัดเจนในมาตรา 9 วรรคสอง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แต่เรื่องการบังคับคดีแพ่งนั้นมิได้บัญญัติไว้ชัดเจนแต่ถือว่าเป็นข้อยกเว้นตามหลักกฎหมายทั่วไปที่เห็นว่าการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง

ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองแต่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมซึ่งมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวไว้โดยเฉพาะแล้ว แม้ว่าศาลปกครองจะได้มีการวางหลักเกณฑ์คดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง ประกอบกับมีคำวินิจฉัยชี้ขาดในส่วนคดีพิพาทเกี่ยวกับการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งว่าเป็นขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตามคำสั่งของศาลยุติธรรมและการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิของบุคคลในทางแพ่ง ดังนั้น หากมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียชอบที่จะโต้แย้งคัดค้านต่อศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีหลักอันเป็นที่มาของข้อโต้แย้งดังกล่าวก็ตาม แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมายังมีผู้นำคดีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองมายื่นฟ้องต่อศาลปกครองเป็นจำนวนมาก ศาลปกครองจึงไม่อาจรับคดีดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษาได้

หากพิจารณาคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดจะพบว่ามีกรณีเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่งและการบังคับคดีล้มละลายมาฟ้องต่อศาลปกครองจำนวนมาก ทั้งเรื่องการยึดทรัพย์ การจำหน่ายทรัพย์สิน การฟ้องคดีขับไล่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. แม้ว่ากรมบังคับคดีจะเป็นหน่วยงานทางปกครองและเจ้าพนักงานบังคับคดีจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ก็ตาม แต่โดยที่ข้อพิพาทในคดีนี้เป็นการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในสังกัดของกรมบังคับคดี อันเป็นการดำเนินการในขั้นตอนการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีออกประกาศยึดทรัพย์จำเลยในคดีดังกล่าวจึงเป็นการใช้อำนาจเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลแพ่ง ซึ่งหากผู้ฟ้องคดีเห็นว่าทรัพย์สินที่ถูกยึดตามประกาศดังกล่าวนี้มีใช่เป็นของนาย น. ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่เป็นของผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีย่อมมีสิทธิร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สินนั้นได้ตามมาตรา 288 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คดีนี้จึงมิใช่คดีปกครองที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 (คำสั่งที่ 495/2558)

2. ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดไม่ถูกต้องตามระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับวิธีการขายทอดตลาด เหตุแห่งการฟ้องคดีนี้สืบเนื่องมาจากการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งกระบวนการดำเนินการบังคับคดีแพ่งเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้โดยละเอียดอยู่แล้ว หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่ามีการกระทำใดที่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการขายทอดตลาด ผู้ฟ้องคดีย่อมที่จะร้องคัดค้านต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้มีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขการบังคับคดีได้ คำฟ้องนี้จึงไม่เข้าลักษณะเป็นคดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 (คำสั่งที่ 127/2545)

3. การฟ้องว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 309 ทวิ ประกอบกับมาตรา 296 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ว่า หากผู้ถูกฟ้องคดีเห็นว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี อันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีดังกล่าวนั้น พิจารณาสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขกระบวนการบังคับคดีทั้งปวง หรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควร คำฟ้องเรื่องนี้จึงเป็นการฟ้องเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมที่จะแก้ไขเยียวยาทุกข์ให้แก่ผู้ฟ้องคดีได้โดยตรงอยู่แล้ว มิใช่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ศาลปกครองสูงสุดจึงมีคำสั่งยืนตามคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา (คำสั่งที่ 284/2546)

4. การกระทำของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นขั้นตอนของกระบวนการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิใช่เป็นการกระทำทางปกครอง แต่ถือเป็นกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง การที่ผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อที่จะได้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติในโอกาสต่อไป จึงเป็นคดีที่ศาลปกครองไม่มีอำนาจที่จะรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งได้ (คำสั่งที่ 314/2546)

5. ผู้ฟ้องคดีถูกยึดที่ดินออกขายทอดตลาดตามคำพิพากษาของศาล แต่การประกาศขายทอดตลาดดังกล่าวมิได้แจ้งให้ผู้ฟ้องคดีทราบแต่ประการใด การกระทำดังกล่าวของผู้ถูกฟ้องคดีจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีเรื่องขายทอดตลาดที่ดินของผู้ฟ้องคดี ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่า เหตุแห่งการฟ้องคดีนี้สืบเนื่องมาจากการดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งกระบวนการดำเนินการบังคับคดีเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้เป็นการเฉพาะแล้ว หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่ามีการกระทำใดที่เป็น การปฏิบัติไม่ชอบด้วยกฎหมายระเบียบข้อบังคับหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการขายทอดตลาดดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีก็ชอบที่จะร้องคัดค้านการกระทำของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้มีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงการบังคับคดีได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 296 คำฟ้องของผู้ฟ้องคดีเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม จึงไม่เข้าลักษณะเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับคดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 (คำสั่งที่ 124/2547)

6. ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลแพ่งได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีทั้ง 4 ซึ่งเป็นหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ฟ้องคดี ซึ่งเป็นที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างในราคาต่ำเกินสมควร อันเป็นการขายโดยไม่สุจริตและไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่า คำฟ้องในคดีนี้เป็นการฟ้องที่กล่าวอ้างว่าการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีของศาลแพ่งดำเนินการบังคับคดีโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมที่จะแก้ไขเยียวยาทุกข์ให้แก่ผู้ฟ้องคดีโดยตรง แม้ผู้ที่กระทำการจะเป็นหน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ตาม แต่การกระทำดังกล่าวนั้นเป็นการกระทำที่สืบเนื่องมาจากการบังคับคดีของศาลยุติธรรม จึงมีข้อคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 สำหรับประกาศกรมบังคับคดีเรื่องนโยบายการขายทอดตลาดทรัพย์สินของกรมบังคับคดี ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2544 นั้น เห็นว่า ประกาศดังกล่าวเป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลยุติธรรม หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่า การนำประกาศดังกล่าวมาใช้ในการบังคับคดีเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็ชอบที่จะร้องขอให้ศาลยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยเช่นกัน การที่ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา ศาลปกครองสูงสุดเห็นพ้องด้วย (คำสั่งที่ 449/2547)

7. มูลเหตุแห่งการฟ้องคดีนี้จึงสืบเนื่องมาจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีจัดมหกรรมขายทอดตลาดบ้านและที่ดินกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นการดำเนินการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล อันเป็นขั้นตอนและกระบวนการในทางแพ่งที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ อีกทั้งการที่เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีคิดคำนวณดอกเบี้ยผิดพลาดทำให้จำนวนหนี้ของผู้ฟ้องคดีสูงกว่าความเป็นจริงเป็นเหตุให้ผู้ถูกศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ทั่วไป มิได้เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายอันจะเป็นคดีปกครองที่ศาลปกครองจะพิจารณาพิพากษาได้ ดังนั้นเมื่อผู้ฟ้องคดีเห็นว่าการดำเนินการบังคับคดีและการคิดคำนวณดอกเบี้ยของผู้ถูกฟ้องคดีไม่ชอบด้วยกฎหมายกรณีจึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับกระบวนการบังคับคดีเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรม ผู้ฟ้องคดีก็ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรมซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งเกี่ยวกับการบังคับคดีนั้นได้ตามมาตรา 296 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งคดีนี้จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะพิจารณาพิพากษาได้ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 (คำสั่งที่ 15/2553)

8. มาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด เนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริตหรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ (2)... (3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร...วรรคสอง บัญญัติว่า เรื่องดังต่อไปนี้ ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง (1) การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร (2) การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ (3) คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชำนาญพิเศษอื่น ประกอบกับ มาตรา 19 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติว่า คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายของศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้ (2) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือลูกหนี้ มีสิทธิที่จะได้รับจากผู้อื่น... และมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน บัญญัติว่า ถ้าบุคคลล้มละลาย เจ้าหนี้ หรือบุคคลใดได้รับความเสียหายโดยการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ บุคคลนั้นอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลา 14 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยนั้น ศาลมีอำนาจสั่งยืนตามกลับหรือแก้ไข หรือสั่งประการใดตามที่เห็นสมควร คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 มีหนังสือแจ้งให้ธนาคารอายัดเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารของนาง ศ. เฉพาะส่วนที่ลูกหนี้ในคดีล้มละลายมีสิทธิได้รับ ห้ามมิให้จำหน่ายจ่ายโอนแก่ผู้ใด และขอให้นำส่งเงินต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เพื่อรวบรวมเข้ากองทรัพย์สินของลูกหนี้ เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นทายาทของนาง ศ. และทายาทอื่นได้รับความเสียหาย ผู้ฟ้องคดีจึงมีหนังสือถึงอธิบดีกรมบังคับคดี ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ให้ตรวจสอบและทบทวนคำสั่งอายัด แต่ไม่เป็นผล ผู้ฟ้องคดีจึงฟ้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ระงับคำสั่งอายัดดังกล่าวให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 แถลงข้อเท็จจริงเพื่อให้ศาลวินิจฉัยและให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 กำกับดูแลการปฏิบัติงานของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เมื่อพิจารณาคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีโดยตลอดแล้วเห็นว่า กรณีพิพาทสืบเนื่องจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ใช้อำนาจตามมาตรา 19 และมาตรา 22 (2) พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในการเก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งตกได้แก่ลูกหนี้

หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 มีหนังสือถึงผู้จัดการธนาคารแจ้งอายัดเงิน ในบัญชีเงินฝากธนาคารของบุคคลอื่นเฉพาะในส่วนที่ลูกหนี้มีสิทธิได้รับนั้น เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่จัดการทรัพย์สินแทนลูกหนี้ หนังสือของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ดังกล่าว ไม่ใช่คำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่อาจนำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) และ (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งหากผู้ฟ้องคดีในฐานะทายาทโดยธรรมของ นาง ศ. ผู้มีชื่อในบัญชีเงินฝากดังกล่าวเห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ไม่มีสิทธิเรียกร้องดังกล่าวหรือตนเอง ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ผู้ฟ้องคดีขอที่จะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อ ศาลภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ตามมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยศาลที่มีเขตอำนาจในกรณี ดังกล่าวนี้ได้แก่ ศาลล้มละลาย คดีนี้จึงไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคสอง (3) แห่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ศาลปกครองจึงไม่อาจรับคำฟ้องไว้ พิจารณาได้ คำร้องอุทธรณ์คำสั่งของผู้ฟ้องคดีฟังไม่ขึ้น (คำสั่งที่ 659/2556)

จากคำสั่งศาลปกครองสูงสุดดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า แม้ว่ากรมบังคับคดี ซึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครอง และเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่การดำเนินการของ เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นการดำเนินการในขั้นตอนการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล จึงเป็นการใช้อำนาจเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลแพ่ง ซึ่งกระบวนการดำเนินการบังคับคดีแพ่ง เพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ อยู่แล้ว หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่ามีกรกระทำใดที่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งที่ เกี่ยวข้องกับการขายทอดตลาด ผู้ฟ้องคดีย่อมที่จะร้องคัดค้านต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้มีคำสั่ง ยกเลิกหรือแก้ไขการบังคับคดีได้ จึงมิใช่เป็นการกระทำทางปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของ ศาลปกครอง นอกจากนี้ศาลปกครองยังได้พิจารณาไปถึงประกาศกรมบังคับคดีเรื่องนโยบายการขาย ทอดตลาดทรัพย์สินของกรมบังคับคดีซึ่งเป็นแนวปฏิบัติของเจ้าพนักงานบังคับคดี ถือเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลยุติธรรมด้วย นอกจากนี้ยังเห็นว่าการจัด มหกรรมขายทอดตลาดบ้านและที่ดินกรุงเทพมหานครเป็นการดำเนินการบังคับคดีตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอีกด้วย

ส่วนคดีล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (3) ประกอบพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 19 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายของศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของ ลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า

เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้ (2) เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือลูกหนี้ มีสิทธิที่จะได้รับจากผู้อื่น... และมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน บัญญัติว่า ถ้าบุคคลล้มละลาย เจ้าหนี้ หรือบุคคลใดได้รับความเสียหายโดยการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ บุคคลนั้นอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลา 14 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยนั้น ศาลมีอำนาจสั่งยึดตาม กลับหรือแก้ไข หรือสั่งประการใดตามที่เห็นสมควร การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ดำเนินการบังคับคดีล้มละลายทำให้ได้รับความเสียหาย กรณีพิพาทสืบเนื่องจากการใช้อำนาจตามมาตรา 19 และมาตรา 22 (2) พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 มีหนังสือถึงผู้จัดการธนาคารแจ้งอายัดเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารของบุคคลอื่น เฉพาะในส่วนที่ลูกหนี้มีสิทธิได้รับนั้น เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่จัดการทรัพย์สินแทนลูกหนี้ หนังสือของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ดังกล่าวไม่ใช่คำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่อาจนำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ หากมีผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ขอบที่จะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้รับทราบการกระทำหรือคำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ตามมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

จากคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดจะเห็นได้ว่า กรณีการร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง และกรณีร้องเรียนเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นเรื่องในคดีล้มละลาย ซึ่งมีบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 วางหลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินการไว้โดยเฉพาะ กรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามกฎหมาย คดีเหล่านั้นจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะพิจารณาวินิจฉัย อย่างไรก็ตาม การที่มีผู้นำเรื่องดังกล่าวมาฟ้องต่อศาลปกครองจำนวนมาก เช่นเดียวกับสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินที่แม้จะมีบทบัญญัติตามมาตรา 37 (2) ที่กำหนดห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว แต่ยังมีกรรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณาจนทำให้เกิดคำวินิจฉัยที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากไม่มีการกำหนดบทนิยามให้ชัดเจนว่าขั้นตอนของกระบวนการบังคับคดีแพ่งเป็นกระบวนการเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรม หากมีการกระทำใดที่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดี จะต้องดำเนินการร้องคัดค้านต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้มีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขการบังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และควรกำหนดให้ชัดเจนว่าและการบังคับคดีล้มละลายเป็นกระบวนการเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลล้มละลาย หากมีการกระทำใดที่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดี

ล้มละลาย จะต้องดำเนินการร้องคัดค้านต่อศาลล้มละลายเพื่อให้มีคำสั่งยกเลิกหรือแก้ไขการกระทำดังกล่าวตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

5.2 การยึดถือหลักการแก้ไขปัญหให้กับผู้ร้องเรียนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 มาตรา 13 (1) (ข) วางหลักว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณีการปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชน “โดยไม่เป็นธรรม” ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 มาตรา 22 (2) วางหลักว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่า “มีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม” อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจที่จะแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมให้แก่ประชาชน โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 มาตรา 13 (1) (ข) บัญญัติว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงกรณีการปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม หมายความว่า ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจที่จะพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริงได้ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวแตกต่างจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 มาตรา 22 (2) ที่บัญญัติว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่า มีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย จากบทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวข้างต้นและหลักการของผู้ตรวจการแผ่นดินที่ยึดถือมาโดยตลอดคือการให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนที่ได้รับ ความเดือดร้อน ดังนั้น แนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สอบสวนในการพิจารณาแสวงหาข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียนจึงยึดหลักการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ร้องเรียน ทำให้ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่สอบสวนมักจะรับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาแสวงหาข้อเท็จจริงก่อนที่จะมีการวินิจฉัยยุติการพิจารณา แม้ว่าเรื่องร้องเรียนดังกล่าวจะไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะพิจารณาตั้งแต่ต้นก็ตาม

จากการศึกษายังพบว่ามีเรื่องร้องเรียนบางเรื่องที่เป็นเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีโดยตรง แต่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้มีการจัดประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียน

และได้มีการยุติเรื่องร้องเรียนโดยมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานแก้ไขปัญหา ดังเช่น เรื่องร้องเรียนที่ 1086/2558 เป็นเรื่องขอให้พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริง กรณีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ดำเนินการบังคับกับทรัพย์สินของผู้ร้องโดยการขายทอดตลาดที่ดินตามคำพิพากษาของศาลล้มละลาย ล่าช้า และการมีหนังสือแจ้งการตรวจสอบราคาประเมินราคาทรัพย์สินไม่ได้จัดส่งตามภูมิลำเนาของผู้ร้องเรียนเป็นเหตุให้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนมีมูลค่าสูงและมีผู้ที่ประสงค์ จะซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาประเมิน ซึ่งหากขายให้กับบุคคลดังกล่าวแล้วจะได้เงินมากพอที่จะชำระหนี้ ทั้งหมดได้ ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า การสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำนวนยอดหนี้ ที่เหลือของลูกหนี้ที่ 1 และผู้ร้องเรียนว่าจะต้องรับผิดชอบชำระหนี้จำนวนเท่าใดนั้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ร้องเรียน โดยจำเป็นต้องสอบสวนจากเอกสารหลักฐานของบริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด เจ้าหนี้รายที่ 5 ซึ่งกรมบังคับคดีได้มีหนังสือแจ้งให้บริษัท บริหารสินทรัพย์ สุขุมวิท จำกัด ทราบแล้ว แต่บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ยังไม่ได้เข้ามาให้การสอบสวน เพื่อตรวจสอบยอดหนี้ที่เหลือแต่อย่างใด โดยที่ประชุมได้มีมติให้กรมบังคับคดีมีหนังสือแจ้งกำหนด วันนัดสอบสวนพยานหลักฐานให้บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ทราบ เพื่อเร่งดำเนินการ ตรวจสอบยอดหนี้ที่เหลือของ ลูกหนี้ที่ 1 และผู้ร้องเรียน ให้แล้วเสร็จโดยเร็วต่อไป ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 เสนอแนะให้กรมบังคับคดี มีหนังสือแจ้งกำหนดวันนัดสอบสวนพยานหลักฐานให้ บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ทราบ เพื่อเร่งดำเนินการตรวจสอบยอดหนี้ที่เหลือของลูกหนี้ที่ 1 และผู้ร้องเรียนให้แล้วเสร็จโดยเร็วต่อไป

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นเรื่องที่ร้องเรียนว่ามี การบังคับคดีล่าช้า ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า เป็นเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับคดีโดยตรง การที่รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวเข้ามาพิจารณาและ จัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างเรื่องร้องเรียนนั้น จึงอาจมีประเด็นปัญหาว่าผู้ตรวจการแผ่นดิน มีอำนาจดำเนินการดังกล่าวหรือไม่ เพียงใด แต่หากพิจารณาในแง่ที่ว่า การที่ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่อง ร้องเรียนเข้ามาพิจารณาและจัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาก็กับผู้ร้องเรียน โดยที่ประชุมได้มีมติ ให้กรมบังคับคดีมีหนังสือแจ้งกำหนด นัดสอบสวนพยานหลักฐานให้บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ทราบ เพื่อเร่งดำเนินการตรวจสอบยอดหนี้ที่เหลือของ ลูกหนี้ที่ 1 และผู้ร้องเรียน ให้แล้วเสร็จ โดยเร็วต่อไป อาจเป็นการเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อให้ สามารถแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ผู้ร้องเรียนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น อันเป็นการสอดคล้องกับการ ยึดถือหลักการแก้ไขปัญหาก็กับผู้ร้องเรียนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมตามที่กล่าวมาข้างต้น

นอกจากนี้ยังมีเรื่องร้องเรียนที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการบังคับคดี แต่ผู้ตรวจการแผ่นดิน ได้วินิจฉัยยุติเรื่องเนื่องจากผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขปัญหาลงแล้ว ดังเช่น เรื่องร้องเรียนที่ 2520/2557 ประเด็น ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กรณีการจัดการ

ทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ในคดีล้มละลายหมายเลขแดงที่ 341/2547 ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นการขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กรมบังคับคดี กรณีการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย โดยตั้งประเด็นเป็นข้อพิรุธต่าง ๆ จำนวน 17 ข้อ และเพิ่มเติมประเด็นอีก 7 ข้อ โดยกรมบังคับคดี รวมถึงผู้แทนกรมบังคับคดีได้ชี้แจงข้อเท็จจริงกับผู้ร้องเรียนโดยตรงในประเด็นต่าง ๆ ตามคำร้องเรียน ในการประชุมดังกล่าวแล้ว ซึ่งผู้ร้องเรียนมีความพอใจ ดังนั้น กรณีนี้เป็นเรื่อง que ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนอย่างเหมาะสมแล้ว จึงวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าว ตามมาตรา 29 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 อนึ่ง ในการประชุมเพื่อแก้ปัญหาเรื่องร้องเรียนนั้น ผู้ร้องเรียนได้ขอให้กรมบังคับคดีตรวจสอบเพิ่มเติมใน ประเด็นเรื่อง que ผู้ร้องเรียนไม่ได้รับประกาศายทอดตลาดทรัพย์ ซึ่งกรมบังคับคดีส่งสำเนาแบบรายงานการตรวจสอบผลการส่งประกาศายทอดตลาดทรัพย์มาให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน แล้ว จึงได้ส่งสำเนาแบบรายงานดังกล่าวไปยังผู้ร้องเรียนแล้ว

อีกทั้งยังมีการยุติเรื่องร้องเรียนเนื่องจากผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขปัญหา และมีข้อเสนอแนะแก่หน่วยงาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) เรื่องร้องเรียนที่ 204/2554 ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและประสานงานเพื่อเร่งรัด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดเชียงใหม่ สาขาฝาง ดำเนินการบังคับคดี ตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค 5 ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นที่ ผู้ร้องเรียนขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและประสานงานเพื่อเร่งรัดให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดเชียงใหม่สาขาฝาง ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดฝางนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดเชียงใหม่ สาขาฝาง ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับคดี ตามคำพิพากษาของศาลโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ประกอบกับผู้ร้องได้มีหนังสือลงวันที่ 10 มีนาคม 2554 แจ้งข้อเท็จจริงเพิ่มเติมมายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน สรุปว่า ศาลจังหวัดฝางได้ดำเนินคดีให้ ผู้ร้องเรียนเรียบร้อยแล้ว ดังนั้น กรณีจึงถือได้ว่าความทุกข์ร้อนของผู้ร้องดังกล่าวมาข้างต้น หน่วยงาน ได้แก้ไขความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมให้ท่านอย่างเหมาะสมแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัย ให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนของท่าน ตามมาตรา 29 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 อนึ่ง ประเด็นที่ท่านกล่าวอ้างข้อเท็จจริงมาในคำร้องว่า "เจ้าพนักงานบังคับคดีบังคับให้ผู้ร้องรับคืนไปเฉพาะที่ดินส่วนเงินไม่ต้องเอา" นั้น จากการสอบสวน ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่ยืนยันชัดเจนกรณีจึงเป็นที่น่าเชื่อได้ว่าจะเป็นการเข้าใจผิดกันเท่านั้น ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดปัญหาเช่นเดียวกันกับเรื่องร้องเรียนดังกล่าว ผู้ตรวจการแผ่นดินจะได้เสนอแนะให้ กรมบังคับคดีกำชับสำนักงานบังคับคดีจังหวัด (ทุกจังหวัด) ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน ในเรื่องเกี่ยวกับการบังคับคดี ทั้งในเรื่องขั้นตอนและวิธีดำเนินการในการบังคับคดี ตลอดจนกำชับ

เจ้าหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังในการใช้วาจา คำพูดต่าง ๆ กับผู้ที่มาติดต่อและให้ผู้อำนวยความสะดวก สำนักงานบังคับคดีคอยสอดส่องดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการประชาชนผู้มาติดต่อ ให้ได้รับความสะดวกและรวดเร็วต่อไป

(2) เรื่องร้องเรียนที่ 321/2557 ขอให้พิจารณาและตรวจสอบข้อเท็จจริงการปฏิบัติหน้าที่ของอธิบดีกรมบังคับคดี กรณีไม่ดำเนินการตรวจสอบหรือแจ้งผลการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนที่ผู้ร้องเรียนมีหนังสือร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดีเกี่ยวกับการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์จำนอง ประกันหนี้ของผู้ร้องเรียนไปยังอธิบดีกรมบังคับคดีเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2556 ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏตามคำชี้แจงและเอกสารประกอบคำชี้แจงของกรมบังคับคดีว่า อธิบดีกรมบังคับคดีได้มีหนังสือกรมบังคับคดี ที่ ยธ 0509/4574 ลงวันที่ 17 กันยายน 2557 แจ้งผลการพิจารณาตามหนังสือร้องเรียนของผู้ร้องเรียน ลงวันที่ 22 มีนาคม 2556 ไปยังผู้ร้องเรียนแล้ว เรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้จึงเป็นเรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้ตามมาตรา 29 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 ทั้งนี้ กรณีตาม เรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินได้มีข้อเสนอแนะไปยังอธิบดีกรมบังคับคดีแล้วว่า เมื่อมีผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนมายังอธิบดีกรมบังคับคดีหรือกรมบังคับคดีในระหว่างดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดีควรจะมีการแจ้งผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนดังกล่าวให้ได้รับทราบความคืบหน้าของการร้องเรียนเป็นระยะ ๆ ไม่ว่าจะโดยการแจ้งเป็นหนังสือหรือโดยการโทรศัพท์ประสานไปยังผู้ร้องเรียน และเมื่อมีการพิจารณาเรื่องร้องเรียนแล้วเสร็จ ควรจะมีหนังสือแจ้งผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนดังกล่าวให้ได้รับทราบผลการร้องเรียนโดยเร็ว ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐต่อไป

ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่ผู้ตรวจการแผ่นดินยึดถือหลักการแก้ไขปัญหาให้กับผู้ร้องเรียนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยมีการรับเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไว้พิจารณาเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงก่อนนั้น ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ร้องเรียนอย่างมาก เนื่องจากการดำเนินกระบวนการในชั้นศาลไม่ว่าจะในศาลยุติธรรมหรือศาลล้มละลายก็ตามจะต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับทนายความรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปศาล และอาจใช้เวลานานในการดำเนินการชั้นศาล แต่การดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงของผู้ตรวจการแผ่นดินนั้นมิเช่นนั้นและวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงที่รวดเร็ว ประหยัด และอำนวยความสะดวกให้กับผู้ร้องเรียนเป็นอย่างมาก และในบางครั้งพบว่าสามารถแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วกว่าการยื่นคำร้องต่อศาล การยึดหลักดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้ร้องเรียนที่ได้รับความเดือดร้อนได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวทำให้เกิดการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนที่ไม่เป็นไปในแนวทาง

เดียวกัน และอาจเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงที่ขัดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 มาตรา 37 (2) ที่ห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว

ประเด็นที่ได้กล่าวมาแล้วนี้จึงทำให้เกิดปัญหาว่าจะมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างไร จึงจะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์ของประชาชนและไม่เป็นการขัดกับหลักการของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ ซึ่งผู้ศึกษาจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

4.3 การไม่กำหนดแนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน สามารถจำแนกลักษณะของคำร้องเรียนออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. คำร้องเรียนที่มีคำขอกระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง

คำร้องเรียนประเภทนี้หากผู้ตรวจการแผ่นดินดำเนินการให้ตามที่อยู่ร้องเรียนร้องขอจะทำให้มีผลต่อการบังคับคดีโดยตรง ตัวอย่างเช่น

(1) การร้องเรียนว่าการบังคับคดี เช่น การยึด การอายัด การขายทอดตลาด การขับไล่รถถอน การบังคับคดีล้มละลาย ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่เป็นธรรม หรือทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเดือดร้อนเสียหาย

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 250/2561 กรณีร้องเรียนว่าสำนักงานบังคับคดีจังหวัดดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนโดยมิชอบ เนื่องจากผู้ร้องเรียนไม่ทราบมาก่อนว่าจะมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของตน ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า การบังคับคดีนั้นเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ศาล มีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งห้ามผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเห็นควรไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 696/2562 กรณีเจ้าพนักงานบังคับคดี ดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนตามคำพิพากษาศาลจังหวัดสมุทรปราการ ทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเดือดร้อน โดยผู้ร้องเรียนเป็นผู้เช่าบ้านซึ่งได้รับผลกระทบ จากการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลซึ่งพิพากษาให้ขับไล่จำเลยและบริวาร ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องร้องเรียนดังกล่าวศาลได้มีคำพิพากษาให้ขับไล่จำเลยและบริวารอพยพขนย้ายทรัพย์สินออกไปจากที่ดิน โดยคดีดังกล่าวศาล

ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ปัจจุบันอยู่ระหว่างการบังคับคดีตามคำพิพากษา เรื่องร้องเรียนในเรื่องนี้ จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งตามมาตรา 37 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณา ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงมีคำวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนนี้

(ค) เรื่องร้องเรียนที่ 318/2563 กรณีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดอายุัดเงินในบัญชีของผู้ร้องเรียนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากผู้ร้องเรียนได้รับพระราชทานอภัยโทษ เมื่อเดือน พฤษภาคม 2562 และได้รับทราบจากฝ่ายทะเบียนว่าในพระราชกฤษฎีกาบับนี้โทษกักขังได้หมดไปแล้ว ผู้ร้องเรียนจึงมีความเห็นว่า โทษปรับในคดีสมควรที่จะสิ้นสุดลงด้วย การที่ศาลจังหวัด ดำเนินการอายุัดเงินในบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้ร้องเรียนจึงเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีการร้องเรียนดังกล่าวศาลจังหวัดชลบุรีได้มีคำพิพากษา ลงโทษจำคุกผู้ร้องเรียน 25 ปี และปรับ 500,000 บาท พร้อมทั้งได้ออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงาน บังคับคดีจัดการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา (ผู้ร้องเรียน) แล้ว ทั้งนี้ แม้ผู้ร้องเรียน จะได้รับการอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2562 มาตรา 5 บทบัญญัติของ กฎหมายดังกล่าวเป็นการพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษเด็ดขาดในกรณีที่ยังไม่ได้รับโทษกักขัง แทนโทษจำคุกหรือยังไม่ได้ถูกกักขังแทนค่าปรับให้ได้รับการปล่อยตัวไป โดยไม่ต้องรับโทษเท่านั้น แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงการยึดทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อนำมาขายทอดตลาดชำระค่าปรับด้วย การยึดทรัพย์สิน เพื่อบังคับเป็นค่าปรับจึงไม่ได้รับการพระราชทานอภัยโทษไป แต่อย่างใด ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8586/2561 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 18280/2557 เรื่องร้องเรียนนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งตามมาตรา 37 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มี ลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณา อาศัยเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยไม่รับเรื่องร้องเรียนในเรื่องดังกล่าวนี้ ไว้พิจารณา ตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการ แผ่นดิน พ.ศ. 2560

(ง) เรื่องร้องเรียนที่ 1055/2555 ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินตรวจสอบการปฏิบัติ หน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กรมบังคับคดี กรณีงด การบังคับคดีโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ไม่ดำเนินการริบมัดจำ ผู้ตรวจการ แผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์มีลักษณะเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาตัดสิน หรือมีคำสั่งเสร็จ ซึ่งตามมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการ

แผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติว่าเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว ไม่ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา

(จ) เรื่องร้องเรียนที่ 17/2553 กรณีสำนักงานบังคับคดีจังหวัดชายทอดตลาดบ้านและที่ดินโดยไม่เป็นธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โดยที่ปัจจุบันได้มีการนำเรื่องดังกล่าวไปฟ้องคดีต่อศาล และศาลได้มีคำพิพากษาแล้วตามคดีหมายเลขแดงที่ 80/2543 เรื่องร้องเรียนดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว ซึ่งมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าว ไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงไม่สามารถรับเรื่องร้องเรียนของผู้ร้องไว้พิจารณาต่อไปได้

(ฉ) เรื่องร้องเรียนที่ 2395/2558 ขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานบังคับคดีจังหวัด กรณีดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามโฉนดที่ดินต่ำกว่าราคาประเมินเกินสมควร ทำให้ผู้ร้องเรียนได้รับความเดือดร้อนเสียหายอย่างไม่เป็นธรรม เรื่องร้องเรียนนี้ผู้ร้องเรียนได้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินพิพาทของเจ้าพนักงานบังคับคดี ศาลได้พิจารณายกคำร้อง ผู้ร้องเรียนได้อุทธรณ์คำสั่งต่อศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ได้มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีทั้งนี้มาตรา 309 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2542 วรรคท้าย บัญญัติว่า คำสั่งของศาลตามวรรคสองให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้และคำพิพากษาหรือคำสั่งของ ศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด เรื่องร้องเรียนนี้จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งมาตรา 28 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 บัญญัติห้ามผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวไว้พิจารณาหรือให้ยุติการพิจารณา

(2) การขอให้ชะลอการบังคับคดี

เรื่องร้องเรียนที่ 258/2561 ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินช่วยเหลือกรณีผู้ร้องเรียนถูกดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษา โดยผู้ร้องเรียนถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดี หมายเลขดำที่ ผบ.3083/2555 คดีหมายเลขแดงที่ ผบ.3383/2555 จึงขอให้ชะลอดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาดังกล่าว ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า การขอให้ชะลอดำเนินการบังคับคดีตาม คำพิพากษาตามกรณีดังกล่าวมิใช่เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับกรณีที่มีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เรื่องร้องเรียนดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งการร้องเรียนตามมาตรา 22 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน

พ.ศ. 2560 ดังนั้น จึงเป็นเรื่องร้องเรียนที่ไม่อยู่ในหน้าที่อำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560

(3) การบังคับคดีล่าช้า

เรื่องร้องเรียนที่ 1086/2558 กรณีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการบังคับกับทรัพย์สินของผู้ร้องโดยการขายทอดตลาดตามคำพิพากษาของศาลล้มละลายล่าช้า และการมีหนังสือแจ้งการตรวจสอบราคาประเมินราคาทรัพย์สินไม่ได้จัดส่งตามภูมิลำเนาของผู้ร้องเรียนเป็นเหตุให้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากทรัพย์สินของผู้ร้องเรียนมีมูลค่าสูงและมีผู้ที่ประสงค์จะซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาประเมิน ซึ่งหากขายให้กับบุคคลดังกล่าวแล้วจะได้เงินมากพอที่จะชำระหนี้ทั้งหมดได้ ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า การสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำนวนยอดหนี้ที่เหลือของลูกหนี้ที่ 1 และผู้ร้องเรียนว่าจะต้องรับผิดชอบชำระหนี้จำนวนเท่าใดนั้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ร้องเรียน โดยจำเป็นต้องสอบสวนจากเอกสารหลักฐานของบริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด เจ้าหนี้รายที่ 5 ซึ่งกรมบังคับคดีได้มีหนังสือแจ้งให้บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ทราบแล้วแต่บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ยังไม่ได้เข้ามาให้การสอบสวนเพื่อตรวจสอบยอดหนี้ที่เหลือแต่อย่างใด โดยที่ประชุมได้มีมติให้กรมบังคับคดีมีหนังสือแจ้งกำหนดวันนัดสอบสวนพยานหลักฐานให้บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ทราบ เพื่อเร่งดำเนินการตรวจสอบยอดหนี้ที่เหลือของลูกหนี้ที่ 1 และผู้ร้องเรียน ให้แล้วเสร็จโดยเร็วต่อไป ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 เสนอแนะให้กรมบังคับคดี มีหนังสือแจ้งกำหนดวันนัดสอบสวนพยานหลักฐานให้บริษัท บริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด ทราบ เพื่อเร่งดำเนินการตรวจสอบยอดหนี้ที่เหลือของลูกหนี้ที่ 1 และผู้ร้องเรียนให้แล้วเสร็จโดยเร็วต่อไป

2. คำร้องเรียนที่มีคำขอที่ไม่กระทบต่อบังคับคดีโดยตรง

คำร้องเรียนประเภทนี้หากผู้ตรวจการแผ่นดินดำเนินการให้ตามที่ผู้ร้องเรียนร้องขอ จะไม่มีผลต่อการบังคับคดีโดยตรง ตัวอย่างเช่น

(1) การร้องเรียนว่ากรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่แจ้งผลการพิจารณา

เรื่องร้องเรียนที่ 539/2558 ขอให้ตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่เป็นธรรมของอธิบดีกรมบังคับคดี กรณีการไม่แจ้งผลการพิจารณาการขอคืนเงินในคดีล้มละลายให้ผู้ร้องเรียนทราบ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่ากรมบังคับคดีได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเรื่องร้องเรียนดังกล่าวและได้แจ้งผลการพิจารณาให้กับผู้ร้องเรียนในฐานะเป็น ผู้รับมอบ

อำนาจจากผู้เสียหายแล้ว จึงถือได้ว่าผู้เสียหายซึ่งได้มอบอำนาจให้ผู้ร้องเรียนทราบผลการพิจารณาแล้ว เช่นเดียวกัน กรณีจึงเป็นเรื่องที่มีได้เป็นไปตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 จึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนี้ ตามมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

(2) การร้องเรียนขอให้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ที่ผู้ร้องเรียนได้ยื่นไว้ต่อกรมบังคับคดี

(ก) เรื่องร้องเรียนที่ 387/2557 ขอให้พิจารณาและตรวจสอบข้อเท็จจริงการปฏิบัติหน้าที่ของอธิบดีกรมบังคับคดี กรณีผู้ร้องเรียนได้ยื่นเรื่องร้องเรียนต่ออธิบดีกรมบังคับคดีให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แต่อธิบดีกรมบังคับคดีกลับให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งเป็นผู้ถูกร้องเรียนตรวจสอบการกระทำของตัวเองแล้วสรุปผลว่าไม่ได้ทำความผิด ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วมีความเห็นว่าจากคำชี้แจงและเอกสารประกอบคำชี้แจงของกรมบังคับคดีพบว่า อธิบดีกรมบังคับคดีได้ดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามคำร้องเรียนของผู้ร้องเรียนได้เท่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น แต่ไม่อาจตรวจสอบกระบวนการพิทักษ์ทรัพย์ตามที่ศาลล้มละลายมีคำสั่งหรือคำพิพากษาได้โดยตรงซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามคำร้องเรียนของผู้ร้องเรียนเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลล้มละลาย หากผู้ร้องเรียนเห็นว่าได้รับความเสียหายจากการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้ร้องเรียนขอที่จะไปยื่นคำร้องคัดค้านการกระทำหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาล ตามมาตรา 146 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ประกอบกับผู้ร้องเรียนเคยร้องคัดค้านคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อศาลและศาลได้มีคำสั่งยกคำร้องของผู้ร้องเรียนแล้ว เรื่องร้องเรียนในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจตรวจสอบของผู้ตรวจการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้ ตามมาตรา 28 (2) ประกอบมาตรา 28 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

(ข) เรื่องร้องเรียนที่ 321/2557 ขอให้พิจารณาและตรวจสอบข้อเท็จจริงการปฏิบัติหน้าที่ของอธิบดีกรมบังคับคดี กรณีไม่ดำเนินการตรวจสอบหรือแจ้งผลการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนที่ผู้ร้องเรียนมีหนังสือร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดีเกี่ยวกับการดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์จำนอง ประกันหนี้ของผู้ร้องเรียนไปยังอธิบดีกรมบังคับคดีเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2556 ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏตามคำชี้แจงและเอกสารประกอบคำชี้แจงของกรมบังคับคดีว่า อธิบดีกรมบังคับคดีได้มีหนังสือกรมบังคับคดี ที่ ยธ 0509/4574 ลงวันที่ 17 กันยายน 2557 แจ้งผลการพิจารณาตามหนังสือร้องเรียนของผู้ร้องเรียน ลงวันที่ 22 มีนาคม 2556 ไปยังผู้ร้องเรียนแล้ว

เรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้ จึงเป็นเรื่องที่ผู้ร้องเรียนได้รับการแก้ไขความเดือดร้อนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้ ตามมาตรา 29 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 ทั้งนี้ กรณีตามเรื่องร้องเรียนในประเด็นนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินได้มีข้อเสนอแนะไปยังอธิบดีกรมบังคับคดีแล้วว่า เมื่อมีผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนมายังอธิบดีกรมบังคับคดีหรือกรมบังคับคดีในระหว่างการดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดีควรจะมีการแจ้งผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนดังกล่าวให้ได้ รับทราบความคืบหน้าของการร้องเรียนเป็นระยะ ๆ ไม่ว่าจะโดยการแจ้งเป็นหนังสือหรือ โดยการโทรศัพท์ประสานไปยังผู้ร้องเรียน และเมื่อมีการพิจารณาเรื่องร้องเรียนแล้วเสร็จ ควรจะมีหนังสือแจ้งผู้ยื่นเรื่องร้องเรียนดังกล่าวให้ได้รับทราบผลการร้องเรียนโดยเร็ว ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐต่อไป

(3) การร้องเรียนเพื่อขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินช่วยเร่งรัดการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เรื่องร้องเรียนที่ 204/2554 ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและประสานงานเพื่อเร่งรัด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดเชียงใหม่ สาขาฝาง ดำเนินการบังคับคดี ตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค 5 ผู้ตรวจการแผ่นดินได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นที่ผู้ร้องเรียนขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและประสานงานเพื่อเร่งรัดให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดเชียงใหม่สาขาฝาง ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดฝางนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดเชียงใหม่ สาขาฝาง ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับคดี ตามคำพิพากษาของศาลโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ประกอบกับผู้ร้องได้มีหนังสือลงวันที่ 10 มีนาคม 2554 แจ้งข้อเท็จจริงเพิ่มเติมมายังสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน สรุปว่า ศาลจังหวัดฝางได้ดำเนินคดีให้ ผู้ร้องเรียบร้อยแล้ว ดังนั้น กรณีจึงถือได้ว่าความทุกข์ร้อนของผู้ร้องดังกล่าวมาข้างต้น หน่วยงานได้แก้ไขความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมให้ท่านอย่างเหมาะสมแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงวินิจฉัย ให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนของท่าน ตามมาตรา 29 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

จากลักษณะคำร้องเรียนดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำร้องเรียนที่ยื่นต่อ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีความหลากหลายมาก อันเนื่องมาจากภารกิจของกรมบังคับคดีมีเป็นจำนวนมาก ทั้งภารกิจเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง คดีล้มละลายและคดีฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การชำระบัญชีตามคำสั่งศาล การวางทรัพย์ การประเมินราคาทรัพย์สิน และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้น บังคับคดี ดำเนินการยึดอายัด และจำหน่ายทรัพย์สิน รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย

ตลอดจนกำกับกำกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้และผู้มีส่วนได้เสียได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้
อย่างเป็นธรรม โดยหากพิจารณาเฉพาะภารกิจของกรมบังคับคดีที่ได้มีการยื่นเรื่องร้องเรียน ต่อ
ผู้ตรวจการแผ่นดินมีเพียงภารกิจด้านการบังคับคดีแพ่งและการบังคับคดีล้มละลายเท่านั้น ซึ่งภารกิจทั้ง
สองนี้ก็มีรายละเอียดและขั้นตอนการปฏิบัติที่ซับซ้อนดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ดังนั้นในการปฏิบัติ
หน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จึงทำให้เกิดปัญหาการร้องเรียน
ที่มีความหลากหลาย การที่จะพิจารณาว่าเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และ
เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เรื่องใดที่จะถือว่าเป็นเรื่องร้องเรียนที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือ
เรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดิน
รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณา เรื่องใดเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะ
แสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่ามิผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการ
ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐหรือ
เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือ
ความไม่เป็นธรรมนั้นจึงเป็นการยากที่จะวินิจฉัย หากไม่มีแนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนที่กำหนดไว้
ชัดเจน ซึ่งนับแต่จัดตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ตรวจการแผ่นดินยังไม่เคยกำหนด
แนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
ให้เป็นมาตรฐานเพื่อให้เจ้าหน้าที่สอบสวนได้มีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติที่ชัดเจน จึงทำให้การวินิจฉัย
เรื่องร้องเรียนประเภทดังกล่าวขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่สอบสวนแต่ละคน ส่งผลให้แนวคำวินิจฉัย
ของผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อีกทั้งคำวินิจฉัยและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการ
แผ่นดินบางเรื่องมีลักษณะก้าวล่วงเข้าไปแทรกแซงอำนาจการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ดังนั้น
จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดแนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี
เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของ
เจ้าหน้าที่สอบสวน เพื่อให้คำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินมีมาตรฐานและมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน

ในการที่ผู้ตรวจการแผ่นดินจะกำหนดแนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับ
กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ในเบื้องต้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้อง
พิจารณาก่อนว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นฉบับ
ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน มีการบัญญัติให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี
เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไว้พิจารณาดำเนินการได้หรือไม่ หากพิจารณา
นิยามตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560
“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น

และมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานอื่นที่ใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองด้วย ส่วน “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างซึ่งปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ และเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองด้วย เมื่อพิจารณาจากบทนิยามดังกล่าวจึงถือว่ากรมบังคับคดีเป็นหน่วยงานของรัฐ เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ดังนั้น โดยหลักผู้ตรวจการแผ่นดินจึงสามารถตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ได้

แต่อย่างไรก็ตามยังต้องพิจารณาต่อไปว่าการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ดังกล่าวเข้าข่ายยกเว้นตามกฎหมายที่ทำให้ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่สามารถกระทำหรือไม่ ซึ่งข้อยกเว้นดังกล่าวคือบทบัญญัติมาตรา 37 (2) ซึ่งกำหนดว่า ภายใต้บังคับมาตรา 6 ห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องและผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาแล้วเห็นว่า มีลักษณะเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ในลำดับต่อมาจึงต้องพิจารณาว่า การปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้วหรือไม่ หากพิจารณาภารกิจของกรมบังคับคดีตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2561 ข้อ 2 กำหนดว่า ให้กรมบังคับคดี มีภารกิจเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง คดีล้มละลายและคดีฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การชำระบัญชีตามคำสั่งศาลการวางทรัพย์ การประเมินราคาทรัพย์สิน และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี ดำเนินการยึดอายัด และจำหน่ายทรัพย์สิน รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ตลอดจนกำกับกำกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้และผู้มีส่วนได้เสียได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้อย่างเป็นธรรม โดยให้มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (1) ดำเนินการบังคับคดีแพ่งตามคำสั่งศาล
- (2) ดำเนินการบังคับคดีล้มละลายตามคำสั่งศาล...

จากกฎกระทรวงดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กรมบังคับคดีมีภารกิจในการดำเนินการบังคับคดีแพ่งและการบังคับคดีล้มละลาย โดยมีการระบุคำว่า “ตามคำสั่งศาล” ดังนั้น หากพิจารณาตัวบทกฎหมายอย่างเคร่งครัดจึงต้องถือว่าการดำเนินการของกรมบังคับคดีในการบังคับคดีแพ่งเป็น

การดำเนินการตามคำสั่งของศาล ซึ่งจะมีผลทำให้เรื่องร้องเรียนที่เป็นการร้องเรียนการดำเนินการบังคับคดีแพ่งและการดำเนินการบังคับคดีล้มละลายทุกเรื่องไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะตรวจสอบได้ เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว และเมื่อพิจารณาประกาศผู้ตรวจการแผ่นดิน เรื่อง กำหนดเรื่อง ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่รับไว้พิจารณาตามมาตรา 37 (8) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 พ.ศ. 2562 ข้อ 3 ซึ่งบัญญัติให้เรื่องที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นเรื่อง ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่รับไว้พิจารณาตามมาตรา 37 (8) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ... (6) เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล ประกอบกับคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถสรุป ได้ว่า แม้ว่ากรมบังคับคดีซึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครอง และเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ ของรัฐ แต่การดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นการดำเนินการในขั้นตอนการบังคับคดีตาม คำพิพากษาของศาล จึงเป็นการใช้อำนาจเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรม ส่วนการบังคับคดีล้มละลายเป็นการใช้อำนาจของศาลล้มละลาย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าผู้ตรวจการแผ่นดินไม่สามารถรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้พิจารณาได้

หากพิจารณาในลำดับถัดไป มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไปว่า การไม่รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไว้พิจารณา ดำเนินการนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินควรจะไม่รับเรื่องไว้พิจารณาทุกเรื่องโดยไม่มีข้อยกเว้นหรือไม่ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน สามารถจำแนกลักษณะของ คำร้องเรียนออกได้เป็น 2 ประเภท คือ คำร้องเรียนที่มีคำขอกระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง และ คำร้องเรียนที่มีคำขอที่ไม่กระทบต่อบังคับคดีโดยตรง โดยผู้ศึกษาเห็นว่าคำร้องเรียนที่มีคำขอกระทบต่อการบังคับคดีโดยตรงเท่านั้นที่ถือว่าเป็นเรื่องที่ได้มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว เนื่องจากอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลยุติธรรม หากผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยก้าวล่วงเข้าไปในเรื่องดังกล่าว และต่อมาศาลมีคำพิพากษา แตกต่างไปจากคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน อาจก่อให้เกิดปัญหาได้ ส่วนคำร้องเรียนที่มีคำขอที่ไม่กระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง ไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ได้มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงสามารถ

ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
ในกรณีดังกล่าวได้

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 ล้วนมีเจตนารมณ์ที่จะมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาเรื่องร้องเรียนที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเกิดปัญหาว่าการร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ถือว่าเป็นเรื่องร้องเรียนที่มีการฟ้องร้องเป็นคดี อยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้วหรือไม่ จึงทำให้มีการร้องเรียนในประเด็นดังกล่าวต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นจำนวนมาก และการพิจารณาวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา หรือการวินิจฉัยยุติการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินก็ได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งที่เป็นประเด็นที่มีลักษณะเดียวกันและมีข้อเท็จจริงทำนองเดียวกัน และในบางกรณีแม้วินิจฉัยยุติการพิจารณาโดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายมาตราเดียวกัน แต่เหตุผลในการวินิจฉัยก็แตกต่างกัน

ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินมี 3 รูปแบบ คือ

1. ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาแตกต่างกันของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน โดยในชั้นพิจารณาตรวจสอบและคัดกรองเรื่องร้องเรียนในขั้นต้นของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน เพื่อตรวจสอบกรณีการร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่าอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะรับไว้พิจารณาหรือไม่นั้น มีผลการพิจารณาที่แตกต่างกันภายในสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

2. ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาที่แตกต่างกันของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนและสำนักสอบสวน เมื่อสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนตรวจสอบคำร้องเรียนแล้วเห็นว่ากรณีการร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะสามารถรับไว้พิจารณาดำเนินการได้ จึงเสนอความเห็นต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาและส่งเรื่องให้สำนักสอบสวน แต่เมื่อสำนักสอบสวนได้พิจารณาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งแล้วกลับมีความเห็นว่า เรื่องร้องเรียนเหล่านั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาของศาล จึงไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

3. ปัญหาการวินิจฉัยรับหรือไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาแตกต่างกันของสำนักสอบสวน เมื่อสำนักสอบสวนได้รับเรื่องร้องเรียนจากสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนแล้ว สำนักสอบสวนจะดำเนินการตรวจสอบคำร้องเรียนอีกครั้งหนึ่งว่าเรื่องร้องเรียนที่รับเข้ามานั้นอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินหรือไม่ จากการพิจารณาตรวจสอบกรณีการร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของสำนักสอบสวนพบว่ามีผลการพิจารณาที่แตกต่างกันภายในสำนักสอบสวนเหมือนกับสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

ส่วนปัญหาในการวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนหรือมีความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน 2 รูปแบบ คือ

1. ปัญหาการวินิจฉัยยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนแตกต่างกันของสำนักสอบสวน กล่าวคือ เรื่องร้องเรียนบางเรื่องมีการเสนอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยยุติการพิจารณาเนื่องจากเห็นว่าการบังคับคดีนั้นเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว แต่บางเรื่องมีการเสนอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยยุติการพิจารณาเนื่องจากมิใช่เป็นเรื่องการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือละเลยการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน ล้วนห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่สอบสวนรับเรื่องร้องเรียนเข้ามาจนถึงขั้นดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ย่อมแสดงว่าเจ้าหน้าที่สอบสวนพิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไม่ใช่เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว และเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงว่ามีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่

2. ปัญหาการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนของสำนักสอบสวนที่ก้าวล่วงเข้าไปในอำนาจของศาลยุติธรรมในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อสำนักสอบสวนได้รวบรวมข้อเท็จจริงจากหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ จากหน่วยงานและนำมาพิจารณาประกอบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่ามีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามคำร้องเรียนจริงตามที่ผู้ร้องเรียนกล่าวอ้าง สำนักสอบสวนจะเสนอผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาเพื่อให้วินิจฉัยมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หลายเรื่องที่สำนักสอบสวนเสนอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยก้าวล่วงเข้าไปในอำนาจของศาลยุติธรรม อาทิเช่น การมีข้อเสนอแนะให้

หน่วยงานปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือมีการแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้ร้องเรียนโดยตรงโดยไม่ผ่านกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรม

สาเหตุที่ทำให้ผลการวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ มีความแตกต่างกัน ทั้งที่เป็นการร้องเรียนในประเด็นที่มีลักษณะเดียวกัน และมีข้อเท็จจริงที่คล้ายกัน มี 3 ประการ คือ

1. การไม่กำหนดบทนิยามเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

นับตั้งแต่จัดตั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ยังไม่เคยมีการกำหนดบทนิยามหรือขอบเขตว่า เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว หรือการพิพากษาอรรถคดี หมายถึงกรณีใดบ้าง รวมทั้งไม่มีการกำหนดบทนิยามเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จึงทำให้เกิดปัญหาในการวินิจฉัยว่า เรื่องร้องเรียนดังกล่าวเป็นเรื่องการพิพากษาอรรถคดีหรือไม่ หรือเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้วหรือไม่ ทำให้เกิดปัญหาว่าการบังคับคดีแพ่งและการบังคับคดีล้มละลายถือว่าเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้วหรือไม่ และเกิดปัญหาว่ากรณีร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ถือว่าเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้วหรือไม่ ประกอบกับการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่สอบสวนแต่ละคน ซึ่งแต่ละคนจะมีประสบการณ์ มุมมองในเรื่องต่าง ๆ และดุลพินิจในการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนที่แตกต่างกัน จึงทำให้แนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไม่ได้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งในส่วนการพิจารณาของสำนักตรวจสอบเรื่องร้องเรียนด้วยตนเอง และในส่วนการพิจารณาของสำนักสอบสวน ส่งผลให้การวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนดังกล่าวมีความคลาดเคลื่อน ไปจากหลักการที่ควรจะเป็น

2. ผู้ตรวจการแผ่นดินยึดถือหลักการแก้ไขปัญหาให้กับผู้ร้องเรียนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจที่จะแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมให้แก่ประชาชน โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 มาตรา 13 (1) (ข) บัญญัติว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงกรณีการปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม หมายความว่า ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่และอำนาจที่จะพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริงได้ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวแตกต่างจากพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2560 มาตรา 22 (2) ที่บัญญัติว่า ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีหน้าที่และอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่ามิได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย จากบทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวข้างต้นและหลักการของผู้ตรวจการแผ่นดินที่ยึดถือมาโดยตลอด คือการให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ดังนั้น แนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ สอบสวนในการพิจารณาแสวงหาข้อเท็จจริงของเรื่องร้องเรียนจึงยึดหลักการให้ความเป็นธรรม แก่ผู้ร้องเรียน ทำให้ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่สอบสวนมักจะรับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาแสวงหา ข้อเท็จจริงก่อนที่จะมีการวินิจฉัยยุติการพิจารณา แม้ว่าเรื่องร้องเรียนดังกล่าวจะไม่อยู่ในหน้าที่ และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะพิจารณาตั้งแต่ต้นก็ตาม

3. การไม่กำหนดแนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงาน บังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน สามารถจำแนกลักษณะของคำร้องเรียน ออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) คำร้องเรียนที่มีคำขอกระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง

คำร้องเรียนประเภทนี้หากผู้ตรวจการแผ่นดินดำเนินการให้ตามที่ผู้ร้องเรียนร้องขอจะทำให้มีผลต่อการบังคับคดีโดยตรง ตัวอย่างเช่น

- การร้องเรียนว่าการบังคับคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจาก
  - งดการบังคับคดีโดยไม่มีอำนาจหรือไม่มีกฎหมายรองรับ
  - มีการยึดที่ดินเกิน 10 ปี
  - การคิดเงินค้ำชำระไม่ถูกต้อง
- การร้องเรียนว่าขายทอดตลาดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจาก
  - ไม่ส่งหมายแจ้งหรือหมายนัดขายทอดตลาด
  - ไม่ได้รับแจ้งเรื่องการขายทอดตลาด
  - การขายทอดตลาดต่ำกว่าราคาประเมิน
  - โฉนดที่ดินที่ขายทอดตลาดเป็นคนละฉบับ
  - โฉนดที่ดินที่ขายทอดตลาดออกทับโฉนดที่ดินแปลงอื่น
- การร้องเรียนว่าได้รับความเดือดร้อนจากการขายทอดตลาด เนื่องจาก
  - ไม่สามารถบังคับคดีได้
  - ได้รับผลกระทบจากการบังคับคดีขับไล่บริวาร
  - ได้รับความเสียหายจากการซื้อทรัพย์ที่ขายทอดตลาด

- การร้องเรียนว่าขอให้ชะลอการบังคับคดี
- เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่รับมัดจำเมื่อผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดผิดสัญญา

(2) คำร้องเรียนที่มีคำขอที่ไม่กระทบต่อบังคับคดีโดยตรง

คำร้องเรียนประเภทนี้หากผู้ตรวจการแผ่นดินดำเนินการให้ตามที่ผู้ร้องเรียนร้องขอ จะไม่มีผลต่อการบังคับคดีโดยตรง ตัวอย่างเช่น

- การร้องเรียนว่ากรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไม่แจ้งผลการพิจารณา

- การร้องเรียนขอให้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ที่ผู้ร้องเรียนได้ยื่นไว้ต่อกกรมบังคับคดี

- การร้องเรียนเพื่อขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินช่วยเร่งรัดการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

- การร้องเรียนว่าอธิบดีกรมบังคับคดีตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ล่าช้า

- ขอให้เร่งรัดบังคับคดี

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ฟ้องคดีซึ่งเป็นการปฏิบัติตามมติที่ประชุมเจ้าหนี้

จากลักษณะคำร้องเรียนดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำร้องเรียนที่ยื่นต่อผู้ตรวจการแผ่นดินมีความหลากหลายมาก อันเนื่องมาจากภารกิจของกรมบังคับคดีมีเป็นจำนวนมาก ทั้งภารกิจเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง คดีล้มละลายและคดีฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การชำระบัญชีตามคำสั่งศาล การวางทรัพย์ การประเมินราคาทรัพย์สิน และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี ดำเนินการยึดอายัด และจำหน่ายทรัพย์สิน รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ตลอดจนกำกับกำกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้และผู้มีส่วนได้เสียได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้อย่างเป็นธรรม โดยหากพิจารณาเฉพาะภารกิจของกรมบังคับคดีที่ได้มีการยื่นเรื่องร้องเรียน ต่อผู้ตรวจการแผ่นดินมีเพียงภารกิจด้านการบังคับคดีแพ่งและการบังคับคดีล้มละลายเท่านั้นที่มีการร้องเรียน ซึ่งภารกิจทั้งสองนี้ก็มิรายละเอียดและขั้นตอนการปฏิบัติที่ซับซ้อนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในบทที่ 2 ดังนั้นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จึงทำให้เกิดปัญหาการร้องเรียนที่มีความหลากหลาย การที่จะพิจารณาว่าเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เรื่องใดที่จะถือว่าเป็นเรื่องร้องเรียนที่มีการฟ้องร้องเป็นคดี อยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งต้องห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณา เรื่องใดเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อเห็นว่ามีผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ

หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้จัดหรือระงับความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมนั้นจึงเป็นการยากที่จะวินิจฉัย หากไม่มีแนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนที่กำหนดไว้ชัดเจน ซึ่งนับแต่จัดตั้งองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดินมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ตรวจการแผ่นดินยังไม่เคยกำหนดแนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้เป็นมาตรฐานเพื่อให้เจ้าหน้าที่สอบสวนได้มีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติที่ชัดเจน จึงทำให้การวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนประเภทดังกล่าวขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่สอบสวนแต่ละคน ส่งผลให้แนวคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อีกทั้งคำวินิจฉัยและข้อเสนอแนะของผู้ตรวจการแผ่นดินบางเรื่องมีลักษณะก้าวล่วงเข้าไปแทรกแซงอำนาจการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดแนวทางการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สอบสวน เพื่อให้คำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินมีมาตรฐานและมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาการวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ดังที่ได้เสนอมาแล้ว ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรจะมีการจัดทำคู่มือเจ้าหน้าที่สอบสวนในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพื่อให้ทราบถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานรวมถึงทำให้ทราบขั้นตอนการบังคับคดีแพ่งและการบังคับคดีล้มละลายเพื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อมีการร้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว และควรแยกประเภทเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ว่าเป็นคำร้องเรียนที่มีคำขอกระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง หรือเป็นคำร้องเรียนที่มีคำขอที่ไม่กระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง เนื่องจากผู้ศึกษาเห็นว่าคำร้องเรียนที่มีคำขอกระทบต่อการบังคับคดีโดยตรงเท่านั้นที่ถือว่าเป็นเรื่องที่ได้มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว เนื่องจากอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลยุติธรรม หากผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยก้าวล่วงเข้าไปในเรื่องดังกล่าว และต่อมาศาลมีคำพิพากษาแตกต่างไปจากคำวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดิน อาจก่อให้เกิดปัญหาได้ ส่วนคำร้องเรียนที่มีคำขอที่ไม่กระทบต่อการบังคับคดีโดยตรง ไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ได้มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว

ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงสามารถตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในกรณีดังกล่าวได้ โดยผู้เขียนขอเสนอแนะขั้นตอนในการพิจารณา ดังต่อไปนี้

๑. เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ควรมีการตรวจสอบว่าประเด็นแห่งการร้องเรียนนั้น ผู้ร้องเรียนได้ยื่น คำร้องหรือคำขอต่อศาลให้พิจารณาแล้วหรือไม่ หากมีการยื่นคำร้องหรือคำขอให้ศาลพิจารณาแล้ว เรื่องดังกล่าวถือว่าเป็นเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล จึงเห็นควรไม่รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา

๒. หากประเด็นที่ร้องเรียน ไม่ได้มีการยื่นคำร้องหรือคำขอให้ศาลพิจารณา ให้พิจารณาว่า ประเด็นแห่งการร้องเรียนเป็นคำขอที่มีผลกระทบต่อกรมบังคับคดีโดยตรงหรือไม่

๓. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อกรมบังคับคดีโดยตรง หรือไม่นั้น ให้พิจารณาดังนี้

๓.๑ คำร้องเรียนที่มีคำขอที่กระทบการบังคับคดีโดยตรง เช่น

- การร้องเรียนว่าการบังคับคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจาก
  - งดการบังคับคดีโดยไม่มีอำนาจหรือไม่มีกฎหมายรองรับ
  - มีการยึดที่ดินเกิน 10 ปี
  - การคิดเงินค้ำชำระไม่ถูกต้อง
- การร้องเรียนว่าขายทอดตลาดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เป็นธรรม เนื่องจาก
  - ไม่ส่งหมายแจ้งหรือหมายนัดขายทอดตลาด
  - ไม่ได้รับแจ้งเรื่องการขายทอดตลาด
  - การขายทอดตลาดต่ำกว่าราคาประเมิน
  - โฉนดที่ดินที่ขายทอดตลาดเป็นคนละฉบับ
  - โฉนดที่ดินที่ขายทอดตลาดออกทับโฉนดที่ดินแปลงอื่น
- การร้องเรียนว่าได้รับความเดือดร้อนจากการขายทอดตลาด เนื่องจาก
  - ไม่สามารถบังคับคดีได้
  - ได้รับผลกระทบจากการบังคับคดีขับไล่บริวาร
  - ได้รับความเสียหายจากการซื้อทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด
- การร้องเรียนว่าขอให้ชะลอการบังคับคดี
- เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่รับมัดจำเมื่อผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดผิดสัญญา

๓.๒ คำร้องเรียนที่มีคำขอที่ไม่กระทบต่อบังคับคดีโดยตรง เช่น

- การร้องเรียนว่ากรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไม่แจ้งผลการพิจารณา

- การร้องเรียนขอให้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ที่ผู้ร้องเรียนได้ยื่นไว้ต่อกรมบังคับคดี

- การร้องเรียนเพื่อขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินช่วยเร่งรัดการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

- การร้องเรียนว่าอธิบดีกรมบังคับคดีตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ล่าช้า

- ขอให้เร่งรัดบังคับคดี

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่ฟ้องคดีซึ่งเป็นการปฏิบัติตามมติที่ประชุมเจ้าหน้าที่

๔. กรณีที่ประเด็นตามคำร้องเรียนไม่สามารถจำแนกได้ตามตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น ให้พิจารณาว่า หากผู้ตรวจการแผ่นดินมีคำวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าวแล้วจะมีผลทำให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลต้องมียันเปลี่ยนแปลงไปจากคำพิพากษาหรือหมายบังคับคดีของศาลหรือไม่ หากผู้ตรวจการแผ่นดินวินิจฉัยแล้วจะมีผลทำให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลต้องมียันเปลี่ยนแปลงไปจากคำพิพากษาหรือหมายบังคับคดีของศาล เรื่องดังกล่าวถือว่าเป็นเรื่องที่มีผลต่อการบังคับคดีโดยตรง

๕. กรณีที่เป็นเรื่องที่มีผลต่อการบังคับคดีโดยตรง ควรจะวินิจฉัยว่า เรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องการบังคับคดี ซึ่งการบังคับคดีนั้นเป็นกระบวนการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ซึ่งห้ามมิให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรับไว้พิจารณา

๖. กรณีที่เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งมีใช้คำขอที่มีผลต่อการบังคับคดีโดยตรง จะเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย จึงควรที่จะพิจารณาว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการไปตามหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายแล้วหรือไม่ หากไม่ปรากฏว่ามีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายแล้ว ควรที่จะวินิจฉัยให้ยุติการพิจารณา

บรรณานุกรม

หนังสือ

- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2557). **หลักการพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน
- กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. (2562). **ไขปัญหาการบังคับคดีล้มละลาย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. (2562). **คู่มือติดต่อราชการกรมบังคับคดี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชีพ จุลมนต์. (2561). **รวมคำบรรยาย ภาคสองสมัยที่ 71 ปีการศึกษา 2561 เล่ม 16**. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). **กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี**. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- ปรียทิพย์ เทวกุล. (2562) **แนวทางการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดินในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล**. สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
- เผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล ศุภกิจ แยมประชา และสมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. 2555. **ย่อหลักกฎหมายล้มละลาย** กรุงเทพฯ ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจริญรัฐการพิมพ์
- วิชา มหาคุณ. (2557). **คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์.(2562). **วิ.แพ่งพิสดาร เล่ม 3 ฉบับปรับปรุงใหม่ ปี 2562**. กรุงเทพมหานคร: หจก. แสงจันทร์การพิมพ์.
- วิวัฒน์ ว่องวิวัฒน์ไวยยะ. (2561). **สรุปย่อหลักกฎหมายการบังคับคดี**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทกรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด.
- วิชฌุ เครื่องงาม. (2530). **กฎหมายรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิติบรรณการ.
- วิทวัส รัชตะนันท์. (2562) **เปรียบเทียบระบบผู้ตรวจการแผ่นดิน กรณีราชอาณาจักรไทย ราชอาณาจักรสวีเดน และสาธารณฝรั่งเศส**. หนังสือผู้ตรวจการแผ่นดิน สองทศวรรษแห่งการพัฒนาและท้าทาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ พี.เอส.กรุ๊ป.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2562). **ข้อความคิดและหลักการพื้นฐานบางประการของกฎหมายปกครอง**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- สุรียา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์, 2562. **คู่มือสอบกฎหมายปกครอง** บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด กรุงเทพฯ 2562

เอื้อน ชุนแก้ว. (2562). การบังคับคดีแพ่ง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด.

วิทยานิพนธ์

พงศ์สุข สุขสาคร.(2555). ผู้ตรวจการแผ่นดินกับการตรวจสอบองค์การตามรัฐธรรมนูญและองค์กร
ในกระบวนการยุติธรรม. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อินเทอร์เน็ต

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). (ออนไลน์) เข้าถึงข้อมูลวันที่
5 กรกฎาคม 2563. จาก <http://www.parliament.go.th/library>